

Torsdagen den 29 maj fm.

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

**1 §** Justerades protokollen för den 21 innevarande månad.

**2 §** Föredrogs och hänvisades

Skrivelse

1985/86:178 till utrikesutskottet

**3 §** Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1985/86:43

Försvarsutskottets betänkanden 1985/86:11 och 12

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1985/86:23

Socialutskottets betänkande 1985/86:27

Utbildningsutskottets betänkande 1985/86:36

Trafikutskottets betänkanden 1985/86:25–27

Bostadsutskottets betänkande 1985/86:22

**4 §** Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1985/86:34 om varvsindustrin (prop. 1985/86:120 och 1985/86:125 delvis),

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1985/86:18 om sysselsättningsåtgärder i Malmöregionen (prop. 1985/86:125 delvis),

näringsutskottets betänkanden

1985/86:24 om statliga företag (prop. 1985/86:100 delvis) samt

1985/86:36 om vissa oljebolagsfrågor (prop. 1985/86:139).

**Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:**

Näringsutskottets betänkande 34, arbetsmarknadsutskottets betänkande 18 samt näringsutskottets betänkanden 24 och 36 kommer att debatteras i nu

nämnd ordning. Voteringarna äger rum sedan debatten i alla dessa ärenden har avslutats.

Först upptas alltså näringsutskottets betänkande 34 om varvsindustrin.

### **Varvsindustrin**

#### **Anf. 2 PER WESTERBERG (m):**

Fru talman! På nio år har den svenska varvsindustrin kostat de svenska skattebetalarna ungefär 35 000 milj. kr. Det innebär att i genomsnitt 4 500 kr. per varje invånare har gått till att stötta svensk varvsnäring. En vanlig tvåbarnsfamilj har alltså satsat ungefär 18 000 kr. under nio år av beskattade medel på att rädda den svenska varvsnäringen. Resultatet kan vi i dag i någon mån se tillbaka på.

Vi har förlorat inte bara pengarna, de 35 000 miljonerna, utan vi har även förlorat den helt dominerande delen av de arbetstillfällen som pengarna var avsedda att rädda. Vi har dessutom förlängt det mänskliga lidande och den sociala oro som otrygga arbetsplatser, i ständig nedgång, hela tiden innebär. Vi har därutöver hela tiden koncentrerat stödet till de stora varvsregionerna, som också sammanfaller med två av de svenska storstadsområdena, Göteborg och Malmö. Industristödet har alltså i betydande omfattning inte gått till den svenska glesbygden eller till några bestående insatser utan till två storstadsområden med en i normala fall ändå någorlunda hygglig arbetsmarknad.

Jag tror inte att någon i denna kammare kan helt svära sig fri från det ansvar som åvilar samtliga partier för den förda svenska varvspolitiken. Men jag tror att vi moderater ändå har anledning att ha litet mera rent samvete än många av våra kolleger. Jag har tidigare i denna kammare sagt att vi moderater så tidigt som 1978 ville lägga ned två storvarv, banta ned de resterande två storvarven kraftigt för att spara resurser, minska mänskligt lidande och använda pengarna på ett mera produktivt sätt för de svenska skattebetalarna och för sysselsättningen. Jag tror det är helt klart, om vi nu ser i backspegeln, att vi hade kunnat använda de pengar som föröfts inom varvsindustrin på ett sätt som hade skapat flera varaktiga arbeten och en jämnare sysselsättningsstruktur över landet. Vi hade dessutom producerat färre båtar som hade hamnat i rederier av typ Zenit Shipping AB. Detta varvsrederi, ett rederi som ursprungligen tillhörde varven, har diskuterats här vid flera tillfällen.

För tre år sedan begärde vi moderater att man omedelbart skulle avveckla Zenit Shipping AB för att minska statens risktagande och de framtida förlusterna. Vid den tiden hade en avveckling kostat mellan 1,2 och 1,8 miljarder kronor. I dag har vi totalt sett tillskjutit 5 miljarder kronor för att kunna rädda oss ur Zenit Shipping AB. I balansräkningen av 31 december 1982 kunde man även läsa att Zenit Shippings båtar då var värda eller bokade i ett värde av 3,5 miljarder. Vi har alltså satt in i denna rederigrupp väsentligt mer än vad båtarna var värda årsskiftet 1982-1983. Detta innebär ett stort underkännande av den fartygsspekulation Zenit Shipping AB trots allt har inneburit.

Trots allt kan vi ändå se tillbaka på att det vi har förespråkade om en snabb avveckling av fartygsinnehaven under de senaste månaderna har kommit till stånd i betydande omfattning. Ett antal av de förslag som vi har lagt fram har alltmer börjat komma att uppfyllas. Det finns därför anledning att med viss tillfredsställelse se de sista stora försäljningarna ur Zenit Shipping AB, bl. a. till svenska redare, försäljningar som förhoppningsvis kan rädda en del av den sysselsättning som vi ändå har kvar i svensk rederinäring i ett annars mycket pressat klimat.

Det som har gått fel med svensk varvspolitik och svensk stödpolitik har ju varit att en stor del av de pengar som har satsats har gått till stora företag i storstadsregionerna och inte till glesbygden eller till de mindre och medelstora företagen. Jag har själv haft förmånen att under 14 dagar i maj månad resa runt på längden och tvären i Bergslagen. Jag har då sett den förödelse som där har skett, med ett mycket stort antal industrinedläggningar, ett stort antal friställningar och relativt små insatser, jämförda med insatserna i storstadsregionerna i samband med varvsnedläggningar.

Fru talman! Det vi har att behandla här i dag är ju ändå avvecklingen av varven, både Kockums och Uddevallavarvet, som har fått en mycket förmånlig behandling i jämförelse med många andra regioner som drabbats. Såväl Volvo som Saab har fått utomordentligt stora ekonomiska favörer – som jag inte på något sätt kritiserar dessa företag för att ha utnyttjat, tvärtom är det högst förståeligt. Däremot är det ytterst anmärkningsvärt att man ånyo satsar så stora belopp på storstadsregionernas sysselsättning i jämförelse med glesbygdens.

Att låta Volvo och Saab få frisläppta investeringsfonder, som kan uppskattas till ungefär tre gånger så mycket som man investerar i resp. varvsort, kan enligt min uppfattning icke vara korrekt. Att låta dessa företag få lokaliseringsbidrag, som tar en stor del av alla de lokaliseringsbidrag som skulle gå till varvsregionerna kan inte heller vara riktigt. När det i det ena fallet dessutom endast är det större företaget som får lokaliseringsbidrag över huvud taget och inga andra som etablerar sig på samma ort får det, är det också ytterst anmärkningsvärt.

Såvitt jag minns var det 1979 som riksdagen antog lex Kockum. Den lagen innebar att man inte fick köpa ett rent pappersbolag och utnyttja gamla förlustavdrag. I dag medverkar regeringen indirekt, via Svenska Varv, till att såväl Saab som Volvo får köpa förlustavdragen via Uddevallavarvet och Kockums varv. Man köper inte bara pappersbolagen utan lägger också ned varvsområdena för att klara sig runt lex Kockum. Jag tycker det är beklagligt, för det innebär ånyo att man stöder stora företag i varvsregionerna, företag som man redan har gett avsevärda fördelar just för etablering i Uddevalla och Malmö. Däremot glömmar man de små företagen.

Sedan förslagen har lagts på riksdagens bord har vi redan under denna vecka här i kammaren debatterat informationsgivning och näringslivets börskommittés rekommendationer med krav på information vid nyemissioner. Jag tycker det förtjänar att upprepas att när de statliga företagen kom till var det för att de skulle vara särskilt öppna och ge särskilt mycket information och insyn till såväl skattebetalare som allmänhet. Av vad vi i dag kan se i det nya emissionsprospekt som föreligger från Svenska Varv uppfyller det inte på

långt när de minimikrav som näringslivets börskommitté uppställer för att godkänna ett nyemissionsprospekt. Det räcker inte med att man för utskottet redovisar materialet i efterhand. Det centrala är att man kan få en fri debatt i massmedia och med alla indirekta delägare i Svenska Varv som hela svenska folket de facto är.

Detta är ännu mer besvärande när såväl näringsutskottet som riksdags- och regeringsrepresentanter med darr på rösten har kritiserat de privata företagen och i synnerhet börsföretagen för bristande information och bristande hänsyn till allmänhet och allmän debatt när det gäller bl. a. nyemissioner.

Man kan koppla vidare till den dagsaktuella debatten, där två av börsens stora företag är uppe i börsstyrelsen för eventuell avregistrering för bristande information – det gäller Volvo och Fermenta. Även här kan man knyta an till varvspropositionen, där det finns ett relativt sett grovt fel insmuget i handlingarna. Det påstås att en del av aktiekapitalet i Svenska Varv var förbrukat vid årsskiftet. Det stämmer inte överens med den årsredovisning som presenterats av Svenska Varv, där hela aktiekapitalet var intakt. Det innebär ett visst tvivel beträffande vad som verkligen har skett i detta sammanhang, och jag tycker det är beklagligt att riksdagen tvingas acceptera sådana förhållanden, som ändå så hårt kritiserats när det gäller börsföretag och privata företag.

Det främsta argumentet för nyemissionen till Svenska Varv uppges vara att man vill återgå till en soliditet kring ca 25 %, för att få kraft och ekonomisk styrka att klara omstruktureringen.

Jag vill då erinra om att det finns andra sätt att stärka soliditeten och den ekonomiska styrkan inom en företagsgrupp för att kunna klara en omstrukturering. Enbart borttagandet av såväl Kockums som Uddevallavarvet ur balansräkningen för Svenska Varv ökar i sig soliditeten i Svenska Varv. Om man dessutom, som mycket riktigt påpekas från Svenska Varv, ser till att få möjligheter, när valutaregleringen liberaliseras, att betala tillbaka en del utländska lån, kommer soliditeten att öka ytterligare i Svenska Varv-koncernen.

När industriministern talar om att soliditeten återställs till ca 25 %, tror jag som extern bedömare att vi snarast kommer att få en soliditet i Svenska Varv efter liberaliseringen av valutaregleringen på ca 35 %, dvs. en utomordentligt stark bas för den fortsatta omvandlingen av Svenska Varv, ja, en t. o. m. onödigt stark bas.

Men det finns även andra sätt att stärka Svenska Varvs soliditet för den fortsatta omvandlingen. Det är att försöka avyttra enheter och på det sättet dra in kapital till företagsgruppen, så att statskassan och skattebetalarna inte behöver belastas med nya åtaganden. Jag tycker därför att man skulle ha övervägt att inte köpa in det OTC-noterade företaget Generator för att samordna med Götaverken Energi AB. Man skulle kanske ha gått den motsatta vägen och i stället försökt avyttra vissa delar av Svenska Varv-gruppen, för att på det sättet kunna generera kapital för den fortsatta riskåtgärdande som trots allt ligger kvar inom varvsgruppen.

Jag har den uppfattningen att risken är utomordentligt stor, med den proposition som föreligger, att vi ånyo går mot ett nytt experiment med en stor statlig verkstadskoncern som kommer att vara utomordentligt expansiv

och med skattemedel köpa ytterligare företag, detta efter det att varvsepo-ken har avslutats.

Jag tycker att detta är en felaktig strategi, och det är den uppfattningen som vi i moderata och för övrigt borgerliga motioner gör oss till tolk för, när vi talar för att man skall sälja vissa delar av Svenska Varv för att finansiera den fortsatta avvecklingen och att regeringen, om kapitalbrist uppstår, har möjlighet att återkomma med ytterligare äskanden till kammaren, om det visar sig nödvändigt.

Fru talman! Jag skall kort beröra reservationerna.

I en av de reservationer som vi har fogat till det här betänkandet skriver vi om borgensåtagandet från varvsföretagen. Vi har begärt att man inte skall ha något borgensåtagande som drabbar varvsföretagen med mer än 10 %, även när det gäller Arendalsvarvet. Vi gör det med vår utgångspunkt att Arendalsvarvet inom rimlig tid bör ha förutsättningar att kunna privatiseras, och då bör man ha exakt samma villkor och förutsättningar som andra privata företag inom varvsnäringen. Vi har för övrigt mycket svårt att se vad regeringen i själva verket menar i sitt något otydliga förslag. Anser regeringen att Svenska Varv skall ha ett 25-procentigt borgensåtagande, eller vad är det man menar?

När det gäller kreditgarantiavgifterna tycker vi att det är rimligt att dessa avgifter bör anpassas till den risk som tas för varje enskilt projekt. Små varvsföretag som tar hem order med tämligen säkrad betalning skall alltså inte behöva vara med och betala garantiavgifter för stora och riskfyllda projekt i samband med order tagna av större företag. Kreditgarantiavgifterna skall i stället mera direkt kopplas till det risktagande som görs från statsmaktens sida.

Beträffande beräkningen av kontantstödet tycker vi att man möjligen kan försöka vara litet mer flexibel, detta med tanke på den utomordentliga betydelse som stödet kan ha för de mindre varvens möjligheter att kunna ta hem order i konkurrens med varv i våra grannländer, med deras olika regelsystem.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 3, 4, 5, 6, 7, 9 och 12. Från moderat sida har vi för avsikt att begära votering och rösträkning enbart beträffande reservation 1.

### **Anf. 3 CHRISTER EIREFELT (fp):**

Fru talman! Vid riksdagens senaste större beslut om varvspolitik, som fattades på våren 1983, gjordes innevarande år till ett slags kontrollstation när det gäller fortsatt stöd till varvsindustrin. Beträffande de särskilda insatserna för Svenska Varv utgick man från en strukturplan för koncernen som innebar att samtliga verksamhetsgrenar borde nå lönsamhet senast 1986.

När det gällde de två sista stora nybyggnadsvarven, Kockums och Uddevalla, beslöt riksdagsmajoriteten om ett betydande kapitaltillskott, 2 155 milj. kr.

Inte minst mot bakgrund av de mycket omfattande subventioner som Svenska Varv fått tidigare krävde folkpartiet vid detta tillfälle att kapitaltillskottet skulle bli avsevärt lägre och att stödet därmed skulle vara ett avslutat kapitel. Detta skulle, menade vi, göra det nödvändigt med en längre gående

nedsärning av kapaciteten än vad regeringen räknade med. Vi menade att Svenska Varvs ledning på rent företagsekonomiska grunder snarast borde anpassa verksamheten till situationen på marknaden. Detta var alltså vad folkpartiet ansåg på våren 1983. Men detta blev tyvärr inte riksdagens beslut. Hade det blivit det, hade vi fått en snabbare anpassning till marknaden, och statens kostnader hade kunnat minskas avsevärt.

Nu tvingades ändå en sådan anpassning fram relativt snart. I mars 1985 fattades beslut om nedläggning av Uddevallavarvet. De bedömningar av den internationella varvsmarknaden som pekade på en förbättrad balans under andra hälften av 80-talet visade sig snart vara alltför optimistiska. Uddevallavarvet kunde inte ta hem någon order som var ekonomiskt försvarbar.

Mindre än ett år senare tvingades Svenska Varv att besluta om avveckling av produktionen av handelsfartyg också vid Kockums. Inte heller där skulle det vara möjligt att nå det uppställda lönsamhetsmålet.

Ja, så här är alltså situationen när vi nu på nytt har att ta ställning till ett regeringsförslag om varvsindustrin.

Det framgår av gjorda marknadsöversikter, bl. a. att det med all säkerhet kommer att ta mycket lång tid, innan det blir balans mellan utbud och efterfrågan i varvs- och rederibranscherna. Överkapaciteten inom såväl världens varvsindustri som praktiskt taget alla sjöfartssektorer är överväldigande. Vi vet dessutom att den internationella varvsindustrins centrum förskjutits från de traditionella varvsländerna i Västeuropa till Fjärran Östern.

Mot den här bakgrunden anser folkpartiet att neddragningen av varvstödet måste fortsätta, och vi konstaterar med tillfredsställelse att också regeringen nu tvingas anpassa politiken till den kärva verklighet som lett till att den civila fartygsproduktionen vid Kockums avvecklas.

I det här sammanhanget har vi från folkpartiet poängterat att Sverige nu måste öka sina ansträngningar, bl. a. inom ramen för OECD, för att nå överenskommelse om nedtrappning av varvstödet också i andra länder.

Utöver ställningstagandena till de allmänna riktlinjerna för varvsindustrin skall vi nu fatta beslut också på en rad konkreta punkter såväl beträffande statliga Svenska Varv som i frågor som berör de återstående privatägda varven.

Först vill jag säga några ord om regeringens förslag att bevilja den statliga varvskoncernen ytterligare ett kapitaltillskott, nu med 950 milj. kr. Folkpartiet avvisar detta förslag.

Regeringen menar att ett nytt kapitaltillskott är angeläget för att behålla Svenska Varvs finansiella styrka och därmed göra det möjligt att hålla koncernen samlad. Vi kan för vår del inte finna några bärande skäl till att staten, i egenskap av ägare, nu skulle medverka till att en ny stor industrikoncern byggs upp.

Svenska Varv bildades för att svara för den nödvändiga anpassningen av branschen till ändrade förhållanden. När avvecklingen av de stora nybyggnadsvarven för handelsfartyg har klarats av finns det, enligt folkpartiets uppfattning, inte längre behov av en statlig varvskoncern. Vi kommer därför inte att ställa oss bakom att ett nytt Statsföretag – eller Procordia – tillåts växa fram. Det är uppenbarligen precis vad som håller på att ske.

Vår inställning är att statens engagemang i Svenska Varv successivt bör minska och att de förluster som kan komma att uppstå i samband med den fortsatta avvecklingen av fartygsproduktionen i första hand bör täckas genom en utförsäljning av delar av koncernen. Som exempel har vi nämnt Götaverken Arendal, Calor-Celcius och Generator. De synergieffekter som man från regeringens och Svenska Varvs sida anser föreligga i en sammanhållen koncern har vi inte kunnat finna.

Vi kan alltså inte ställa oss bakom regeringens förslag om ett kapitaltillskott i den föreslagna storleksordningen till Svenska Varv, och vi kan över huvud taget inte ställa oss bakom ett förslag om kapitaltillskott förrän regeringen noggrannare redogjort för koncernens möjligheter att täcka sina förluster genom en utförsäljning av vissa dotterbolag. Vi utesluter således inte att det kan visa sig ofrånkomligt med ett kapitaltillskott redan nästa budgetår. Men ett sådant måste då grundas på de förutsättningar för den fortsatta avvecklingen av Svenska Varv som jag har skisserat.

I det här sammanhanget vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på den kritik vi haft anledning att rikta mot beslutsunderlaget i propositionen. Det är för övrigt inte första gången vi har tyckt att informationen i regeringsförslagen har varit bristfällig.

För ett beslut om kapitaltillskott av denna storleksordning till ett statligt bolag borde man t.ex. lämna en utförlig redovisning av koncernens långsiktiga strategi och affärsidé. Vi saknar det i underlaget.

Jag vill göra några kommentarer också till hur vi ser på problemen och möjligheterna i de sju kvarvarande mindre och medelstora varven.

Jag säger medvetet "möjligheterna", därför att jag tror att man i flera av företagen har kapacitet att klara av den besvärliga marknadssituationen, bl. a. genom att man där kan anpassa sig till en förändrad efterfrågan på ett annat sätt än i en svärmanövrerad storkoncern.

Jag har möjlighet att på nära håll följa verksamheten vid Falkenbergs Varv. Där arbetar man nu på ett mycket målmedvetet sätt för att hitta framkomliga vägar. Med sina ca 300 anställda är varvet en viktig del i kommunens näringsliv. En order på en polsk färja är i det närmaste klar – det återstår en del diskussioner med fartygskreditnämnden. Affären kommer att betyda sysselsättning vid Falkenbergs Varv i ungefär 18 månader för mer än halva arbetsstyrkan. Dessutom öppnar den vägen för en liknande order på en färja nr 2.

Det är uppenbart att de mycket stora subventionerna till den statliga varvsindustrin har missgynnat de privatägda varven. Vi har fått konkurrensnedvridningar, och det är de mindre varven som har kommit i kläm.

De förändringar i varvstödet, utöver dem som jag nämnt tidigare, som folkpartiet föreslår i reservationer till det här betänkandet – det gäller dels fartygskreditgarantierna, dels kontantstödet – grundar sig just på vår strävan att förbättra möjligheterna för de privatägda varven.

Vi avvisar en generell höjning av kreditgarantiavgiften och vill att man i stället anpassar den till kreditriskerna. Ett sådant system skulle framför allt innebära större rättvisa för de mindre varven, eftersom risktagandet för staten där är betydligt mindre.

Vi har samma utgångspunkt – alltså att skapa rimliga konkurrensvillkor för

de mindre och medelstora varven – när det gäller kontantstödet. Vi tycker det är befogat att ett sådant införs som komplement till det nuvarande räntestödet, men vi vill ge det en sådan utformning att inte den internationella ränteutvecklingen gör det verkningslöst.

Låt mig slutligen, fru talman, bara säga några ord om den marintekniska forskningen. Jag tycker att det är angeläget att poängtera att den inte får bli eftersatt i ett läge där varvsnäringen har problem. Ja, det är faktiskt särskilt viktigt i den situationen, bl. a. för att undvika att sjöfartsnäringen också flyttas och följer med till de nya varvsnationerna. Den risken är uppenbar, om vi inte slår vakt om det kunnande som finns och utvecklar det. Och det här är viktigt, även om vi i en framtid skulle beställa våra båtar i Kinä eller Korea.

Vi får säkert anledning att återkomma i andra sammanhang till marinteknisk forskning och utveckling.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som folkpartiet står bakom. När det gäller insatserna i Malmöregionen kommer de för folkpartiets del senare att kommenteras av Kjell-Arne Welin.

#### **Anf. 4 IVAR FRANZÉN (c):**

Fru talman! Det finns en betydande samsyn hos de icke-socialistiska partierna vad gäller varvsfrågorna, och det finns ingen anledning för mig att här upprepa de ståndpunkter som folkpartiet och moderaterna har redovisat och där vår syn på frågorna är lika. Jag kommer därför att begränsa mig till några allmänna synpunkter och redovisa nyanser.

Varvsfrågorna har ju under en lång tid och i flera avseenden varit en smärtsam följetong i Sveriges riksdag. Det är inte bara de stora beloppen på sammanlagt ca 35 miljarder som skattebetalarna satsat på varven som stämmer till eftertanke utan också slutresultatet, när vi nu ser hur vårt sista storvarv läggs ner. En epok i svensk industrihistoria avslutas. Tiotusentals människor har fått lämna sitt yrke utan att alltid få något likvärt i stället. Det finns ingen anledning att i dag fördjupa sig i vad som borde ha gjorts annorlunda. Möjligen hade centerns mer radikala förslag 1983, att samla alla resurserna till ett enda storvarv, gjort det möjligt att Sverige även fortsättningsvis hade kunnat vara en skeppsbyggarnation på nivån handelsfartyg av större format.

Även om vi i centern haft annan mening och andra förslag vid tidigare behandling av Kockums och Uddevallavarvet, måste vi acceptera att dagssituationen och det verkliga resultatet av den socialdemokratiska varvspolitiken gör det nödvändigt att i dag lägga ner Kockums för vad avser byggande av handelsfartyg. Vi kan samtidigt konstatera att det som sedan kvarstår av Svenska Varv är en ganska splittrad samling av företag, som dock var för sig, i mindre grupper eller tillsammans med andra företag kan ha rimliga för att inte säga goda framtidsutsikter. Det finns däremot enligt centerns mening ingen rimlig anledning att på sikt hålla samman dessa företag i en koncern.

Vi i centern biträder förslaget om ett anslag på 950 milj. kr. Vi utgår nämligen från att man när det gäller Svenska Varv därmed får en möjlighet att göra en god rekonstruktion, att man på det sättet skapar förutsättningar för att på ett ekonomiskt fördelaktigt sätt placera ut de olika företagen i



miljöer där de har de största möjligheterna att bli till gagn för svenskt näringsliv. Vi tror alltså att det finns kombinationer, möjligheter, fördelar av Svenska Varv att som enskilda företag bli till betydligt bättre gagn för svenskt näringsliv, för det svenska folket. Vi menar att det är bättre än att halla företagen kvar i en statlig koncern.

Man bildade ju Svenska Varv därför att man trodde att man på det sättet skulle kunna reda ut problemen kring de stora skeppsvarven. Men den uppgiften har man nog inte avslutat på ett riktigt lyckat sätt. För den skull är det dock ingen mening att ha kvar en stor statlig koncern.

Sedan några korta kommentarer till några av reservationerna. Den på senare tid snabbare avvecklingen av fartygsinnehavet i Zenit tycker vi i centern är bra. Vi har tidigare riktat mycket berättigad kritik mot såväl regeringens som riksgäldskontorets handläggning vad gäller garantiätagan- den m. m. inom Zenit.

Vi i centern vill stryka dubbla streck under de privata varvens betydelse. Det är mycket viktigt att vi ger dem en chans, så att de i framtiden kan konkurrera på så lika villkor som möjligt – det gäller såväl mellan kvarvarande statliga varv som i förhållande till varv i omvärlden. Därför menar vi att kreditgarantiavgifterna, om nu dessa skall höjas, måste höjas på försäkringsmässiga grunder. Vi vill alltså inte ha en schablonartad höjning som gäller för alla. Det skulle komma att innebära en konkurrensnackdel för de små privata varven.

Vi tycker att det är bra att kontantstödet införs. Men vi noterar den ojämlikhet som föreligger mellan propositionens förslag och t. ex. det sätt på vilket norrmännen hanterar den här frågan. Det är viktigt att man försöker åstadkomma en större likhet.

I likhet med Christer Eirefelt vill också jag stryka under vikten av en fortsatt omfattande marin- och undervattensteknisk forskning. Vad gäller den insats som görs i Malmöregionen har småföretagen enligt centerns uppfattning inte prioriterats i erforderlig utsträckning. Vi hade velat att man betydligt mera lade tyngdpunkten just på satsningarna på småföretag. Vi tror att man på det sättet skulle kunna bygga upp en stabilare och en för arbetstagarna mera gynnsam struktur i Malmöregionen.

Vi tycker att satsningen på en bilbro från Malmö är en felaktig satsning. Vi menar att en järnvägstunnel från Helsingborg är det alternativ som är till största gagn. Ett nej nu till en bro i Malmö innebär att man får en möjlighet att på ett rationellt och ett för kommunikationerna vettigt sätt satsa på förbättrade färjeförbindelser.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som P.-O. Eriksson och jag har medverkat till. Vi avser att begära votering när det gäller reservatio- nerna 8 och 11.

**Anf. 5 JÖRN SVENSSON (vpk):**

Fru talman! Jag skall snabbt gå förbi moderaternas och folkpartiets programförklaringar i detta ärende. Det kan jag göra med hänsyn till att de presenterar samma gamla destruktiva politik som de alltid har fört; att riva ner mesta möjliga av statlig verksamhet, att inte ha något som helst konstruktivt program för framtiden och att bara söka ta ut så mycket fördelar för det privata kapitalet som de bara kan.

När jag har lyssnat på anförandena hittills tycker jag att det är höjden av hyckleri att man försöker sätta upp glesbygdens folk emot varvsarbetarna i Malmö och att det sker från ett partis sida som haft den mest destruktiva och minst generösa politiken gentemot glesbygdens befolkning.

Det är också hyckleri när partier talar om de väldiga subventioner som har lagts på varvsindustrin, när vi vet att det är just dessa partier som vill ösa ut miljarder i subventioner och skatteprivilegier åt privata företagare, obesett, utan att ens kräva att de skall lokalisera sig i de regioner som har problem.

De borgerliga har inte heller någon anledning att klaga över det i och för sig riktiga faktum att varvssubventionerna under årens lopp inte har varit särskilt konstruktiva, därför att mycket av dessa subventioner beslutades under den tid när de tre borgerliga partierna i diverse olika kombinationer hade regeringsansvaret. Det må vara Ivar Franzén obetaget att stryka dubbla streck under de privata varvens betydelse, men han bör erinra sig att industriministern från hans eget parti en tid sysslade med att stryka dubbla streck över de statliga varven.

Jag skall efter dessa inledande preludier koncentrera mig på den industri-politiska kärnpunkten och det för framtidssynen viktigaste avsnittet; nedläggningen av den civila fartygsproduktionen vid Kockums Varv.

Denna nedläggning är en stor tragedi. Det är en generation varvsarbeters erfarenhet och kapacitet som här slås ut. Det blir i det vidare perspektivet en teknologisk och industriell förlust, vars betydelse man i dag i allmänhet inte ser.

Jag skall inte utnyttja denna situation för några demagogiska angrepp på regeringen och dess industriminister. Jag vet hur hårt Thage Peterson har arbetat med denna fråga, vilka svåra beslut han har ställts inför och att han har haft en ärlig strävan att i krissituationen hjälpa Malmö, så långt han nu har kunnat i den kapitalistiska omgivning där han har måst verka. Mot denna bakgrund skall jag inte låta mitt anförande domineras av den inre förbittring som jag i dag delar med tiotusentals människor i Malmö.

Jag vill för den skull med tydlighet säga till utskottets socialdemokrater och till regeringen beträffande Kockumsbeslutet: Jag tror att ni begår ett allvarligt misstag, och jag tror att detta om ett antal år kommer att visa sig också på ett bredare plan i svensk industriell och teknologisk utveckling.

I det kommande industriella samhället får systembyggandet, dvs. förmågan att kombinera olika kapaciteter och kunskaper till större helheter, avgörande betydelse. Ett varv representerar just en sådan kapacitet, och ett varv kan, om det får leva och verka, utveckla många olika slag av systembyggande – inte bara fartygsproduktion. Gör ett land sig av med det sista av sin kapacitet på storvarvens område mister det en viktig byggsten i sin industriella framtid. Kvar blir ett tomrum, som inte bara i sig självt är negativt, utan som också får negativa följder inom en långt vidare sfär av verksamheter.

Jag vill sätta allt detta i samband med en begynnande förändring i det internationella tänkandet på detta område som nu gör sig gällande. Man börjar se annorlunda på strukturuomvandlingens problem. De framätsyftande experterna på det internationella fältet är allt mindre benägna för den politik från de stora finansgruppernas sida som består i att riva ner och slå ut, för att i

stället skynda till nya profitgivande områden. Den sortens strukturomvandling lämnar inte bara efter sig sociala problem. Den föröder också sådant som man borde ha tagit vara på. Man skall inte göra sig av med avancerad, mångsidig kapacitet – man skall försöka utveckla den och föra över den i nya kombinationer. Man skall inte föra över kapabla människor i tillfälliga arbetsmarknadsåtgärder eller förtidspensionering. Man skall i stället försöka ta vara på dem, därför att i den framtida industrin blir människans kapacitet långt viktigare än i dag.

I detta perspektiv är det som nu förutsätts ske i Malmö oroande. En avancerad systembyggande industri med högt kunskapsinnehåll skall förödas. I dess ställe söker man sätta en industri med enklare typ av produktion, med mindre avancerat kunskapsinnehåll och med mindre förutsättningar att utveckla samband med andra verksamheter.

Jag vill gärna fråga utskottsmajoriteten: Tycker ni att det i det långa perspektivet verkar riktigt och rimligt att ersätta ett statligt varv med en privat bilfabrik? Är det riktigt och klokt att öka landets redan stora beroende av bilism och bilproduktion? Tror ni att bilindustrin är en krisfri bransch de kommande åren, och tror ni att de utlovade arbetsplatserna i rimlig utsträckning kommer till stånd? Och hur stämmer allt detta med den trafikpolitik och miljöpolitik vi måste föra?

Här visar nu alla tecken på, att bilismens kapacitet som transportmedel har nått ett slags tak. Dess tid har börjat rinna ut. Den är inte framtidens landtransportmedel. Det är järnväg och sjöfart i kombination som måste fram, om ett rimligt samband mellan trafikeffektivitet och miljö skall kunna komma till stånd. Och inför denna insikt skall vi lägga ned varv och tillskapa bilfabriker! Vi beslutade i riksdagen i fjol vid två olika tillfällen, att fram till 1990 föra över en godsmängd motsvarande 500 långtradare per dag till järnväg. Vi gjorde detta i insikt om att den expanderande bilismen är en allvarlig miljöfara. Och ovanpå detta skall vi i dag subventionera tillkomsten av en ny bilfabrik i landets mest tätbefolkade region. Dessutom lovar man åtminstone halvt om halvt malmöborna att de skall få en bilbro till Köpenhamn. Är detta klok politik? Är det rationellt? Är det uttryck för ansvar och logiskt sammanhang? Och är det i enlighet med den sorts industriella samhälle vi vill ha i framtiden? Det är väl ändå inte bilsamhället som skall vara arbetarrörelsens framtidsdröm.

Det är, fru talman, alltid lättare att kritisera än att vara konstruktiv. Och det har naturligtvis sina särskilda svårigheter att vara konstruktiv, när man rör sig på områden, där man hittills satsat alldeles för litet kunskap och resurser på bekostnad av kortsiktigare tänkande och mer ytligt kommersiella intressen.

Men det finns faktiskt alternativ – många och bra – till varvsnedläggning och bilfabrik. Sett i ett längre perspektiv är det nog också bättre alternativ för svensk industri och svensk handel.

Både inrikestransporterna och framför allt kontinenttransporterna kräver för framtiden en lösning där järnväg och sjöfart arbetar i kombination. Får man fram förslag till systemlösningar kring dessa ting – då ligger både varv, järnvägar och deras leverantörer väl till för uppgiften. Och i Skånestäderna kan man det här med hamnar, sjöfart och järnvägstrafik. Och framtidsinrik-

tade, kvalificerade systemlösningar på detta område är också något som intresserar andra länder.

Det finns inom landets processindustri ett stort behov av nya modernare, mer energisnåla och ur miljösynvinkel bättre anläggningar. Det finns inom nyare branscher inom industrin ett behov och ett intresse när det gäller väl planlagda industrianläggningar, där organisatoriska fördelar kan göra sig gällande inom ramen för bra helhetslösningar. Också sådana systemlösningar är av intresse för ett varv. Men de kräver naturligtvis en planmässighet i förnyelsen av de gamla anläggningarna och ett medvetet val av lösningar. Nu har dock varvskrisen varat i så många år att ett sådant mer långsiktigt och medvetet synsätt borde ha framstått som nödvändigt.

Man borde kanske också i det långsiktiga utvecklingsperspektivet fråga sig vad det är som en stad som Malmö är bra på. Malmö är bra på bl. a. samhälleliga verksamheter, på att ta till vara erfarenheter och finna lösningar inom hälsovård, på att bekämpa svåra sociala problem, på att planlägga och organisera socialt arbete. Sådan kapacitet är alltför mycket förbisedd i samhället, där på senare år den nyliberala kommersialismen har fått utbreda evangeliet att kommunala verksamheter är en belastning och att all vinst som inte består av pengar är ointressant. Men lösningar på hälsovårds-, lokaltrafiks- och sociala problem är också något som bidrar ekonomiskt till samhället och dess samlade resurser. Vi behandlade nyligen i riksdagen ett förslag om kommunal tjänsteexport. Det vore bra, om det begränsade tänkande som där kom till uttryck kunde vidgas och kommunerna få en egen, självständig roll i stället för att betjäna de privata exportörerna.

Jag har, fru talman, med dessa korta påpekanden bara antytt att det finns helt andra utvecklingsvägar än de kortsiktiga och kommersiella som dominerat i de senaste årens debatter om varven och om den allmänna näringspolitiken. Dessa synpunkter finns utförligare utvecklade i vänsterpartiet kommunisternas aktuella motioner till årets riksdag. Jag går av tidsskäl inte mera i detalj in på dem.

Avslutningsvis vill jag säga att det i dag utvecklas en rörelse bland befolkningen i Malmö. Det är en rörelse som riktar sig mot den nyliberala nedrivningspolitiken, mot det ytliga synsätt som vill bedöma en sektors lönsamhet enbart på basis av dess egna ekonomiska kalkyler utan att se vad den egentligen betyder för helheten, för människorna, för samhället och dess resurser. Denna rörelse är också en påminnelse om att vi i närings- och industripolitiken kanske inte i första hand bör se arbetarrörelsens bundsförvanter i bankfolkets och civilekonomernas krets utan snarare bland de människor som varvsarbetarna representerar, som representeras av de tekniker som vill arbeta för långsiktiga och progressiva lösningar på industriella och teknologiska problem. Jag tror för min del att det är på grundval av den typen av tänkande som arbetarrörelsen i Malmö förhoppningsvis 1988 skall kunna göra slut på den oheliga alliansen mellan de tre borgerliga partierna och det extrema rasistpartiet och skapa en ny majoritet – inte bara en majoritet i mandat utan också med avseende på politiskt innehåll – som kan ge den gamla fina arbetarstaden Malmö just den typ av arbetarmajoritet och arbetarpolitik som den i dag så väl behöver och så väl förtjänar.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 2, 10 och 11.

**Anf. 6 PER WESTERBERG (m) replik:**

Fru talman! Helt kort, efter Jörn Svenssons utfall mot de borgerliga partierna i början på sitt anförande.

Jag kan förstå att han som Skåneriksdagsman i samband med Kockums nedläggning gärna hyllar regionalpolitiken i form av kraftigt industristöd till storstadsregionerna och varvsstödet som uppbyggande och konstruktivt. Det gör inte jag. Industristödet till varven borde snarast liknas vid Judaskyssar.

**Anf. 7 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:**

Fru talman! Jag håller helt och hållet med Per Westerberg i det sista av hans omdömen. Jag vill också erinra honom om vilka tre partier det var som i regeringsställning ägnade sig åt att utdela den typen av Judaskyssar till de svenska varven. Om ni i stället hade följt de förslag som syftade till att ge ett varvsstöd som var konstruktivt och utvecklingsbefrämjande och kunde fogas in i ett långsiktigt och vettigt industripolitiskt tänkande, då hade situationen varit annorlunda. Men det ville ni inte vara med om. Moderaterna vill ju inte kyssa alls, de vill ju bara riva ner så att privatkapitalet skall få ett nytt kortsiktigt objekt att profitera på.

**Anf. 8 PER WESTERBERG (m) replik:**

Fru talman! Inte bygger vi upp några företag via Judaskyssar, det är helt klart. Så mycket kan vi vara ense om.

När det gäller varvspolitiken vill jag bara notera att vi för att vara i denna kammare har rent samvete. Vi är delaktiga, självfallet, men jag tror att Jörn Svensson är det väsentligt mera. Det vore bra om Jörn Svensson då medgav att industristödet till varven var misslyckat och att han indirekt varit med om att ge detta stöd i olika former. Det skulle fordras oerhörda resurser för att få varven att fortleva i framtiden.

**Anf. 9 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:**

Fru talman! Den enda kommentar jag kan göra till det och till denna utgjutelse om samveten är att vad jag här märkt från mina utgångspunkter är det vare sig i varvspolitiken eller i regionalpolitiken så att det moderata samlingspartiet över huvud taget har något samvete.

Förste vice talmannen anmälde att Per Westerberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

**Anf. 10 BO FINNKVIST (s):**

Fru talman! I näringsutskottets betänkande nr 34 behandlas proposition 120 om varvsindustrin och proposition 125 om utveckling av näringslivet i Malmöregionen, ett antal motioner som väckts med anledning av dessa propositioner och två motioner från allmänna motionstiden. Till betänkandet har fogats ett antal reservationer.

Upplysningar och synpunkter i det här ärendet har framförts till utskottet av företrädare för Svenska Varv, de privata varven och ett antal institutioner.

Sedan mitten av 1970-talet har varvsindustrin i Sverige varit i mer eller mindre permanent kris. Staten har lämnat stöd till branschen i en omfattning

som saknar motstycke när det gäller annan industri. I proposition 120 redovisas en beräkning av statens totala kostnader hittills. Denna beräkning slutar på 29 miljarder. Till detta kommer ytterligare 6 miljarder till följd av redan gjorda åtaganden.

Antalet anställda vid varven har minskat från ca 30 000 år 1975 till knappa 10 000 vid senaste årsskiftet. Nedläggningarna av den civila fartygsproduktionen vid Uddevallavarvet och Kockums väntas innebära en ytterligare minskning av antalet anställda med ca 4 000. Det blir sammanlagt 6 000 varvsarbetare kvar i Sverige – 1 000 av dessa inom de privata varven. Detta har varit och är fortfarande en smärtsam process för de anställda och övriga inblandade.

1983 års varvsbeslut innebar ytterligare neddragningar av kapaciteten, bl. a. genom minskning av varvsstödet omfattning och antalet stödformer. Till grund för 1983 års beslut låg bedömningar av den internationella varvsmarknaden som pekade på en förbättrad situation under senare hälften av 1980-talet. I dag vet vi att bedömningarna var för optimistiska. Dåliga priser och stora kundförluster har under perioden lett till beslut om nedläggning av de två sista stora nybyggnadsvarven för handelsfartyg.

Vid sidan av engagemanget i Svenska Varv och det generella varvsstödet har staten haft stora kostnader för redan producerade fartyg, bl. a. genom att kreditgarantier har fått infrias i samband med konkurser inom olika rederiföretag. Därtill kommer kostnader för avveckling av Zenits och Uddevalla Shippings fartygsinnehav.

1983 års beslut i varvsfrågan förutsatte att riksdagen efter 1986 års utgång skulle fatta ett nytt beslut i denna fråga. Regeringen har nu lagt fram ett förslag som omfattar tiden t. o. m. 1989. Konkret innebär förslaget att projektstöd i form av räntestöd och kreditgarantier enligt OECD-norm skall lämnas under perioden. Ett s. k. kontantstöd införs, och en höjning av kreditgarantiavgiften aviseras.

Fru talman! Jag övergår nu till att kommentera reservationerna.

I reservation nr 1 från de borgerliga partierna efterlyses ett klarare uttalande om total avveckling av stödet. Samtidigt säger man i reservationen att det är beroende av vilket stöd som utgår till viktiga konkurrentländer. Varvsstödet har trappats ned i och med 1983 års beslut. Dagens beslut innebär en ytterligare nedtrappning av varvsstödet. Vad som efterlyses i reservationen är alltså i stort sett det som sker. I reservationen efterlyses alltså inte någon annan politik på området än den som förslaget i propositionen går ut på.

I reservation 2 yrkar vpk på fortsatt produktion av civila handelsfartyg vid Kockums. Utskottsmajoriteten kan inte biträda detta krav. Marknaden bedöms i dag vara om möjligt ännu sämre än när beslutet om nedläggning fattades. En fortsatt "överbrygningspolitik" skulle enligt majoritetens mening enbart leda till ett mycket kostsamt uppskov med avvecklingen, som ändå kommer. Det måste vara bättre att satsa pengarna på ny sysselsättning, även om den nu innebär att man tillverkar bilar – och det är det som sker i dag.

Moderater och folkpartister reserverar sig mot att olika borgensåtaganden skall gälla för Svenska Varv och för de privatägda varven. Utskottsmajorite-

ten anser att det är lämpligt att Svenska Varv får ett större åtagande än de privatägda varven. Det får, anser utskottet, ankomma på regeringen att fatta beslut om höjning av garantiavgiften. Även de privatägda varven har i några fall åstadkommit garantisystem och mött betydande förluster.

Kontantstödets utformning har också tagits upp i en reservation. Man efterlyser högre subventionsgrad från borgerligt håll – från samma partier som i andra sammanhang säger sig vilja avskaffa alla subventioner. Utskottet konstaterar att det svenska kontantstödet kommer att bli jämförelsevis lågt. Den gynnsamma ekonomiska utvecklingen på senare år med lägre inflation och fallande räntor har å andra sidan varit till fördel för varvsindustrin, liksom för övrig industri i landet.

I reservation 6 kritiserar de borgerliga partierna beslutsunderlaget. Som jag nämnde inledningsvis har utskottets ledamöter under ärendets behandling haft många tillfällen att ställa frågor till företrädare för Svenska Varv och de privatägda varven m. fl. Därutöver har material av mera känslig natur varit tillgängligt för genomläsning på utskottets kansli.

Behovet av kapitaltillskott är i detta fall mycket svårt att bedöma. Utskottet anser att underlaget är tillräckligt med hänsyn till både rådande omständigheter och hittillsvarande praxis.

Moderaterna och folkpartiet vill att Svenska Varv skall täcka kostnaderna för avveckling av Kockums genom att i första hand sälja ut företag. Kapitaltillskott, heter det, kan då eventuellt komma i fråga nästa budgetår. Centerpartiet tillstyrker kapitaltillskott på 950 milj. kr., liksom utskottsmajoriteten, men vill också ha en avveckling av Svenska Varv-koncernen i långsammare takt.

Utskottet anser att staten har en given roll som ägare av företag. De borgerliga partierna är av ideologiska skäl motståndare till detta synsätt. Statligt ägande har, med hänsyn till de problem som funnits och som finns i varvsindustrin, varit direkt nödvändigt. Därom har politisk enighet rått.

Problem återstår. De hanteras bäst inom en sammanhållen koncern. Även vidareutveckling av de olika företagen bör enligt utskottets mening ske inom koncernen med utnyttjande av de samordningsvinster som då kan göras.

Zenits fartygsinnehav har under det senaste året avvecklats i rätt snabb takt. Det finns nu ett avtal om försäljning till svenska intressen av ytterligare ett tiotal fartyg, vilket är bra för sysselsättningen. Avtalet löper till att börja med ett och ett halvt år. Utskottsmajoriteten anser, till skillnad mot vad som hävdas i reservation 9, att avvecklingen av fartygsinnehavet har gått bra, i varje fall det senaste året.

Fem reservationer återstår, som behandlar utvecklingen av näringslivet i Malmöregionen och förbindelser över Öresund. Utskottet tillstyrker de av regeringen föreslagna åtgärderna och avvisar de förslag som framförs i reservationerna. Arbetet har enligt vad vi förstått redan kommit i gång och löper planenligt.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 och avslag på samtliga reservationer.

Under debatten har jag gjort en del anteckningar, och jag skall ta upp något av vad de föregående talarna har sagt.

Det var väl Per Westerberg som talade om en speciell lagstiftning om

förlustavdrag. Jag har ett minne av att lagen inte kallades för lex Kockum utan lex Skåne-Gripen, men det spelar väl ingen roll. I det fallet var det frågan om att ett företag skulle ta över förlustavdrag utan att det företaget drev någon som helst industriell verksamhet. Det var ju en helt annan sak. I de fall som nämnts är det verkligen fråga om två företag som driver industri. Det gör både Volvo och Saab.

Sedan påstod Ivar Franzén att nedläggningen av Kockums var en följd av socialdemokratisk varvspolitik. Det finns naturligtvis olika sätt att ange tonen i en sådan här debatt, men jag tycker nog att när det gäller svensk varvsindustri, vars utveckling har varit väldigt negativ och förorsakat stora svårigheter både i varvsregionerna och i Bergslagen där det funnits underleverantörer till de svenska varven, tror jag inte att någon tjänar på att vi står här i riksdagshuset och för en sådan argumentation som den Ivar Franzén ägnar sig åt. Såvitt jag vet har samtliga partier på ett eller annat sätt varit inblandade i den varvspolitik som förts.

När Kockums råkat i ett besvärligt läge, tycker jag inte att man kan påstå att det beror på socialdemokraterna. Vad det beror på kan vi alltid diskutera, men alla partier har här varit inblandade.

**Anf. 11 PER WESTERBERG (m) replik:**

Fru talman! Varför det har gått illa för Kockums kan man naturligtvis tvista om. Jag bara konstaterar att industristödet inte har hjälpt. Det är snarare marknaden som har stjälpit Kockums och det industristöd som har givits runt om i hela världen.

Avvecklingen av Zenit Shipping AB har gått bra, säger Bo Finnkvist, och så lägger han till brasklappen: i vart fall det senaste året. Ja, det senaste året har det gått bra. Man har äntligen fått fart på försäljningen av båtarna.

Annars tycker jag att handlandet när det gäller Zenit Shipping AB möjligen kan försvaras endast med att man naturligtvis kan göra olika bedömningar av ett beslutsunderlag 1983. Men att avvecklingen har gått bra tycker jag är en mycket grov överdrift, när man har förlorat så ohyggligt mycket pengar på Zenit Shipping AB. Jag trodde att det inte längre fanns någon som var glad över det beslut som fattades våren 1983. Jag tänkte även kommentera några av de andra frågor som Bo Finnkvist tog upp.

Han nämner borgensåtagandet och tycker att ett statligt företag, typ Svenska Varv, kan ha större borgensåtagande för sina sålda båtar än motsvarande privata företag.

Vi gör bedömningen att man inom överskådlig framtid skall kunna sälja Arendalsvarvet. Men även om det i fortsättningen skall vara ett statligt företag, skall man ha samma arbetsvillkor och samma borgensåtagande för statliga och privata företag.

När det gäller kontantstödet till beställare kan vi bara konstatera att det står i reservationen att det skall hållas inom samma ekonomiska ramar som tidigare.

När det gäller informationen tycker jag att även Bo Finnkvist borde känna sig besvårad av att informationen är så utomordentligt knapphändig i propositionen. Även från socialdemokratiskt håll borde man kunna medge att de minimikrav som näringslivets börskommitté har uppställt borde



uppfyllas. Jag tycker inte att vi kan vara tillfreds med den proposition som avlämnats. Detta har även industriministern indirekt medgett när han säger att mer kanske borde ha ingått.

Vi gör bedömningen att det hade varit bättre att sälja företag inom Svenska Varv-gruppen för att få ordentligt med medel för att kunna sköta den fortsatta avvecklingen.

Varken Bergslagen eller någon annan glesbygd tjänar på att man nu i princip startar en ny stor statlig verkstadskoncern med Svenska Varv, som det enligt vår bedömning indirekt blir fråga om. Detta cementerar bara ånyo att såväl det regionalpolitiska som det industripolitiska stödet koncentreras till storstadsregioner.

**Anf. 12** CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker framför allt att Bo Finnkvist tog mycket lätt på några av de viktigaste principfrågorna, först och främst på det faktum att Svenska Varv uppenbarligen är på väg att bygga upp en ny, omfattande statlig industrikoncern. Det har, tycker jag, med all tydlighet framgått vid de kontakter som utskottet har haft. Både Svenska Varv, regeringen och nu också Bo Finnkvist hänvisar till att det finns koncerngemenskapsaspekter. Jag tycker inte att vi vid vår behandling av ärendet har fått några som helst belägg för den saken.

Att Götaverken Arendal har affärer med Calor-Celsius, beror säkert inte på att företaget ingår i samma koncern, utan på att det är affärsmässigt motiverat.

Karlskronavarvet arbetar gentemot försvaret, och det är möjligt att detta kan vara skäl till att Karlskronavarvet skall ha statligt ägarengagemang. Men det är inget som helst motiv för att ingå i Svenska Varv-koncernen.

Jag tycker alltså inte att det finns någon anledning att bygga upp en ny industrikoncern.

En annan viktig principfråga gäller den okänslighet som socialdemokraterna visar beträffande konkurrensneutraliteten gentemot de privatägda varven. Det är ganska anmärkningsvärt att Bo Finnkvist angriper oss när vi vill att kontantstödet skall ges ett meningsfullt innehåll. Stödet motsvarar en bråkdel av de kostnader som man är beredd att acceptera när det gäller den statliga varvsnäringen. När jag ser på insatserna kommer jag fram till att det för de privatägda varven handlar om 5–6 kr. per produktionstimme, medan det för Svenska Varv rör sig om minst tio gånger så mycket.

Den tredje principfråga som jag tycker att Bo Finnkvist inte heller har diskuterat gäller om bristen på information ifrån Svenska Varvs sida om den långsiktiga strategi och om vilken affärsidé man har.

**Anf. 13** IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Bo Finnkvist sade att det skulle kunna bli samordningsvinster genom att man håller samman de företag som nu finns inom Svenska Varv i en koncern. Vi har från centerns sida, som jag sade i mitt huvudanförande, biträtt förslaget om ett kapitaltillskott av 950 milj. kr. Därför är vi kanske mera än andra intresserade av socialdemokraternas framtidsplaner för Svenska Varv.

Enligt vår uppfattning skall statligt företagande ha särskilda motiv för att det skall bibehållas. Sådana motiv fanns när Svenska Varv bildades. Nu menar vi att det är en angelägen uppgift att utan bindningar till speciellt statligt företagande se hur dessa företag kan göra bäst nytta inom svenskt näringsliv – för svenskarna kort och gott.

Det hade varit bra om vi hade kunnat få en liten precisering därvidlag, för det är oroande att man i så hög grad knyter det hela till s. k. samordningsvinster, vilka för övrigt är mycket överdrivna, om de över huvud taget finns.

Bilar ger ny sysselsättning, sade Bo Finnkvist. Det ger en antydning om den hängivenhet för storskalighet som så ofta belastar socialdemokraterna, och det vore bra om Bo Finnkvist verkligen ville sätta kraft bakom orden även när det gäller de små företagen. Detta är betydligt mer angeläget för Malmöregionen.

Frågan om en bro mellan Malmö och Köpenhamn kan vi diskutera, säger Bo Finnkvist vidare. Men verkligheten är den att om man bara diskuterar, så läser man utvecklingen. Jag tror inte att det ligger någon realism i talet om en bro, åtminstone inte när det gäller en period av ett tiotal år framåt. Håller man då på och diskuterar utan att ge besked, hindrar man den förbättring av färjeförbindelserna som är angelägen för regionen. Ge klara besked och hänge er inte åt drömmar om storskalighet!

I fråga om varven förelåg ett annat förslag 1983. Vi trodde att man löste de kvarvarande nybyggnadsvarvens problem bättre genom att låta *ett* varv vara kvar med fulla resurser och därmed förhoppningsvis en något bättre konkurrenskraft samt ökade chanser att ta hem order. Jag sade i mitt anförande att detta möjligen kunde ha givit ett bättre resultat. Jag var alltså mycket försonande i detta sammanhang – jag har ingen anledning att försöka åstadkomma gräl härvidlag. Men lika viktigt är att konstatera att det är ett faktum att den väg som socialdemokraterna valde i verkligheten har givit det resultat som vi nu ser. Det är ett konstaterande som ingen kan motsäga. Denna öppenhet tror jag att vi gör rätt i att ha i debatten.

#### Anf. 14 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill bara med anledning av den motivering som utskottet använder och som Bo Finnkvist refererar till när det gäller yrkandet om avslag på vår motion om bevarad kapacitet vid Kockums säga att vår strävan, vårt krav, är just bevarad kapacitet. Vi står inte för en politik av det slag som ni hävdar att vi skulle stå för, nämligen en ren överbrygningspolitik. Det är inte så att det bara handlar om någon sorts urskillningslös subventionering som utgår från en passiv hållning, där man sitter och väntar på att fartygskonjunkturen snart skall vända. Även om fartygskonjunkturen skulle vända har vi den uppfattningen – den har vi haft sedan många år och givit uttryck åt i många varvspolitiska debatter – att man inte skall vänta sig att nå de nivåer som tidigare förelåg. Vi har också i vår motion och i andra sammanhang klart sagt ifrån att det handlar om att använda kapaciteten på ett delvis annorlunda sätt.

Vad vi har sagt är, trots att man har diskuterat dessa ting under så många år, en förståelse på andra håll för att behoven hos en systembyggande industri som ett storvarv måste knytas till andra industrigrenars och andra näringsgre-

nars behov. Annars kan produktionen inte upprätthållas. Det krävs ett planmässigt och medvetet tänkande som kan bygga under en rationell användning av en på detta sätt bevarad kapacitet. Det har vi saknat, och det har förvånat oss litet grand. Det har ju i sin tur lett till att man inför varje ny krissituation när det gäller varven har varit hänvisad till kortsiktiga och alltför provisoriska lösningar och inte kunnat foga in det hela i ett mer långsiktigt industripolitiskt tänkande, där vi menar att en systembyggande industri som ett storvarv har en naturlig och viktig plats.

**Anf. 15 BO FINNKVIST (s) replik:**

Fru talman! Jag får ta det här i tur och ordning, så får vi se hur långt jag hinner. Det är framför allt två saker som jag vill bemöta i Christer Eirefelts och Per Westerbergs inlägg.

De är ideologiskt emot statligt företagande. Det är egentligen på de grunderna de angriper olika saker, som t. ex. dålig information. Jag kan hålla med om att vi skall ha en så bra information som möjligt, men den information som vi har fått i den här frågan är definitivt inte sämre än den som har förekommit förr. Det händer också i privata företag att det är dålig information. Det skulle aldrig falla mig in att stå här och säga att vi inte vill ha bättre information, för kan man få fram bättre information så skall vi ha det, men jag tycker att vi har fått tillräcklig information.

Vidare vill man sälja företag, och så efterlyser man ett bättre kontantstöd. Jag tror att jag talar för hela utskottsmajoriteten när jag säger att jag gärna skulle ha velat förklara att vi skall dela ut ett antal miljoner eller miljarder till de privatägda varven, men nu är det en gång så att Sveriges ekonomi inte ser ut på det viset att vi kan hålla på med sådan stödverksamhet till företag. För övrigt går det ju an att säga så här också: Det har kommit vissa signaler även från den nya norska socialdemokratiska regeringen om att man skall lägga om industristödspolitik.

Ivar Franzén var inne på vad jag tyckte om bilfabriker. Jag sade att det måste vara bättre att satsa pengarna på ny industri, även om det är bilfabriker. Det är klart att det skulle vara bäst om man kunde ha kvar Kockums varv med minst nuvarande sysselsättning, men man har hamnat i det läget att det är omöjligt att driva verksamheten vidare med de stora förluster som har uppstått. Jag tror inte att det går att få gehör för detta, oavsett vart man vänder sig politiskt.

**Anf. 16 PER WESTERBERG (m) replik:**

Fru talman! För att börja med kontantstödet och direkt reda ut detta, citerar jag ur reservation 5 angående kontantstödet: "– – – dock utan avsteg från principen att stödformen inte skall innebära en utvidgning av nuvarande stöd". Det är alltså ingen ökning det är fråga om, utan en annan form av kontantstöd.

När det gäller redovisningen av beslutsunderlaget tycker jag det finns mycket att göra i den offentliga delen som föreligger i propositionen. Jag redogjorde i mitt huvudanförande för de brister som man på goda grunder kan misstänka skulle ha placerat Svenska Varv, om det hade varit med på börsen, i samma situation som Volvo och Fermenta befinner sig i vid dagens

börsstyrelsesammanträde: anmälan om oriktiga uppgifter och bristande uppgifter. Det är beklämmande att vi skall behöva ha sådant. Motivet för statliga företag ansågs ju från början bl. a. vara att ge särskilt stor insyn och information, och det lever man inte på något vis upp till i dagens läge.

I fråga om att sälja ytterligare företag i stället för att tillskjuta medel, håller jag gärna med Bo Finnkvist om att det är ny industri vi skall satsa på och inte att driva förlusttyngda varv vidare, som saknar förutsättningar för att nå resultat inom rimlig tid.

Det vi har vänt oss emot är att stödet har koncentrerats till stora företag i storstadsregioner i stället för att ge lika möjligheter i synnerhet för företagsamhet i glesbygdsområden, i Bergslagsbygden m. m. Vad vi anser är att om några lättnader skall göras så är det i de mest utsatta områdena, och det är faktiskt inte så att Göteborg och Malmö i dag hör till de mest utsatta områdena ur sysselsättningssynvinkel.

**Anf. 17** CHRISTER FIREFELT (fp) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis alldeles riktigt, som Bo Finnkvist påpekar, att bakom ställningstagandena ligger en skillnad i synsätt när det gäller statligt företagande. Vi avvisar inte helt och hållet att det vid särskilda tillfällen kan finnas skäl att ha ett statligt ägarengagemang. Men i det här fallet anser vi att det inte föreligger sådana skäl.

Vi kan inte förstå varför staten skall producera rör, pannor, oljeplattformar eller CAD/CAM-system, när man precis lika gärna kan göra det i privat regi. Det fanns skäl tidigare, när vi fick det statliga engagemanget. Då gällde det att klara anpassningen i en bransch med problem. Nu föreligger inte det skälet. Och vi kan klara avvecklingskostnaderna genom att sälja ut t.ex. Calor Celcius, Götaverken Arendal och andra enheter.

Beträffande information tycker också jag att det är riktigt att vi skall ställa krav även på det privata näringslivet. Vad vi säger är att vi skall ställa krav både på det privata näringslivet och i fråga om en sådan här begäran om kapitaltillskott. Vad vi tycker är anmärkningsvärt är att man från socialdemokratiskt håll kräver bättre information vid nyemissioner inom det privata näringslivet, men tar så lätt på informationsfrågan när det gäller ett stort kapitaltillskott till ett statligt företag.

**Anf. 18** IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Det var inte så, Bo Finnkvist, att jag ställde bilindustrin mot ett fortsatt byggande av stora handelsfartyg vid Kockums varv. Vad jag efterlyste var en kraftfull deklaration från det regeringsbärande partiet om att småföretagen var av mycket central betydelse för Malmöregionen och att det var den vägen man skulle få en stabilare framtid. Vi kan aldrig komma ifrån att ensidigt stora företag har andra riskmoment än vad en företagarstruktur uppdelad på många branscher och mindre företag innebär.

I brofrågan fick jag inget besked. Tydligen skall det vara en diskussionsklubb några år framöver, vilket kommer att låsa upp utvecklingen i Malmöregionen.

Jag fick inte heller något klarläggande beträffande de konkreta framtidsmålsättningarna för Svenska Varv. Jag vill upprepa: De motiv som fanns för

att bilda Svenska Varv finns inte längre. De samordningsvinster som socialdemokraterna hoppas på kommer man sannolikt inte heller att uppnå. Då borde det vara rimligt att verkligen fundera över vad som är bäst för Sverige avseende den här gruppen av företag.

Vi har biträtt förslaget om 950 milj. kr. för att vi skall få rådsum för att under bästa möjliga förutsättningar göra det som är absolut vettigast av den här företagsgruppen. Det vore mycket värdefullt om socialdemokraterna utan förutfattade meningar ställde upp på den analysen och också fullföljde det i handling.

**Anf. 19 BO FINNKVIST (s) replik:**

Fru talman! Per Westerberg pratar återigen om kontantstödet. Vad man egentligen är ute efter är att få ett bättre kontantstöd till de privata varven. Vad jag kan förstå kostar det pengar. Det innebär högre subventionering. Det går ju an att konstruera stödet så att det helst inte upptäcks utomlands. Det är så det hela skall gå till – det vet vi.

Men nu är vi med i den här karusellen, och vi ger i högre grad subventioner till industrin. Jag tror att ni moderater inte tycker att vi skall föra en sådan politik utan att ni egentligen är rätt belåtna med det vi föreslår. Men ni måste ju kritisera oss för någonting.

Jag vill i ärlighetens namn säga att jag är tillfredsställd med att Per Westerberg har varit i Bergslagen och försökt sätta sig in i de problem som där finns. Jag är ju själv därifrån. Jag tycker däremot inte om när man ställer område mot område på det sätt som det här har gjorts vissa försök till. Situationen i Bergslagen blir inte bättre om vi misshandlar varvsorterna. Jag tycker att vi skall ha rätt stor respekt för vad som under tio år har skett och fortfarande sker på varvsorterna. Det innebär ju mycket stora bekymmer om 20 000–25 000 människor i Sverige förlorar jobben – oavsett om det sker i glesbygd eller i storstadsregion. Om staten äger det företag som berörs måste den försöka hjälpa till genom att sätta in åtgärder.

Jag vet inte om det var något ytterligare av det jag sade i mitt anförande som nu har tagits upp. Det är möjligt att jag är dålig på att läsa när jag står här i talarstolen, men jag tror inte att jag över huvud taget nämnde något om en bro över Öresund. Jag sade bara att propositionen innehåller förslag om Öresundsförbindelser. Jag har inte kommenterat denna fråga i mitt anförande, och jag har inte tänkt att göra det. Jag vet att frågan diskuteras i Skåne, och det är nog där som den är mest intressant. Utöver satsningen på bilfabrik satsas också på att utveckla småföretagandet i Malmöregionen.

Förste vice talmannen anmälde att Per Westerberg, Christer Eirefelt och Ivar Franzén anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

**Anf. 20 Industriminister THAGE PETERSON:**

Fru talman! På grund av dagens regeringssammanträde kunde jag tyvärr inte vara med från början av debatten. Jag kom in i kammaren när Jörn Svensson läxade upp de borgerliga för deras hyckleri när det gäller industristödet och även det regionalpolitiska stödet. Det var en välgörande omgång han stod för.

De borgerliga regeringarnas linje var ju att hålla all möjlig olönsam industri och dödsdömda företag under armarna. Under de borgerliga åren låg ju checkhäftet ständigt framme inte bara på industriministerns bord utan t. o. m. även på bordet ute i väntrummet till akutmottagningen. Den borgerliga ekonomiska politiken, och industripolitiken, var ju orsaken till det moras som uppstod och den kris som Sveriges ekonomi försattes i.

Fru talman! Riksdagen står i dag inför ytterligare ett beslut om varvspolitik – ett i en lång rad under 70- och 80-talen. De regelbundet återkommande debatterna och besluten är närmast att se som ett uttryck för den i stort sett permanenta kris som varvsindustrin i Sverige och i större delen av vår omvärld befunnit sig i under denna period. Det har rått en kraftig obalans mellan kapacitet och efterfrågan. Det internationella stödet till varvsindustrin har pressats upp till en helt orimlig nivå.

De riktlinjer för varvspolitik som nu gäller fastställdes i 1983 års riksdagsbeslut, som innebär en betydande neddragning av varvskapaciteten och ett första steg i en avtrappning av subventionerna till varven. Sverige var den första nation som fattade beslut om att verkligen anpassa varvskapaciteten till rådande efterfrågan. Jag skall erkänna att vår neddragning är mycket kraftig: efter avvecklingen av Uddevalla och neddragningen vid Kockums har vår varvskapacitet reducerats med 90–95 % sedan 1975. Många nationer har varit tvungna att följa efter, och andra – jag skall inte räkna upp dem – har denna svåra uppgift framför sig.

Det regeringsförslag som riksdagen i dag behandlar innebär att inriktningen på varvspolitik ligger fast. Förslaget utgör enligt min mening ett gott exempel på den industripolitik regeringen driver, nämligen nedtrappning av subventioner till företag och branscher i kris och en kraftig satsning på utveckling och förnyelse av svensk industri. Med förslaget vill regeringen ta vara på det utvecklingsbara, det som kan bli morgondagens produktion och jobb.

Att driva denna linje har krävt mycket av målmedvetenhet och konsekvens. Det har också fordrats svåra och obehagliga beslut, som berört många människor och skakat många regioner: nedläggningen av Uddevallavarvet och avvecklingen av den civila fartygsproduktionen vid Kockums. Det har varit beslut som skurit in i hjärteroten hos många människor och som gällt yrkestraditionerna, yrkesstoltheten och risken för en ny osäker framtid i arbetslöshet. Men det har varit nödvändiga beslut. Samtidigt med dem har regeringen satt in en mångfald åtgärder för att skapa nya arbetstillfällen, för att bredda arbetsmarknaden och för att förstärka utbildning och infrastruktur, åtgärder som lagt grunden till en långsiktig trygghet för människorna och regionen.

Det är min och regeringens övertygelse att denna huvudlinje i industripolitiken bör fullföljas, när vi nu står inför ett nytt varvsbeslut för att ge återstående delar av svensk varvsindustri förutsättningar för en fortsatt verksamhet och för att ge de berörda regionerna utvecklingsmöjligheter.

Fru talman! Jag kan i dag, några månader efter det att propositionen lades på riksdagens bord, konstatera några saker:

Det första konstaterandet är att den dystra bedömningen av utsikterna för den civila fartygsproduktionen vid Kockums står sig och t. o. m. har

förstärkts. De kalkyler som gjordes när det blev klart att Kockums inte kunde klara det krav på lönsamhet som ingick i 1983 års beslut innebar att staten varje år skulle ha behövt skjuta till minst 400 milj. kr. i stöd till Kockums. Det var fråga om stöd i olika former. Beloppet var dessutom kalkylerat på basis av fullt kapacitetsutnyttjande och hög kostnadstäckning. Varje avsteg från dessa höga ambitioner skulle ha inneburit ytterligare krav på subventioner. Vi bör dessutom ha klart för oss att stödet med stor sannolikhet skulle ha behövts en bra bit in på 1990-talet, och ovissheten om varvsindustrins situation efter denna tidpunkt är stor.

Jag kan alltså i dag konstatera att det efter neddragningsbeslutet inte har inträffat något som motsäger dessa dystra kalkyler. Dessutom kommer det dagligen in beskrivningar av hur allvarligt läget är för varvsindustrin i Europa, där varven trots enormt stora subventioner inte har sysselsättning. Det kommer också in rapporter om stora svårigheter för varven i Fjärran Östern – det gäller såväl Korea som Japan. Inte heller där är det möjligt att bibehålla full sysselsättning vid varven.

Utvecklingen av oljepriserna har lett till spekulation om en förbättring för tankertonnaget. Hur den utvecklingen kommer att slå för varven är i dag helt omöjligt att förutspå. Det är dock klart att europeiska varv med sin kostnadssituation har svårt att konkurrera om order på standardtonnage. Jag vill tillägga, med anknytning till den industripolitik som jag haft ansvaret för sedan 1982, att det otvivelaktigt är en dålig politik att driva verksamhet inom områden som inte kan ge *långsiktig* lönsamhet och därmed överlevnad för företaget och trygghet för de anställda.

Det andra konstaterandet jag vill göra i dag är att insikten om att beslutet var välmotiverat vuxit sig starkare.

I näringsutskottets behandling har bedömningen som låg till grund för regeringens beslut inte ifrågasatts från något håll. Visserligen förs kravet på fortsatt produktion av handelsfartyg vid Kockums fram i några motioner, men inte ens motionärerna hävdar i dag att den civila fartygsproduktionen vid Kockums har några framtidsutsikter.

Mitt tredje konstaterande är detta: Arbetet med att förnya och bredda arbetsmarknaden och utveckla näringslivet i Malmöregionen har startat.

Av flera skäl var det viktigt att komma i gång snabbt. Regeringen valde att tillkalla en regional samordningsgrupp under ledning av landshövding Bertil Göransson. Därigenom har vi kunnat utnyttja den bästa sakkunskapen om regionens problem och möjligheter. Jag anser det vara principiellt viktigt att regionens egna företrädare i möjligaste mån kan medverka och ta ansvar för åtgärdernas genomförande. Det är också med tillfredsställelse jag kan konstatera att gruppen fungerar väl.

Man har lämnat förslag till hur de 10 milj. kr. skall användas som regeringen har föreslagit skall ställas till länsstyrelsens förfogande. Förslaget omfattar bl. a. satsningar på en rad framtidsinriktade projekt, som syftar till att utveckla och förnya regionens näringsliv. Ett gemensamt drag för projekten är att de utnyttjar den kompetens i regionen som finns på universitet och högskolor samt i företagen. Projekten finns inom områden som marin- och undervattensteknologi, mikroelektronik, produktionsteknik och läkemedelsteknologi.

Beträffande förslaget att förstärka den regionala utvecklingsfonden med 8 milj. kr. i statliga medel kan jag med tillfredsställelse konstatera att Malmö kommun och landstinget beslutat att bidra med ytterligare 4 milj. kr. vardera. Ett handlingsprogram för att utnyttja de utökade resurserna om totalt 16 milj. kr. har redan utarbetats. Förslaget innebär bl. a. insatser, som förutom till fondens ordinarie målgrupp riktar sig speciellt till tidigare anställda vid Kockums för småföretagssatser, till Kockums underleverantörer för småföretagssatser samt till underleverantörer till bilindustrin för småföretagssatser. Jag anser att detta är ett bra exempel på samverkan mellan statens och regionens intressen.

I regeringens program har förslag lämnats om att bilda ett regionalt investmentbolag. Den statliga insatsen, högst 50 milj. kr., skall motsvaras av en insats av bundet eget kapital från privata intressenter, som skall vara minst 1.5 gånger den statliga insatsen. Den regionala samordningsgruppen har i dagarna lämnat ett förslag beträffande investmentbolaget. Gruppen har fått starka indikationer på att regionens näringsliv är berett att satsa de 75 milj. kr. som krävs för att bolaget skall komma till stånd med en statlig insats på 50 milj. kr. Regeringen skall inom kort ta ställning till förslaget.

Syftet med dessa båda insatser är att bredda näringslivsstrukturen i Malmöregionen – insatser för att få fler småföretag. De som hävdar att regeringens Malmöinsatser inte är småföretagsinriktade talar mot bättre vetande. Och dessutom – en bilfabrik är väl ändå inte fy skam för underleverantörerna och för småföretagen!

Ett marin- och undervattenssteknologiskt centrum i Malmö skulle kunna få en positiv inverkan på utvecklingen av de kvarvarande delarna av Kockums. En stiftelse, Uvcon, har bildats av Lunds universitet, Kockums och länsstyrelsen. I stiftelsens styrelse är även chefen för marinen representerad. Stiftelsen kommer att aktivt delta i upphyggnaden av det planerade centret. För närvarande utreds frågor om verksamhetsinriktning, organisation och finansiering av den regionala samordningsgruppen.

När det gäller etableringen av Saabs bilfabrik, som är den sysselsättningsmässigt tyngsta delen av regeringens åtgärder – drygt 2 000 nya arbetstillfällen inom Malmöregionen – fortskrider arbetet planenligt. De nödvändiga kontakterna mellan regionala och lokala myndigheter, inkl. den regionala samordningsgruppen och Saab-Scania, har upprättats. Förhandlingar pågår mellan Saab-Scania och Svenska Varv om villkoren för en etablering på delar av det nuvarande varvsområdet.

Ett arbetsförmedlingskontor har upprättats på Kockums varvsområde. Planeringen för användningen av de särskilda medel som länsarbetsnämnden disponerar samt medlen för beredskapsarbeten pågår.

Bland andra aktiviteter – för att bara nämna ett exempel till – med anknytning till regeringens åtgärder finns planer på ett symposium med Skånes kommuner för att åstadkomma en bättre samordning emellan, förberedelser inför ett beslut om Öresundsförbindelserna och bildandet av näringslivets arbetsgrupp m. m.

Jag vill tillägga, fru talman, att det vore skräp om Malmöregionen, näringslivet i Skåne och Skånes utbildningsenheter vid Lunds universitet och tekniska högskolan, som har så stora möjligheter, efter dagens beslut inte



skulle kunna förnya och utveckla Malmöregionen.

Malmöregionen och södra Sverige har avsevärt större förutsättningar att lyckas i detta svåra arbete än många andra regioner i landet.

Den strukturomvandling som nu har påbörjats och som har möjliggjorts genom regionalpolitiska insatser visar Sveriges styrka som industriland, där staten i samverkan med kommuner, företag och fackliga organisationer samverkar vid kortsiktigt svåra men långsiktigt riktiga beslut.

Fru talman! Det förslag som riksdagen i dag behandlar innebär att vi fullföljer den politik som påbörjades i och med 1983 års varvsbeslut. Jag vill ta upp några frågor.

Först något om stödet till varvsindustrin.

Det svenska varvsstödet har sedan det i större omfattning infördes på 1970-talet kostat skattebetalarna oerhört stora belopp. Det har varit ett brett spektrum av insatser som omfattat förlustteckning, direkt beställarstöd och räntestöd. Vidare har staten fått vidkännas mycket omfattande förluster på redan producerade fartyg, bl.a. genom att man i stor utsträckning har tvingats infria utställda fartygskreditgarantier. Sammantaget betyder detta att de totala kostnaderna för de senaste tio årens insatser för svensk varvsindustri uppgår till drygt 35 miljarder kronor. Givetvis är det omöjligt att fortsätta på den vägen. Därför har också nedtrappningen av subventionerna inletts. Det direkta produktionsstödet till de privata varven upphörde i och med utgången av år 1985 – i enlighet med riksdagsbeslutet från 1983.

Vi bör nu gå vidare på den vägen. Regeringens förslag innebär en fortsatt nedtrappning och en strävan efter sundare affärer samt mindre risker för staten och en ersättning till staten för de risker som tas. Men att nu helt avskaffa varvsstödet vore att omöjliggöra för de kvarvarande varven att konkurrera med utländska företag. I stället bör vi söka vägar som innebär en fortsatt ansvarsfull nedtrappning.

I propositionen föreslås två förändringar vad gäller varvsstödet: ett införande av kontantstöd och en viss höjning av garantiavgiften. Räntestöd och statlig garantigivning föreslås kvarstå under ytterligare tre år.

Kontantstödet är ett alternativ. Förutom att det har en stödeffekt stimulerar det också utvecklingen mot en ökad andel beställningar utan statliga garantier, vilket medför att den statliga förlustrisken bortfaller men också att riskerna minskar för varven. Med detta stöd bygger man vidare på den grund som regeringen med sin ekonomiska politik har lagt, vilken har lett till en lägre inflationstakt och sänkta räntor. Denna allmänna inriktning av politiken har inneburit fördelar även för svensk varvsindustri.

När det gäller kreditgarantiavgifterna var tanken redan vid det förra varvsbeslutet att systemet skulle vara självbärande, dvs. att avgifterna skulle vara så anpassade att dom kunde täcka dels administrationskostnader, dels förluster på grund av lämnade garantier. Mot bakgrund av detta bestämdes avgiften till 0,5 %. Men det blev inte som man hade tänkt. Förlusterna inom garantisystemet under den hittillsvarande stödperioden har kraftigt överstigit avgifterna. Till dessa förluster har även privata varv bidragit.

För att möta framtida risker har därför regeringen i varvspropositionen föreslagit att avgiften höjs med 0,25 procentenheter i tre omgångar, dvs. med totalt 0,75 procentenheter.

Jag vill understryka att höjningen inte föreslås för att man skall kunna täcka tidigare förluster utan just för att man skall kunna möta framtida risker. Jag tror att det har förekommit vissa missförstånd på denna punkt, och det är därför angeläget att slå fast att det inte rör sig om någon retroaktiv åtgärd.

Jag är medveten om att det finns starka önskemål från de privata varven om högre subventionsnivåer. Men regeringen är av den uppfattningen att varvsstödet även fortsättningsvis måste minskas. Regeringens förslag innebär därför ingen garanti för att inte också vissa privata varv – liksom Svenska Varv – tvingas förändra sin verksamhet.

Samtidigt anser regeringen att det är väsentligt att vi har fortsatta möjligheter till service och reparationer av fartyg vid Sveriges kuster. Denna fråga bör kartläggas och noga följas i framtiden, och regeringen föreslår därför att statens industriverk ges i uppdrag att göra detta. För att säkerställa att erforderlig kapacitet finns tillgänglig föreslår regeringen att industriverket får disponera 25 milj. kr. under de kommande tre åren.

Så till frågan om kapitaltillskott till Svenska Varv.

Svårigheterna för Svenska Varv när det gäller varvsanknuten verksamhet är säkerligen inte över. Jag tror t. ex. att de dramatiska svängningarna på oljemarknaden kommer att påverka förutsättningarna för investeringar i offshore-branschen, vilket kan komma att påverka Götaverken Arendal.

Det kapitaltillskott till Svenska Varv, som regeringen har föreslagit i varvspropositionen, skall ses som en fortsättning på de mål och resurser som bestämdes för företaget i riksdagsbeslutet 1983. Vid denna tidpunkt förutsågs inte de kostnader som kom att uppstå också för Svenska Varvs fordringsengagemang för fartyg. Detta har medfört att Svenska Varv nu fått en soliditet, som innebär att moderbolaget utan ytterligare kapitaltillskott skulle ha förbrukat en del av sitt aktiekapital efter det att beslut fattats om nedläggning av handelsfartygsproduktionen vid Kockums och de kostnader detta medför.

Det är nödvändigt att staten som ägare till Svenska Varv tar sitt ägaransvar och återger företaget en finansiell styrka, så att man på ett ansvarsfullt sätt kan ta de kostnader som otvivelaktigt kommer att uppstå i den fortsatta omstruktureringen och utvecklingen av verksamheten. Regeringen utgår från att kapitaltillskottet skall ge företaget styrka inte bara för defensiva åtgärder, utan också för offensiva åtgärder inom de områden som är nödvändiga för att utveckla de starka sidorna av företaget. Det finns också många starka sidor i Svenska Varvs företagsgrupp.

Avsikten med det föreslagna kapitaltillskottet är dock inte att det skall möjliggöra en omfattande expansion av företaget. Självfallet kan såväl förvärv som försäljningar aktualiseras som en naturlig del av den löpande verksamheten, men några större förvärv tillåter inte det föreslagna kapitaltillskottet. Regeringen avser inte heller att ge några pekpinnar till Svenska Varv om att sälja ut företag.

Struktureringen måste ske främst inom ramen för de företag som nu ingår i koncernen. Men kapitaltillskottet ger företaget möjligheter att satsa på de utvecklingsbara och livskraftiga delarna av verksamheten – helt i linje med regeringens industripolitik. Jag vill åter framhålla att utvecklingsbara och livskraftiga delar inte saknas: Flera av dotterföretagen ger i dag ett

tillfredsställande resultat, och andra bedöms kunna göra detta inom de närmaste åren. Dessa möjligheter måste företaget ta vara på. Däremot tar regeringen avstånd från förslagen att sälja lönsamma dotterföretag som ett medel för kapitalanskaffning.

Till sist den dagsaktuella frågan om fartygsinnehavet. Zenits fartyg har under det senaste året avvecklats i snabb takt. Jag ser med stor tillfredsställelse att det nu finns ett preliminärt avtal att sälja ytterligare tio fartyg. Genom att sälja till svenska intressen bidrar företaget till att hålla flera hundra svenskar sysselsatta åtminstone ett och ett halvt år – förhoppningsvis längre. Avvecklingen av det återstående fartygsinnehavet fortsätter.

Fru talman! Det är med stor tillfredsställelse jag kan konstatera att utskottet ställt sig bakom propositionen. Med ett beslut med detta innehåll fullföljer vi en politik, där vi trappar ner varvssubventionerna och i stället satsar våra resurser på utveckling och förnyelse.

**Anf. 21 PER WESTERBERG (m) replik:**

Fru talman! Den eviga debatten om vem som bär skulden till industristödet under slutet på 1970-talet och början på 1980-talet kan naturligtvis göras oändlig. Jag vill bara komma tillbaka till ett par protokoll från april 1980 och juni 1981, då Thage Peterson själv här i kammaren inte alls förfäktade den uppfattningen att stödet skulle dras ned utan snarast talade om ytterligare satsningar på produkttankers, tankfartyg, offshore-industri m.m. Han agerade även i ganska betydande utsträckning mot nedläggning av Öresunds-varvet och för bevarande av detta varv.

På den borgerliga akutmottagningen må det ha legat ett checkhäfte framme, men i så fall satt nog Thage Peterson i väntrummet och fyllde i en del i förväg – med tanke på det aktiva stöd som gavs för delar av industristödspolitik.

Vi moderater har ganska väsentligt kämpat emot industristödspolitik. Hade Thage Peterson gett oss bistånd i det avseendet 1978 hade vi redan då lagt ned två av storvarven och bantat de två resterande kraftigt. Det hade gjort att vi nu hade haft färre båtar att ta hand om i Zenit. Hade Thage Peterson också gett oss stöd 1983 för en omedelbar avyttring av Zenits fartygsengagemang, hade vi kunnat spara avsevärda medel. Vi har sedan 1983 års beslut lagt ned sammanlagt 5 miljarder kronor i Zenit. Det är gigantiska belopp som där har gått till spillo.

Det vi vänder oss emot är självfallet att det görs stora industristödssatsningar i storstadsområden på stora företag, medan glesbygd och små företag i det närmaste förbigås med tystnad. Vi tycker att det i sak är fel. Det hade varit bättre att ge ett generellt stöd eller möjligheter för mindre och medelstora resp. stora företag att utvecklas och skapa ny sysselsättning än att fortsätta försvara industristödspolitik.

När det gäller den aktuella propositionen och Svenska Varv måste jag faktiskt ställa frågan här vad som egentligen gäller. I propositionen påstås att delar av aktiekapitalet i Svenska Varv AB var förbrukat vid årsskiftet. Det strider mot vad som kan uttydas i årsredovisningen, och det finns alltså en ganska allvarlig skillnad på en av de väsentligaste punkterna i beslutsunderlaget.

Det finns anledning för Thage Peterson att ånyo redogöra för varför man inte är beredd att i framtiden gå in för att se till att man kan uppnå rekommendationerna från näringslivets börskommitté om minimikrav på den information som skall lämnas vid kapitaltillskott. Fel och brister när det gäller informationen har ju lett till att både Volvo och Fermenta i dag är uppe i börsstyrelsen med hot om prickningar eller olika former av avregistreringar.

**Anf. 22** CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga några ord om industriministerns inledande breddsidea – som vi känner igen från tidigare debatter om industristödet.

Fakta var att den socialdemokratiska ekonomiska politiken hade försatt svenskt näringsliv i en situation som gjorde det nödvändigt med insatser liksom det krävdes åtgärder för att i socialt acceptabla former klara strukturförändringar som säkert kunde ha gjorts annorlunda – det kan man konstatera med facit i hand. Men flera insatser visade sig dess bättre välgrundade. Det som är väsentligt är att socialdemokraterna vid praktiskt taget varje tillfälle ville skriva ett högre belopp på de checkar som industriministern talar om än som blev fallet.

Vi i folkpartiet delar industriministerns bedömning när det gäller varvsnäringens fortsatta besvärliga läge. Vi tror att överkapaciteten kommer att fortsätta under överskådlig tid, och vi välkomnar alltså regeringens synsätt.

Industriministern gav inte någon kommentar till den diskussion vi har fört tidigare om huruvida det i dag finns några bärande skäl för att hålla ihop koncernen. När det gäller kapitaltillskottet säger industriministern att staten måste ta sitt ägaransvar. Jag menar att man kan ta det ägaransvaret lika bra och klara erforderligt kapitaltillskott genom att sälja ut enheter. Nu säger industriministern också att avsikten inte är att vi skall få en utvidgning av koncernen. Men han utesluter det inte heller, och koncernledningens ambitioner går det sannerligen inte att ta miste på. Min fråga är om industriministern verkligen inte har några som helst betänkligheter mot att få en ny, stor statlig verkstadskoncern att ta ansvar för.

Beträffande garantiavgiften är vår utgångspunkt att avgiften borde kunna knytas till risken på ett bättre sätt, så att det blir mera likt ett försäkringssystem än vad det är i dag.

Slutligen bara en liten kommentar om det regionala investmentbolaget. Jag hoppas att industriministern har rätt i bedömningen att näringslivet kan tillskjuta detta kapital. Den information vi har tyder tyvärr på att det kommer att bli svårt. Detta kapital finns inte i de mindre företagen i Malmöregionen.

**Anf. 23** IVAR FRANZÉN (c) replik:

Fru talman! Industriministern inledde sitt anförande fri från alla tänkbara hämningar med beskyllningar om att borgerliga regeringar skulle hålla alla olönsamma företag under armarna – checkhäftet låg öppet i regeringens väntrum. Vi har lärt oss att det är mycket stor skillnad på socialdemokratisk politik i opposition och i regeringsställning. Men ändå vore det intressant om industriministern kunde peka på de konkreta fall då socialdemokraterna ville

satsa mindre på varven än vad regeringen föreslagit. Det är lätt att peka på motsatsen.

Det är också viktigt att ha klart för sig bakgrunden till varvskrisen. Ofta skyller vi den på andra länders agerande och på deras höga subventioner. Det är till dels rätt. Men i ännu högre grad kanske den beror på energikrisen, på felbedömningar och överskattningar av energibehovet. I förstone var det socialdemokraterna som var ledande vid dessa bedömningar.

Skillnaderna i konjunkturer 1976–1982 och 1982–1986 vore också klädsamma att ha med i en sådan här debatt.

Både statsministern och industriministern har ofta framställt nuvarande regering som en regering med tur. Industriministern vill också framställa det som om den nuvarande regeringen är sin egen lyckas smed. Med andra ord smider regeringen själv de händelser i omvärlden som ger den lycka. Jag drar den slutsatsen, att om det blir oundvikliga lågkonjunkturer i framtiden, kommer nuvarande regering att se till att då förlora valet för att inte få övermäktiga uppgifter att behandla.

Fru talman! Sanningen är att de insatser som de borgerliga regeringarna och speciellt industriminister Nils G. Åsling gjorde lade grunden till den industriella expansion som nu har skett i högkonjunkturen. Thage Peterson har i hög grad fått en god skörd av det som Nils G. Åsling sädde och vårdade. Han belönar detta med grundlösa beskyllningar, och om Thage Peterson hade ett uns av hederskänsla borde han här och nu stå upp och ta tillbaka sina obalanserade och oriktiga påståenden i inledningen av sitt anförande.

#### **Anf. 24 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:**

Fru talman! Det råder allmän tidsbrist, men jag tycker ändå att det skulle vara intressant att försöka peka på en som jag tror nödvändig industripolitisk diskussion, eftersom Malmövarvsproblematiken med nödvändighet måste ingå i en sådan. Det är ingen som bestrider att industrin måste förändras, men det kan ske på ganska skilda sätt. Det är ju inte så att man ställs inför nödvändigheten att agera efter bara en enda linje, utan det finns flera tänkbara industripolitiska linjer. Om man spekulerar litet vidare på det temat är det två frågor som jag gärna, om inte så mycket i detta sammanhang så förhoppningsvis senare, skulle vilja ta upp till diskussion med industriministern.

Den första frågans utgångspunkt är följande. På grund av den starka koncentration och tendens till specialisering som varit rådande inom svensk industri har vi kommit i det läget att landet i en oproportionerlig grad är beroende av ageranden från några få jättekoner. Bland dessa jättekoner spelar bilindustrin en utomordentligt framträdande roll, en i varje fall enligt min mening alltför framträdande roll. Det är ett farligt beroende som här utvecklas. Jag tar nu inte alls upp någon diskussion om Thage Petersons agerande när det gällde att i en akut situation få fram ett sysselsättningsobjekt till Malmö, utan jag diskuterar detta mera allmänt och principiellt. Är en ökad koncentration av krafter och resurser till bilbranschen och bilindustrin en klok industripolitisk linje på litet längre sikt? Hur stämmer en sådan förstärkning av bilindustrins redan oproportionerliga inflytande med den faktiska, långsiktiga utvecklingen på trafikområdet, som uppenbarligen inte

går i bilismens favör? – Det är den ena frågan.

Den andra frågan är: Om man nu lägger ned sitt sista storvarv skapar man en lucka i den samlade industriella kapaciteten. Man gör sig av med en viss typ av potential. Då måste man fråga sig: Vem skall svara för den tänkbara verksamheten på t. ex. energiteknikens område när det gäller byggandet av nya processanläggningar och på viktiga marina trafikområden? Kunde inte mer ha gjorts för att bevara denna kapacitet och därmed också skapa ett större mått av mångsidighet, i kontrast till den ensidighet med de stora hål och luckor som nu på sikt hotar att utvecklas i den svenska industristrukturen?

**Anf. 25 Industriminister THAGE PETERSON:**

Fru talman! De borgerliga blev så sura och störda när jag påminde dem om vad de ställde till med under de borgerliga regeringsåren. På sätt och vis förstår jag dem – det kan ju inte vara så roligt att bli påmind om obehagligheter. Men min avsikt var faktiskt inte att i denna varvsdebatt ta upp en diskussion om industristödet; det förstod jag att de borgerliga hade startat. Men jag tyckte att jag ändå kunde få ge Jörn Svensson en eloge för att han gav er en liten läxa och återförde er till ordningen genom att påminna om vad som hände under de borgerliga regeringsåren 1976–1982. Men om jag vore centerpartist eller folkpartist skulle jag inte ha protesterat mot vad industriministern sade, utan jag skulle ha protesterat mot vad moderaten Per Westerberg, som ju gick längst, sade. Han försökte smita undan ansvaret för vad som hände under de borgerliga åren, och det var ju inte särskilt snyggt. Moderaterna deltog ju ändå i flertalet borgerliga regeringar under perioden 1976–1982. Därför har väl också de ett stort ansvar för vad som hände. Jag vill därför i den diskussion ni nu vill starta återföra er till en intern diskussion inom det borgerliga länet.

Per Westerberg sade att den regionala utvecklingen förbigås med tystnad. Då har han inte deltagit i riksdagens regionalpolitiska debatter. Jag har stått här i timmar och svarat på frågor och interpellationer – en gång åtta timmar i sträck – och vi hade förra veckan en regionalpolitisk debatt. Jag menar att denna regering har prioriterat regionalpolitiken. Den har inte varit föremål för en enda kronas besparing, utan vi har gjort rejäla insatser för regionalpolitiken.

Satsningarna i Uddevalla och Malmö är en nagel i ögat. Jag vill då påminna Per Westerberg om att de regionalpolitiska satsningarna i Uddevalla och Malmö sker utanför de regionalpolitiska anslagen. Det är fråga om specialpengar, och dessa satsningar drabbar inte de regionalpolitiska anslagen med en enda krona. De tar inget från resurserna för Bergslagen och skogslänen, där vi nu satsar ett mycket högt belopp detta år – närmare 1,6 miljarder kronor.

Men Per Westerberg för in diskussionen på en viktig principfråga, som jag skulle vilja ägna någon minut åt. Skall vi kunna klara omstruktureringar av branscher som måste omstruktureras, så måste samhället göra insatser. Jag har då en fråga till dem som angriper regeringens insatser i Uddevalla och Malmö: Skulle vi inte ha gjort de här insatserna? Skall vi inte göra någonting för Malmöregionen, när det är nödvändigt att fatta ett beslut? Skall vi lämna

tusentals anställda, deras familjer och regionen utan hjälp? Är det det som ni vill föreslå? Vi delar från regeringens sida inte uppfattningen att man skall föra en sådan politik, för vi tycker att den politiken är inhuman.

Skall vi lyckas i omstruktureringsfrågor, så måste de anställda se att samhället och industrin ställer upp. En omstrukturering av en industribransch är inte enbart en sak för de anställda. Man lyckas inte i Västsverige omstrukturera varv, stålindustri och andra industrier därför att man säger att det är arbetsgivarens, företagets, sak att avgöra vilken industrikapacitet man skall ha. De anställda och deras fack går inte med på någon omstrukturering därför att regeringarna och industrin inte vill göra något i stället – eller inte vill, så att säga, möta de negativa effekterna av omstruktureringarna. Det är ju därför som det ser ut som det gör i flera länder med deras industristrukturer.

Vi har i dag en modern och robust industristruktur i Sverige – bättre än på länge. Jag kan gärna upprepa det som jag har sagt i kammaren vid ett par tillfällen – och som Ivar Franzén kan läsa i protokollet: Den struktur vi har i dag på svensk industri har självfallet inte tillkommit bara som en följd av åtgärder från 1982 utan är resultatet av ett långt arbete, som också de borgerliga regeringarna har utfört enligt samma linje. Rätt skall ju vara rätt.

Till Christer Eirefelt vill jag säga att de här 75 miljonerna ju inte i första hand tas från de mindre företagen – den tanken har inte funnits. Men jag menar att det är de stora och medelstora företagen i Malmöregionen som borde kunna klara detta. Bedömningen att det skulle klaras var inte min bedömning; jag återgav den bedömning som den regionala gruppen hade gjort. Och jag hoppas och utgår ifrån att Skånes näringsliv skall kunna klara detta. Om man på andra håll i landet – i Norrbotten, i Uddevalla och i flera andra regioner – ställer upp med privat kapital i investmentbolag av olika slag, så skall väl ändå det starka näringslivet i Skåne och de starka finansinstituten i Skåne kunna klara det här.

Jörn Svensson tog upp två viktiga frågor. En av dem gällde bilindustrin. Jag skulle gärna vilja ha tid på mig att föra en diskussion om den frågan. Får jag nu säga att det i de två aktuella fallen faktiskt förelåg två företagsbeslut. Det är alltså Volvos resp. Saabs bedömning att man behövde en ny bilfabrik. När det gäller Volvofabriken hade vi från regeringens sida fört en diskussion om att den skulle hamna någonstans i södra Norrland. Men Volvoledningen förklarade att man av olika skäl inte ville det. När det sedan blev aktuellt med omstruktureringen i Uddevalla förde jag diskussioner med Volvo om Uddevalla. Då ansåg man att den tänkta utbyggnad som man behövde kunde förläggas till Uddevalla. Det stöd man fick skulle täcka de merkostnader som Volvo hade för etableringen.

Saab behövde också en ny bilfabrik. Deras förstahandsalternativ var att lägga den utomlands. Jag försökte i det läget att få dem att lägga fabriken i Avesta, vilket de då sade att de inte ville göra. Så kom Kockumsdiskussionen, och då förde jag in resonemanget med Saab på Malmö.

Jag vill framhålla att vi inte har gjort någon bedömning åt Volvo och Saab om att de bör öka sin kapacitet. Den bedömningen har företagen gjort själva. Men jag skall gärna erkänna att vi på industridepartementet har gjort en bedömning av bilindustrin som är ganska optimistisk, och den är jag beredd att vid tillfälle redovisa i en riksdagsdiskussion.

**Anf. 26** PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Låt mig börja med industristödet, som vi ändå hastigt kan återkomma till. Jag har räknat upp ett antal exempel på att socialdemokraterna, om de hade följt den moderata linjen, radikalt hade kunnat minska industristödet, förlusterna på Zenit Shipping AB m. m.

Jag har inte sagt att någon går fri, utan jag framhöll i mitt huvudanförande att alla är mer eller mindre delansvariga i varvsbesluten. Men det centrala och viktiga är utvärderingen av resultatet av industristödet. Man förlorar både pengar och arbetstillfällen utan att ha uppnått några bestående effekter utan i stället ett långdraget lidande för många människor.

Vidare har jag inte sagt att vi inte har diskuterat regionalpolitiken. Jag har sagt att jag tycker att de regionalpolitiska insatserna har kommit att handla mycket om industristöd till storstadsregionerna i vid bemärkelse och till stora företag och att man i stället borde ha förbättrat arbetsvillkoren för företagsamheten som helhet.

Jag tycker att det är fel att industriministern tydligen vid varje tillfälle skall sitta och förhandla med bilföretagen om var de skall lägga sina industrier och hur mycket pengar de skall få för att lägga dem på det ena eller andra stället. Mindre och medelstora företag har inte en chans att få motsvarande behandling.

Jag återkommer också till frågan om årsredovisningar och den information som vi har fått från regeringen. Jag anser att informationen är otillräcklig. Den inriktning som svensk varvsindustri skall ha i framtiden bör komma till uttryck i propositionen. Precis som näringslivets börskommitté begär i fråga om nyemissioner, skall det framgå vad man tänker göra, dvs. det skall klart anges vad man skall ha pengarna till. Där verkar det finnas en diskrepans mellan industriministern och Svenska Varv, såvitt jag kan se och vad jag har hört i vart fall.

Vi är rädda för att Svenska Varv blir en ny stor statlig verkstadskoncern med ganska betydande soliditet. Om man börjar räkna, finner man att det inte rör sig om 25 %. Om det sker en liberalisering av valutaregleringen, krymper balansräkningen ytterligare, och det är väl snarast fråga om 30–35 % soliditet, med betydande möjligheter att sälja vissa delar och därmed ytterligare stärka företagsgruppen som helhet.

Vi gör bedömningen att det är väsentligt bättre att sälja en del av företagen inom Svenska Varv och få resurserna den vägen än att anlita en hårt ansträngd statskassa och på det viset sakta men säkert sätta punkt för en tagrisk svensk industristödspolitik när det gäller Svenska Varv.

**Anf. 27** CHRISTER EIREFELT (fp) replik:

Fru talman! Nej då, industriministern, vi blev inte alls sura. Det blev vi kanske de 50 första gångerna den här valsen spelades upp av socialdemokratiska riksspelmän. Nu tror vi att det knappast finns någon enda människa som går på den finten längre.

Möjligen finns det skäl att upprepa frågan: Vilka insatser för att klara strukturförändringarna i framför allt de tunga basnäringarna var det som socialdemokraterna inte accepterade? Och varför redovisade man inte det då utan valde att i stället plussa på insatserna?



Några ord till om det regionala investmentbolaget. Det återstår att se hur man lyckas få fram kapital från näringslivet. Vad vi vet har de stora företagen, som industriministern hänvisar till, i allmänhet egna finansieringsbolag, och de mindre har mycket riktigt begränsade möjligheter att tillskjuta kapital. Jag vet t. ex. att Hans Cavalli-Björkman, som är en god kännare av näringslivet i regionen, är mycket mycket tveksam till möjligheterna.

**Anf. 28 IVAR FRANZÉN (c) replik:**

Fru talman! Nej, industriminister Thage Peterson, vi skäms inte alls för det verkliga resultatet under de borgerliga regeringsåren – det är de socialdemokratiska nidsbilderna vi protesterar emot.

Jag noterar det erkännande industriministern gav här. Det är faktiskt så att under de icke socialistiska regeringarnas tid räddades viktiga delar av svenskt näringsliv och lades grunden till den positiva industriutveckling som vi sett de senaste åren.

Den devalvering som socialdemokraterna genomförde 1982 hade varit långt mer motiverad 1975–1976. Ändå kritiserade socialdemokraterna oerhört den devalvering som var helt nödvändig att göra 1977.

När man så totalt förändrar synen och argumenten beroende på om man är i regeringsställning eller om man är i opposition, gör man sig skyldig till ett allvarligt missgrepp som undergräver den trovärdighet vi som politiker i olika läger är beroende av. Dessa ständiga kovändningar i det socialdemokratiska debatterandet och handlandet är till stor skada för en seriös politik i Sverige.

Jag vill också passa på att fråga om industriministern möjligen har något klarläggande när det gäller brofrågan Malmö–Köpenhamn, och om det finns möjlighet att något konkretisera den framtida målsättningen för Svenska Varv-koncernen. Jag har tidigare i debatten hänvisat till varför vi ifrån centern är så angelägna om att få dessa besked.

**Anf. 29 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:**

Fru talman! Som jag sade tidigare var det inte min avsikt att ta upp något resonemang eller komma med några angrepp beträffande hur regeringen har agerat i konkreta situationer, i akuta lägen eller när man sökt objekt och ansett sig böra ta vad man kunnat få. Det var min avsikt att sätta in dessa beslut i ett större industripolitiskt sammanhang och från den utgångspunkten ifrågasätta.

Vi har sett att det skall tillskapas två stora bilfabriker. Det är alltså en kraftig förstärkning av bilindustrins position i landet. Bilindustrin har begagnat sig av en prissituation för att bereda sig fördelar och göra dessa investeringar. Samtidigt har vi på gång sedan lång tid starka påtryckningar från företrädare för bilindustrin för att påverka den statliga trafikpolitiken här i landet, där speciellt Scandinavian Link och vad därtill hör är en integrerande del.

Jag tar upp detta ifrån den utgångspunkten att man här inte på sikt får bädda för en utveckling som förstärker tendenser som står helt i strid med den trafikpolitik och miljöpolitik som ändå ett brett urval representanter här i riksdagen i stort har varit överens om.

Må så vara att den kommunala regimen i Malmö vill öppna Malmöns gator,

som de säger – dvs. för bilarna, medan pensionärer och barn får flytta sig åt sidorna. Men när det gäller socialdemokraterna, vpk och även centern på det rikspolitiska planet, i denna kammare, har vi fattat beslut på det trafikpolitiska området som går stick i stäv med hela den sortens tänkande.

Bilindustrins intressen är inte på något sätt förenliga med de miljöpolitiskt och trafikpolitiskt motiverade beslut som förutser en helt annan framtida struktur för trafiken här i landet.

Jag menar att vårt parti mot denna vidare bakgrund har anledning att varna, så att man fortsättningsvis inte i det korta perspektivet företar sig saker och ting som i det långa perspektivet medför en ogynnsam förändring, en förskjutning i förkastlig riktning när det gäller miljöpolitiken och när det gäller trafikstrukturen i landet.

**Anf. 30 Industriminister THAGE PETERSON:**

Fru talman! Jag skall ta upp några frågor.

Från visst borgerligt håll är man motståndare till att ge Svenska Varv de pengar som behövs för att koncernen skall leva vidare. Man säger: Sälj i stället ut delar av företaget! Det har framförts här i dag av moderaternas representant. Jag är medveten om att moderaternas linje grundar sig på en fientlig inställning till statliga företag över huvud taget, så det här är bara ett konsekvent fullföljande av den linjen.

Det kan låta bestickande när man säger att vi skall sälja ut vissa delar, och det skulle säkert gå att avyttra flera av Svenska Varvs dotterföretag. Men det är ingen lösning på dagens problem. Och efter en sådan utförsäljning skulle man ha kvar flera problemföretag. Vad skulle man göra med dem? Vem skulle köpa dem? Det skulle fordras insatser, såvida man inte skall fullfölja linjen att bara lägga ned, och sedan får de företag där man är arbetslös ta vägen vart de vill.

Den här linjen avvisar regeringen med kraft – det här är inte regeringens linje. Jag upprepar att vi vill ge Svenska Varv möjligheter att fortsätta sin utveckling som ett sammanhållet företag där man skall utnyttja sambandet mellan de olika enheterna så att det blir en konkurrenskraftig helhet inom utvalda affärsområden.

Samtidigt måste naturligtvis Svenska Varv fortsätta att förändras vad gäller företagssammansättningen. Men detta bör ske som en naturlig del av företagets egen utveckling och inte genom direktiv från ägaren. Jag upprepar också att det kapitaltillskott som regeringen föreslagit inte i sig ger Svenska Varv så stora möjligheter att expandera. Däremot ger det koncernen möjligheter att fortsätta sin anpassning till de långsiktiga marknadsförutsättningarna och att göra detta på ett ansvarsfullt sätt.

Jag vill gärna tillägga följande: Både svensk ekonomi och svensk arbetsmarknad behöver statliga företag, behöver ett aktivt Svenska Varv. Jag hoppas naturligtvis på framgång för Svenska Varv, jag hoppas att företaget kan utvecklas, expandera och sysselsätta fler människor samt att de olika delarna skall vara konkurrenskraftiga och därmed också framgångsrika. Vi behöver vår industrikapacitet och vi behöver också fler koncerner och fler företag som satsar på nyföretagande och utveckling. Jag menar att man kommer alldeles fel om man inte i en industripolitisk debatt också har med

detta som utgångspunkt. Då får man inte varje gång låta sitt hat mot de statliga företagen ta överhand för att stryka ett streck över verksamheten och därmed slänga ut industrikapacitet.

Verkligheten är litet annorlunda än vad Per Westerberg tror. Det är nödvändigt att påverka företag och näringsliv också i rena lokaliseringsfrågor. Jag tror inte att Per Westerberg och moderata samlingspartiet heller på denna punkt har något stöd från centern och folkpartiet, när de tre partierna efter denna debatt skall göra upp om vad som har sagts här tidigare.

De privata svenska företagen är inte särskilt intresserade av Norrlands inland – inte ens av Norrlands kustland – och inte heller av Bergslagen. Det är bara så. Jag har märkt en hårdnande attityd hos det privata näringslivet att förlägga produktionen dit där den blir billigast. Det heter: Vi representerar i första hand aktieägarna, och det är staten som skall svara för regionalpolitiken. Därför vill vi förlägga produktionen och sysselsättningen där vi gör de högsta vinsterna.

Detta är en konsekvent linje som företagsledarna följer. Men om inte regeringen försökte påverka dem, som Per Westerberg vill förbjuda mig att göra, skulle vi få en otäck koncentration till storstadsregionerna och till de tillväxtområden som finns kring universitets- och högskoleorterna. Sanna mina ord, Per Westerberg: Det skulle vara början till en oerhörd koncentration till just dessa orter.

Riksdagen beslutade att sänka arbetsgivaravgifterna i Norrbotten med 10 %. Jag tillsatte en delegation av fyra duktiga personer som gick runt i 26 börsnoterade företag och förhandlade med dem. Inte ett enda fall av nyetablering i Norrbotten har vi fått till följd av den 10-procentiga sänkningen av lönekostnaderna där uppe, därför att de privata företagen inte vill till Norrbotten – det där får staten klara upp. Skulle vi inte ha några påverkansmöjligheter, om riksdagen skulle förbjuda industriministern att förhandla med företagen, skulle vi få en väldigt snabb utveckling mot koncentration – en koncentration som kanske Per Westerberg och hans parti är ute efter, vad vet jag?

Sedan återkom Per Westerberg till frågan om informationen, och antydde den här gången att informationen inte bara varit knapp utan också felaktig och vilseledande. Det måste jag få rätta till. Regeringen har inte lämnat några felaktiga uppgifter till riksdagen, varken i propositionen eller till näringsutskottet. Jag utgår från att Per Westerberg inte heller avsåg att säga detta i sin replik utan helt enkelt av misstag gick för långt. För bara någon dag sedan hade Per Westerberg och jag en interpellationsdebatt om årsredovisningarna och beslutsunderlaget från Svenska Varv, och därför tycker jag inte att jag behöver förnya den debatten.

Frågan om småföretagspolitiken tas upp i flera inlägg. Också här vill jag slå fast några saker. Regeringens småföretagspolitik har varit och är framgångsrik. Det är ett mycket högt nyföretagande i dag i vårt land. Antalet småföretag som etableras är rekordstort, i jämförelse med vad som skedde under de borgerliga regeringsåren. Det räcker att läsa dessa fakta i Statistisk årsbok. Om ni inte tror på industriministern i det här fallet så kan ni tro på statistiska centralbyrån och industriverket, som redovisar vilket högt nyföretagande som finns i Sverige för närvarande.

Och även småföretagen går bra, har hög lönsamhet och god soliditet och ökar investeringarna. Jag är den förste att glädja mig över att småföretagen lyckas och att fler och fler människor vill ta steget fullt ut, bilda företag och ta det ansvar det innebär att stå på egna ben.

Sedan är det faktiskt så att bilindustrin har en viss betydelse även för småföretagen. Över 1 200 underleverantörer och småföretag har i dag sin verksamhet baserad på bilindustrins beställningar.

Jag var på det klara med bakgrunden till Jörn Svenssons fråga. Jag inser också att den kan resas. Men i det här fallet var det så att planerna att öka kapaciteten redan fanns i företagen. Regeringen valde alltså att gå in i diskussioner med företagen för att få deras utveckling förlagd till de regioner som regeringen önskade. Vi har inte påverkat företagen till en mer optimistisk syn på bilindustrin än vad de själva har.

Det är dock helt klart – det kan jag bara understryka – att investeringsbesluten innebär en förstärkning av den svenska bilindustrins situation och även att regeringen har varit med om att stötta svensk bilindustri, i linje med de regionalpolitiska strävandena – ingenting annat. Jag har tillbakavisat att det här skulle vara fråga om subventioner till bilindustrin. Staten har med hjälp av lokaliseringsstöd täckt de merkostnader som de båda företagen har haft för etableringen i Uddevalla resp. Malmö. Detta innebär ju att svensk bilindustri utvecklas på hemmaplan, men för närvarande är det så lyckligt att båda de svenska bilföretagen är framgångsrika på exportmarknaderna, och inte minst på USA-marknaden.

Förste vice talmannen anmälde att Per Westerberg, Christer Eirefelt och Ivar Franzén anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

**Anf. 31 ALF SVENSSON (c):**

Fru talman! Stödet till varvsindustrin har fått utgöra ett typexempel på de omfattande industrisubventioner som bidragit till nuvarande budgetunderskott. Så här i efterhand – det har märkts tydligt i debatten i dag – kan vi alla konstatera att misstag begicks när Sverige inte mer resolut och på ett tidigare stadium omstrukturerade och bantade varvsindustrin. Men att nu avveckla det sista nybyggnadsvarvet i Sverige tror vi i KDS inte är rätt politik för framtiden. Sverige behöver den industriella kapacitet, den teknologi och det yrkeskunnande som ett modernt, högteknologiskt nybyggnadsvarv medför. Varvsindustrin är en tillgång för annan industri, för det svenska försvaret och för framtiden. Detta måste också värderas.

Fru talman! Arbetsmarknadssituationen i Malmöregionen är mycket bekymmersam. I Malmöhus län går ca 15 000 människor öppet arbetslösa, enbart i Malmö 6 500. Arbetslösheten är så hög som 5,4 % i genomsnitt i länet. Sådan är situationen, trots att de arbetsmarknadspolitiska insatserna ökat markant under senare år. Totalt 31 000 personer är öppet arbetslösa eller sysselsatta tack vare arbetsmarknadspolitiska insatser. Det innebär att arbetslösheten ökat med 13 000 eller 72 %, jämfört med närmast föregående jämförbara konjunkturar, 1980.

Kockums sysselsatte 2 300 personer. Enligt beräkningar av länsarbets-

nämnden i Malmöhus län medför en nedläggning ett bortfall på 6 000–10 000 arbetstillfällen, eftersom underleverantörer, serviceföretag, handel, kommunal verksamhet m. fl. påverkas. Totalt beräknas 12 000 i Malmöregionen bosatta familjemedlemmar vara beroende av varvsverksamheten för sin försörjning. Det är mot denna dystra bakgrund man lätt glömmier att bakom statistiken finns individer med inte sällan svåra, ja mycket svåra problem.

Antalet personer i åldern 40–60 år är betydligt större på Kockums än i det nyligen nedlagda Uddevallavarvet, som i sin tur hade en större andel över 60 år, vilka kunde förtidspensioneras. Denna grupp äldre anställda har speciellt svårt att hitta nya arbeten – det vet vi alla – och de har svårare att omskola sig eller flytta. Förtidspensionering är inget alternativ. Man bör rimligtvis ha 10–25 år kvar i aktivt förvärvsarbete. Det bör dessutom noteras att 28 % av Kockumsarbetarna är invandrare med utländskt medborgarskap. En relativt stor grupp av de övriga är invandrare som i dag är svenska medborgare. Arbetsmarknadsutsikterna för dessa är ofta betydligt svårare än för övriga grupper.

Fru talman! Debatten och replikskiftena har gått av och an hittills, och jag tycker att man har varit mycket fixerad vid de penningssummor som satsats på industripolitiken. Jag har som utanförstående inbillat mig att satsningarna gjordes därför att människorna annars skulle ha drabbats hårt socialt, därför att regioner annars skulle utarmats. Och det kan väl inte råda något tvivel om – även om tal om ekonomisk tillväxt nu är högsta mode igen – att det hade dragit med sig rejäla kostnader, om man *inte* hade gjort satsningar industripolitiskt i det förgångna. Hur stora de hade blivit för människorna har jag inte hört särskilt stor diskussion om än, men den kanske kommer. Det är ju inte så att det om en industri läggs ned genast finns arbetstillfällen för människorna. Det är ju inte så att en strukturomvandling som sker kvickt inte drabbar människorna.

Fru talman! De företagsekonomiska kostnaderna, i form av årligt marknadsstöd, för att man skall kunna fortsätta Kockums civila fartygsproduktion beräknas av företagsledningen till 200 milj. kr. Dessutom krävs kredit- och lånevillkor som överensstämmer med de konkurrerande varvsnationernas. Industridepartementet har, såvitt jag förstått, beräknat dessa kostnader till 150 milj. kr. per år. Det rör sig alltså om totalt 350 milj. kr. under några överbrygningsår. Hur många år det dröjer innan handelsfartygsmarknaden stabiliserats är givetvis svårt att bedöma – ingen kan väl påstå sig vara expert när det gäller en sådan bedömning. En del talar om två tre år, andra bedömare tror att det krävs ytterligare några år. Den speciella nisch, kryssningsfartyg, som Kockums inriktat sig på har en växande marknad och sägs ha goda framtidsutsikter. Kockums är på detta område marknadsledande och har också fått goda vitsord från redare runt om i världen.

Ett stöd till Kockums innebär inte, vilket måste starkt betonas, att Kockums varv skulle få någon speciell förmån, utan enbart att varvet skulle få likartade konkurrensförhållanden som andra varv.

Denna merkostnad för samhället måste vägas mot vad arbetslöshet och den direkta avvecklingen av varvet kostar samhället. Under 1984 betalades det ut nära 600 milj. kr. som ersättning från arbetslöshetskassan och kontant arbetsmarknadsstöd till ersättningsberättigade i Malmöhus län. Statens och

kommunernas finansiella kostnader i form av bortfall av direkta och indirekta skatter och arbetsgivaravgifter till följd av arbetslösheten uppgår till ca 320 milj. kr. Till detta skall läggas kostnaderna för arbetsmarknadspolitiska insatser.

TCO- och LO-distrikten i Skåne har försökt göra en samhällsekonomisk uppskattning av vad arbetslösheten kostar i den situation som skapas vid en nedläggning av Kockums varv. Räknar man in samhällets kostnader för arbetslöshetsersättning, bidrag vid arbetsmarknadsutbildning, förtidspension av arbetsmarknadsskäl, minskade kommunala och statliga skatteintäkter etc., visar det sig att samhället har utgifter på 50 000 kr. för varje arbetslös. Samhället har inkomster rent generellt på 100 000 kr. för var och en som är i arbete. För 8 000 människor blir de samhällsekonomiska förlusterna vid en avveckling av varvet således 1,2 miljarder kronor årligen. Därtill skall läggas – vilket inte går att uppskatta i pengar, det vill jag särskilt betona – den sociala oro och de problem av olika slag som uppstår för de drabbade vid en nedläggning.

Regeringen har presenterat en rad åtgärder som skall motverka arbetslösheten i Malmöregionen. Det s. k. Malmöpaketet beräknas kosta totalt 850 milj. kr. Dessutom tillkommer 320 milj. kr. för att driva varvet under avvecklingstiden samt att Saab medges ta i anspråk avsättningar till investeringsfonder på sammanlagt 12,5 miljarder kronor. Regeringen har också försökt skapa förhoppningar om en Öresundsbro och en järnvägstunnel till Danmark. Dessa projekt har dock inte preciserats tidsmässigt eller kostnadsmässigt.

Det enorma stöd som Volvo fick i Uddevalla och Saab nu föreslås få i Malmö är tveklaktigt från handelspolitisk synpunkt. Utländska biltillverkare upplever statsstödet till svenska bilfabriker som otillbörlig konkurrens. Dessutom kan det allt finnas en stor fara i att så kraftigt förlita sig på bilindustrin vid varvsnedläggningar – det har ju också framförts här tidigare. Om bilindustrin en dag hamnar i en besvärlig situation, kommer de nuvarande problemen i Uddevalla och Malmöregionen att framstå som marginella.

De insatser som görs för Malmö kommer inte att leda till så många nya arbetstillfällen att det täcker de förlorade arbetstillfällena. På kort sikt kommer dessutom betydande problem, med bl. a. omskolningar, att uppkomma. Speciellt den äldre arbetskraften kommer att få det mycket besvärligt. Långtidsarbetslöshet, förtidspensionering och ökat antal socialbidragsmottagare kommer att följa i spåren av nedläggningen.

Om nedläggningen av Kockums civila varvsproduktion drivs igenom mot en massiv lokal opinion, måste det givetvis skapas ersättningsarbeten, och omfattande satsningar måste göras för att speciellt hjälpa ungdomar och äldre arbetskraft. Givetvis är förslaget, att i ett sådant sammanhang satsa på att utveckla Kockums Verkstäder AB, att inrätta ett centrum för marin- och undervattensteknologi i anslutning till den fortsatta verksamheten vid Kockums AB positivt. Detsamma gäller de ökade resurserna till utbildning, arbetsmarknadspolitiska insatser, investmentbolag, utvecklingsfond och länsstyrelsernas näringslivsinsatser.

*Fru talman! Ser man varvspolitiken i ett helhetsperspektiv framstår det*

som socialt och samhällsekonomiskt motiverat att stödja Kockumsledningens, de fackliga organisationernas, Malmö kommuns och länsarbetsnämndens uppmaning att satsa på Kockums. Svenska Varvs agerande strax före jul och regeringens besked i vintras att förorda en nedläggning av varvsverksamheten vid Kockums har givetvis inneburit att möjligheterna att få beställningar och skapa framtidstro på företaget kraftigt begränsats. Regeringens och Svenska Varvs agerande har således inneburit att det beslut vi i dag har att fatta i praktiken har föregripits, vilket är mycket beklagligt. Hanteringen av detta ärende och de arbetsmarknads- och industripolitiska aspekterna på denna fråga gör att jag i alla fall vill yrka bifall till reservation 2, vilken täcker det yrkande jag har i min motion. Dessutom yrkar jag bifall till reservationerna 3, 4, 5, 6, 9 och 11.

**Anf. 32 STEN ANDERSSON i Malmö (m):**

Fru talman! Beslutet i dag innebär att vi definitivt kommer att sätta punkt för stora delar av Kockums varv i Malmö, ett företag som har funnits i drygt 100 år. Det är väl ingen överdrift om jag påstår att varvet varit Malmös stolthet och dess flaggskepp. Kockumskranen har varit en symbol inte bara för Kockums utan för hela Malmö. Oavsett om man rest till lands eller till sjöss har det första man sett vid ankomsten till Malmö varit den stora Kockumskranen. Den var den största bockkranen i världen när den en gång byggdes i mitten av 1970-talet.

Som malmöbo är det mycket lätt att konstatera att många människor, ja, nästan alla i Malmö har jobbat vid Kockums eller har släktingar eller bekanta som på något sätt har anknytning till varvet. Själv har jag varit anställd på Kockums sedan 1969. Det är således 17 år sedan jag började där. Jag har fortfarande – som jag betraktar det – den oskattbara fördelen att någon eller några dagar i månaden kunna gå ner och jobba på varvet. Man får kanske på det sättet en annan inblick i hur folk som jobbar där resonerar än om man bara läser tidningsuttalanden.

De anställda har under åren genomlevt många kriser. Ofta har varvets framtid hängt på att man före ett visst datum fått en order. Så har det varit vid Kockums under praktiskt taget hela verksamhetsperioden. Jag tror därför att man t. o. m. i dag kan träffa på Kockumsanställda eller malmöbor som inte tror att ens detta beslut är det definitiva, vilket det tyvärr är.

Att vara anställd på Kockums innebär någonting särskilt. Man talar om en Kockumsanda eller en varvsanda, och något sådant finns troligen inte på så många andra företag. Visst kan varvsarbete vara mycket besvärligt – var och en kan ju räkna ut hur pass attraktivt det kan vara att jobba utomhus på den skånska sydkusten när det blåser 20 sekundmeter och är nollgradigt – men samtidigt innebär det för de Kockumsanställda en frihet och möjligheter att planera och lägga upp arbetet, vilket jag inte tror finns på så många andra företag. Att många trivs på Kockums bevisas också av den mycket höga åldern på de anställda. Här man en gång hamnat på Kockums, blir det gärna så att man stannar där.

Kockums är också ett mycket effektivt varv. Jag vågar säga det, trots att jag kan betraktas som part i målet.

Det är absolut ingen ovanlighet, fru talman, att bland opartiska bedömare

få höra att Kockums är det kanske effektivaste varvet i världen. Tyvärr måste vi med beklagande konstatera att det inte är vare sig Kockums eller de andra svenska varvens egna kostnader för fartygen som är avgörande för möjligheten att producera fartyg. Det avgörande är i stället hur mycket andra länders regeringar subventionerar sin fartygsproduktion. Hade Kockums fått lov att tävla med andra länders varv på lika villkor, hade vi aldrig haft den debatt som vi i dag tyvärr har. Kockums tävlar med andra länders regeringar. I och för sig kan jag förstå att andra länder i desperation satsar mycket på subventioner till just varven, därför att man i Frankrike, Storbritannien och Västtyskland ju har en långt värre arbetslöshet än vi har i dag i Sverige. Ändå kan jag inte stå här i dag och säga att vi skall behålla Kockums intakt. Om man ser framåt i tiden finns det tyvärr ingenting som talar för att Kockums skulle ha en hygglig chans att klara sig till rimliga kostnader. Jag kan bara konstatera att varvsindustrin under ett stort antal år har sagt att det skall bli bra om fem år. Detta har man sagt sedan mitten av 1960-talet. Vid varje ny varvsdebatt förhalar man beslutet.

Ett mått på de besvärligheter som Kockums och säkert också andra varv har fick vi häromdagen, när vi kunde läsa om planerna att bygga en sista båt på Kockums, en s. k. nedläggningsbåt. Den båten skall i runda siffror kosta 200 milj. kr. att tillverka. Man räknar emellertid inte med att kunna få tillbaka mer än 70–75 milj. kr. Detta är ett mått på den oerhört sneda konkurrens som råder inom varvsindustrin.

Kockums *har* fått chanser – det går inte att påstå motsatsen. I dag ligger i Kockums hamnbassäng två gastankrar som med ränta på ränta har kostat staten 1 miljard kronor per styck att producera. Dessa tankrar har icke fått *en* frakt, och de kommer tyvärr, fru talman, sannolikt inte att få någon frakt. De kommer förmodligen att gå direkt till skroten.

I den här debatten har också talats om subventioner till varven. Och varven har förvisso fått subventioner, men jag skulle ändå vilja nyansera den här debatten litet grand. Det är inte så att man har pytsat ut pengar direkt till varven, och sedan har varven kastat pengarna direkt i hamnbassängen. Vi skall ha klart för oss att de här subventionerna samtidigt har inneburit att många människor i vårt land har kunnat behålla sitt jobb. 1985 beställde Kockums för 900 milj. kr. i Sverige. Det är alltså många anställda som har fått sin försörjning tack vare att Kockums har lagt ut beställningar i Sverige.

Vad får då Malmö som kompensation? Det talas om att Saab skall bygga en bilfabrik i Malmö. Detta tycker jag är bra för *regionen*. Däremot vill jag med bestämdhet hävda, att den dag denna Saabfabrik skall börja producera, tror jag inte att det är så många av dagens Kockumsanställda som kommer att jobba där. Ålderssammansättningen på en bilfabrik ligger nämligen mycket långt under den som i dag finns på Kockums varv i Malmö. Jag vill ändå betona att en bilfabrik i Malmö skulle vara bra för regionen.

Man frågar här om bilindustrin kommer att finnas kvar om fem tio femton år. Den som har förmågan att se i glaskulan hur framtiden blir kan vara lycklig eller olycklig. Det enda vi dock har att rätta oss efter är att företaget självt tror på sin produkt.

Det har även talats om en bro mellan Malmö och Köpenhamn, och den debatten är ungefär lika gammal som Kockums varv – alltså drygt 100 år. Jag



skall villigt erkänna att jag har sett positivt på planerna på en bro mellan Malmö och Köpenhamn. Med tanke på mina erfarenheter är jag emellertid inte så säker på att denna bro verkligen kommer till stånd. Jag är väl också litet tveksam till resonemangen i vissa reservationer. De går ut på att om en bro inte skulle komma till stånd, skulle ett alternativ vara att satsa på en färjetrafik mellan Malmö och Köpenhamn. Vi har ett briljant negativt exempel som nu ligger utanför en hamn i Florida i USA. Det gäller ett färjeprojekt som totalt misslyckades. På 1960-talet, då framför allt matpriserna i Köpenhamn var betydligt lägre än priserna i Malmö, var det mycket attraktivt att åka över sundet. I dag är den skillnaden, som vi alla vet, nästan uppåten. Oavsett hur många båtar som sätts in i trafik mellan Malmö och Köpenhamn kommer det att bli svårt att driva trafik året runt. Man kan bedriva en hygglig färjetrafik på sommaren, mellan maj och augusti september. Vi har sett många försök som inte gått bra, och jag har berättat om ett av dem.

Till sist, fru talman, vill jag säga följande. 1978 talade man om att den dåvarande borgerliga regeringen skulle föreslå en minskning av antalet anställda vid Kockums med 700 personer. Jag vågar påstå att facket i princip vände upp och ned på Malmö, trots att situationen i Malmö vid det tillfället var betydligt gynnsammare än vad den är i dag. När Malmö i dag har den jämfört med andra storstäder i särklass högsta arbetslösheten, kan vi konstatera att protesterna mot att regeringen nu lägger ned stora delar av Kockums inte är speciellt starka. Jag tar fackets uppträdande som ett bevis på att man där har fått en mer realistisk inställning till förhållandena. Om en annan regering skulle komma i samma situation, hoppas jag att facket handlar lika ansvarsfullt och accepterar en, tyvärr, mycket beklaglig situation.

**Anf. 33 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):**

Fru talman! De socialdemokratiska riksdagsledamöterna från Malmö har i en särskild motion framlagt sin syn på den framtida varvspolitiken och det åtgärdsprogram som regeringen redovisar i propositionen med anledning av beslutet att inte ge fortsatta direktsubventioner till Kockums varv. Det var ju detta beslut av regeringen som resulterade i att styrelsen för Svenska Varv fattade beslut om avveckling av produktionen av handelsfartyg vid varvet.

Jag skall, fru talman, redovisa den inställning vi har både till varvspolitiken och till regeringens åtgärdsprogram för sysselsättning och utveckling i Malmöområdet.

Först vill jag tala om varvspolitiken. Vi har länge haft den uppfattning som redovisas i motionen, nämligen att det finns starka industripolitiska skäl som talar mot en avveckling av den civila fartygsproduktionen vid Sveriges sista återstående fartygsproducerande storvarv.

Kockums redovisar i dag troligen Europas högsta varvseffektivitet. Det avancerade byggnadssättet och den breda kunskap som finns inom varvet har lett till framgångar inom en rad nya marknadsområden. Här finns en mycket stor industriell kapacitet, som borde tas till vara inom industripolitiken.

Det är angeläget för Sverige att behålla sitt sista stora nybyggnadsvarv och Kockums industriella kapacitet. Främsta anledningen är varvets industripoli-

tiska betydelse samt betydelsen för den svenska handelsflottans tekniska utveckling och för hela den marina teknikspridningen i landet. Också kopplingen mellan den civila och marina fartygsproduktionen vid Kockums har varit av stor vikt.

Kockums har stor betydelse för handelsflottan, för underleverantörer och för hela den marina kulturen. Vidare har produktionen av handelsfartyg varit betydelsefull för utvecklandet av undervattensteknik, både den militära och den civila. Vi står kvar vid den här uppfattningen. Regeringens och sedermera Svenska Varvs beslut är ur ett industripolitiskt perspektiv djupt olyckligt och felaktigt. Vi delar därmed den uppfattning som framförs i vpk:s reservation till utskottsbetänkandet.

Fru talman! Om vi är kritiska på den här punkten, finns det å andra sidan skäl att ge regeringen åtskilligt beröm för det sysselsättningsansvar som man tar genom åtgärdsprogrammet för att främja utvecklingen av ny industri och skapa ny sysselsättning i Malmöområdet. Enligt vår uppfattning är regeringens åtgärds paket från sysselsättningspolitisk synpunkt av en sådan omfattning att det bör kunna ge regionen goda förutsättningar att lyfta sig ur den rådande sysselsättningskrisen. Åtgärds paketet har en inriktning, som stämmer ganska väl överens med förslag, vilka under en följd av år framlagts i riksdagsmotioner av de socialdemokratiska riksdagsledamöterna från Malmö. Åtgärds paketet är i huvudsak tillfredsställande från sysselsättningspolitisk synpunkt och visar att regeringen tar ett betydande ansvar för sysselsättningen i regionen. Paketet innehåller fem viktiga beståndsdelar:

1. Genom att regeringen förmår Saab att bygga sin nya bilfabrik i Malmö kan många Kockumsanställda erbjudas nya jobb. Saabs fabrik kommer, när den är fullt utbyggd, att ge ett rejält nettotillskott av jobb i regionen. Det blir en industriell injektion i en krisdrabbad region.

2. Genom satsningen på ett investmentbolag, nya resurser till utvecklingsfond, länsstyrelse, AMS och AMU skapas resurser för en framtidsinriktad industriell och arbetsmarknadspolitisk planering.

3. Satsningen på högskolan och en ökad samverkan mellan forskningen och näringslivet ger förutsättningar för en högteknologisk utveckling i Malmöregionen, vilket det finns ett stort behov av.

4. Insatserna för övergångsproduktion och ombyggnad av järnvägsvagnar visar ytterligare på ett ansvarstagande för en mjuk övergång.

5. Regeringen tar klar ställning för en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn. Detta entydiga ställningstagande till frågan om Öresunds förbindelserna är utomordentligt tillfredsställande. En Öresundsbro skulle få betydande näringspolitiska effekter för hela regionen. Bron är en förutsättning för att Malmös geografiska fördel, närheten till den stora nordeuropeiska marknaden, skall kunna tas till vara.

Det är de fem viktigaste beståndsdelarna i regeringens åtgärds paket, vilket vi hälsar med tillfredsställelse.

Även om man av industripolitiska skäl är motståndare till en nedläggning av den civila fartygsproduktionen vid Kockums, måste man ändå konstatera att det är en tillgång för Malmöregionen att vi i det här läget, när det tycks finnas en stor majoritet i riksdagen för en nedläggning, har en socialde-

mokratisk regering. Exemplet Landskrona har vi i färskt minne. Risken för att en avveckling under borgerlig regering skulle vara oplanerad med åtföljande stora sociala problem är uppenbar.

Vi har, fru talman, i vår motion, för den händelse att riksdagen skulle besluta i enlighet med regeringens förslag, lagt fram några förslag till kompletteringar av det av regeringen redovisade åtgärdspaketet. Vi kan nu konstatera att flera av de förslag som vi har lagt fram i motionen är på väg att omsättas i praktiken. Många av de farhågor som vi hade inför genomförandet av beståndsdelarna i åtgärdspaketet har inte besannats.

Utgångspunkten för en socialt acceptabel avveckling måste vara att ingen skall behöva lämna sin anställning utan att veta att det finns nytt arbete, utbildning som leder till arbete eller en hygglig pension. En viktig förutsättning för att detta mål skall kunna uppnås är att omställningstiden blir tillräckligt lång. Medel måste därför avsättas till en övergångsproduktion i en omfattning som möjliggör ett uppnående av denna målsättning. Regeringen tycks vara beredd att avsätta sådana resurser. Det verkar också som om det nu finns konkreta projekt för denna övergångsproduktion.

Den andra punkt som vi tar upp i vår motion gäller den i åtgärdspaketet föreslagna satsningen på undervattensteknik. Det projektet är bra, men det är viktigt att medel avsätts så att det går att förverkliga. Det är tillfredsställande att utskottet genom sin skrivning markerar betydelsen av den marintekniska forskningen och utvecklingen. Skapandet av ett marint undervattens tekniskt centrum i Malmö är en viktig del i en sådan satsning. Arbetet med att få till stånd detta centrum är nu i full gång.

Den tredje punkten i vår motion rör hur Kockums varvsområde skall disponeras efter en eventuell avveckling. På Kockums varvsområde finns värdefull verkstadskapacitet, bl. a. för tung verkstadsindustri. Det gäller bl. a. den stora dockan, bockkranar och i anslutning härtill förlagda verkstadslokaler. Enligt vår uppfattning bör dessa resurser bilda underlag för ett särskilt bolag, vars uppgift bör vara att upplåta lokalerna till lämplig verksamhet. Svenska Varv och Kockums bör medverka till tillkomsten av ett sådant bolag.

Även den frågan tycks nu kunna lösas i någorlunda linje med vad vi har förespråkats i motionen. Långtgående diskussioner har förts i anslutning till överläggningarna om bildandet av ett investmentbolag i regionen. Det finns förhoppningar om att man skall kunna hitta en lösning, som ligger i linje, i varje fall i sina huvuddrag, med vårt förslag i motionen.

Den fjärde punkten i motionen gäller just frågan om inrättande av ett investmentbolag i regionen. Vi säger i vår motion att villkoren för den statliga medverkan vid bildandet är alltför hårda. Den statliga kapitalinsatsen skall nämligen motsvaras av en insats av bundet eget kapital från näringslivet, som skall vara minst 1,5 gånger den statliga insatsen. Vi förordar i motionen att staten garanterar en insats på 50 milj. kr., även om näringslivet inte uppnår sin andel.

Jag kan nu medge att vi var en aning väl pessimistiska i vår bedömning, när vi väckte motionen. De överläggningar som har skett inför bildandet av investmentbolaget har visat att det finns goda förutsättningar att få industrin att ställa upp med erforderligt kapital. Det tycks vara ganska nära förestående.

de att formellt kunna bilda detta investmentbolag, som är en väsentlig del av regeringens åtgärdsprogram.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis göra ett par kommentarer till moderaternas inställning till regeringens åtgärdsprogram. Moderaterna är uppenbarligen ovilliga att göra sådana insatser som regeringen föreslår. Ibland får man intrycket att deras filosofi är att man skall lägga ned varvet och låta marknadskrafterna om möjligt reda upp den sysselsättningskris som blir en följd av nedläggningen.

Per Westerberg gav några besked. Jag uppfattade honom så, att det inte behöver ske en satsning, i varje fall när det gäller Saabfabriken i Malmö, eftersom Malmöområdet inte tillhör de mest arbetslöshetsutsatta områdena i landet. Det är ganska raka besked till malmöborna, som har en öppen arbetslöshet om 5 %, motsvarande 5 000 personer. En nedläggning utan ersättningsåtgärder skulle kasta in Malmö i en djupt allvarlig och långvarig sysselsättningskris.

Den uppvisning som moderaterna gör i riksdagen är ganska märklig, särskilt jämfört med vad moderaterna säger i Malmö. Där säger moderaterna att regeringens åtgärdsprogram i stort är bra, men för litet. Den del som enligt moderaterna i Malmö är för liten är den statliga insatsen till det regionala investmentbolaget.

I sin reservation i näringsutskottets betänkande här i riksdagen säger moderaterna att regeringen inte "har redovisat ett underlag som styrker behovet av ett nytt investmentbolag". Detta är om inte annat ett besked till moderaterna i Malmö att de inte har något att hämta hos moderaterna i riksdagen. Några extra medel till regionala utvecklingsfonder vill moderaterna inte heller ansluta sig till. Vad som är allvarligast är att moderaterna inte vill anstränga sig för att få en etablering av Saabfabriken i Malmö.

Jag vill avslutningsvis göra det konstaterandet att de socialdemokratiska riksdagsledamöterna från Malmö av industripolitiska skäl inte delar regeringens uppfattning om nedläggningen av den civila fartygsproduktionen vid Kockums. Däremot vill vi ge regeringen ett mycket klart beröm för det ansvar som man tar för sysselsättningen i regionen. Av den debatt som har förts och de reservationer som fogats vid betänkandet står det dock klart att malmöborna inte kan räkna med stöd från moderaterna i kampen för sin sysselsättning och i kampen mot arbetslösheten i regionen.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

**Anf. 34 PER WESTERBERG (m) replik:**

Herr talman! Jag har blivit angripen av Lars-Erik Lövdén, och jag skall svara på en del av de beskyllningar som framfördes av honom.

Jag vill först konstatera att en del av den debatt som han nu tar upp gäller det betänkande som om en liten stund skall behandlas i kammaren. Jag vill ändå säga att vi vill ha en regionalpolitik där man försöker föra stödet till de områden som är mest utsatta, och det är inte enbart varvsregionerna som är mest utsatta. Det läggs dagligen ned företag både i Bergslagen, i Norrbotten och i Västerbotten utan att tillnärmelsevis motsvarande insatser görs, trots

att dessa bygder träffas lika hårt. Det är det som vi vänder oss emot.

Att stödet till Malmö i stor utsträckning har kommit att koncentreras till ett företag tycker vi också är fel. Stödet borde i stället ha gått till det stora flertalet företag, med lika förutsättningar för alla att etablera sig. Vi har stor förståelse för att både Saab och Volvo nappar på de feta erbjudandena, men vi tycker ändå att de i sak är felaktiga.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

Varvsindustrin

**Anf. 35 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:**

Herr talman! Jag tycker att det är mycket bra att denna debatt förs, eftersom den ger ett rakt besked: moderaterna i riksdagen tycker inte att det är särskilt angeläget att skapa arbetstillfällen som ersättning för dem som förloras genom det nedläggningsbeslut som riksdagen uppenbarligen kommer att fatta om en stund här i kammaren. Man säger klart, och det gjorde också Per Westerberg nyss, att Saab inte bör ha lokaliseringstöd för etableringen i Malmö. Man är angelägen om en lokalisering på annat håll. Man uttalar också klart att det inte finns några motiv för etablering av ett regionalt investmentbolag i regionen. Man vill inte heller ge ytterligare stöd till utvecklingsfonderna.

Detta visar på en ovillig inställning till att ta ett ansvar för den sysselsättningskris som moderaterna är på väg att skapa genom att ta ställning för en nedläggning av den civila fartygsproduktionen vid Kockums. Det är mycket viktigt att denna ansvarslöshet klart har kommit till uttryck i denna debatt. Det är ett besked till malmöborna att moderaterna inte är beredda att hjälpa dem i den utsatta situation som Malmö befinner sig i och som kommer att bli än värre, om regeringen nu fattar beslut om avveckling av den civila fartygsproduktionen vid Kockums.

**Anf. 36 PER WESTERBERG (m) replik:**

Herr talman! Jag tycker att Lars-Erik Lövdén till att börja med skall se efter vilket betänkande som nu behandlas. Det som vi just nu debatterar är något som skall tas upp i kammaren om en liten stund. Det vore en fördel om vi nu nöjde oss med att föra en debatt om det som näringsutskottets betänkande berör.

Lars-Erik Lövdéns önskan om fortsatt stöd till varven är ett eko från en svunnen epok. Vi kan se vilka förfärande resultat som denna har lett till. Sveriges största industrisatsning genom tiderna har lett till att vi förlorat enorma kapitalbelopp och mängder av arbetstillfällen, och vi har utsatt människor för en mycket dålig behandling, långt lidande och stor ovisshet.

Vi skall inte ha en sådan industristödspolitik utan satsa våra resurser på att förbättra möjligheterna för i synnerhet de mindre och medelstora företagen och på generella åtgärder för frisläppande av investeringsfonder som alla har möjlighet att använda i särskilt utsatta regioner. Vi kan även tänka oss sänkningar av arbetsgivaravgifter i särskilt sysselsättningssvaga och utsatta regioner. Detta står vi självfallet för i riksdagen, nu som tidigare.

**Anf. 37 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:**

Herr talman! Jag har lyssnat på den debatt som fördes innan jag hade tillfälle att gå upp i talarstolen, och jag hörde då Per Westerberg säga till

utskottsmajoritetens företrädare att man inte var speciellt förtjust i de insatser som nu görs i regionen, framför allt vad gäller Saabetableringen. Man tyckte inte att Malmö tillhör de mest utsatta regionerna i landet, och det framhölls även av Per Westerberg. Så visst handlar denna debatt om det ärende som vi nu behandlar.

Dessutom uttalar moderaterna i en av reservationerna vid näringsutskottets betänkande att de inte är beredda att medverka till bildandet av investmentbolaget och inte heller till extra medel för den regionala utvecklingsfonden. Detta står i reservation 12, Per Westerberg.

Jag konstaterar än en gång att moderaterna inte är villiga att ta ansvar för den sysselsättningskris som uppstår i Malmö vid en nedläggning av den civila fartygsproduktionen vid Kockums. Det är ett rakt besked till malmöborna, som det var bra att få fram i denna debatt.

Andre vice talmannen anmälde att Per Westerberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

**Anf. 38 ULLA TILLANDER (c):**

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 34 om varvsindustrin behandlas tre motioner av Bertil Fiskesjö, Stig Josefson och mig. Två av dem avlämnades under allmänna motionstiden. En av dessa gäller en vidare satsning på Kockums varv, en annan gäller ett marin- och undervattenstekniskt centrum i Malmö. I den tredje motionen tar vi upp den segdragna frågan om Öresundsförbindelserna.

Då frågan om nedläggning av produktionen av handelsfartyg vid Kockums varv var aktuell och hotet om en stor arbetslöshet svävade över hela Malmöregionen, en ännu större arbetslöshet för ett område som redan var hårt drabbat, ställde vi centerpartister från regionen krav på att Kockums skulle få finnas kvar. Det fanns enligt vår uppfattning starka skäl för detta.

Jag sade när frågan var aktuell, för frågan är inte längre aktuell, efter det att olika beslut har fattats. Mycket vatten har flutit under broarna. Ibland upplever man särskilt starkt att möjligen klockan, men inte tiden, kan vridas tillbaka. Ett beslut som följs av andra beslut får ibland en karaktär av oåterkallelighet. Det går inte längre att riva upp – det är passerat. Ett sådant konstaterande kan man göra, ibland med en lättnad, ibland bara med en suck. Det sista är fallet för många malmöbor när det gäller nedläggningen av Kockums.

Även om det varvet inte längre kommer att ha någon plats i Malmö, kommer det ändå att ha en plats i våra hjärtan, och det gäller i all synnerhet för många gamla varvsarbetare, som med saknad och vemod inser att varvet inte gick att rädda.

Det definitiva i detta bekräftas ytterligare av placeringen av Saabs bilfabrik på varvsområdet. Nya idéer och förslag om sysselsättning i Malmöregionen växer upp ur askan av det förflutna, sätter frukt och skapar på nytt framtidstro.

Allt detta gör att den motion som vi då skrev inte längre kan hävdas. Den hade sin giltighet då den skrevs, eftersom den, som jag tidigare sade, var ett uttryck för övertygelsen om att Kockums då skulle ha kunnat bevaras. Men

nu har situationen hunnit i grunden förändras. Att tiden och samtiden förändrar sig under sin passage in i dåtiden och i förbifarten ändrar vårt sätt att se på saker och ting har varit lätt att konstatera under den senast förflutna tiden.

En händelse som t. ex. Tjernobylikatastrofen var så laddad med realistiskt och symboliskt stoff att verkligheten efter inte är lik den före. För att ta ett annat i tiden närliggande exempel vet vi alla hur Olof Palmes död på något sätt förändrade vår politiska världsbild. Insikten om världens föränderlighet gör att man inte likt en ståndaktig tennsoldat håller fast vid en sak som är förlorad. Detta resonemang strider inte på något sätt mot uppfattningen att det hade varit bäst, om det som var vår motions innebörd då hade förverkligats men att det tyvärr är en omöjlighet nu.

Herr talman! Men Kockums har en mycket stark ställning inom undervattenteknologin. Det har framhållits här flera gånger tidigare. Därför har jag i motion N324 föreslagit uppbyggandet av ett marin- och undervattentekniskt centrum i Malmö. I motionen, som avlämnades under den allmänna motionstiden, framhålls att ett nytt luftoberoende energisystem för undervattensbruk med Sterlingmotorn som kraftkälla utvecklas inom ubåttsteknologin vid Kockums. Där bedrivs också intensiva studier för utarbetande av 90-talets svenska utbåt. Här satsar man också på exportmarknaden.

Sedan motionen väcktes har, som också tidigare har påpekats, den av regeringen tillsatta regionala samordningsgruppen vid länsstyrelsen i Malmöhus län fått i uppdrag att förbereda inrättandet av ett sådant centrum. Länsstyrelsen, Lunds universitet och Kockums har bildat en stiftelse. Uveon, för undervattenteknologi som skall ta sig an uppdraget.

Frågan om Öresundsförbindelserna tar vi upp i motion 391. Centern och vpk har i utskottet reserverat sig till förmån för motionen. Det är faktiskt så, Sten Andersson i Malmö, att broplanerna i årtionde efter årtionde har gett färjeförbindelserna karaktär av en tillfällig provisorisk lösning, som efter hand har försämrat dem till en nivå som tidvis måste betraktas som extremt dålig med tanke på att det rör sig om vitala förbindelser mellan två av Nordens största städer, Malmö och Köpenhamn. Vi i centern vill satsa på en vattenväg. Det borde vara lika självklart som att man kan tänka sig att satsa på broar eller landsvägar.

Att försämringen har fått ske har varit till skada för näringsliv och arbetsmarknad i Malmöregionen under åtskilliga år. En av orsakerna har varit de orealistiska och alltför högt ställda förväntningar som bron efter hand har gett upphov till. Man talar också tyst om de negativa effekterna av en bro, t. ex. kraftig nedskärning av sysselsättningen inom färjetrafiken. Men de anställda inom den näringen inser naturligtvis detta samband.

Brofixeringen har tyvärr också trubbat av vaksamheten mot att Skåne dräneras på kapital och industrier. Det är bra att man på senare tid har börjat inse behovet av en tätare struktur med små och medelstora företag. Det ger en ökad motståndskraft mot sådana påfrestningar som nu drabbar regionen. Det finns i andra delar av landet exempel på hur en struktur med flera mindre och medelstora företag kan fungera.

I stället för att satsa på en bro vill vi i centern satsa på en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör samt på tät, bekväma och snabba

färjeförbindelser mellan Malmö och Köpenhamn. Jag återkommer till andra sysselsättningspolitiska åtgärder när vi skall debattera arbetsmarknadsutskottets betänkande 18, som handlar om sysselsättningsåtgärder i Malmöregionen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till de reservationer som centerens representanter i utskottet har skrivit under samt i övrigt till utskottets hemställan.

**Anf. 39 KJELL-ARNE WELIN (fp):**

Herr talman! Inledningsvis yrkar jag bifall till reservationerna 13 och 14 i näringsutskottets betänkande 1985/86:34.

Som talesman för folkpartisterna i Malmöhus län vill jag säga att det är med utomordentligt stor vanda som vi har tvingats medverka till beslutet om en nedläggning av Kockums. Men liksom alla andra har också vi fått böja oss för de ekonomiska realiteter som gäller i detta sammanhang.

I detta anförande skall jag koncentrera mig på några yrkanden i vår motion 1985/86:477. Vi tycker inte att våra yrkanden har fått den respons från utskottets sida som de borde ha fått.

Naturligtvis känner vi stor tacksamhet över att Saab etablerar sig i Malmö. På det sättet skapar man ungefär 2 000 nya arbetstillfällen. Men samtidigt menar vi att en sådan här koncentration av bilindustrin inte råder bot på regionens konjunkturella sårbarhet. Vi tror att en centraliserad prognosverksamhet och en centraliserad fördelning av resurserna ofta leder till nedslående resultat när det gäller att upptäcka utvecklingsmöjligheter eller att stimulera framtida sådana. Den bästa metoden i detta avseende är i stället att stimulera en decentraliserad sökprocess. Alla stora organisationer – vare sig det gäller industriföretag eller offentliga institutioner – riskerar ibland att bli trångsynta och oflexibla. Därför är det nödvändigt att den miljö som statsmakterna skapar också är gynnsam för tillväxten i små och medelstora företag, liksom för startandet av nya företag.

Regeringen föreslår visserligen att 18 milj. kr. anslås till utvecklingsinsatser, riktade till de mindre och medelstora företagen. Detta blygsamma belopp står dock i skarp kontrast till de 414 milj. kr. som anvisats Saab-Scania. För att få fart på regionens näringsliv krävs det att människor stimuleras till nya idéer och initiativ. En större del av regeringens krispaket borde följaktligen ha använts till att stimulera små- och nyföretagandet inom regionen.

En hörnsten i näringspolitiken är att skapa gynnsamma villkor för småföretagsverksamheten. Detta är speciellt angeläget i tider då strukturförändringar och arbetslöshet drabbar en region. I många länder har man provat verksamheter som liknar det etableringscentrum som vi nämner i vår motion och som har till uppgift att hjälpa människorna med olika affärsidéer och med att starta egna företag. Ett stort antal nya arbetstillfällen har skapats i de regioner där den här typen av etableringscentrum har inrättats.

Vidare menar jag att en motsvarande verksamhet – inom ramen för ett etableringscentrum – skulle bidra till framväxten av nya småföretag i Malmö. Syftet med ett etableringscentrum är att ge en bred och kostnadsfri rådgivning till blivande företagare. Ett etableringscentrum skulle verka som



en form av "företagsbutik". En kontaktman skulle tilldela entreprenörer "faddrar", åt vilka den blivande företagaren kunde fungera som underleverantör eller partner vid systemförsäljning. Centret skall ledas av en föreståndare som utgör slussen till det kontaktnät som hela verksamheten vilar på. I kontaktnätet ingår representanter för företag, institutioner och myndigheter. Dessa kan på olika sätt bistå den blivande företagaren. Det kan gälla bedömning av affärsidéer, vidareutveckling av en idé, finansiering, administration, ekonomi, marknadsföring, myndighetskontakter m. m.

Förutom att uppmuntra och hjälpa personer att starta egna företag har detta centrum ett ansvar för att avråda personer då en affärsidé inte bedöms vara bärkraftig. Denna roll är viktig med hänsyn till att det är ett stort steg att starta ett eget företag.

Ett etableringscentrum utgör ett viktigt komplement till de lokala utvecklingsfonderna, varför förslaget borde ha fått en mera positiv behandling av utskottet.

Det regionala investmentbolaget nämndes här tidigare, och vissa ansåg att näringslivet tveklöst kommer att ställa upp med de 75 milj. kr. som är ett krav från regeringen för att staten skall tillskjuta 50 milj. kr. Det är vår bestämda uppfattning i folkpartiet i Malmöhus län att näringslivet inte kommer att medverka med dessa 75 miljoner, och då blir statens del 5 miljoner i stället för 50. Det är orimligt att regeringen ställer detta krav. Staten förbinder sig alltså att tillskjuta 50 miljoner om näringslivet gör en motprestation, men denna motprestation bör självfallet tas bort.

Generellt sett kännetecknas den svenska arbetsmarknaden för närvarande av en överskottsefterfrågan på yrkesarbetare och framför allt på tekniker. Det är knappast troligt att företagen internt kan utbilda de tekniker som de har behov av. I krisregioner är det av stor betydelse att utvidga sådana offentliga program som ger ekonomisk ersättning och omskolning åt dem som tvingas byta jobb.

Malmöpaketet innehåller också en satsning på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I propositionen föreslås att 71 milj. kr. anslås till beredskapsarbeten, introduktions- och lönebidrag. Endast 24 milj. kr. anslås för att avhjälpa teknikerbristen. Dessutom ställer man som krav för att utöka kapaciteten i civilingenjörsutbildningen och påbyggnadsutbildningen "att det skånska näringslivet bidrar till utrustningskostnaderna". Folkpartiet anser att satsningen på utbildning är tilltagen i underkant samt att staten även bör stå för utrustningskostnaderna.

Vi anser att en del av Kockumsområdet bör användas för dem som skall göra visst legoarbeta och liknande till Saab-Scania. Saab-Scania har lovat att utveckla ett sådant område i sin nuvarande fabrik i Arlöv. Ett sådant område bör också ställas till förfogande i det nuvarande Kockumsområdet.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag nämna litet om det biocentrum som folkpartiet förespråkar i vår motion.

Skåne är som bekant Sveriges viktigaste jordbruksområde, och en god kompetens inom växtförädlingen har växt fram inom regionen. Vid Lunds universitet och lantbruksuniversitetets institution i Svalöv har utvecklats ett mycket gott kunnande inom genetik, och dessa institutioner är ledande i Sverige inom växtforskningen på molekylär nivå. Att Lunds universitet

ämnen stärka sin position inom området speglas av att man nu föreslår förstärkningar med professors- och docenttjänster i växtbiokemi, växtmolekylärgenetik och växtcellbiologi.

En rad företag vilkas affärsidé bygger på växtförädling finns också etablerade i regionen, t. ex. Svalöv AB, Weibulls, Hilleshög och Sollebolagen AB.

Erfarenheter från utlandet visar att fysisk närhet mellan universitet med en framstående molekylär biologisk forskning och växtförädlingsföretag har stor betydelse för praktiskt utnyttjande av forskningsresultaten. Även spin-off-effekterna har visat sig vara betydande.

För de sydsvenska företagen måste det vara en synnerligen viktig förutsättning att man får en molekylärbiologisk kompetens till den södra regionen. För närvarande har vi en koncentration av läkemedels-, växtförädlings- och livsmedelsindustri i Skåne. Alla är överens om att utvecklingen inom dessa områden kommer att till stor del bygga på en molekylärbiologisk metodik. Om sådan inte finns i Skåne kommer man varken att kunna rekrytera kunniga medarbetare eller ha tillgång till expertkompetens.

I utkanten av Lund har en forskarby, Ideon, etablerats. Verksamheten är inriktad på framtidsområden som datateknik, elektronik, bioteknik och livsmedelsteknik. En uppbyggnad av ett Biocentrum i Lund, till vilket forskningen inom molekylärbiologi koncentrerades, skulle ge universitetet en möjlighet att bedriva en internationellt slagkraftig molekylärbiologisk forskning.

Skånes näringsliv har en lång erfarenhet inom petrokemisk produktion. Företagen Masterplast, Ystad Polykemi, Perstorp och Trelleborg AB är exempel på framgångsrika skånska företag med denna produktionsinriktning. Den senaste tidens kraftiga oljeprisfall har dessutom förbättrat dessa företags framtidsutsikter. För att säkerställa fortsatt expansion inom detta produktionsområde bör man förstärka Ideons kemacentrum.

De av förslagen i motion 477 som utskottet inte har funnit väsentliga avser folktoppartiriksdaysmännen i Malmöhus län att återkomma till framöver. Jag yrkar, herr talman, alltså bifall till reservationerna 13 och 14.

#### **Anf. 40 PER WESTERBERG (m):**

Herr talman! I sin sista replik angrep industriministern mig på ett antal punkter innan han snabbt lämnade kammaren, då jag inte hade tillfälle att ge ytterligare repliker. Jag har under hand fått uppgift om att han har ett program som han måste fortsätta och inte kan närvara i kammaren. Men jag tycker att hans beskyllningar var så allvarliga att de måste bemötas i kammaren även om industriministern har gått. Han beskyllde mig för att lämna vilseledande eller felaktiga uppgifter om att det antingen skulle vara ett fel i propositionen vad gäller att delar av aktiekapitalet i Svenska Varv skulle vara förbrukade eller också att det var något fel i årsredovisningen – i och med att de inte hänger ihop.

Jag kan inte finna annat – även efter samtal med Thage Petersons egen handläggare på området – än att jag har rätt i sak. Det finns inget samband mellan dessa båda redovisningar. Det är fel i en av dem – eller också är det mycket egendomligt redovisat.

Enda sättet att komma fram till att aktiekapitalet skulle kunna vara förbrukat till viss del är att hävda i princip att höjningar av det egna kapitalet i lönsamma dotterbolag skulle vara direkta kapitalförluster. Så är inte fallet. Så försätter man inte ett bolag i likvidation – vilket det skulle vara fråga om, när man sakta men säkert förlorar aktiekapitalet. Jag måste tyvärr tillstå att jag tycker att Thage Petersons uttalanden i stället har varit vilseledande. Det hade varit bättre om vi hade fått en mer saklig bedömning som underlag när vi skulle ta reda på vad som verkligen gällde i denna sakfråga.

Thage Peterson angrep mig vidare för att vi bedriver en underlig regionalpolitik, för att vi inte jobbar med att få företag till det ena eller andra stället i landet. Det är helt riktigt. Vi bedriver inte den typen av regionalpolitik. Vi vill ge generell hjälp. Det skall vara bättre förutsättningar för företag att etablera sig på orter med särskilt dåligt sysselsättningsläge eller andra mycket speciella problem, men vi tycker inte att man skall frånga marknadsekonomin och gå in i någon form av förhandlingsekonomi med särskilt stora företag som med olika speciella statliga ekonomiska åtgärder skall fås att etablera sig i vissa anvisade storstadsregioner. Vi tycker att illa behandlade regioner eller regioner med svag sysselsättning skall behandlas lika. Jag tror ändå, til syvende og sidst, att det ger det bästa resultatet.

Hade dessutom underlaget i den här propositionen varit mer fullständig från början, tror jag att vi skulle ha fått en enklare debatt och ha sluppit diskussionerna om aktiekapitalet i Svenska Varv.

**Anf. 41 STEN ANDERSSON i Malmö (m):**

Herr talman! Först en kommentar till Ulla Tillander om planerna beträffande en bro- och färjeförbindelse mellan Malmö och Köpenhamn. Jag vill betona att jag med mycket stor förtjusning skulle se att vi hade ett stort antal färjor som kunde bära sig ekonomiskt och som kunde gå tätt och vara bekväma. Tyvärr har de senaste tio åren visat att det inte går att driva färjetrafik mellan Malmö och Köpenhamn i den utsträckning som jag och säkert många andra skulle önska.

Herr talman! Anledningen till att jag begärde ordet var Lars-Erik Lövdéns inlägg. Han sade att "vi socialdemokrater från Malmö kommer att rösta för en vpk-reservation där man vill ha Kockums kvar". Utan att bli beskylld för att göra våld på sanningen vågar jag påstå att detta är ett kvalificerat spel för galleriet. På grund av att vi har den sammansättning vi har i riksdagen kan man tillåta att vissa personer hoppar av och slipper ta obehagliga beslut. Jag menar att man som ledamot av Sveriges riksdag måste försöka se frågorna ur nationell synpunkt. Man skall som lokal representant för en region föra fram sina synpunkter till sitt parti. Sedan får partiet göra en bedömning av vad som blir bäst för landet. Det händer att man ibland tvingas ta ställning till frågor där man kanske inte delar den uppfattning som partiet har.

Herr talman! Om vi haft ett jämviktsläge i riksdagen med en eller två rösters övervikt för någotdera blocket, skulle jag vilja se om Lars-Erik Lövdén och hans kolleger hade valt att fälla sitt statsråd. Det går att agera annorlunda i dag, och det är möjligt att man kortsiktigt vinner poäng på det, men jag är absolut övertygad om, herr talman, att det skulle vara långsiktigt förödande om man varje gång ens egen region var berörd lät den regionens

ledamöter hoppa av. I ett läge med jämn fördelning i riksdagen skulle det här landet rasa ganska så snabbt.

**Anf. 42 ULLA TILLANDER (c):**

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Sten Andersson i Malmö om det är hans mening att man stillatigande skall finna sig i försämrade färjeförbindelser. Sten Andersson trodde inte heller på en bro, men vad skall vi då ha? Vi i centern är övertygade om att svaret är ett klart nej till en bro. Sten Andersson har helt enkelt inte insett sambandet. Vem vågar satsa på färjor när man förutspår en bro? Detta ständiga tal om bron är en mycket stor risk. Man ger intryck av att vara mycket handlingskraftig när det i själva verket inte händer någonting. Samtidigt försämrar färjetrafiken på grund av att ingen vågar investera i bra färjeförbindelser.

**Anf. 43 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):**

Herr talman! Det var på något sätt intressant att först Per Westerberg knöt an till vad han tidigare sagt och menade att man inte behövde arbeta mycket för att förmå företag att etablera sig i vissa delar av landet, t.ex. i storstadsområdena, och ansåg att det borde finnas mera generella instrument som gäller alla delar av landet. Sedan kommer Sten Andersson i Malmö upp i debatten och försöker tillrättavisa de socialdemokratiska riksdagsledamöterna i Malmö och ger oss politiska rekommendationer om hur vi skall bete oss i olika sammanhang. Kanske hade det varit bättre om ni hade rätt upp era egna bekymmer först.

Moderaterna i riksdagen säger att de inte är beredda att ta något ansvar för sysselsättningen i Malmö. Det är väl ett problem som Sten Andersson i Malmö får försöka hantera på hemmaplan. Kan det verkligen vara Sten Anderssons uppfattning att staten inte skall engagera sig på det vis som den har gjort och ta det sysselsättningsansvar den tagit i och med förslaget till åtgärdsprogram? En viktig del av det åtgärdsprogrammet, ja, den avgörande delen, är faktiskt att man har förmått Saab att etablera sig i Malmö. Utan den etableringen skulle åtgärdsprogrammet inte innebära särskilt mycket sysselsättningsmässigt.

I stället för att försöka undervisa oss i det politiska hanterandet borde Sten Andersson känna ett större ansvar för att reda ut den frågan med sin partikollega Per Westerberg. Om inte annat vore det bra för den politiska debatten och för malmöbornas sysselsättning i framtiden.

**Anf. 44 STEN ANDERSSON i Malmö (m):**

Herr talman! Jag försökte inte tala om för Lars-Erik Lövdén hur han skall votera; det bestämmer han helt och hållet själv – jag skulle aldrig vilja hamna i situationen att behöva tala om för andra hur de skall göra. Däremot återgav jag min egen uppfattning om hur man måste arbeta som ledamot av Sveriges riksdag. Även när det blåser kallt måste man inom partiet ha en gemensam uppfattning. Jag vidhåller min fråga, som jag inte fick något svar på: Om vi hade haft en riksdag med en rösts övervikt för socialdemokraterna och vpk, hade Lars-Erik Lövdén då valt att fälla sitt statsråd?

Jag tror – jag sade det tidigare – att det här handlar om ett kvalificerat spel

för galleriet; det finns i dag resurser att låta ett antal Malmö-socialdemokrater slippa ta ställning.

Det är möjligt att Lars-Erik Lövdén tycker att det här är en bra metod, men på mig imponerar den definitivt inte. Jag tror att en stor majoritet av svenska folket, även bland Lövdéns egna kolleger, håller med om att skulle man sätta ett sådant agerande i system, skulle det innebära en katastrof för Sverige.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Varvsindustrin*

**Anf. 45 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):**

Herr talman! Sten Anderssons i Malmö inlägg låter ju aningen mästrande, men vi skall kanske inte fortsätta den debatten.

Vi har faktiskt den uppfattningen att det är industripolitiskt felaktigt att göra sig av med den industriella kapacitet som Kockums representerar. Den uppfattningen tycker vi att vi har ganska goda sakskal för, och dem har vi också redovisat i vår motion.

Det är en sak som har varit mycket bra med den här debatten – det är att vi i Malmö i och med att man nu fattar beslut om avvecklingen av den civila fartygsproduktionen vid Kockums har fått ett rejält besked från moderaterna om vilket sysselsättningsansvar moderaterna vill ta. Det är bra att vi nu har fått det beskedet av moderaterna. Det visar att moderaterna inte är särskilt intresserade av att ta ansvar för jobben. Jag tror att det hade varit angelägnare för malmöborna att Sten Andersson hade debatterat den frågan med Per Westerberg än att han försöker undervisa i politiskt handlande.

**Anf. 46 STEN ANDERSSON i Malmö (m):**

Herr talman! Moderaterna har inte sagt nej till Saabs etablering i Malmö – vårt resonemang på den punkten finns tillgängligt i olika reservationer. Det innebär att vi i praktiken kommer att säga ja till Saabs etablering, åtminstone i första etappen. Vi vill att de båda företagen skall behandlas lika. Det beskedet får Lars-Erik Lövdén om han läser innantill i våra reservationer.

Jag fick inget svar på frågan om det kan vara korrekt att låta enskilda ledamöter av Sveriges riksdag dra sig undan ansvaret för ett beslut som är besvärligt för en region när man inte har det kurage som man borde ha när man är ledamot av Sveriges riksdag. Vi har här i kammaren vid olika tillfällen hört ledamöter från snart sagt alla partier säga att de har en annan mening än det egna partiet men att de till sist har böjt sig för att partiet måste göra en samlad bedömning. Med tanke på Lars-Erik Lövdéns och hans kollegers uppträdande här i dag kan vi se fram emot att Sverige inte heller framöver kommer att sakna skådespelare.

**Anf. 47 JÖRN SVENSSON (vpk):**

Herr talman! Jag är ju inte direkt berörd, men jag vill ändå göra en liten kommentar till Sten Anderssons i Malmö uppträdande här i slutet av debatten.

Jag tycker det är fult att göra den här typen av obestyrkta beskyllningar. De socialdemokratiska motionärerna från Malmö har i god tid i en egen, självständig motion till årets riksdag klart redovisat sin inställning. De har också redovisat denna inställning i flera andra offentliga sammanhang lokalt.

Det är också fullt i konsekvens med denna inställning som de, om de nu har bestämt sig för det, stöder reservation 2 i detta betänkande.

Jag skulle också vilja göra följande kommentar: Att man en och annan gång måste markera inför sin partiledning att man har en annan uppfattning än vad partiet i övrigt har och ger uttryck för, det är någonting som var och en kan råka ut för – och det har jag råkat ut för. Jag betraktar mig inte som opportunist vid de tillfällen då jag har gjort sådana markeringar; man är inte opportunist i sådana sammanhang. Står man för det man uppriktigt tycker, då är det en sund manifestation av parlamentarisk självständighet.

**Anf. 48 STEN ANDERSSON i Malmö (m):**

Herr talman! Det finns i och för sig ingen anledning för mig att diskutera med Jörn Svensson. Vi vet ju att Jörn Svensson i alla sammanhang har en uppfattning som skiljer sig från den uppfattning majoriteten av svenska folket har. Hans förslag om lösningar är helt underbara. Det är bara pengarna som saknas.

I det här fallet talar han om att man skall ha rätt att uttrycka egna åsikter. Det tycker jag också att man skall ha, men till en viss gräns. Som jag har sagt tidigare händer det väl ofta att vi på olika håll här i kammaren är missnöjda med den ställning som vi kan tänka oss att våra partier kommer att inta. Vi försöker då arbeta inom partierna för att föra fram de synpunkter och de argument som vi tycker att man skulle ta hänsyn till. Sedan måste i slutändan partiet ta samlad ställning.

Herr talman! Man skall inte angripa motståndare som inte kan försvara sig, men jag skall ändå göra ett undantag den här gången. Vid ett senare tillfälle kanske jag kan få ett svar av Lars-Erik Lövdén på frågan hur han skulle ha agerat i dag om vi hade haft en sådan sammansättning av Sveriges riksdag att det varit en rösts majoritet för socialdemokrater och kommunister. I det läget hade han krupit till korset.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om näringsutskottets betänkande 36.)

**Anf. 49 ANDRE VICE TALMANNEN:**

Kammaren övergår nu till att debattera arbetsmarknadsutskottets betänkande 18 om sysselsättningsåtgärder i Malmöregionen.

**Sysselsättningsåtgärder i Malmöregionen**

**Anf. 50 SONJA REMBO (m):**

Herr talman! Arbetsmarknadsläget i Malmöregionen har under den här våren varit föremål för flera ingående debatter här i kammaren, senast i samband med den regionalpolitiska tvådagarsdebatten förra veckan. Jag skall därför endast helt kort kommentera den moderata synen på arbetsmarknadssituationen i Malmö.

I den tidigare debatten i samband med näringsutskottets betänkande har Per Westerberg redovisat den moderata synen på bidragen till bilindustrin.

och jag skall därför inte nu upprepa de argumenten.

Malmös problem är inte unika. Region efter region drabbas av de samlade effekterna av decenniernas socialdemokratiska politik, som har lett till att vi inte har den tillväxt i vår ekonomi som är en förutsättning för full sysselsättning och en arbetsmarknad i balans. För Malmös del har läget dessutom försvårats av det unikt långa socialdemokratiska majoritetsinnehavet. Under lång tid drevs en politik som försämrade förutsättningarna för näringslivet i Malmö. Resultatet har visat sig i ökad arbetslöshet, minskande befolkning och landets högsta socialhjälpandel.

Problemen på den svenska arbetsmarknaden är långsiktiga och strukturella. I en promemoria, nyligen utarbetad i arbetsmarknadsdepartementet, dras slutsatsen att för att man skall förhindra en fortsatt trendmässig uppgång av arbetslösheten krävs en sysselsättningstillväxt som är nästan 50 % större än den som nu kan förutses. För att full sysselsättning skall uppnås 1990 enligt den definition som görs i långtidsutredningen, dvs. 2 % arbetslöshet, behöver sysselsättningstillväxten i genomsnitt bli ungefär dubbelt så stor. Med andra ord: Långtidsutredningens skräckalternativ med 300 000 öppet arbetslösa kan bli en bister verklighet in på 1990-talet.

Det krävs en helt annan politik för att varaktigt lösa problemen för den svenska arbetsmarknaden än den som den socialdemokratiska regeringen förmår att föra. En grundförutsättning är att det förs en allmänekonomisk politik som ger förutsättningar för tillväxt i hela Sverige. Skattetrycket måste sänkas, marginalskatterna och andra tillväxthämmande skatter likaså, och de offentliga monopolerna måste öppnas för konkurrens, för att nämna några faktorer.

Sysselsättningsminskningen vid Kockums kommer att innebära en svår belastning på arbetsmarknaden i Malmö under en koncentrerad tidrymd, och det motiverar speciella åtgärder, trots att alla de grundläggande förutsättningarna för god tillväxt finns i och omkring Malmö. Det är mycket viktigt att de som friställs från Kockums så snart som möjligt kan slussas ut på arbetsmarknaden.

Utbildning är det mest effektiva medlet att stärka de arbetslösas ställning. Åldersstrukturen vid Kockums är sådan att en stor del av de anställda är för unga för att vara aktuella för förtidspension av arbetsmarknadsskäl, samtidigt som deras ålder och starka specialisering utgör ett hinder för nyanställning. Kortvariga beredskapsarbeten kan inte ge någon tillfredsställande lösning på deras problem. Det är därför mer angeläget att genom utbildning ge denna grupp möjlighet att bygga på sitt yrkeskunnande, så att de får goda möjligheter att hävda sig på expansiva områden och på områden där det i dag råder brist på arbetskraft – sådana finns också i Malmöregionen.

Eftersom andelen erfarna yrkesarbetare vid varvet är stor, bör en väl anpassad utbildning göra dem bra rustade att finna ett nytt arbete inom andra verksamhetsområden. Jag hänvisar till det förslag vi har lagt fram tidigare om en utökning av antalet platser för arbetsmarknadsutbildning, samtidigt som antalet beredskapsarbeten minskar. Detta skulle vara till fördel för arbetsmarknadspolitikerna, såväl i Malmö som i landet i övrigt.

Industriministern talade tidigare varmt om småföretagen och de 76 milj. kr. som regeringen utöver de 10 miljonerna till länsstyrelsen vill anvisa till ett

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Sysselsättningsåtgärder  
i Malmöregionen*

nytt investmentbolag i Malmö och till utvecklingsfonden. De medlen skall då ställas i relation till de 414 miljonerna i direkt bidrag till Saab utöver de 12,5 miljarder som företaget får disponera ur investeringsfonderna, vartill kommer förlustavdraget som bör vara värt åtminstone 500 milj. kr.

Vi moderater hävdar att ett generellt frisläppande av investeringsfonderna skulle innebära inte bara en betydligt större stimulans till näringslivet utan dessutom en betydligt bättre stimulans. Då skulle också andra företag och andra branscher än de som är beroende av bilindustrin få likvärdiga möjligheter att investera och expandera. Arbetsmarknaden inte bara i Malmö utan i hela landet skulle få en injektion. Då skulle också den politiska styrningen av näringslivet och därmed av arbetsmarknaden minska.

Herr talman! Eftersom jag är hemmahörande i Göteborg, har jag egna erfarenheter av vad en sådan här stor industrinläggning för med sig i form av svårigheter för hela regionen och den oro och vända som de varvsanställda och deras anhöriga lever under. Jag tycker att det är riktigt att framhålla det som Sten Andersson i Malmö påpekade, nämligen att hade man tidigare, när utvecklingen inom varvsindustrin var fullt uppenbar för dem som ville se, gjort den nödvändiga anpassningen i ett ekonomiskt läge och en arbetsmarknadssituation som var bättre än i dag, då hade Malmös situation i dag varit betydligt ljusare.

Människorna i Malmö har drabbats hårt av en misslyckad industri- och näringspolitik som präglats av en övertro på statliga bidrag och statlig styrning. Vi löser inte problemen med mer av samma sort. Det krävs i stället den politik vi moderater under lång tid har förordat på det ekonomiska fältet, inom skattepolitiken, utbildningspolitiken, bostadspolitiken, arbetsmarknadspolitiken för att nämna några områden.

Med hänsyn till kammarens tidsschema, herr talman, vill jag härmed begränsa mig och yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3 och 5. Jag kommer att begära votering och rösträkning på reservation 1.

**Anf. 51 JÖRN SVENSSON (vpk):**

Herr talman! Vi har redan i samband med varvsbetänkandet haft sakkussioner vad beträffar vpk:s inställning till satsningen på Saab-Scantias bilfabrik. Det har väl framgått där, likaväl som det framgår av handlingarna, att vpk:s ståndpunkt i sak är den, att pengarna till sysselsättningsskapande åtgärder måste fram men att de enligt vår mening borde ha en annan inriktning.

Jag behöver inte orda mer om detta. Det är vår hållning vilket framgår av yrkande 6 i vår varvsmotion och i reservation 10 till näringsutskottets betänkande.

För att inte sprida någon förvirring i det litet svåröverskådliga utskottsmaterialet avser jag att inte yrka bifall till reservation 8 i arbetsmarknadsutskottets betänkande. Allt som behöver framgå kommer fram i reservation 10 i det förra betänkandet.

En liten kort kommentar till den här i talarstolen nyss utvecklade moderata ekonomiska filosofin.

Liksom den s. k. utbudsekonomens profeter, med bl. a. Milton Friedman som en av förespråkarna, så tror moderata arbetsmarknadspolitiker och



ekonomen tydligen, att ju fler arbetslösa människor som bjuder ut sig på marknaden åt företagen desto villigare skall företagen bli att anställa. Men det råkar förhålla sig på rakt motsatt sätt. Ju fler människor som tvingas bjuda ut sin arbetskraft på arbetsmarknaden desto mer är det uttryck för att arbetslösheten är hög och efterfrågan låg och alltså pessimismen bland företagen sådan att dessa människor som bjuder ut sig inte kommer att få anställning. Det är så det i verkligheten fungerar. Utbudsekonomin finns bara i nationalekonomernas studerkammare.

**Anf. 52 SONJA REMBO (m) replik:**

Herr talman! Den moderata politiken baserar sig på tilltron till att full sysselsättning åstadkoms genom en ekonomi som ger tillväxt och som ger möjligheter att skapa ett konkurrenskraftigt näringsliv. Då får vi det utbud av arbetsplatser som krävs för att vi skall få full sysselsättning.

**Anf. 53 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:**

Herr talman! Detta var en helt annan aspekt på moderaternas filosofi, men det var inte den jag tog upp, utan den som uttrycks i moderaternas reservation. Där tror ni att ju fler människor som bjuder ut sig på arbetsmarknaden, desto lättare blir det för dem att få arbete eftersom företagen stimuleras till nyanställningar.

Detta är en felaktig filosofi.

Den andra är också felaktig, men det tog jag inte upp.

**Anf. 54 SONJA REMBO (m) replik:**

Herr talman! Jag rekommenderar Jörn Svensson att läsa reservationen en gång till.

**Anf. 55 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:**

Herr talman! Jag har läst moderaternas reservationer så många gånger att jag vet precis vad deras filosofi går ut på, och det är också den jag kritiserar.

**Anf. 56 INGE CARLSSON (s):**

Herr talman! Som Sonja Rembo sade har vi under den här vårriksdagen diskuterat regionalpolitiska frågor under några dagar. Den socialdemokratiska regeringen har också satsat offensivt på regionalpolitiken. Anslagen har ökat, och vi har beslutat om olika utvecklingsprogram för särskilt utsatta regioner som Norrbotten, Bergslagen och Uddevalla. Vidare har vi ökat resurserna för spridning av ny teknik och för att förbättra utbildningsmöjligheterna i skogslänen. I dag skall vi fatta beslut om sysselsättningsåtgärder i Malmöregionen enligt arbetsmarknadsutskottets betänkande 1985/86:18 och delvis bil. 8 och 10 i proposition 1985/86:125.

Herr talman! För att beskriva läget i Malmöregionen skall jag inskränka mig till att citera ur några av de borgerliga motionerna i ämnet. I den moderata motionen A407 står följande:

”Sysselsättningsläget i Malmöhus län har kraftigt försämrats under det senaste årtiondet och är nu ytterst allvarligt. I mitten av 1970-talet rådde i stort sett balans mellan antalet arbetslösa och nyanmälda lediga platser.”

Det rådde alltså balans fram till mitten av 1970-talet. Som bekant hade vi socialdemokrater ansvaret fram till dess.

I folkpartiets motion 477 fortsätter historieber beskrivningen på följande sätt: "Under en åttaårsperiod (1975–1983) minskade antalet sysselsatta inom industrin med ca 16 000 personer, och sviterna från industrikrisen sätter fortfarande sina spår på länets arbetsmarknad."

Det är inte så som Sonja Rembo försökte ge intryck av i sitt anförande, att situationen har uppstått på grund av att vi socialdemokrater haft ansvaret i årtionden, utan det har den gjort på grund av de sex borgerliga årens mycket olyckliga politik. Vi vet att 150 000 industrijobb försvann i det här landet, varav 16 000 i Malmöregionen. Trots att vi socialdemokrater under de senaste åren satsat offensivt på den ekonomiska politiken, på industripolitiken, osv., är sviterna och besvärigheterna i Malmöregionen fortfarande kvar.

Sysselsättningen har trots allt under de senaste åren ökat i det här landet med över 100 000 nya jobb. Vi har aldrig haft så många människor i arbete som vi har just nu. 4 002 602 människor har nu arbete. Det är en uppgång från april 1985 till april 1986 med 34 000 nya jobb. Vi har fått ner arbetslösheten till 112 000 öppet arbetslösa. Det motsvarar 2,5 %. Alltså aldrig tidigare har vi haft så många arbeten i det här landet. Men självfallet är situationen i Malmö fortfarande mycket besvärande. I och med nedläggning av produktionen av handelsfartyg vid Kockums berörs ytterligare direkt och indirekt ca 2 000 personer. För att motverka negativa effekter av nedläggningen föreslår regeringen i den aktuella propositionen arbetsmarknadspolitiska insatser med 71 milj. kr. Utskottsmajoriteten tillstyrker förslaget, som innehåller förstärkningar av arbetsförmedling samt ökad kapacitet i fråga om arbetsmarknadsutbildning och sysselsättningsskapande åtgärder.

Det råder stor enighet i utskottet om dessa åtgärder. Det är endast moderaterna som reserverat sig emot anslagen. I reservation 1 anser moderaterna att de av riksdagen tidigare beslutade anslagen till arbetsmarknadsutbildning och sysselsättningsskapande åtgärder skall räcka och anser dessutom att man skall skära ner anslaget till sysselsättningsskapande åtgärder med 130 miljoner till förmån för arbetsmarknadspolitisk utbildning. En sådan omfördelning mellan de båda anslagen har inte utskottets stöd. Jag yrkar avslag på reservation 1.

I den moderata reservationen 2 yrkas avslag på regeringens förslag om 20 milj. kr. till Beredskapsarbeten och 9 milj. kr. som skall ställas till arbetsförmedlingens förfogande för att bl. a. stödja enskilda individers behov.

Utskottsmajoriteten anser att det är angeläget att de som friställs från Kockums så snabbt som möjligt får den hjälp som behövs i en svår situation. Dessa medel blir därför nödvändiga för att bl. a. hjälpa de äldre personerna att få möjlighet till beredskapsarbete. Därmed yrkar jag avslag på reservation 2.

Bland de åtgärder som regeringen föreslår för Malmöregionen ingår också lokaliseringsbidrag till Saab-Scania AB för utökad produktion. Lokaliseringsbidraget är ett stöd till företagets investeringar och utgår med högst 200 000 kr. till varje arbetstillfälle som tillkommer i regionen. Eftersom

Saab-Scania uppgivit i förhandlingarna med regeringen att man skall skapa 2 070 nya arbetstillfällen, kommer stödet att uppgå till högst 414 milj. kr.

Även mot detta förslag har moderaterna reserverat sig. Moderaterna anför i reservation 3 att det är felaktigt att vinstgivande företag skall erhålla lokaliseringsbidrag för industrietableringar utanför stödområdet. Vidare föreslår moderaterna att regeringen skall ändra det tidigare beslutet att tilldela Volvo lokaliseringsbidrag för att uppföra en bilfabrik i Uddevalla.

Utskottet har tidigare, med hänsyn till den svåra arbetsmarknadssituation som kan förutses i Malmöregionen vid en avveckling av den civila fartygsproduktionen vid Kockums, framhållit vikten av att särskilda insatser görs där. Den planerade utbyggnaden av Saab-Scania i regionen är enligt utskottsmajoritetens bedömning ett mycket väsentligt inslag i det åtgärdsprogram som regeringen föreslagit för att lösa de sysselsättningsproblem som kan förutses.

På samma sätt är utbyggnaden av AB Volvo av väsentlig betydelse för utvecklingen av Uddevallaregionen. Utskottsmajoriteten kan inte se vilka formella grunder regeringen skulle kunna anföra för att omförhandla det redan beviljade lokaliseringsbidraget till AB Volvo.

Med det anförda yrkar jag avslag på reservation 3.

I reservation 4 från vänsterpartiet kommunisterna yrkas också avslag på lokaliseringsbidragen. Jörn Svensson har i en tidigare debatt, och även under det här ärendet, angett skälen till att vpk yrkar avslag på lokaliseringsbidragen. I stort kan jag inskränka mig till att säga att de alltså inte vill ha någon bilfabrik i Malmöregionen eller någon utbyggnad, som förslaget innebär. Vi delar inte vpk:s uppfattning på den punkten, och därmed yrkar jag avslag på reservation 4.

Slutligen, herr talman, anser moderaterna i reservation 5 att investeringsfonderna bör släppas helt fria. Utskottsmajoriteten anser dock att industriinvesteringsfonderna är ett bra instrument att använda i olika konjunkturer. När det gäller att få använda medel till investeringar i stödområdet gäller frihet fram till mars nästa år. Man kan alltså ta ut de medel man har innestående. Men som industriministern sade i ett tidigare inlägg, är det svårt att få det privata näringslivet att investera i stödområdet och även i andra krisorter där problem kan uppstå. Det är av det skälet som utskottsmajoriteten avstyrker moderaternas reservation.

Herr talman! Med detta har jag yrkat avslag på samtliga reservationer, och därför yrkar jag bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande 1985/86:18.

**Anf. 57 SONJA REMBO (m) replik:**

Herr talman! Varje gång vi diskuterar arbetsmarknadspolitik här i kammaren är det anslående hur socialdemokraterna – jag förstår att det är med en viss förtjusning – klamrar sig fast vid det faktum att vi den allra sista tiden haft en svag förbättring av arbetsmarknaden. Skam vore det annars – mitt i en högkonjunktur. Man jämför alltså med de förhållanden som rådde i mitten av 1970-talet, när vi levde under den största ekonomiska världskrisen sedan 1930-talet.

Man kan inte sticka huvudet i busken på det sätt som Inge Carlsson gör och helt bortse från den långsiktiga utvecklingen på arbetsmarknaden, som är

mycket oroande. Också arbetsmarknadsdepartementet ger uttryck för detta i den promemoria som har plockats fram och diskuterats här tidigare i kammaren, och arbetsmarknadsministern ställer sig också bakom den.

Jag tycker att socialdemokraterna borde vara djupt oroade över vad som skrivs i denna promemoria och över de långsiktiga perspektiven.

Inge Carlsson sade att investeringsfonderna var frisläppta i stödområdena. Men Malmö är icke något stödområde, Inge Carlsson. Stödet till Saab är ett till ett enskilt företag riktat stöd, till skillnad från stödet i Uddevallaregionen, som man har förklarat som ett stödområde. Andra företag i Malmöregionen har alltså inte någon större glädje av sina investeringsfonder. De kan inte användas annat än i begränsad utsträckning.

Om socialdemokraterna tycker att investeringsfondsmedel är ett bra arbetsmarknadspolitiskt och regionalpolitiskt instrument, varför kan man då inte släppa loss det instrumentet, så att det får verka över hela landet? Är egentligen inte bakgrunden att man vill styra utvecklingen – är det inte det socialdemokraterna är ute efter. Detta är ett led i en socialistisk planhushållning. Därför vill man inte, som vi moderater, släppa loss ett generellt medel såsom ett fritt disponerande av investeringsfonderna.

**Anf. 58 INGE CARLSSON (s) replik:**

Herr talman! Sonja Rembo anser att Malmöregionen och Saab-Scania inte bör få detta lokaliseringsbidrag, eftersom de inte tillhör stödområdet. Men Malmöregionen är faktiskt en krisort. Jag har försökt beskriva varför läget blev som det blev, och jag citerade då den moderata motionen, där man sade att det var balans fram till 1975. Faktum är att det var under de sex borgerliga åren som vi fick de stora besvärigheterna i det här landet, och det kommer naturligtvis att ta ytterligare tid, innan vi kan få ännu bättre sysselsättning i landet.

Sonja Rembo anser att man skall släppa investeringsfondsmedlen helt fria. Det har vi gjort delvis. Man får utnyttja investeringsfondsmedel till byggnationer över hela landet. Men i och med att det har gått så bra för industrin och för landet under de senaste åren har företagen totalt ett kapital på 234 miljarder. Det saknas alltså inte pengar i svensk industri, om man vill investera.

Jag vill än en gång poängtera att det är viktigt att inte släppa investeringsfonderna helt fria. Vi måste kunna styra de privata företagen, så att vi efter förhandlingar – som vår regering – nu haft både med Volvo och med Saab – kan få företagen att etablera sig för det första inom landet och för det andra på de krisorter som fortfarande finns kvar, efter de borgerliga sviterna.

**Anf. 59 SONJA REMBO (m) replik:**

Herr talman! Inge Carlsson säger att det inte saknas pengar i näringslivet. Vad Inge Carlsson inte säger är att – som framgår av den tidningsartikel jag här har i min hand – staten tar upp till 90 % av vinsterna i verkstadsindustrin och styr dem på olika sätt. Man plockar in dem i form av skatter och avsättningar till olika fonder. Det rör sig om löntagarfonder, bolagsskatt, likviditetsindragningar, förnyelsefonder och investeringsfonder. En del av dessa pengar, bl. a. medlen i investeringsfonderna, får industrin använda

igen – på villkor som är bestämda av statsmakterna. Det är alltså statens sätt att styra industrin. På det här sättet ger man inte den expansionskraft åt svenskt näringsliv som behövs för att skapa en växande arbetsmarknad.

Vi moderater vill framhålla att det fordras generella åtgärder, ett allmänt frisläppande av investeringsfonderna, för att vi skall få den dynamik på arbetsmarknaden som krävs för att utvecklingen på 1990-talet inte skall bli den som arbetsmarknadsdepartementet befarar. Annars kan långtidsutredningens skräckalternativ komma att bli verklighet. Det är det perspektivet vi har framför oss.

I dag befinner vi oss i den situationen att vi trots högkonjunktur har uppenbara problem på vår arbetsmarknad. Hur tänker socialdemokraterna klara en kommande lågkonjunktur, om vi redan nu har en så problematisk situation på arbetsmarknaden?

**Anf. 60 INGE CARLSSON (s)** replik:

Herr talman! Om det nu skulle vara så – som Sonja Rembo påstår att det står i en tidningsartikel – att staten och regeringen skulle ta in 90 % av verkstadsindustrins vinster, kan man ju förundras över att denna industri ändå har ett så stort kapital som 234 miljarder kronor.

Jag tror inte på dessa siffror. Jag har tidigare fått informationen att regeringen tar in ungefär en tredjedel av företagets vinster för att sedan använda pengarna till olika ändamål. Jag ifrågasätter starkt riktigheten i den siffra som Sonja Rembo nu har delgett oss.

**Anf. 61 ULLA TILLANDER (c):**

Herr talman! Inge Carlsson sade i sitt anförande härifrån talarstolen att situationen i Malmö fortfarande är besvärande.

Den besvärliga situation som Malmö och Malmöregionen befinner sig i har faktiskt inte uppkommit över en natt. Det är många politiska felgrepp som har lett fram till den nuvarande situationen.

Inge Carlsson läste högt ur m- och fp-motioner. Jag skall läsa några rader ur vår centermotion om situationen i Malmö och Malmöhus län. Vi har skildrat hur bilden ser ut efter ett 66-årigt socialdemokratiskt styre i Malmö. I motionen anför vi:

”Bilden av Malmöhus län präglas alltså inte av utveckling och expansion utan snarare av oroande tendenser till stagnation. Sedan åtskilliga år har befolkningstalet i Malmö inte bara stagnerat utan gått kraftigt tillbaka. Det är en följd av såväl en tidigare alltför ensidig satsning på stora företag som en ensidig satsning på höghusområden när det gäller bostadsplanering. När möjlighet för barnfamiljer att bygga småhus i kranskommunerna runt Malmö underlättades, ökade utflyttningsströmmen. Valfrihet i boendet var så gott som obefintlig i Malmö under 1960- och 1970-talen.

Arbetslösheten i Malmö har legat på en alltför hög nivå under hela 1980-talet. Under 1985 uppgick arbetslösheten i Malmö till ca 6 %, vilket innebär en dubbelt så hög nivå som för riket som helhet som hade 2,9 %. Till detta kom alla de som sysselsätts genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder.”

Arbetslösheten har lett till många sociala problem, som framför allt är märkbara i åldersgruppen 20–24 år.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Sysselsättningsåtgärder  
i Malmöregionen*

Vi fortsätter i vår motion:

"Ett annat mått på den nyfattigdom som finns i Malmö är utvecklingen av socialbidragens storlek. 1985" – lägg märke till året, Inge Carlsson! – "uppgick de till mer än 300 miljoner. Det skall jämföras med 50 miljoner 1980."

Procentuellt var Malmö den ort i Sverige som hade det största antalet socialbidragstagare under 1985, nämligen 13 %. Så var förhållandet efter socialdemokratisk majoritet i Malmö under 66 år. Siffran hänför sig till en tid då det var socialdemokratisk majoritet också i riket.

Herr talman! För att komma till rätta med problemen i vår region är det viktigt att de små och medelstora företagen ges goda förutsättningar att arbeta, eftersom nya arbetstillfällen inom den privata sektorn tillkommer främst i dessa företag. Men det hindrar inte att även en stor och livskraftig industri som genererar en tät struktur av småföretag är något som Malmö är i behov av, när nu beslutet om nedläggning av den civila fartygsproduktionen vid Kockums blir ett faktum – något som man kan beklaga. Saabs bilfabrik är också den tyngsta delen av ersättningen för Kockums varv.

I motion A418, som är undertecknad av Bertil Fiskesjö, Stig Josefson och mig, tar vi upp de problem som Malmö och Malmöhus län har haft att brottas med och som i många fall alltför kvarstår. Vi pekar också på olika åtgärder för att lösa dem. Nedläggningen av Kockums drabbar naturligtvis inte bara Malmö, utan hela regionen.

Som jag nämnde har arbetslösheten varit alltför hög, särskilt bland ungdomar. Därför är det nödvändigt med åtgärder som underlättar för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden. En förutsättning för en bättre arbetsmarknadssituation är en satsning på utbildning. Enligt länsstyrelsen i Malmöhus län har företagen stora svårigheter att rekrytera kvalificerad arbetskraft med utbildning inom främst verkstadsteknik samt dator- och mikroelektronik. Inrättandet av verkstadsskolor och lärlingsutbildning är därför mycket angeläget. Detta har vi från centerns sida krävt under många år. Ett exempel på detta är den motion som avlämnades till årets riksdag om lärlingsutbildning på Citadellet i Landskrona. En sådan satsning skulle vara ett värdefullt utbildningsalternativ för unga människor.

Arbetskraft med dator- och elektronikutbildning får en allt större betydelse för industrins utveckling. Det är angeläget att ett eller två år med sådan utbildning sker som påbyggnad efter gymnasiet. Välutbildad arbetskraft är en förutsättning för en vitalisering och utveckling av vår region.

I det här sammanhanget kan man peka på Fosie industriby i Malmö som ett exempel på en satsning på småföretag som lovar gott för framtiden. Vi föreslår att ett verkstadstekniskt utvecklingscentrum, knutet till tekniska högskolan i Lund, förläggs till industribyn.

Vi har i vår motion också tagit upp förläggningen av ett biocentrum till regionen, vilket skulle få stor betydelse för främst den svenska växtförädlings-, livsmedels- och läkemedelsindustrin. Biotekniken och livsmedelsforskningen är redan tunga områden vid universitetet. En satsning på ett biocentrum skulle således vara en viktig insats för vårt län, inte minst med tanke på den starka koncentration som livsmedelsindustrin har till den sydsvenska regionen.

Samverkan mellan universitetet i Lund och näringslivet har resulterat i forskarbyn Ideon i Lund. Ett motsvarande Ideon i Malmö är också väl framme i planerna. Arbetet med att bygga upp forskningsbyn har påbörjats, och planeringen av en motsvarande satsning inom lantbruket pågår. Ett mål är att utveckla Malmö till ett läkemedelsteknologiskt centrum i landet.

Högskolorna i Malmö-Lund samarbetar också med de mindre kommunerna. Samverkan mellan Sjöbo kommun och universitetet har inletts. Enligt vår uppfattning bör på samma sätt ett samverkansprojekt startas med inriktning på jordbruks- och livsmedelsområdena, lämpligen förlagt till mellersta delen av länet, t. ex. Hörby.

Vi kräver också att beslutet om nedläggning av grundutbildningen av tandläkare i Malmö omprövas. Regionen får inte på det sättet berövas utbildning inom en hel sektor.

På energiområdet har Malmöhus län fått de första kontakterna med naturgasprojekten. Naturgas är ett utmärkt energialternativ. Plötsligt har många fått upp ögonen för att man lever i omedelbar närhet av en potentiell risk, lika stor som den som kom till uttryck i Tjernoby. Barsebäck är påträngande nära i Skåne och till angränsande städer som Helsingborg, Lund, Landskrona, Malmö och Köpenhamn. Tanken på vad som skulle kunna hända om olyckan är framme är outhärdlig, så Barsebäck måste stängas. Det kravet tystnar inte utan växer alltmer i styrka.

Förutom naturgasen är inom energisektorn i vår region den geotermiska energin intressant. Ett projekt har startats i Lund och borde få nya liknande projekt som efterföljare. Sedan ett antal år bedrivs inom miljövärdsprogrammet vid Lunds universitet forskning rörande nya metoder att ersätta icke förnyelsebara energikällor. Den kunskap som byggts upp är av särskilt stort värde i samband med avvecklingen av kärnkraften.

Särskilt aktuell just nu är också en satsning på etanoltillverkning. Vi föreslår i motionen att en produktionsanläggning för etanol blir lokaliserad till vårt län.

Vad Skånes kommunikationer beträffar vill vi ha bra färjeförbindelser – det har vi diskuterat tidigare – i stället för en bro. Vi föreslår att flygplatsen Malmö-Sturup får en ökad andel av den utrikes flygtrafiken. Elektrifiering av järnvägen Malmö-Ystad skulle betyda mycket för Ystads och angränsande kommuners utveckling. Västkustbanan Malmö-Göteborg behöver också rustas upp.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

**Anf. 62 KURT OVE JOHANSSON (s):**

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande 18 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag om särskilda insatser i Malmöregionen. Insatserna skall ske samtidigt som den civila fartygsproduktionen vid Kockums avvecklas. Som framgått av diskussionen här i dag vill man förstärka arbetsförmedlingen med 14 milj. kr., och man anslår 28 milj. kr. för en utökning av arbetsmarknadsutbildningen. Vidare anslås 20 milj. kr. för beredskapsarbeten. Av de 95 milj. kr. som föreslås i propositionen skall 9 milj. kr. kunna användas som stöd till enskilda människor.

Herr talman! Innan jag går vidare vill jag understryka att de socialdemo-

kratiska riksdagsledamöterna från Malmö i en motion i anslutning till näringsutskottets betänkande 34 angående vissa varvsfrågor, som vi debatterade här i kammaren alldeles nyss, har vi redovisat vår ståndpunkt beträffande förslaget att avveckla den civila fartygsproduktionen vid Kockums varv. Då Lars-Erik Lövdén här tidigare har redovisat vår uppfattning i denna fråga skall jag i den här delen avstå från ytterligare kommentarer.

Regeringens totala förslag om insatser i Malmöregionen syftar ju till att främja utvecklingen av ny industri och sysselsättning i Malmö. Åtgärdspaketet har en inriktning som stämmer väl överens med de förslag i de motioner som de socialdemokratiska riksdagsledamöterna från Malmö under en följd av år har väckt i riksdagen. Enligt vår uppfattning bör regeringens åtgärdspaket starkt kunna bidra till regionens möjligheter att lösa sina problem på sysselsättningsområdet.

Regeringen visar med sina åtgärder att man tar ett betydande ansvar för sysselsättningen i Malmöregionen. Det synsätt som redovisas i reservation 3 angående lokaliseringsbidrag är, som jag ser saken, verkligen egendomligt. Det är faktiskt inte bara egendomligt utan i högsta grad också naivt att tro att regeringen skulle börja omförhandla när det gäller lokaliseringsbidraget för Volvos satsning i Uddevalla.

Malmöpaketet utgör ju ett bevis för att regeringen, sedan man bestämt sig för att avveckla den civila fartygsproduktionen vid Kockums, tar ett sysselsättningsansvar. Om regeringen inte hade varit beredd att ta de grepp som man i det här fallet har tagit, hade man inte heller tagit ett ansvar för utvecklingen i Malmö. Jag avser då avvecklingen av den civila fartygsproduktionen vid Kockums. Under åren 1976–1982 fick vi faktiskt nog av moderaternas politik. Det gäller den ansvarslösa struktur och den typ av arbetslöshetspolitik som moderaterna även i dag här i kammaren pläderar för. Den tiden vill vi, herr talman, inte ha tillbaka!

I samband med en avveckling av den civila fartygsproduktionen vid Kockums måste, enligt vår mening, alla som lämnar varvet få ett nytt arbete, utbildning som leder till arbete eller pension. Det är därför viktigt att man i pensionsfrågan snarast kan komma fram till en bra lösning. Jag är övertygad om att den socialdemokratiska regeringen kommer att arbeta i den riktningen. Alla måste, som vi ser saken, garanteras en rimlig inkomsttrygghet. En förutsättning för att det målet skall kunna uppnås är naturligtvis att tiden för en avveckling vid Kockums varv blir tillräckligt lång. Enligt min mening kommer det inte att vara tillräckligt med den produkttanker som det nu i dagarna talas om. Fartyget är alldeles för litet, med tanke på varvets effektivitet och organisation. Det är min bedömning att ytterligare insatser behövs för att göra tiden för en avveckling vid Kockums varv tillräckligt lång.

95 % av hela personalen vid Kockums är män, och tre av fyra arbetare är bosatta i Malmö kommun. Motsvarande tal för tjänstemännen är två av tre. Arbetslösheten bland männen i Malmö och i Malmöhus län över huvud taget har under hela 1980-talet legat på en relativt hög nivå. Under föregående år t. ex. låg den relativa arbetslösheten för män i den här regionen på 6,1 %. Jämfört med riket som helhet är arbetslösheten här alltså dubbelt så stor.

20 % av de 2 400 personer som direkt berörs av en avveckling av Kockums civila fartygsproduktion är över 55 år. Många av de ca 300 arbetare och 200



tjänstemän som berörs har sannolikt inga större möjligheter att få nya arbeten. Mot den bakgrunden krävs det – jag har tidigare varit inne på den frågan – särskilda åtgärder. Enligt vår mening bör pensionering inte vara en förstahandslösning för de närmast berörda. Icke desto mindre bör man omsorgsfullt pröva möjligheterna att finna vägar till goda pensionslösningar i de enskilda fallen, som jag tidigare har nämnt. Det bör ske i en positiv och generös anda. Även om Kockums varv är en mansdominerad arbetsplats – som jag nyss redovisat – får vi inte glömma bort att även många kvinnor är anställda vid varvet. Dessa kommer också att få stora problem i samband med nämnda strukturförändring inom varvet i Malmö. Man bör nog speciellt uppmärksamma även de här kvinnornas utsatta situation.

Utskottsmajoriteten delar regeringens bedömning att det behövs en kraftig satsning på arbetsmarknadsutbildning. För att tillgodose detta behov föreslås i propositionen totalt 28 milj. kr. Satsningarna på arbetsmarknadsutbildning sammanhänger delvis också med vilken omfattning och inriktning avvecklingsproduktion vid varvet kommer att få. En beredskap måste därför skapas för ytterligare insatser för arbetsmarknadsutbildning.

På Kockums Varv finns också personer med olika former av fysiska och psykosociala arbetshandikapp. En mycket nära koppling till Samhällsföretag måste därför skapas. Sådana åtgärder förutses – jag vill understryka det – också i regeringens proposition och beräknas under budgetåren 1986/87 och 1987/88 leda till ytterligare platser med introduktionsbidrag och lönebidrag inom Samhällsföretagsgruppen. Utskottet vill på denna punkt understryka att regeringen nog bör följa utvecklingen och om det visar sig nödvändigt föreslå ytterligare åtgärder.

Jag kan inte, herr talman, undgå att komma in litet på de inlägg som har gjorts av Sonja Rembo och Ulla Tillander. Oberoende av partifärg har båda försökt beskriva situationen så att det skulle vara socialdemokraternas politik som har lett till sysselsättningssvårigheterna i Malmö kommun. Detta måste naturligtvis i hög grad bygga på okunskap. Det stora problemet när det gäller sysselsättningen, Sonja Rembo, var väl den politik som fördes mellan 1976 och 1982, därför att det var under den tiden som det försvann tiotusentals och åter tiotusentals sysselsättningstillfällen i Sverige. Sysselsättningsproblemen ökade i Malmö under denna tid.

Det finns anledning att erinra Sonja Rembo, eftersom hon sitter i arbetsmarknadsutskottet, om att det var hennes parti som i hög grad bidrog till att man 1980 övergav den fulla sysselsättnings politik, som har varit socialdemokraternas kännetecken under hela dess verksamhetsperiod. Det var denna övergång, från den fulla sysselsättnings politik, som ledde till att man inte bara i Malmö utan också på många andra orter i detta land har haft och fortfarande arbetar under besvärliga förhållanden på arbetsmarknaden.

Det är ytterst märkligt att Ulla Tillander, som borde ha särskild kunskap om Malmö, t. ex. kan hävda att 66 år av socialdemokratiskt styre i Malmö är orsaken till den svåra situationen där. Innan hon avslutade sitt anförande lovordade hon emellertid den utveckling som har skett i Fosie industriby. Det kan inte vara Ulla Tillander främmande att utvecklingen av just Fosie industriby i hög grad har tillkommit på socialdemokratiskt initiativ, under den tid som socialdemokraterna skötte kommunalpolitiken i Malmö.

Det hade varit bra om Ulla Tillander, när hon höll ett tio minuter långt anförande, genomgående varit konsekvent i hela anförandet. Jag skulle tro att var och en som har intresse av och orkar läsa Ulla Tillanders anförande i riksdagsprotokollet kommer att upptäcka den ologiska uppbyggnaden av anförandet när det gäller kritiken mot socialdemokraterna i Malmö för att de skulle ha bidragit till sysselsättningsproblemen. De problemen skapade faktiskt en borgerlig majoritet i Sveriges riksdag mellan 1976 och 1982.

Till sist, herr talman, vill jag kort anknyta till utskottets betänkande. Jag vill ändå hävda att den slutsats som utskottet kommer till vid behandlingen av vår motion är positiv. Utskottet redovisar i sak en uppfattning som är ganska identisk med den som vi har anggett i vår motion. Det står på följande sätt på s. 4 i utskottets betänkande:

”Utskottet utgår ifrån att en *uppföljning* av det slag som motionärerna förordar kommer till stånd utan att något riksdagsuttalande av sådan innebörd görs.”

Jag hade i och för sig ansett att det varit bra, eftersom utskottet ändå tycker som motionärerna, om ett riksdagsuttalande hade kommit till stånd. Jag noterar dock med tillfredsställelse att också utskottet utgår från att det kan bli nödvändigt med en uppföljning i form av åtgärder. Det uttalandet har ju precis samma andemening som vår motion. Jag har därför, herr talman, inget eget yrkande i anslutning till den motion som jag nu har redogjort för.

**Anf. 63 SONJA REMBO (m) replik:**

Herr talman! Kurt Ove Johansson gör sig skyldig till precis samma historieförfälskning som alla andra socialdemokrater som har varit uppe i den här debatten. Han skyller allt på de borgerliga regeringarna 1976–1982. Jag är den första att beklaga att inte de borgerliga regeringarna förmådde att på det här området bryta med den tidigare socialdemokratiska politiken. Faktum är – och det vet Kurt Ove Johansson – att socialdemokraterna ända sedan 1960-talet har bedrivit det som betecknas som den aktiva industripolitiken. Då var det stålindustrin och varven som var de stora framtidsbranscherna. Det skulle satsas!

Staten gick in i Uddevallavarvet. Det lades månghundramiljonbelopp på en ny torrdocka i Uddevalla för supertankrar.

Staten gick tillsammans med Saléns in i Götaverken 1971. Man tog inte konsekvenserna av Eriksbergskraschen.

1981 erkände den nuvarande industriministern – när han var i opposition – här i kammaren att varvens problem accentuerades under åren 1973 och 1974, alltså före de borgerliga regeringarna.

Det är det vi moderater säger: Vi kan inte fortsätta med denna socialdemokratiska politik, som alltför länge har fått prägla industrins och näringslivets utveckling i vårt land. Vi måste ha en politik som ger tillväxtmöjligheter. Vi kommer aldrig att få en sund arbetsmarknad, en arbetsmarknad som ger full sysselsättning i alla regioner, förrän vi får denna tillväxt och detta expanderande näringsliv.

Nu är det bilindustrin som är föremål för socialdemokratisk välvilja. Vi får innerligt hoppas, herr talman, att inte satsningarna på bilindustrin kommer att få samma förödande konsekvenser som de socialdemokratiska satsningar-

na på stålindustrin och varvsindustrin. Jag tror att bilindustrin själv har överlevnadskraft och kan motverka de tendenser som kan ligga inbyggda i den här typen av statlig stödpolitik. Jag ser också orsakerna till att socialdemokraterna är så negativa som de är till att frigöra investeringsföretagerna, som generellt skulle ge hela näringslivet i Sverige expansionsmöjligheter utan statlig och politisk styrning.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Sysselsättningsåtgärder  
i Malmöregionen*

**Anf. 64 ULLA TILLANDER (c) replik:**

Herr talman! Att socialdemokraterna inte ställer sig negativa till Fosie industriby, som jag nämnde, är exempel på ett nytänkande från den socialdemokratiska sidan. Tidigare ville de helst satsa på stora företag där man kunde rationalisera, och så skulle det göras en kraftfull ensidig satsning på den offentliga sektorn. För småföretag hade man inte mycket till övers.

Det skedde också så småningom ett nytänkande på bostadspolitikens område. I många år under 1960- och 1970-talen byggde man i Malmö mest flerfamiljshus. Endast 6 % av bostadsproduktionen under denna tid utgjordes av småhus. Det var doktrinen som bestämde, inte människors önskemål. Genom denna bostadspolitik med uttalat socialistiska förtecken har 35 000 människor valt att flytta ut till kranskommunerna, och det har medfört en sned åldersfördelning och många andra problem i Malmö.

Egentligen skulle Malmö med sitt läge i närheten av det trafikerade Öresund, med närheten till Danmark och kontinenten och med det rika uppland som Skåne är både på människor och på naturresurser kunna vara en blomstrande stad, och det kommer den säkerligen att bli igen. Det är den vetskapen som gör att dagens situation trots allt inte är hopplös. Att det har blivit som det är, det är ingen tillfällighet. Det har ett otvetydigt samband med en stelbent och fantasilös politik som har förts i Malmö under de 66 år som socialdemokraterna har haft majoritet där. Man insåg inte i tid att de flesta arbetstillfällena skapas i små och medelstora företag. Nu får vi bära konsekvenserna av den politiken.

**Anf. 65 KURT OVE JOHANSSON (s) replik:**

Herr talman! Kurt Ove Johansson har gjort sig skyldig till historieförfälskning som alla socialdemokrater gör, säger Sonja Rembo. Vad sade Kurt Ove Johansson då i sitt inledningsanförande som skulle vara historieförfälskning? Jo, jag sade att mellan 1976 och 1982 hade vi borgerliga regeringar. Jag frågar, är det historieförfälskning? Jag sade att under tiden mellan 1976 och 1982 försvann det tiotusentals och åter tiotusentals sysselsättningstillfällen. Är det historieförfälskning? Det är bara att gå till aktuell statistik för den tiden och få belägg för detta. Jag hävdade att de borgerliga regeringarna övergav den fulla sysselsättningens politik. Är det historieförfälskning? Det är ju bara att gå till riksdagstrycket, Sonja Rembo, och få bekräftat att Kurt Ove Johansson inte har gjort sig skyldig till någon som helst historieförfälskning. Mina konstateranden på den här punkten håller verkligen för en granskning.

Sonja Rembo erkänner alltså att de borgerliga inte lyckades med politiken på detta område. De lyckades inte bryta med den socialdemokratiska politiken, sade hon. Men det var precis det som ni lyckades med. Ni lyckades

ju 1982 bryta den fulla sysselsättnings politik genom att överge den. Det var det klaraste brottet mot en socialdemokratisk politik som man över huvud taget kunde göra.

Ulla Tillander, som ändå kommer från Malmö och som rimligen borde ha vissa grundläggande kunskaper om de politiska förhållandena där, kan ändå inte bortförklara att den socialdemokratiska majoriteten i Malmö kommun under en lång period vidtog många åtgärder, många fler än andra kommuner, för att komma till rätta med problemen. Ingen kan väl ändå förneka att Fosie industriby också kom till under den tid socialdemokraterna hade makten i Malmö. Inte heller det är historieförfalskning, Ulla Tillander.

**Anf. 66 SONJA REMBO (m) replik:**

Herr talman! Kurt Ove Johanssons senaste replik borde egentligen få tala för sig själv. Han för en typ av politisk debatt som man egentligen inte borde bemöta.

Vad jag sade var att Kurt Ove Johansson liksom alla andra socialdemokrater som deltagit i den här debatten försöker att skylla allt elände på de borgerliga regeringsåren. Jag har också försökt visa att vad de säger inte är sant. Det är historieförfalskning.

Jag kan inte påminna mig att socialdemokraterna någon gång under den borgerliga sexårsperioden föreslog en annan inriktning av industripolitiken. Man ville ha större bidrag, man ville ha mera pengar. Precis som Kurt Ove Johansson gör här satte man likhetstecken mellan att ta ansvar för arbetsmarknaden och att betala ut mer bidrag. Som en effekt av det måste man också dra in mer skattemedel.

Den undersökning som gjorts inom verkstadsindustrin visar att man plockar av företagen pengar och lägger in mer och mer pengar under statligt styrande. I nåder betalar man sedan ut stora belopp till företag och verksamheter som man av politiska skäl bedömer som önskvärda eller hoppas kan ha en framtid. Detta är en förödande politik för Sverige.

Jag vill än en gång fråga Kurt Ove Johansson, som jag har frågat andra socialdemokrater som har deltagit i debatten: Varför vill man inte ge alla företag samma möjligheter att disponera sina investeringsfonder, så att de ges möjligheter att expandera och skapa nya arbetstillfällen? Varför vill man släppa investeringsfonderna bara när det gäller de allra största och allra lönsammaste företagen – Volvo och Saab? Jag tror att de faktiskt klarar sin expansion ganska bra med de medel de redan har.

Och hur skall socialdemokraterna i en kommande lågkonjunktur klara sysselsättningen när de har så uppenbara problem att göra det nu under en högkonjunktur? Hur skall ni möta de långsiktiga problem som skissas i den departementspromemoria som jag tidigare talade om? Hur skall ni bryta den utveckling som vi har haft ända sedan slutet av 1960-talet, och som innebär att allt fler människor står utanför den reguljära arbetsmarknaden och blir beroende av olika former av med statliga medel subventionerad sysselsättning? Denna långsiktiga utveckling finner vi moderater djupt oroande. Vi behöver en helt annan politik för att vi skall kunna ta det ansvar som vi måste ta för de arbetslösa.

**Anf. 67 ULLA TILLANDER (c) replik:**

Herr talman! Kurt Ove Johansson sade att socialdemokraterna vidtog många åtgärder under de år de var i majoritet i Malmö, och det vill jag inte förneka. Det är bara det att det var fel åtgärder.

Fosie industriby kom till under den tid då socialdemokraterna regerade. Men den var resultatet av en förändrad inställning hos socialdemokraterna. De tvingades till en förändrad inställning både till småföretag och när det gällde bostadspolitiken. Det skedde under tvång och efter det att mer än 35 000 människor i aktiv ålder hade vänt Malmö ryggen, och det under ett fåtal år.

**Anf. 68 KURT OVE JOHANSSON (s) replik:**

Herr talman! Alla som lyssnar till den här debatten måste ju ändå genomskåda det ologiska resonemang som Ulla Tillander för. Hon sade nyss att visst vidtog socialdemokraterna i Malmö många åtgärder, men det var fel åtgärder. Sedan står hon och lovordar tillkomsten av Fosie by och säger att socialdemokraterna har arbetat fram Fosie industriby under tvång. Det må vara hur som helst med den saken, men därmed erkänner också Ulla Tillander att det hon tycker är en riktig utveckling – Fosie industriby – väl knappast en stund dessförinnan kan ha varit ett bevis för att det vidtagits felaktiga åtgärder.

Det är precis detta som gör att man genomskådar Ulla Tillanders resonemang här i dag – att hon inte kan vara konsekvent alltigenom i ett anförande som sträcker sig över fem minuter. Det är ett ganska viktigt konstaterande, som vem som helst kan göra genom att läsa i protokollet i morgon, när vi har fått det.

Sonja Rembo hävdar att vi socialdemokrater skyller allting på de borgerliga regeringarna mellan 1976 och 1982. Jag belastar dem inte för någonting annat än vad de åstadkom. Jag hävdade att man övergav den fulla sysselsättnings politik, att man skapade budgetunderskott, att man med sin politik i hög grad bidrog till att öka arbetslösheten här i landet. Jag skulle kunna räkna upp ytterligare saker som de borgerliga regeringarna åstadkom och som faktiskt måste läggas dem till last utan att det är fråga om historieförfälskning.

Men jag konstaterar, precis som Lars-Erik Lövdén gjorde i debatten om det föregående ärendet, att när det gäller moderaterna och politiken för sysselsättningen i Malmö har människorna i Malmö inget gott att vänta av en sådan politik. Och inte lär det bli bättre när den politiska majoriteten i Malmö i dag talar om att skära hårt på det kommunala området. Det kommer att bidra till att ännu fler människor kanske kommer att tvingas ut i arbetslöshet.

Vi får väl återkomma till den här debatten längre fram. Då tror jag inte att rosorna kommer att blomma – vilket Ulla Tillander var inne på – i samband med utvecklingen i Malmö. När det gäller den borgerliga politiken har malmöborna säkert inget gott att se fram emot.

Andre vice talmannen anmälde att Ulla Tillander och Sonja Rembo anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Sysselsättningsåtgärder  
i Malmöregionen*

**Anf. 69 KJELL-ARNE WELIN (fp):**

Herr talman! Efter att ha suttit här och lyssnat på debatten sedan kl. 9 i morse måste jag säga att den inte befinner sig på en speciellt imponerande nivå. Man har diskuterat om det är de borgerliga regeringarna 1976–1982 eller socialdemokraterna som är skuld till den nuvarande arbetslösheten.

Kurt Ove Johansson säger att under de sex åren under borgerliga regeringar försvann tiotusentals arbetstillfällen inom tillverkningsindustrin. Detta är riktigt. Under de sex åren dessförinnan, 1970–1976, försvann sannolikt många fler arbetstillfällen inom tillverkningsindustrin. Som Kurt Ove Johansson säkert känner till är det en tendens som vi har haft sedan många decennier tillbaka – att antalet arbetstillfällen inom tillverkningsindustrin blir mindre och mindre. Detta skulle man kanske redovisa.

Debatten handlar egentligen om hur man skall komma till rätta med arbetsmarknadssituationen i Malmöhus län, men den har ju bara berörts litet marginellt här under debattiden. Regeringen har lagt fram ett förslag till åtgärder, i första hand omfattande 71 milj. kr. för tiden fram till budgetåret 1987/88.

Det jag framför allt skulle vilja diskutera här är om tidsbegränsade åtgärder av den föreslagna typen verkligen ger effekter på litet längre sikt för arbetsmarknaden i Malmöhus län. Jag tror att i den situation som råder i länet, med väldigt hög arbetslöshet totalt sett, måste det till åtgärder som man kan vänja sig vid att arbeta med under en längre period. Därför tycker jag att det hade varit bra om utskottet hade sagt att de åtgärder som vidtas kommer att pågå under en ganska lång tid. Jag tror nämligen att det är alldeles nödvändigt att sätta till ordentliga resurser för att försöka komma till rätta med den stora arbetslösheten i Malmöhus län.

Vidare tror jag att man måste se situationen också i ett socialpolitiskt perspektiv. Jag tror inte att man enbart med arbetsmarknadspolitiska åtgärder kan komma till rätta med den arbetslöshet som råder i hela landet och som är värre i Malmöhus län än på många andra ställen. Det förs sällan någon diskussion om att samordna åtgärderna inom socialpolitiken och arbetsmarknadspolitiken, men jag tror att det är viktigt att det sker en sådan samordning.

När man nu aviserar vissa åtgärder för länet, tycker jag att det är litet olyckligt att man inte på ett bättre och mer omfattande sätt ser till att stimulera möjligheterna att skapa egna företag och att utveckla små företag så att de kan bli litet större. Jag tror att man skulle kunna vinna ett icke oansenligt antal arbetstillfällen på det viset.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men jag tycker att det är viktigt att någon från folkpartiets sida går upp och säger att vi inte är nöjda med de åtgärder som föreslås. Vi skulle gärna vilja se att de utsträcktes längre i tiden. Vi skulle också gärna se ett stöd för att starta egna företag och för att öka omfattningen hos de företag som i dag är små. Vi tror också att det är viktigt att tanken på ett biocentrum i länet får aktivt stöd från regeringen.

*Överläggningen var härmed avslutad.*

*(Beslutet redovisas efter debatten om näringsutskottets betänkande 36.)*

## Statliga företag

### Anf. 71 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande 24 om de statliga företagen innehåller kanske inte några nya sensationella frågor. Många av de motioner som där tas upp till behandling är gamla bekanta som kommer igen. Det är i huvudsak förslag om att privatisera olika former av statlig verksamhet.

Den statliga företagsamheten och Statsföretag i synnerhet tillkom under en period då man ansåg att man skulle få ökad information och öppenhet om man startade statliga företag. Man ansåg att det skulle kunna ge sysselsättning och att statligt företagande skulle få särskilda förmåner från statsmakternas sida. Denna målsättning har av det socialdemokratiska partiet ändrats så att man numera talar om att de statliga företagen skall drivas på exakt samma villkor som de privata företagen.

Den tanke som i det läget dyker upp för varje debattör är naturligtvis att om nu de statliga företagen skall drivas på samma villkor som de privata företagen, kan vi allvarligt ifrågasätta varför vi skall ha några statliga företag. Varför kan man då inte överlåta åt privata intressenter att binda det kapital som behövs för att driva företagen vidare? Statskassan flödar ju inte precis av pengar i dessa dagar, och vi bedömer därför från vårt håll att det inte finns motiv för att staten rent allmänt skall driva företag. Vi inser likväl att i vissa särskilda fall kan det finnas behov av statligt företagande. Vi har angivit fyra för oss centrala skäl till att vi vill privatisera ett antal statliga företag.

Vi anser för det första att staten som ägare till företag har varit mindre framgångsrik. Det har funnits tendenser till en funktionssammanblandning mellan myndighetsutövande, politikerinflytande och rent företagsekonomiska överväganden, som vi tycker har varit negativa.

Vi tycker för det andra att det är rimligt i tider då statskassan till höga räntesatser måste låna upp betydande kapital, att man försöker lösgöra kapital för statskassan genom att avyttra statliga företag till andra ägare, för att på det sättet kunna amortera den statliga belåningen något.

Vi tycker för det tredje att det är angeläget att försöka se till att man sprider ägandet i näringslivet. När man säljer vissa av de statliga företagen kan man, som skett i ett antal andra länder, försöka se till att ge företrädesrätt till så många människor som möjligt, så att aktieägandet i Sverige skall kunna spridas på så många händer som möjligt.

Vår fjärde punkt är ett starkt motiv för privatisering av ett antal statliga företag. Det är den illojala konkurrens man alltid får debatt om när exempelvis vissa affärsdrivande verk även har bolagsgrupper som drivs på något slags kommersiella villkor. Det är mycket svårt att utvärdera vad som är kommersiell verksamhet och vad som är myndighetsutövning i affärsverk.

Vi har i de reservationer som redovisats i utskottsbetänkandet förslag på en ganska försiktig försäljning av statliga företag på minst 3 miljarder kronor

per budgetår som enbart börsen i sig mycket väl skulle kunna svälja. Men som jag nyss nämnt kan det finnas anledning att försöka se till att man får ett så spritt ägande som möjligt. Därför borde man i betydande utsträckning vända sig till allmänheten för att på det sättet stimulera till ett aktiesparande i landet.

I våra reservationer har vi redovisat att vi anser att det i dag finns ett ganska stort antal kommersiellt drivna företag i statlig regi som tämligen omgående skulle kunna försälgas via börsen eller direkt till allmänheten.

Det finns vissa företag som kan säljas direkt till andra företag. Vi har redovisat ganska många exempel genom åren på hur detta skulle kunna gå till.

Vi medger gärna att det finns statligt företagande i vissa lägen och regioner där struktureringsarbetet i fråga inte är avslutat. Där bör man självfallet fortsätta detta struktureringsarbete för att på det sättet, om det finns förutsättningar, kunna återföra företagen till lönsamhet.

Vi har tidigare i dag diskuterat varven. Det finns fortfarande ett par företag som behöver omstruktureras för att ha förutsättningar att kunna säljas eller över huvud taget överleva på sikt.

Vi kan även se att det i mycket speciella fall kan finnas beredskapsskäl eller rent regionalpolitiska skäl att bibehålla visst statligt ägande – kanske typ I.KAB i Kiruna – för att möjliggöra en viss uthållighet eller långsiktighet i verksamheten.

I reservationerna har vi pekat ut ytterligare en del i affärsverken som vi tycker borde kunna utgöra föremål för diskussion om privatisering.

Affärsverken drivs ofta i en blandning av myndighetsutövning och rent kommersiell verksamhet.

Vi har föreslagit att man bör titta på om vattenfallsverket skulle kunna göras om till aktiebolag. Vi tror även att det skulle vara möjligt för vattenfallsverket att sälja ut en del av de krafttillgångar som finns – man har köpt på sig ganska mycket på senare år. På det sättet skulle man kunna nedbringa den statliga skuldbördan. Stordriftsfördelen för Vattenfall ligger trots allt i det stora kraftnätet, distributionen, och det är den som möjligen är viktig att ha kvar i statlig ägo.

Vi tycker även att domänverket skulle avyttra delar av sina skogstillgångar och även en del industriföretag. Allt detta bör ske i enlighet med den plan som jag tidigare nämnde: att man gör en försiktig utförsäljning med förslagsvis 3 miljarder per år. Men även de här delarna av domänverket bör kunna komma i fråga. Vi tror att det finns många jordbrukare som behöver komplettera sina jordbruk med skogsbruk. Vi vet att det finns en del jordbrukare som driver jordbruk på mark arrenderad från domänverket. Vi tycker att det vore rimligt att dessa fick lösa in eller köpa marken. Det finns ett klart sätt att räkna fram priset.

Vi har även nämnt affärsverket FFV. Det är ett företag vars verksamhet ungefär till hälften består av försvarstillverkning och till hälften av mer civil tillverkning. Verksamheten drivs direkt på kommersiell grund. Det finns ingen myndighetsutövning. Vi tycker det är ganska uppenbart att affärsverket FFV därför borde omvandlas till ett aktiebolag för att FFV skall få likvärdiga och lika bra förutsättningar som de privata företagen. I dag finns



det betydande begränsningar för affärsverken när det gäller rena exportaffärer och när det gäller lånesidan som faktiskt kan vara mycket besvärande ur FFV:s synvinkel. De argument som framförts emot tycker vi är ganska svaga. Det är huvudsakligen en facklig intern strid som vi tycker är mindre svår att övervinna. Med sakliga argument och med en viss frikostighet borde man kunna klara upp det.

Vi berör även Sveriges Investeringsbank, som vi tycker inte längre fyller någon rimlig funktion. Uppenbarligen har Sveriges Investeringsbank i dag svårigheter att hitta kunder. Det finns få företag som behöver låna pengar i Sveriges Investeringsbank. Den kom till i slutet av 1960-talet för att ta särskilt stora risker och för att arbeta med särskilt riskfyllda projekt. Sedan vi under senare år fått en väl fungerande kapitalmarknad i Sverige, finns det ingen brist på kapital eller riskkapital. Därför tycker vi det vore rimligt att Sveriges investeringsbank sakta men säkert likviderades och kapitalet återfördes till statskassan för att användas för angelägnare ändamål.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 5, 6, 7 och 9.

**Anf. 72** CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Till de betänkanden som kammaren får ta ställning till varje vår hör det som handlar om statliga företag. Eftersom det i mångt och mycket gäller principiella ställningstaganden, är det naturligt att variationerna inte blir särskilt stora år från år. Jag tänker inte överraska kammarens ledamöter med någon ny inställning från folkpartiets sida. Nu liksom tidigare redovisar vi både principiella invändningar mot och praktiska problem med statlig företagsamhet.

När staten påtar sig rollen att äga företag går det, enligt vår uppfattning, inte att undvika konflikt med den roll som staten i övrigt har i samhället. Den här sammanblandningen försvårar en positiv utveckling i företagen. Den egentliga ägarrollen blir inte tillgodosedd, därför att ägaren har också andra intressen att ta till vara.

Vi vill för folkpartiets del inte helt utesluta statligt ägarintresse i näringslivet. Det finns situationer då det kan vara befogat. Men precis som det skrivs i den avvikande meningen i finansutskottets yttrande, måste det vara naturligt att staten också säljer ut företag där det inte längre finns särskilda skäl att ligga kvar med ett ägarengagemang. Vi har i olika sammanhang pekat på en rad sådana företag, som med all säkerhet skulle utvecklas lika bra, eller bättre, i privat regi. Ett sådant exempel är SARA-bolagen. Vi tycker inte att det finns någon rimlig anledning till att staten skall vara krögare. Flera andra enheter inom Procordiakoncernen skulle också med fördel helt eller delvis kunna säljas ut.

Vi har för övrigt, i samband med behandlingen av varvspropositionen tidigare i dag, kritiserat det faktum att Svenska Varv nu håller på att bygga upp en ny statlig industrikoncern. Också inom Svenska Varv finns det enligt vår uppfattning företag som skulle kunna ha större chans till en positiv utveckling, om man börsintroducerade dem eller sålde dem till andra företag.

Ytterligare ett exempel där regeringen nyligen hade ett utmärkt tillfälle att

minska det statliga ägandet i näringslivet är försäljningen av Pripps. Här fanns det andra intressenter än det statliga Procordia, men regeringen tycker uppenbarligen inte bara att staten skall äga krogarna där ölet serveras utan också att ölet måste bryggas av samma statliga ägare.

Folkpartiet upprepar nu kravet att regeringen snarast utarbetar en plan för utförsäljning av statliga företag.

Det fanns en tid då man kunde ana ett visst nytänkande från socialdemokraternas sida. PK-bankens börsintroducering var ett sådant, även om det var ett försiktigt steg.

Ett par uttalanden från s-majoriteten i såväl närings- som finansutskottet förra våren gav också sken av att något var på gång. Då skrev man nämligen så här: "Utskottet ställer sig inte heller principiellt avvisande till tanken på försäljning även av större företagsenheter, helt eller delvis, genom börsintroduktion."

Men såväl oviljan att släppa ifrån sig Pripps som satsningen på en ny statlig industrikoncern i Svenska Varvs regi har grusat våra förhoppningar.

Vi behöver ett aktivt Svenska Varv, sade industriministern för några timmar sedan. Det är en klar och entydig viljeinriktning. Socialdemokraternas och regeringens tilltro till staten som företagare är orubbad, och vi kan räkna med att den statliga direkta inblandningen i svenskt näringsliv inte bara kommer att bestå utan med all säkerhet öka ytterligare – såvida inte ett regeringsskifte ändrar förutsättningarna.

Herr talman! De olika reservationer i det här betänkandet som folkpartiet undertecknat är alla en följd av den principiella uppfattning om statligt företagande som jag kortfattat har redovisat.

Det gäller t. ex. för affärsverken, där vi bl. a. pekar på svårigheterna att klara konkurrensneutraliteten gentemot enskilda företag. Flera av affärsverken har egentligen en alldeles omöjlig situation. Det går helt enkelt inte att klara en tillförlitlig avgränsning mellan deras olika funktioner – alltså att vara dels myndighet, dels affärsdrivande verk och dessutom i flera fall administratörer av ett monopol. Enligt folkpartiets uppfattning är det nödvändigt med en omorganisering av affärsverken, så att de kan uppfylla kraven på konkurrensneutralitet och effektivitet.

Också när det gäller synen på de enskilda företag som behandlas i det här betänkandet är våra reservationer en direkt följd av vår principiella inställning, och jag tänker därför inte beröra dem närmare.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som folkpartiet undertecknat, men jag kommer att begära votering och rösträkning endast beträffande reservation 2.

#### **Anf. 73 PER-OLA ERIKSSON (c):**

Herr talman! Som så mycket annat som vi behandlar i denna kammare kan kanske debatten om detta betänkande hänföras till rubriken Gamla skivbekanta. Mycket av detta har vi ju hört förr, behandlat och debatterat.

Den statliga företagssektorn har på olika sätt kommit att debatteras allt livligare under de senaste åren. Det är ganska naturligt, eftersom den representerar en mångfald olika verksamheter och inriktningar.

Det finns för närvarande, om jag räknat rätt, 179 statliga företag,

fördelade på 7 affärsdrivande verk, 8 kreditinstitut och 164 aktiebolag. Dessa äger i sin tur helt eller delvis eller innehar minoritetsandelar i ytterligare 750 bolag. Den statliga verksamheten är alltså ganska omfattande.

Staten har ju i dag två roller inom industripolitiken: dels att ge de allmänna förutsättningarna för att bedriva industriell verksamhet, dels att genom eget ägande driva olika typer av verksamhet. Den här dubbla rollen är inte helt problemfri – det har märkts inom t. ex. de affärsdrivande verken.

Jag vill betona att staten har en självklar roll när det gäller ansvaret för viss grundläggande service. Men statliga företag bör, enligt centerns uppfattning, för det första verka inom sådana områden där staten har väsentligt bättre förutsättningar att bedriva företagsamhet än enskilda och kooperativa företag.

För det andra är det enbart staten som i vissa situationer kan mobilisera tillräckliga resurser för att lösa t. ex. särskilda omstruktureringsproblem eller genomföra omfattande utvecklingsprogram.

För det tredje kan det vara nödvändigt att staten av regionalpolitiska skäl äger företag.

En sak vill jag betona: Privata, kooperativa och statliga företag måste verka i näringslivet på likvärdiga villkor. Det innebär att statens ägarengagemang inom olika branscher måste kunna prövas på samma sätt som ägarförhållandena inom det privata eller kooperativa näringslivet.

Statligt ägande får alltså inte bli ett självändamål. På samma sätt som det är naturligt att förvärva företag bör det vara naturligt för staten att sälja ut företag. Utförsäljning av statliga företag måste också prövas som ett alternativ till kapitaltillskott över statsbudgeten för att täcka t. ex. förluster eller behovet av riskkapital i olika former av verksamhet där staten är inblandad. Det har vi skrivit i våra motioner, som vi hänvisat till i våra reservationer.

Många av de statliga företagen är vinstgivande och skulle kunna generera betydande kapital genom börsintroduktion och försäljning. Det finns ju för närvarande god tillgång på riskvilligt kapital på börsen för placering i nya objekt. Det har de senaste årens utveckling visat prov på. Därför vore det lämpligt att sälja ut hela eller delar av vissa statliga företag: enheter inom Procordia AB, LKAB och NCB. Ytterligare försäljning av andelar i PK-banken är också möjlig att pröva.

Man får inte heller vara främmande för att dela upp verksamheter inom de affärsdrivande verken, t. ex. Vattenfall, televerkets olika dotterbolag och domänverket med dess skogsinnehav samt olika företag som är anknutna till domänverkssektorn.

Centern har tillsammans med folkpartiet och moderaterna i reservation 3 angett principerna för utförsäljning av statliga företag. Målsättningen bör vara, som tidigare angetts av Per Westerberg och Christer Eirefelt, att tillföra staten försäljningsintäkter på minst 3 miljarder kronor om året. Det är, enligt vår uppfattning, fullt realistiskt.

Domänverket, som är ett av de affärsdrivande verken, har ett betydande skogsmarksinnehav. Det bör till en del kunna säljas ut.

En mycket stor del av domänverkets skogsmark är belägen i glesbefolkade områden, där problemen med att skapa trygg och varaktig sysselsättning är

välkända. Att skapa aktiva jord- och skogsbruksföretag i de regionerna skulle ge ett underlag för trygghet och positiv utveckling för människorna i dessa bygder. För detta bör domänverkets skogsmark användas i betydligt större utsträckning än som sker. I dag är det ju stopp för utförsäljning av domänverkets skogsmark för att bygga upp enskilda fastigheter.

Överföring av skogsmark från domänverket till enskilda skulle också kunna bli en del av ett program för en aktiv glesbygdsutveckling. I vårt östra grannland Finland har statsmakterna aktivt medverkat till att med statens skogsmarksinnehav som grund bygga upp enskilda jord- och skogsbruksföretag. Jag menar att vi bör göra motsvarande åtgärder i vårt land.

Vi vet också att många av dem som i dag är anställda inom domänverket som skogsarbetare har ett uttalat intresse av att förvärva skogsmark för att därigenom kunna trygga sin familjs ekonomi och kunna bo kvar i glesbygden. Därför bör regeringen ålägga domänverket att genomföra markförsäljningar.

På den här punkten har socialdemokraterna sedan regimskiftet 1982 visat en förvånansvärt konservativ syn. Man har stretat emot varje försök att med domänverkets skogsmark som bas bygga upp enskilda och livskraftiga skogsbruksföretag. Det beklagar jag.

Jag vill fråga Rune Jonsson, som är socialdemokraternas talesman i den här debatten: Kan socialdemokraterna ange ett enda sakligt motiv för att förhindra enskilda att köpa skog från domänverket? Är det inte missunnsamhetens drivkraft som styr ert handlande i den här frågan?

Herr talman! Jag vill sedan säga några ord om Vattenfall.

Sverige har en stor och värdefull tillgång i vattenkraften. Ungefär hälften av den utbyggna vattenkraften ägs i dag av staten genom statens vattenfallsverk, i dagligt tal kallat Vattenfall.

Vad jag tidigare har sagt om möjligheten att utförsälja statliga företag bör också omfatta Vattenfall.

Med hänsyn till intresset av att nå en betydande statsfinansiell effekt bör i första hand övervägas en successiv utförsäljning av statens vattenkraftstillgångar.

I samband med en annan organisation för Vattenfall kan det – som vi från centerns sida har föreslagit och även har vidareutvecklat i ett särskilt yttrande – också skapas ökade möjligheter för de nordligaste delarna av landet att få en större andel av intäkterna från försäljningen av elkraft. Det är därför som vi centerpartister föreslagit en utredning i syfte att se över möjligheterna till skapandet av ett energiföretag i Norrbotten. Genom ett sådant företag skulle de norrbottniska industriföretagens konkurrenskraft stärkas och de stora energitillgångarna som finns i regionen bättre kunna tas till vara.

Ett regionalt energibolag med den inriktning som vi föreslagit skulle också få en betydelsefull roll i regionalpolitiken. Och regionalpolitiken behöver förnyas, det har vi ju under vintern och våren ofta hört från denna talarstol. Det skulle också vara ett sätt att förnya och förstärka regionalpolitiken.

När det gäller Sveriges investeringsbank, som också behandlas i det här betänkandet, vill jag bara kort säga att behovet av denna bank i dag är ett helt annat än det som förelåg när den inrättades.

Utbudet av olika finansieringstjänster på marknaden har utvecklats snabbt

de senaste åren. Det gör att banken inte längre har samma funktion som tidigare. Därför bör banken nu bli föremål för en förnyad prövning.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till de reservationer som centern har undertecknat i detta betänkande.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Statliga företag*

**Anf. 74 LARS-OVE HAGBERG (vpk):**

Herr talman! Mitt inlägg kommer att beröra reservation 4 till utskottets betänkande. Det gäller domänverkets roll i Särna i norra Dalarna.

Men frågan skall ju egentligen ses i ett vidare perspektiv, nämligen hela den offentliga verksamheten. Det handlar om huruvida den offentliga och statliga verksamheten slaviskt skall underordna sig storfinansens och i förlängningen de transnationella koncernernas strategier i stället för att försöka rubba deras ramar eller utgöra en sektor där storfinansens direkta kontroll kan begränsas.

Den offentliga sektorn kan vara ett alternativ till industriell utglesning samt industri- och kapitalexport. Samhällsintresset behöver inte tillgodoses inom samma marknadsramar som storfinansens, utan det kan spränga ramarna genom att inte helt och fullt underkasta sig storfinansens.

I det perspektivet är det något förvånande – men man slutar ju aldrig att förvånas – att centerpartister i den regionalpolitiska debatten häromdagen framförde kritik mot den oerhörda regionala obalans som vi har. I dag bevittnar vi i debatten om ett betänkande om den statliga verksamheten att centern i en del fall reservationslöst vill sälja statliga företag, dvs. direkt stärka storfinansens makt och marknader. Den marknadsekonomi som det här talas om är den främsta orsaken till den regionala obalans som råder i vårt land, och den utgör en direkt fara för en rimlig industriell verksamhet i landet. Det är inkonsekvent att tala för denna ekonomi, men det är naturligtvis helt förenligt med centerpartiets politik. Därmed är det också följdriktigt när centerpartiet lämnar en enskild ledamot åt sitt öde i utskottet som, trots att det inte stämmer överens med centerns politik, motionerar om att domänverkets riktlinjer är alltför snäva – trots att de är strikt företagsekonomiska.

Birgitta Hambraeus och jag har i motioner visat hur domänverket har handlat i fallet med sågen i Särna. I blyxtbelysning har här avslöjats hur regionalpolitiskt fientliga domänverkets riktlinjer är.

Det handlar om en såg som brann hösten 1985. Ägaren, domänverkets dotterbolag, beslutade direkt att sågen inte skulle byggas upp igen. Domänverket självt sade samma sak. Verket har ju sina riktlinjer att följa, och det innebär strikta krav på lönsamhet. De kraven uppfylldes inte när det gällde sågen i Särna, enligt domänverket och dess dotterbolag. Det skulle alltså inte bli någon återuppyggnad av sågen.

Sågen sysselsatte 30 personer. I en liten ort i en glesbygd är 30 personer oerhört mycket – det kan kanske jämföras med varvet i Malmö och dess anställda. De 30 jobben utgjorde hälften av Särnas arbetstillfällen inom industrin. Om inte sågen byggs upp innebär det alltså en regionalpolitisk katastrof. När inte ens ett statligt företag kan driva verksamheten, då kan man fundera över vad som kommer att hända i framtiden. I de här regionerna har ju det privata näringslivet för länge sedan lämnat sitt ansvar – om det nu

någonsin har haft något – men när den statliga verksamheten har samma inriktning, då är det ytterst betänkligt. Det är därför jag i min motion har pläderat starkt för ändrade riktlinjer för de statliga verken, i synnerhet domänverket, så att de i första hand tar regionalpolitiska och sociala hänsyn.

Utskottet säger att ett utredningsarbete pågår inom domänverksföretagen i samarbete med olika intressen. Jag vet att det pågår, men man kan redan nu säga att det med den nuvarande inriktningen av verksamheten knappast kommer att bli fråga om någon ersättning för alla arbetstillfällena vid den nedbrunna sågen i Särna.

Man kan också peka på en annan sak i samband med domänverkets handlande när det gäller den här frågan. Utfästelser om generöst regionalpolitiskt stöd hade givits av Thage Peterson, landets industriminister, men ledningen för domänverket nappade inte på den kroken förrän människorna i bygden såg till att frågan uppmärksammades ordentligt. De blockerade domänverkets arbetsplatser, och därmed ställdes Särna i blyxbelysning. Först då påverkades ledningen för domänverket. Men den påverkades icke av att landets industriminister lovat ett rikhaltigt stöd.

Om man ser regionalpolitiskt på detta måste man naturligtvis konstatera att det är av största vikt att på allt sätt värna om Särna som en av stöttepelarna i just den här glesbygden. Här ställs i blyxbelysning både domänverkets och regeringens roll när det gäller kraften att ingripa i regionalpolitiken. När inte ens ett statligt verk tar regionalpolitiska hänsyn, då kan man verkligen fråga sig vilka riktlinjer man arbetar efter.

Som svar på både min och Birgitta Hambraeus motion säger utskottet att domänverket kan ta betydande samhälleliga hänsyn också med de nuvarande riktlinjerna för verksamheten. Jag frågar bara: Kan domänverket det? Varför har man i så fall inte gjort det? Regeringen sägs ju ha redovisat en viljeinriktning.

Nej, sanningen är nog närmast att finna i vad som kommer fram när de borgerliga ledamöterna talar om den statliga verksamheten. Deras synpunkter går ut på att riktlinjerna för den verksamheten är desamma som riktlinjerna för de privata företagens verksamhet. Det innebär att man har mycket höga avkastningskrav om man skall bygga upp nya verksamheter, och de regionalpolitiska hänsynen ligger långt borta.

Vi har för vår del sagt i reservationen att riktlinjerna för domänverket verksamhet måste ändras. Man kan inte tillämpa de kommersiella riktlinjer där målet är vinstmaximering. Det innebär nämligen företagsnedläggelser.

Exemplet i Särna visar dessutom på att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna sätts in alltför sent och att de därför icke kan läka de sår som uppstått. Det enda realistiska kravet är därför att bygga upp sågen igen.

Riktlinjerna för den statliga verksamheten skall naturligtvis vara att man måste ta hänsyn till den totala samhällsnyttan, och de regionalpolitiska hänsynen skall ha största vikt. De kraven måste man ställa också på alla affärsdrivande statliga verk. De har här inte någon dubbel roll, utan de måste både kunna värna om regionalpolitiska mål och kunna uppfylla kraven på dem som affärsdrivande verk. De båda uppgifterna kan inte skiljas åt i något sammanhang.

Med detta, hett talman, yrkar jag bifall till reservation 4 i betänkandet.

Herr talman! Som har sagts i tidigare anföranden behandlades här i kammaren för ett år sedan ett antal motioner om statliga företag. De till betänkandena NU 1984/85:3 och 32 avgivna reservationerna i anledning av motionerna innehöll förslag om bl. a. principer för statlig affärsverksamhet och försäljning av statliga företag. Reservationerna innehöll också förslag om förändringar i domänverkets och statens vattenfallsverks organisation samt avveckling av Sveriges Investeringsbank.

När vi i år tar upp de statliga företagen i det betänkande vi nu behandlar, kan man med vissa undantag säga att vi upprepar tidigare yrkanden. Utskottet har därför beträffande bakgrunden till yrkandena hänvisat till fjolårsbetänkandet. Jag skulle väl kunna göra på motsvarande sätt och hänvisa till fjolårets debatt eftersom diskussionen i stort rör samma frågor, och reservanterna inte kommit fram med några nya argument som skulle kunna ändra på majoritetens ställningstagande. Men några kommentarer skall jag ändå göra.

Staten som företagsägare har under senare tid gjort stora ekonomiska insatser för att rekonstruera de statliga företagen. De finansiella förutsättningarna finns nu för att företagen skall få en tillfredsställande lönsamhet. Man har byggt upp en professionell ledningsorganisation och fått mer kvalificerade personer till företagen. Detta gör att företagen kan mäta sig med vilka andra privata företag som helst. Strukturinsatser har gjorts och görs för att man skall kunna nyttja det kunnande som nu byggts upp.

Nu är det viktigt att de statliga företagen får arbeta på samma villkor som de företag de konkurrerar med. Det går därför inte att, vilket föreslås av reservanterna, börja en planlagd utförsäljning av de lönsammaste företagen. Vilket privat företag skulle kunna göra på det sättet? Ingen skulle väl tycka att det vore vettigt att föreslå Volvo en försäljning av dess personbilstillverkning?

Nej, för en industrikoncern med företag i utveckling, och inte minst ur forsknings- och produktutvecklingssynpunkt, är det nödvändigt att några delar i koncernen går riktigt bra.

Försäljningar och köp av bolag skall naturligtvis ske på företagets villkor för att i första hand gagna den egna lönsamheten och strukturen. Men detta kan ju också gynna andra och långsiktigt ge de anställda en tryggare arbetsplats.

Under åren 1984 och 1985 har ca 34 bolag sålts helt eller delvis, och ungefär 31 bolagsförvärv har gjorts inom bara Procordiakoncernen. Så visst sker försäljning också av statliga företag. Under 1985 avyttrades Procordiaföretag som hade 1 317 anställda och en omsättning på 1,1 miljard kronor.

Det statliga företagsägandet i Sverige är inte stort sett ur internationellt perspektiv. Vi har tvärtom en relativt blygsam statlig verksamhet. Den blandekonomi som vi har här i landet med privata, statliga och kooperativa företag har varit lyckosam, och den skall vi se till att behålla.

Många av svensk industris framgångar under det senaste seklet har berott på att staten riskvilligt beställt ny teknik. Ett exempel på detta är elektrifieringen av järnvägen, vilken tillsammans med Vattenfalls kraftiga utbyggnad innebar möjlighet till en unik kompetensutveckling inom ASEA i frågor

om elproduktion och elöverföring. Andra exempel är SJ:s Rc-lok, Atlas bergborrutrustning, Sandvik Coromants borrar m. m. Alla dessa produkter har stötts genom en riskvillig statlig teknikupphandling.

Televerket och Sverige har under många år innehaft tätpositioner i fråga om telefonnät. Detta har gynnat Ericsson. Televerkets investeringar i digitalteknik inom telenätet kommer att även fortsättningsvis ge Sverige en tätplats. Denna investering har också lagt grunden till Ericssons framgångar med AXE-systemet. Ytterligare exempel skulle kunna ges, men jag stannar där.

Om statens affärsverk och organisation radikalt skulle förändras eller rent av överföras i privat regi, kommer troligen den framtida riskbenägenheten inom dessa sektorer att minska. Vi anser därför att om man skulle överföra Vattenfallsverken och andra affärsverk helt eller delvis i privat regi, som föreslås av reservanterna, kommer det att vara till förfång för svenskt näringsliv i dess helhet. Affärsverkens organisation har behandlats av verksledningskommittén. Vi räknar med att det skall komma en proposition med anledning härav i början på nästa år.

Det statliga företaget skall dessutom fungera vid t. ex. brandkårsutryckningar – vilket skedde rätt många gånger under den borgerliga regeringsperioden 1976–1982 – eller för att citera en av de borgerliga motionerna, centerns motion N294:

”Statlig verksamhet behövs för omstruktureringsproblem, för att genomföra omfattande utvecklingsprogram eller där regionalpolitiska motiv kan finnas.”

Ja, men då skall vi ju också se till att företagen har en passande uppbyggnad och att det kunnande finns som behövs för att de skall klara den uppgiften. Man får inte stycka upp och sälja de bästa bitarna.

Herr talman! Jag tänker inte kommentera varje enskild reservation. Men mera allmänt kan sägas, att vi i utskottsmajoriteten inte delar reservanternas uppfattning när det gäller den allmänna synen på statliga företag. Uppfattningen att statliga företag skulle skötas sämre än privata vill vi på det bestämdaste tillbakavisa. Som har framgått delar vi inte er uppfattning när det gäller metoder för utförsäljning av statliga företag.

Det måste vara en direkt felaktig politik att sälja ut reala tillgångar för att täcka ett underskott i statens löpande verksamhet, vilket är ett av argumenten för utförsäljningen. Försäljningen kan dessutom bara göras en gång. Hur blir det sedan? Den årliga avkastningen kommer då i stället att försvinna. Också tryggheten för de anställda skall vägas in väldigt tungt i det som då sker.

Domänverkets skogsmarker är den bas som företaget vilar på. Inget företag säljer väl ut basen för sin verksamhet, om man inte av ekonomiska skäl tvingas härtill. Vi finner därför ingen anledning till att domänverket mera målmedvetet skulle börja sälja ut sitt markinnehav. Statens innehav av mark har genom åren varit en stabiliserande faktor, inte minst från sysselsättningssynpunkt och för att klara de små sågverkens råvaruanskaffning, särskilt i Norrlands inland.

Här har Per-Ola Eriksson fått tre skäl till att vi inte mera målmedvetet vill sälja ut av domänverkets mark. När det gäller arrondering tycker vi dock att



det är riktigt att man använder den möjligheten.

När det gäller vpk-reservationer om ändrade riktlinjer för domänverket och de motioner som tar upp att Särnasågen skall återuppbyggas efter branden, som skedde 1985, anser vi att domänverket – på samma sätt som andra företag – skall ta sitt sociala ansvar för de anställda och göra allt vad som står i dess makt för att klara sysselsättningen på orten. Detta oavsett om det från råvarusynpunkt eller företagsekonomiskt är omöjligt att återuppbygga sågen.

Av vad som framkommit har man från domänverket och domänföretagen ett antal konkreta projekt på gång, som nu bearbetas bl. a. tillsammans med industridepartementet. Kommer dessa projekt att förverkligas – vilket det finns goda förhoppningar om – skulle sysselsättningsfrågan lösas på den hårt drabbade orten. Företaget har dessutom förlängt uppsägningstiden till efter sommaren för att ge andrum för ansträngningarna att skaffa nya jobb.

Herr talman! Jag yrkar avslag på samtliga reservationer och vill till slut yrka bifall till näringsutskottets hemställan på samtliga punkter.

**Anf. 76 PER-OLA ERIKSSON (c):**

Herr talman! Det låter på Rune Jonsson som om vi skulle ha lagt fram förslag om utförsäljning av all statlig verksamhet. Så är ju ingalunda fallet. Vi har betonat att det finns behov av och skäl för att staten har också industriell verksamhet i sin ägo. Detta kan vara motiverat av regionalpolitiska och forskningspolitiska skäl, med hänsyn till utvecklingssynpunkter osv. Jag hoppas att Rune Jonsson noterar detta och i så fall också tar tillbaka de mycket långtgående slutsatser som han försökte dra av våra förslag. Men vad finns det för skäl för att staten t. ex. skall bedriva krogverksamhet?

Det finns också ett intresse från vissa statliga företags sida för att finansiera verksamhet på annat sätt. Bl. a. har LKAB:s VD uttalat att han gärna ser en börsintroduktion av LKAB för att företaget skall få tillgång till riskvilligt kapital som i dag i ganska stor utsträckning finns på Stockholms fondbörs. Det finns alltså skäl för att behålla statliga verksamheter ur utvecklings- och forskningssynpunkter osv., som vi har framhållit. Men det finns inga skäl för staten att lägga under sig en flora av verksamheter, vilket ju staten har gjort under de senaste åren.

Jag tycker faktiskt att Rune Jonsson bör tänka över om det är med hänsyn till tryggheten för de anställda som man skall ha statliga företag. Jag vet inte om de anställda i ASSI, på varven eller i LKAB har känt större trygghet därför att dessa företag är statliga. Jag vill påstå att de människorna har känt samma otrygghet som om de hade varit anställda i andra typer av företag, med andra ägarkonstellationer.

Vad sedan gäller domänverket tackar jag givetvis Rune Jonsson för att han svarade på mina frågor, men jag kan inte påstå att de argument han förde fram var särskilt hållbara. Han säger att domänverkets skogsmarksinnehav är motiverat med hänsyn till att inlandssågverken bör få sin råvara. Men det finns många inlandssågverk som klagar högljutt över att domänverket låtit timret gå inlandssågarna förbi och i första hand inriktat leveranserna på ASSI:s sågverk i kustregionerna. Det är inte precis något uttryck för att domänverket tar ansvar för inlandssågverken.

Jag kan vidare inte förstå varför socialdemokraterna har en så konservativ syn då det gäller att låta enskilda människor, exempelvis skogsarbetare hos domänverket, själva köpa mark för att bygga upp enskilda fastigheter och därmed skapa trygghet och försörjning för sina familjer. Dessutom innebär en uppbyggnad av livskraftiga jord- och skogsbruksföretag många gånger en nödvändig förutsättning för möjligheterna till upprätthållande av ett tillräckligt befolkningstal i en region, behållande av skolor och affärer samt fungerande kommunikationer. Jag tror att stora delar av Norrlands inland skulle ha sett väsentligt annorlunda ut, om vi inte hade haft den stora utbredning av bolags- och domänverksskog som vi faktiskt för närvarande har.

**Anf. 77 PER WESTERBERG (m):**

Herr talman! Jag tycker att Rune Jonssons argumentation är litet motsägelsefull. Å ena sidan säger han att de statliga företagen skall agera på exakt samma villkor som de privata. Å andra sidan säger han att det på något sätt skall vara en tryggare sysselsättning i de statliga företagen. Detta går inte riktigt ihop.

Jag delar den första åsikt som Rune Jonsson anförde, nämligen att dessa företag skall drivas på exakt samma villkor som gäller för de privata företagen och att man skall ställa samma krav på de statliga företagen som på de privata. När man har dragit den slutsatsen återstår inga riktigt bärande skäl – annat än i mycket speciella situationer – för att behålla det statliga ägandet, utan de företag det gäller kan mycket väl få andra ägare. Jag tror nämligen, med all respekt för alla departementstjänstemän, att privata ägare uppfyller ägarfunktionen och ställer krav på företagen på ett väsentligt effektivare och bättre sätt än vad en departementstjänsteman eller regering och riksdag någonsin förmår göra. Jag tycker att erfarenheterna på det området talar ett ganska tydligt språk.

När det gäller teknikupphandling har vi varit ganska eniga om att vi självfallet måste ha en viss sådan statlig upphandling. I ett avancerat och modernt samhälle skall vi självfallet bygga upp förnämliga telekommunikationer och ett förnämligt kraftnät. Där råder det ingen som helst motsatsställning i fråga om det statliga agerandet. Tvärtom har vi velat att stat och kommun skall köpa mer tjänster för att stimulera inte minst mindre och medelstora företag men fått närmast nobben från den socialdemokratiska riksdagsgruppen på den punkten.

Vi tror att näringslivet mycket väl kommer att kunna både acceptera och applådera att delar av Vattenfalls krafttillgångar säljs. Jag har svårt att se att man inte, lika väl som att statens vattenfallsverk under senare år har köpt ganska betydande vattenkraftstillgångar från de privata företagen, skulle kunna gå den motsatta vägen utan att det skulle leda till några dramatiska effekter.

Herr talman! Jag har svårt att se att det finns några bärande argument mer än i mycket speciella situationer för statligt företagande. Jag skulle alltså gärna vilja ha besked av Rune Jonsson om han anser att samma villkor skall gälla för de statliga företagen som för övriga företag, eller om särskilda villkor, och i så fall vilka, skall gälla för de statliga företagen.

**Anf. 78 CHRISTER EIREFELT (fp):**

Prot. 1985/86:155

29 maj 1986

*Statliga företag*

Herr talman! I ett försök att göra det möjligt att klara av den här debatten till kl. 15.00 skall jag nöja mig med att konstatera att det finns en grundläggande skillnad i synen på statlig företagsamhet. Det har framkommit med all tydlighet i dag – inte minst vid behandlingen av det förra ärendet, då industriministern så tydligt uttalade sig för att vi skall få en ny, stor statlig industrikoncern i Svenska Varvs regi.

Rune Jonsson säger att de statliga företagen i dag kan mäta sig med vilket privat företag som helst. Ja, hur var det han sade, Rellingen? Men låt oss få en test på det! Vi låter den statliga verksamheten baseras på den egna lönsamheten och låter företagen anskaffa kapitalet på den öppna kreditmarknaden i konkurrens med andra företag och med andra projekt.

**Anf. 79 LARS-OVE HAGBERG (vpk):**

Herr talman! Min fråga är egentligen om utskottet har upptäckt att domänverket inte kan ta regionalpolitiska hänsyn. Rune Jonsson säger att privata och statliga företag skall agera på lika villkor – de skall ta socialt ansvar. Om jag inte missförstått industriministern i dagens debatt och i samband med andra frågor har han i polemik med de borgerliga redogjort för den privata sidans obenägenhet att ta detta sociala ansvar. Om kraven på socialt ansvar skall vara lika, ber jag Rune Jonsson notera att domänverket började gå in i diskussion först när befolkningen tog saken i egna händer och blockerade arbetsplatsen. Först då började domänverkets ledning att fundera över om man kanske skulle göra någonting i Särna.

Det centrala är att de riktlinjer som Rune Jonsson tycker är alldeles utmärkt är desamma som gäller för kapitalets villkor. De ger inget som helst utrymme för regionalpolitiska bedömningar och hänsyn från domänverkets sida. Det är den slutsats jag måste dra när Rune Jonsson försvarar domänverket, samtidigt som han i betänkandet säger att verket kan ta sociala hänsyn. Då inställer sig den andra frågan: Varför gjorde man inte det då?

**Anf. 80 RUNE JONSSON (s):**

Herr talman! Först till Per-Ola Eriksson: Mitt citat ur er motion N294 visar ju att jag är fullt på det klara med vilka synpunkter ni hade, att staten på vissa områden skulle få ha företag. Det var vi helt överens om. Att staten nu håller på att strukturera om det hela gör ju att vi måste låta de statliga företagen få arbeta på samma villkor som andra. De håller på att bli bättre. Vi kan konstatera att Procordia börjat få en struktur som passar inom vissa sektorer, tobak, öl, livsmedel, läkemedel, och att vinsten gått upp med ett par hundra miljoner eller 37 %. I fjolårets debatt var det en stor fråga.

Sedan till Per Westerberg. Ja, jag menar att de statliga företagen skall arbeta på samma villkor som de privata företagen. Det innebär att de statliga företagen inte skall ha kravet på sig att sälja ut en del av sina bästa företag för att klara den statliga budgeten.

Jag tror att de anställda har svårt att förstå att de statliga företagen – oavsett om dessa går bra och gör en god insats eller inte – mot företagets vilja ändå måste försälas.

Naturligtvis har vi skilda ideologier, Christer Eirefelt! Men även vi menar

att det skall finnas konkurrens mellan olika typer av företagande. Det gäller såväl privata och statliga företag som kooperativa företag. Blandekonomin är enligt vår mening någonting som vi skall arbeta med.

Till sist vill jag säga följande till Lars-Ove Hagberg. Jag menar att även de statliga företagen och verken skall ta sitt sociala ansvar – liksom de privata företagen måste göra.

**Anf. 81 PER WESTERBERG (m):**

Herr talman! Man bör inte slakta statliga företag. Men man kan mycket väl sälja ut en hel företagsgrupp. Då behöver man inte förstöra strukturen. Det gäller bara att se till att statskassan får tillbaka en betydande del av det kapital som man har lagt ned på just omstruktureringar, i syfte att hålla nere budgetunderskottet och att samtidigt klara sysselsättningen. Jag tror att företagen på det sättet får mer kompetenta ägare.

**Anf. 82 LARS-OVE HAGBERG (vpk):**

Herr talman! Runc Jonsson säger att de statliga företagen skall ta samma sociala ansvar som de privata företagen måste ta. Det betyder att de statliga företagen inte skall ta något ansvar alls. Det är ju så det i verkligheten förhåller sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om näringsutskottets betänkande 36.)

5 § På förslag av andre vice talmannen beslöt kammaren kl. 14.58 att ärendehan-  
dlingen skulle avbrytas för dagens frågestund (forts. s. 143).

**6 § Anf. 83 ANDRE VICE TALMANNEN:**

Innan vi övergår till frågestunden vill jag lämna ett meddelande. Dagens föredragningslista upptar svar på 42 frågor. Vi har disponibel tid från kl. 15.00 till kl. 18.00. De frågor som man inte hinner ge svar på under denna tid kommer att förfalla och förbli obesvarade. Jag vill nämna detta redan före frågestunden, så att det blir en viss solidaritet från dem som får ett svar tidigt under frågestunden. Jag säger detta för att vi, om möjligt, skall kunna hinna med att få alla frågor besvarade.

**7 § Svar på fråga 1985/86:510 om byggarbetslösheten i Västernorrlands län**

**Anf. 84 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:**

Herr talman! Görel Thurdin har frågat mig vad regeringen avser att vidta för åtgärder, riktade till Västernorrlands län, för att minska länets byggarbetslöshet.

Bakgrunden till frågan är ökningen av byggarbetslösheten i länet, om man jämför siffrorna för mars 1985 med mars 1986.

Regeringen är väl medveten om problemen på byggarbetsmarknaden och

följer utvecklingen noga i den s. k. byggministergruppen. I kompletteringspropositionen (prop. 1984/85:150, bil. 2) våren 1985 lade regeringen fram ett långsiktigt program för byggarbetsmarknaden. I årets kompletteringsproposition (prop. 1985/86:150, bil. 4) redovisade regeringen ett förslag till strukturstöd inom byggarbetsmarknaden. Den 15 maj i år beslöt regeringen att tidigarelägga vissa statliga investeringar i de sex nordligaste länen. För Västernorrlands län avsattes 23,8 milj. kr. till utbyggnad av högskolan i Sundsvall.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om byggarbetslösheten i Västernorrlands län*

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

**Anf. 85 GÖREL THURDIN (c):**

Herr talman! Jag får tacka för svaret.

I Västernorrlands län och i Norrland har det varit i princip byggstopp på grund av för höga byggkostnader. De blir inte lägre av att överhettningen i Stockholmsområdet fortsätter, där ortskoefficienterna höjs så att byggandet skall kunna öka. Då en träarbetare anses alstra 5–6 andra jobb, kan vi förstå betydelsen av en bättring när det gäller byggarbetslösheten.

Jag talade i dag med länsarbetsnämnden hemma, där man var mycket pessimistisk. Prognosen pekade nedåt, på 15 % byggarbetslöshet. Mycket små belopp av beredskapsmedel kommer att tilldelas Västernorrlands län och endast ett tidigareläggande av statlig investering, som nämndes i svaret. Däremot har Malmö tilldelats stora belopp genom AMS.

Det var inte så länge sedan länet blev av med 1 000 arbetstillfällen i Köpmanholmen, då NCB lades ner. Vi kommer alltså att förlora duktiga byggarbetare, och schaktningsarbetare och maskiner måste flyttas.

Kommunerna har fina projekt, om bara beredskapsmedel kan erhållas, och länsarbetsnämnden har tagit fram viktiga vägprojekt. En bro över Ljungan måste t. ex. byggas om, för att en industri med 50 anställda inte skall behöva flytta. 50 gånger 1/2 miljon, som varje arbetstillfälle kostar, är 25 milj. kr. Det är bättre att satsa dessa pengar på bron och låta de anställda ha sitt arbete kvar där de bor.

Ett annat bra regionalpolitiskt projekt är statens hundskola i Sollefteå. Sollefteå är redan tidigare i ett utsatt läge i Ådalen.

Jag vädjar till arbetsmarknadsministern: Arbeta fram ett väg- och ett byggpaket för Norrland! Använd finansfullmakten! Då kanske vi får någon möjlighet att stoppa utflyttningen.

**Anf. 86 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:**

Herr talman! Om man ser till byggarbetsmarknaden kan man konstatera att det finns stora regionala problem. Nu har byggarbetsmarknaden aldrig varit bara en lokal arbetsmarknad och kan aldrig bli det, och därför finns det möjligheter för byggnadsarbetare att tillfälligt ta jobb på annan ort, bl. a. med hjälp av traktamenten och särskilda stöd, som har förbättrats i kompletteringspropositionen. Sedan har vi gjort precis det som Görel Thurdin efterlyser. I maj månad lade vi nämligen fram ett byggpaket för Norrland. Ett av dessa byggen kommer Västernorrlands län till del.

Det är trist att åter behöva konstatera det avundsjuka sneglandet på insatser som görs i andra delar av landet. Vi måste kunna lösa problem även i Malmö, och jag tror att kammaren tidigare har uttalat sig för det.

**Anf. 87 GÖREL THURDIN (c):**

Herr talman! Det handlar inte om avundsjuka, utan det handlar om överlevnad för den norrländska bygden. Det som gäller för vissa delar av Sverige tycks ibland inte gälla för Norrland. Vi kan konstatera att socialdemokraterna t. ex. anser att det inte behövs någon samordnande delegation – vi har naturligtvis inte så mycket resurser att samordna. Vi får köra på oframkomliga vägar, som det finns rätt många av. Det betyder att vi i dagarna kör på dammiga vägar, med ett nedfall som inte är särskilt lämpligt för människor.

I kompletteringspropositionen ges inte heller något större lyft, även om industrihögskolan byggs ut. Det är nog de övriga länen som får det mesta av de 500 miljonerna. Jag frågar: Tänker socialdemokraterna också i framtiden fortsätta på den tredje vägen, den väg som leder till Stockholm?

Överläggningen var härmed avslutad.

**8 § Svar på fråga 1985/86:542 om den partiella arbetslösheten för kvinnor**

**Anf. 88 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:**

Herr talman! Maria Leissner har frågat mig om jag är beredd att medverka till att den månatliga AKU-statistiken för deltidssysselsatta av arbetsmarknadsskäl, åldersfördelat på kvinnor och män, återupptas.

Det är riktigt att den grupp som Maria Leissner syftar på, dvs. de som under mätveckan var *deltidssysselsatta av arbetsmarknadsskäl*, inte redovisas månatligen under 1986. Denna uppgift planeras emellertid redovisas som årsmedeltal fr. o. m. år 1987.

För år 1987 planeras också en komplettering av den månatliga redovisningen av de *partiellt arbetslösa*, dvs. de som under mätveckan arbetade mindre än 35 timmar. SCB planerar att varje månad redovisa hur många av dessa som varit arbetslösa av arbetsmarknadsskäl, fördelat på kön och ålder. Om dessa planer genomförs, kommer det att ge oss bättre kunskaper om de partiellt arbetslösa än vad dagens statistikuppgifter ger.

Den statistik som SCB presenterar är viktig för bedömningen av utvecklingen på arbetsmarknaden och behovet av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Frågan om statistiken skall presenteras månatligen eller årligen måste emellertid ställas i relation till såväl efterfrågan som skälig kostnad.

**Anf. 89 MARIA LEISSNER (fp):**

Herr talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Min fråga har föranletts av att det sedan årsskiftet inte i AKU-siffrorna har redovisats hur många unga flickor som är deltidsarbetande av arbetsmarknadsskäl. Detta rör naturligtvis många andra grupper också, men utvecklingen är särskilt anmärkningsvärd för de kvinnor som är mellan 16 och 19 år och

som tvingas arbeta deltid av arbetsmarknadsskäl.

Låt mig ge några siffror: 1980 var det 8,2 % som befann sig i den här gruppen. Den siffran har sedan stigit med nästan 2 % om året och var för 1985 uppe i 17,5 % av denna åldersgrupp som arbetade deltid av arbetsmarknadsskäl. I nästa åldersgrupp, kvinnor mellan 20 och 24 år, är det så mycket som 10,3 %. Läger man ihop det med siffran för fullständigt arbetslösa blir det alarmerande tal: Hela 22,8 % av de yngre flickorna, 16–19 år var helt eller delvis arbetslösa under förra året.

Det är ganska märkligt att man i detta läge låter bli att månatligen redovisa utvecklingen – desto mer som det faktiskt är fråga om en prioritering. Man har uppenbarligen velat prioritera just den här gruppen av unga arbetslösa flickor.

Jag vill fråga arbetsmarknadsministern om hon har för avsikt att följa detta skeende, ett av de mest dramatiska på arbetsmarknaden, bättre i framtiden? Kommer det att bli något mer än planer på att återinföra statistiken? Vad skall man göra för att följa siffran under innevarande år? Och vad tänker arbetsmarknadsministern göra konkret för att dessa flickor skall få en bättre chans på arbetsmarknaden?

**Anf. 90 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:**

Herr talman! Jag följer mycket noga vad som sker, inte bara årligen och månatligen utan också varje vecka. Vi får ju mycket statistik av olika slag direkt från arbetsmarknadsstyrelsen.

Sedan vill jag betona att jag upplever de unga flickornas arbetsmarknad som ett av de största bekymren. Bl. a. har vi svårigheter att komma ifrån den uppdelade arbetsmarknaden. Vid den här tiden förra året såg jag med stor oro på att många av de unga flickorna blev kvar i ungdomslagen längre än männen. Det var ett av skälen till att vi införde de s. k. jobbsökarklubbarna och en del andra förändringar. Glädjande nog kan vi se att de unga flickorna för närvarande har betydligt större chans än de hade förra året att få arbete efter ungdomslagen. Det är ett exempel på åtgärder som kommer att ge de unga flickorna bättre möjligheter. Jag håller helt med Maria Leissner om att de behöver det.

**Anf. 91 MARIA LEISSNER (fp):**

Herr talman! Jag tar det sagda som ett löfte från arbetsmarknadsministern om att man kommer att återuppta den månatliga statistiken. Jag hoppas också att det blir något slags konkreta åtgärder, riktade just till denna grupp. Jämför man med män i motsvarande åldrar finner man att de är arbetslösa i mycket lägre omfattning. Det rör sig om 5,6 % arbetslösa på deltid av arbetsmarknadsskäl jämfört med 17,5 %. De ligger alltså mer än 10 % under flickorna. När det gäller den totala arbetslösheten låg de förra året 12 % under flickorna. Därför hoppas jag, som sagt, på åtgärder just för den här gruppen flickor.

Överläggningen var härmed avslutad.

**Anf. 92** Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Erik Holmkvist har frågat industriministern vilka åtgärder regeringen planerar för att ge förutsättningar för näringslivet att vidmakthålla eller helst öka sysselsättningen även när konjunkturen så småningom vänder.

Frågan har överlämnats till mig.

Erik Holmkvist har i sin fråga uttryckt oro för att antalet arbetslösa ökade med 1 000 personer i mars i år, jämfört med mars 1985. Mars månad är dock en av de få månader under de senaste åren, som visat en högre arbetslöshet vid jämförelse med motsvarande månad året innan. I själva verket har arbetslösheten stadigt minskat de senaste åren, mellan 1983 och 1984 med i genomsnitt 15 000 personer och mellan 1984 och 1985 med ytterligare 12 000 personer. Nedgången har fortsatt hittills i år med 10 000 personer första kvartalet jämfört med första kvartalet i fjol. Enligt den senaste mätningen i april var det 8 000 färre arbetslösa jämfört med april 1985. Samtidigt har industrisysselsättningen ökat med drygt 30 000 personer sedan 1983. Utgångspunkten för frågan är alltså felaktig. Arbetslösheten ökar inte. Den minskar.

När det gäller Erik Holmkvists fråga om åtgärder för att ge stimulans åt näringslivet för ökad sysselsättning har regeringen lagt fast en offensiv strategi i årets kompletteringsproposition.

Den innebär bl. a. en stram finanspolitik, förenklingar i regelsystem, att utbildningen och forskningsverksamheten förbättras och att arbetsmarknadspolitikens tyngdpunkt förskjuts mot utbildning och andra tillväxtfrämjande åtgärder.

**Anf. 93** ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Min fråga gällde, vilka industripolitiska initiativ som industriministern skulle ta inför en kommande period med exempelvis höjda oljepriser, dollaruppgång och som följd därav sviktande konjunkturer utomlands, kärvare konkurrens från utlandet när det gäller malm, stål, massa, trä och verkstadsprodukter. Regionalt kommer en ny lågkonjunktur att slå hårdare mot skogslänen än någonsin tidigare. Vårt inland, inte bara själva Norrland utan även Bergslagen, Dalsland och sydöstra Sverige, skulle få betydligt större bekymmer under den kommande lågkonjunkturen än hitintills. Och vad blev då svaret? Genom att överlåta svaret på arbetsmarknadsministern blir det bestående intrycket att socialdemokratisk näringspolitik inte har någon framförhållning inför en kommande ändring av konjunkturerna annat än fler, större paketinsatser av arbetsmarknadskarakter. Någon näringspolitisk framförhållning inför sviktande marknader anser jag inte finns. Det beklagar jag.

Det borde ha framgått av den regionalpolitiska debatten häromdagen att redan nu, med konjunkturhulen snabbt snurrande, behövs insatser i praktiskt taget alla regioner. Det som verkligen behövs saknas nämligen i



svaret: sänkta skatter på arbetande kapital och inte minst en ökad rättstrygghet. Att i ett sådant läge enbart lita till arbetsmarknadspolitiska insatser inför en kommande lågkonjunktur är att redan innan den har kommit ha förlorat kampen mot ökad arbetslöshet, ökad uttunning av glesbygderna och sviktande utveckling i praktiskt taget alla delar av vårt land.

Anser arbetsmarknadsministern verkligen att de uppräknade åtgärderna är tillräckliga?

**Anf. 94** Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! För ett tag sedan träffade jag en representant för Sveriges industriförbund. Han betecknade den period då de borgerliga hade regeringsmakten i Sverige som en istid för industrin, och det var inte så underligt. Då tappade man arbetstillfällena. Nu har vi ökat industrisysselsättningen med 30 000 personer sedan 1983. Det visar att det finns en utveckling och en framförhållning.

**Anf. 95** ERIK HOLMKVIST (m):

Herr talman! Det som saknas i svaret och det som jag efterlyste är den framförhållning inför en kommande lågkonjunktur när det gäller industripolitiken som vi behöver. Vi kan inte lita till arbetsmarknadspolitiska insatser vare sig i form av paket eller i form av andra riktade åtgärder. Det är helt otillräckligt när praktiskt taget hela landet har en utflyttning som går in mot några få områden. Arbetsmarknadsministerns svar är helt otillräckligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

**10 § Svar på fråga 1985/86:557 om åtgärder vid barns bortförande till utlandet**

**Anf. 96** Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Jörn Svensson har frågat mig vad regeringen ämnar göra för att förbättra möjligheterna att vid kidnappning eller bortförande av barn till utlandet på diplomatisk väg söka nå rättelse.

Jag vill då hänvisa till justitieministerns svar i förra veckan på Jörn Svenssons fråga om möjligheterna att i dessa ärenden få rättshjälp. Som framgår av justitieministerns svar har två konventioner introducerats, dels av Europarådet, dels av Haag-konferensen för internationell privaträtt, för att möjliggöra att barn återförs till sina vårdnadshavare. Jag vill också understryka att det är angeläget att det internationella samarbetet på detta viktiga område fördjupas.

Dessa ärenden måste lösas genom ett domstolsförfarande i det land där barnet befinner sig. UD kan därför som regel inte bistå på annat sätt än genom att föreslå en lämplig advokat som ombud på platsen.

Låt mig samtidigt säga att dessa ärenden är mycket tragiska, och de blir oftast långdragna beroende på de komplicerade regler och den praxis som gäller på detta område i många länder.

Om tillräckligt antal länder ratificerar de konventioner som jag inlednings-

vis nämnde kan vi kanske våga hysa en förhoppning om att ärenden av detta slag i framtiden kommer att kunna lösas på ett lättare sätt.

**Anf. 97 JÖRN SVENSSON (vpk):**

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag har för ögonblicket inga ytterligare kommentarer.

Överläggningen var härmed avslutad.

**11 § Svar på fråga 1985/86:587 om regeringsåtgärder med anledning av sydafrikanska angrepp på vissa grannstater**

**Anf. 98 Utrikesminister STEN ANDERSSON:**

Herr talman! Görel Thurdin har frågat mig vilka ytterligare sanktioner som regeringen är beredd att vidta med anledning av de sydafrikanska attackerna mot tre av sina grannländer. Zambia, Zimbabwe och Botswana.

Redan samma dag fördömde regeringen attackerna och förklarade att de stod i klar strid med folkrätten samt att det internationella trycket på regimen i Sydafrika nu måste öka. Attackerna har lett till klara fördömanden från flera håll och har redan därigenom bidragit till ett ökat tryck på regimen.

I juni hålls i Paris en av Förenta nationerna, FN, den afrikanska enhetsorganisationen, OAU, och den alliansfria rörelsen anordnad konferens om sanktioner mot Sydafrika. Jag kommer själv att leda den svenska delegationen till konferensen.

Konferensen kommer att ge ytterligare tillfälle för oss att söka påverka andra länder att vidta sanktionsåtgärder liknande de svenska. Till dessa hör bl. a. investeringsförbudet, förbudet mot långivning och finansiell leasing samt förbudet mot import av jordbruksprodukter. Regeringen har därtill nyligen infört förbud mot teknologiöverföring.

När det gäller handeln med Sydafrika har regeringen tidigare rekommenderat de svenska företagen att frivilligt söka andra marknader resp. leverantörer än Sydafrika. Om det visar sig att handeln inte fortsätter att minska i tillräcklig omfattning, avser regeringen införa ett system med licensiering av handeln.

Attackerna i Zambia, Zimbabwe och Botswana stärker oss således i vår uppfattning att det internationella trycket på Sydafrika att avskaffa apartheid måste öka. Attackerna visar betydelsen av att FN:s säkerhetsråd snarast enas om bindande sanktioner mot Sydafrika.

**Anf. 99 GÖREL THURDIN (c):**

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Jag är medveten om att Sverige genom ett flertal beslut av regering och riksdag har vidtagit en hel del åtgärder. Med tillfredsställelse konstaterar jag att det skall hållas en konferens i Paris, och jag förstår att man kommer att göra det bästa möjliga för att påverka andra länder och på något sätt få till stånd en ändring i Sydafrika. Det är mycket bråttom, har jag en känsla av, eftersom det har uppstått ett växande kaos i landet, vilket kan få till följd ett

ännu värre dödande av människor.

Nu vill jag passa på tillfället att fråga: Vad kommer detta med teknologiöverföringen att innebära? Får man t. ex. sälja fabriker, produktionslinjer eller inventarier?

När det gäller licensieringen av handeln vill jag be justitieministern om en bekräftelse på att uppgifterna verkligen blir offentliga, om det blir en licensiering.

Vidare föreligger ju förslag om förbud för Sydafrika att köpa in sig i svenska företag, och förslag om visumlagstiftning på andra områden, t. ex. det kulturella, vetenskapliga och akademiska området.

Jag hörde att Danmark skulle ha beslutat sig för en total handelsbojkott. Då kan man fråga sig om Sverige har någon möjlighet att följa efter. Om Danmark klarar av detta trots GATT-avtal osv., skulle kanske hela Norden kunna sluta sig samman och på det sättet påverka andra.

Överläggningen var härmed avslutad.

## **12 § Svar på fråga 1985/86:598 om stöd åt den politiska oppositionen i Chile**

**Anf. 100 Utrikesminister STEN ANDERSSON:**

Herr talman! Oswald Söderqvist har frågat mig vad den svenska regeringen kan och vill göra för att stödja oppositionen i Chile.

Den svenska regeringen följer med största uppmärksamhet utvecklingen i Chile. Regimen i Chile har alltsedan den tog makten visat prov på stor okänslighet för det chilenska folkets rättmätiga krav på återgång till demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna. Vi har länge stött de demokratiska krafterna i Chile i deras kamp mot diktaturen. Detta har upprepade gånger understrukits i svenska regeringsuttalanden. Situationen i Chile har fler gånger tagits upp av Sverige i FN:s generalförsamling och i andra internationella sammanhang.

Vårt stöd till den demokratiska oppositionen i Chile tar sig också uttryck i att vi inom ramen för det humanitära biståndet till Latinamerika lämnar bidrag till stöd för mänskliga rättigheter och förtryckets offer i Chile. Bidragen används till stor del för rättshjälp och annat humanitärt stöd till politiskt förföljda.

Jag kan försäkra att vi inte kommer att förtrötas i vårt arbete att rikta internationell uppmärksamhet mot förhållandena i Chile, inte heller i vårt arbete för att stödja de krafter i landet som kämpar för en återgång till demokrati och för upprättande av respekten för de mänskliga rättigheterna i landet.

**Anf. 101 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):**

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga.

Jag har velat väcka denna fråga i riksmötets slutskede för att vi inte skall glömma bort Chile, för att vi än en gång skall få höra de chilenska problemen tas upp här i kammaren och för att vi skall få en deklaration av den svenska regeringen.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om stöd åt den politiska oppositionen i Chile*

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om svenskundervis-  
ningen för invandrare*

Självfallet hade jag inte väntat mig något negativt svar. Jag tycker att det svar jag här har fått av utrikesministern är bra, att det visar att den svenska regeringen håller fast sin linje och att vi är beredda att ställa upp och stödja oppositionen i Chile.

Under de senaste åren, speciellt under våren i år, har oppositionen i Chile försökt samla sig till aktioner. Det har varit en gryende opposition, en samling av olika krafter, försök till massrörelse, demonstration osv. Det har ännu en gång visat sig att militärdiktaturen under Pinochet har haft tillräcklig kraft och tillräckligt stöd, framför allt av de repressiva krafterna armén, polisen och gendarmeriet, för att på nytt på ett mycket hårdhänt sätt kunna slå ned dessa folkliga protester.

Det har i svenska massmedia, och kanske i svenska officiella reaktioner, enligt min mening varit litet för tyst kring vad som har hänt i Chile. Därför är det bra att vi har fått den här deklarationen av utrikesministern i dag. Jag hoppas att regeringen också i fortsättningen med uppmärksamhet följer utvecklingen, att vi är beredda att fördöma sådana övergrepp som det här är fråga om, och att vi även vid behov är beredda att fördöma dem som stöder den nuvarande regimen i Chile, framför allt stormakten i norr, USA, som har ett stort ansvar för vad som har skett och sker i Chile.

Överläggningen var härmed avslutad.

**13 § Svar på fråga 1985/86:592 om svenskundervisningen för invandrare**

**Anf. 102** Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Anita Johansson har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att riksdagens beslut om svenskundervisning skall följas och invandrarorganisationernas önskemål beaktas.

I fråga om anordnare gäller enligt den av riksdagen antagna lagen (1986:159) om grundläggande svenskundervisning för invandrare att grund-sfi kan anordnas av en kommun eller, på kommunens uppdrag, av studieförbund, folkhögskola eller, i vissa fall, AMU-myndighet. I de fall kommunen väljer att uppdra åt ett studieförbund att anordna undervisningen är det, som riksdagen uttalat, viktigt att studieförbunden får möjlighet att på lika villkor erbjuda sina tjänster.

Enligt av regeringen meddelade bestämmelser krävs att lärarna har en viss kompetens för att få undervisa i grund-sfi. Kommunerna måste se till att de anordnare som anlitas åtar sig att använda lärare som uppfyller dessa kompetenskrav. I själva verket är detta en förutsättning för att statsbidrag skall utgå. Detta förhållande bör enligt min uppfattning medverka till att den erfarenhet och kompetens som finns hos tidigare anordnare av sfi tas till vara. Som Anita Johansson påpekar har också regering och riksdag strukit under vikten av att så sker.

I proposition 1985/86:67 om svenskundervisning för vuxna invandrare framhöll jag att det inte var möjligt att närmare precisera hur invandrnas önskemål beträffande utbildningsanordnare skulle tillgodoses. Någon särskild lagreglering i detta avseende borde därför inte ske. Riksdagen hade ingen erinran mot detta.

**Anf. 103 ANITA JOHANSSON (s):**

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min fråga. Jag har kunnat konstatera att många kommuner inte bryr sig om att följa riksdagens beslut när det gäller anordnandet av svenskundervisning för invandrare. Jag tycker att det är oerhört viktigt för invandrarna att de kunskaper och erfarenheter som studieförbunden och deras lärare besitter efter många års verksamhet tas till vara. Därför är det beklagligt att vissa kommuner nonchalerar detta.

Beträffande invandrarnas möjligheter att påverka kommunerna i frågan om vilka anordnare som skall ha ansvar för undervisningen vill jag framhålla att invandrarorganisationerna har rätt att redovisa sina önskemål. Inte heller detta beaktas i många många fall.

Herr talman! Jag vill citera ur utskottets betänkande 1984/85:6, som bifölls av kammaren: "Enligt utskottets mening bör alltså en kommun välja att själv anordna grund-sfi inom den kommunala vuxenutbildningen. Den bör samtidigt ha friheten att helt eller delvis låta anordna grund-sfi genom studieförbunden som har en betydande erfarenhet och kunskap på området." Jag är glad åt att utbildningsministern här delar min uppfattning.

Utskottet sade också i betänkandet: "Studieförbundens medverkan bör ske på lika villkor efter bedömning av deras kompetens och erfarenhet. Kommunen bör vid sitt val av utbildningsanordnare, ---, ta hänsyn till invandrarnas egna önskemål."

Herr talman! Jag tycker att det borde vara möjligt för utbildningsministern att göra särskilda anvisningar på grundval av kammarens beslut, så att riksdagens beslutade målsättningar efterföljs.

**Anf. 104 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:**

Herr talman! Jag har i sak precis samma uppfattning som Anita Johansson, och jag är övertygad om att kommunerna också kommer att ge invandrarna möjlighet att välja, där undervisningen har en sådan omfattning att olika alternativ står till buds.

Däremot finns det faktiskt inte i riksdagens beslut inskrivet något om rätt för invandrarorganisationerna att framföra sina synpunkter. Men det är inte olämpligt att det är genom invandrarorganisationerna som kommunerna skaffar sig kunskaper härvidlag. Har det brustit i detta avseende på något område är det min förhoppning att detta är misstag som bara kan förklaras av att vi nu går in i en ny organisation.

**Anf. 105 ANITA JOHANSSON (s):**

Herr talman! Jag tackar för den kompletteringen, men det står faktiskt i betänkandet att man skall ta hänsyn till invandrarnas egna önskemål vid anordnande av svenskundervisning.

Min förhoppning är att det skall bli en bättre tingens ordningen i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om Dramatens  
turnéansvar*

**Anf. 106** Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Ing-Marie Hansson har frågat mig om jag tänker vidta någon åtgärd med anledning av att Dramaten med kort varsel ställt in teaterföreställningar i Östersund och Härnösand.

Jag vill peka på att Dramaten är ett självständigt aktiebolag där regeringen tillsätter styrelsens ledamöter. Dramatens styrelse ansvarar för verksamheten.

När det gäller Dramatens turnéansvar sägs i statsbidragsbestämmelserna följande. Dramatiska teatern skall driva scenisk konst. Detta skall ske på scener i Stockholm, vid gästspel i Sverige och utlandet samt i radio och television.

Enligt vad jag erfarit har Dramaten av olyckliga omständigheter varit tvungen att under våren ställa in vissa turnéföreställningar. Det som inträffat har således inte inneburit någon förändrad inställning i turnéfrågan från Dramatens sida. Dramaten har emellertid i samband med de inställda föreställningarna erbjudit både Östersund och Härnösand turnéföreställningar vid en annan tidpunkt. Enligt uppgift har Härnösand och Dramaten redan gjort upp om en ny tidpunkt. Det är min förhoppning att Dramaten och företrädare för de berörda orterna skall komma överens i denna fråga.

**Anf. 107** ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Jag kanske av det kan skönja att ministern är litet kluven. Hänsynen till Dramaten måste stämmas mot hänsynen till de regionala aspekterna på kulturverksamheten.

Dramaten laddade ju upp med en stor charmoffensiv till alla landets kulturnämnder för att visa på de möjligheter man hade och på önskemålet att nå ut till landets olika delar. Man ville också lyfta fram sitt ansvar som riksinstitution med både regionalt och konstnärligt ansvar.

Efter detta har alltså det beklagliga hänt att Dramaten med kort varsel inställer föreställningar i Jämtland – framför allt i Östersund men också på andra orter – och i Härnösand.

Jämtland är ett län utan egen regionteater. I ett sådant län är det naturligtvis oerhört väsentligt att man planerar det utbud som kan ges via riksteatern, via fria grupper och via Dramaten, för att man skall nå målsättningen om variation till innehåll, genre och publikgrupper. Med ett sådant här kort varsel förrycker man hela årsplaneringen.

Jag vill säga att det är litet svårt att i en sådan situation acceptera ersättning i form av föreställningar under ett kommande år. Ett sådant erbjudande visar kanske inte på den prioritering av att nå ut och förankra sig i landet som man hade velat ge sken av från Dramaten.

Utifrån dessa läns synpunkt är det naturligtvis en stor besvikelse att Dramaten hanterat länen på det här sättet. Det visar också på stor generositet från Härnösand när man accepterade att få en ändring, då Dramaten erbjöds gästspelning i Madrid, och sedan blev man behandlad tillbaka på det här sättet.

Överläggningen var härmed avslutad.

**Anf. 108** Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Margareta Mörck har frågat mig vilka åtgärder jag anser kan vidtas för att få kommunerna att besinna sitt ansvar för skolbiblioteken.

Jag vill först markera att jag anser att det är otillfredsställande med den stora variation när det gäller skolbibliotekens kvalitet som finns mellan olika kommuner och t. o. m. mellan olika skolor i samma kommun. Undervisningen i såväl grundskola som gymnasieskola förutsätter väl fungerande skolbibliotek.

I de olika läroplanerna för både grundskola och gymnasieskola har skolbiblioteken stor betydelse. Både för temastudier och ämnesövergripande undervisning och för ämnesanknuten undervisning och undervisning i bibliotekskunskap är ett väl uppbyggt och fungerande skolbibliotek en nödvändighet. Skolbiblioteken har också en viktig uppgift som kulturbärare i skolan.

Kommunerna har ansvaret för skolbiblioteken. Jag är inte beredd att föreslå några åtgärder som innebär bindningar för kommunerna. Jag vill påpeka i sammanhanget att det finns ett stort antal kommuner där man, ofta i samverkan mellan skolstyrelse och kulturnämnd, har mycket bra skolbibliotek.

**Anf. 109** MARGARETA MÖRCK (fp):

Herr talman! Först vill jag tacka statsrådet Göransson för svaret. Förutom en tidningsartikel om skolbiblioteken i Stockholm har min fråga som bakgrund en rapport från kulturnämnden, 1984:2, som heter "Barns tillgång till böcker". Där redovisas bl. a. en undersökning av ett antal skolbibliotek i landet.

Undersökningen visar att skolbibliotekens standard varierar kraftigt mellan olika kommuner. Det finns många bra skolbibliotek. De är ofta integrerade med folkbibliotek. Men det finns skolor som helt saknar bibliotek. Där emellan finns stora variationer. I de dåliga biblioteken delas ofta lokalerna med andra funktioner, vilket gör att biblioteket inte kan vara öppet så många timmar i veckan. Bokbeståndet är föråldrat, särskilt i fråga om facklitteratur och uppslagsverk. Det konstateras i rapporten att anslagen till bokinköp stadigt har minskat. Från 1974 till 1984 har de faktiskt halverats. Skolbiblioteken har tydligen varit ett populärt sparobjekt i kommunernas budget.

Ansvaret för barnens läsning läggs därför mer och mer över på folkbiblioteken. Tyvärr har de inte alltid möjlighet att ställa upp. I Lgr 80 tilldelas skolbiblioteket en central roll i undervisningen och nämns också som bas för kulturverksamheten på skolan. Det förutsätts bl. a. att biblioteket har öppet hela dagen. I ett nytt nummer av "SÖ informerar" definieras skolbiblioteket som ett slags utvidgat läromedel. Dess funktion och kvalitet skall bevakas av SÖ och länskolnämnderna.

Det låter hoppfullt. Men är det tillräckligt? Behövs inte en översyn av det aktuella läget och en informationskampanj för att övertyga kommunerna om skolbibliotekens stora betydelse?

---

*Om skolbiblioteken*

Jag vill fråga statsrådet Göransson: Är det rent av möjligt att inrätta något slags statsbidrag för att uppmuntra kommunerna att rusta upp sina skolbibliotek?

**Anf. 110** Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag är inte beredd att föreslå ett särskilt statsbidrag för skolbiblioteken. Jag tycker att skolbiblioteken är så centrala för den lokala skolstyrelsen att det behov som biblioteket tillgodoser skall kunna mötas utan särskilda bidrag.

På en punkt vill jag dessutom göra ett tillägg. Jag vet att biblioteket betraktas som ett läromedel. Jag har funderat en hel del över läromedelssituationen. Jag tror inte att den blir särskilt bra av att också biblioteken betraktas som läromedel. Jag tror tvärtom att det är en fördel att kalla biblioteket för bibliotek och ge det status som sådant.

**Anf. 111** MARGARETA MÖRCK (fp):

Herr talman! Om man nu inte kan tänka sig att inrätta ett statsbidrag finns det kanske andra åtgärder, såsom jag redovisade i min fråga. Man kan t. ex. gå ut med en informationskampanj och också vid utbildningen av lärare informera om den betydelse som skolbiblioteken har. Kanske skulle man kunna sätta in åtgärder den vägen?

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **16 § Svar på fråga 1985/86:593 om regional-TV-utsändningarna inom Tvärsnytt-området**

**Anf. 112** Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Karl-Erik Persson har frågat mig om jag är beredd att snabbt medverka till att alla som bor inom sändningsområdet för regional-TV-programmet Tvärsnytt bereds möjligheter att se programmet.

Regeringen lade i mars fram en proposition (1985/86:99) om Sveriges Radios verksamhet m. m. under nästa avtalsperiod. Riksdagens kulturutskott avgav för bara en vecka sedan sitt betänkande över propositionen (KrU 1985/86:21). Utskottet redovisar där att det finns brister i regional-TV-täckningen på många orter i landet.

Utskottet redovisar också att TV-distrikten, på vilka sändningsområdena för regional-TV bygger, i flera fall skär länsgränser. Utskottet anser att det finns goda skäl för att riktlinjen att gränserna mellan distrikten och därmed också sändningsområdena för regional-TV endast undantagsvis skall bryta en länsgräns skall gälla även under nästa avtalsperiod. Utskottet har därvid gjort den bedömningen att det är speciellt motiverat att särskilda insatser görs för områden där mera betydande resurser behöver sättas in för att invånarna skall få tillgång till regional-TV enligt den förordade principen. Utskottet anser därför att regeringen bör ge televerket i uppdrag att i samråd med Sveriges Radio kartlägga behovet av särskilt angelägna insatser för att nå detta syfte. Därvid bör också redovisas behovet av särskilda insatser för



att nå bättre regional-TV-täckning. Televerket bör vidare redovisa vilka extra investeringsmedel detta skulle kräva samt en bedömning av hur investeringar av här nämnt slag bör vägas mot andra angelägna investeringar. Utskottet anför slutligen att regeringen därefter bör lägga fram förslag för riksdagen i dessa frågor.

Om riksdagen följer utskottets förslag kommer givetvis televerket att få det nämnda uppdraget. Jag ser ingen anledning att föregripa riksdagens ställningstagande eller televerkets utredning.

**Anf. 113 KARL-ERIK PERSSON (vpk):**

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Göransson för svaret.

Min fråga gällde dock inte att man skulle överskrida länsgränserna. I frågan var det tal om en enskild kommun, som jag tog som exempel. Den ligger inom Örebro län, och Örebro är ett centrum för Tvärsnytt-sändningarna. Det rör sig faktiskt bara om några mil, men tyvärr är inte sändningskapaciteten tillräcklig för att möjliggöra mottagning. Detta är man mycket förtretad över.

När man kom i gång med regional-TV var det ett bra komplement till nyhetsprogrammen, därför att de kom en närmare och berörde en på ett annat sätt. Även från informationssynpunkt är det angeläget att sändningarna kommer i gång ordentligt.

Jag tycker inte att det skulle vara omöjligt att redan nu tala om att de resurser som televerket måste få för att kunna utöka sändningskapaciteten kommer att ställas till förfogande. De här människorna kan få en möjlighet att följa sändningarna, men då måste man först komplettera fyra dyra TV-master. Läget är inte alls tillfredsställande. I dag ser de här människorna ingenting av de lokala TV-programmen för Örebroområdet.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **17 § Svar på fråga 1985/86:610 om avgångsbetygen i grundskolans högstadium och gymnasieskolan**

**Anf. 114 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:**

Herr talman! Alf Svensson har frågat utbildningsministern om regeringen mot bakgrunden av den rådande konflikten på arbetsmarknaden ämnar vidta åtgärder för att säkerställa att eleverna får avgångsbetyg. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Den varslade lockouten mot lärare är lagd så att elever i årskurs 9 i grundskolan, i avgångsklasser i gymnasieskolan samt i slutförda kurser i kommunal vuxenutbildning skall kunna erhålla betyg.

Jag utgår från att lärarna och deras fackliga företrädare inte kommer att tillgripa olovliga stridsåtgärder utan fullgör sina skyldigheter.

**Anf. 115 ALF SVENSSON (c):**

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Jag är säker på att vi alla inser hur absolut nödvändigt det är för att skolan

**Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986**

*Om avgångsbetygen i  
grundskolans högstadium  
och gymnasieskolan*

verkligen skall fungera, att det råder trivsel och samförstånd där, att lärare och elever kan samarbeta, att lärare och skolledning kan samverka och att lärarna är villiga att engagera sig och på ett positivt sätt ta sig an vida fler uppgifter än vad som enkelt kan formuleras i arbetsbeskrivningar och avtal.

Sveriges lärare är oerhört lojala och engagerar sig i sina arbetsuppgifter och till förmån för sina elever på ett i regel mer än berömvärt sätt. Lärarna har verkligen ställt upp, hur ryckig skolpolitiken än varit.

Det är väl då den självklaraste sak i världen att den minst sagt häpnadsväckande lockout som lärarna nu utsätts för gör denna lojala yrkesgrupp i det närmaste desperat. Som tack för sin lojalitet och sina ambitioner att verkligen lyckas med sina arbetsuppgifter, konfiskerar arbetsgivaren intjänad lön och lockoutar när ferierna börjar.

Jag vill se den yrkesgrupp som inte skulle härska till mot sådana tilltag.

Herr talman! Det är verkligen beklagansvärt att elever nu kommer i kläm. Tiotusentals elevers sista och starkaste minnesbild från skolavslutningen blir bråk, spontana uppror och allmän olust. Hur skall dessa elever komma att påverkas för framtiden? Vilken uppfattning om Vuxensverige och om samhällets sätt att bete sig kommer dessa ungdomar att bära med sig ut i livet? Och vilket beredskap har skolministern om eleverna inte får betyg? När får eleverna då veta om de kommer in på gymnasium eller högskola? Hur många veckor eller månader kommer skolministern att låta eleverna gå och fundera och känna ovisshet, innan de får veta?

”Jag utgår från att lärarna – – – inte kommer att tillgripa olovliga stridsåtgärder”, säger statsrådet.

Kära någon, tidningarna är i dag fulla med besked om vad som tillgrips i fråga om åtgärder redan nu ute på skolorna. Inte kan skolministern vänta – det händer redan!

**Anf. 116 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:**

Herr talman! Jag delar Alf Svenssons synpunkter när han säger att lärarna i vårt land är lojala mot sin arbetsuppgift och sina åtaganden. Det är skälet till att jag förutsätter att de faktiskt fullför sina arbetsuppgifter och sätter betyg.

Mot bakgrund av Alf Svenssons något uppseendeväckande uttalande vill jag fråga: Ställer Alf Svensson sig bakom och ger sitt stöd åt vilda, olovliga strejker? Står Alf Svensson fast vid det uttalande som han nyss gjorde?

**Anf. 117 ALF SVENSSON (c):**

Herr talman! Jag har självfallet inte alls ställt mig bakom vilda strejker – och jag gör det inte heller – men jag tycker att så mycket händer redan i dag att man inte kan vara tillfreds med att skolministern säger att han förväntar sig att ingenting skall hända.

I dag berättar kvällspressen om hur elever barrikaderar sig, hur elever sätter sig och blockerar motorvägar, hur poliser sätts in mot elevupproret och hur eleverna känner sig djupt kränkta. Då trodde jag faktiskt att skolministern skulle ha någon beredskapsplan att hastigt presentera.

**Anf. 118 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:**

Herr talman! Jag måste självfallet som ansvarigt statsråd ha ett begrepp om och planer för vad som måste göras om en situation uppstår där de som finns på arbetsmarknaden vidtar olovliga strejkaktioner, vilda strejker. Det måste regeringen självfallet ha tankar om och en planering för.

Men jag är faktiskt inte beredd att i kammaren diskutera de planerna med en riksdagsledmot som anser sig kunna tillstyrka vilda strejkaktioner.

**Anf. 119 ALF SVENSSON (c):**

Herr talman! I och för sig kan jag ytterligare en gång upprepa att jag inte ställer mig bakom vilda strejker. Men jag tycker det kan vara angeläget att erinra om vad alla mycket väl känner till, att upphovet till vad som i dag händer ute på skolorna kommer från arbetsgivarparten. Annars hade vi inte haft det elände som vi nu har.

Om en situation uppstår är statsrådet beredd, hörde vi. Jag menar att situationen redan är för handen.

Överläggningen var härmed avslutad.

**18 § Svar på fråga 1985/86:564 om visst uttalande om centerpartiet**

**Anf. 120 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:**

Herr talman! Rolf Kenneryd har bett mig klarlägga vilka konkreta punkter jag åsyftade då jag vid presskonferensen med anledning av oppositionens motioner i anslutning till kompletteringspropositionen antydde att centerpartiet nu har flytt från de ekonomiska realiteterna.

I samband med behandlingen av de ekonomisk-politiska motionerna i anslutning till finansplanen kunde finansutskottet konstatera att den bestående budgeteffekten av centerpartiets budgetalternativ är en försvagning i förhållande till regeringens förslag. Detta skall jämföras med att centerpartiet presenterade sitt förslag som kraftigt budgetförstärkande. Centerpartiet förslår nu ytterligare åtgärder som skulle innebära en försämring av budgetsaldot. Jag avser bl. a. inrättandet av privata investeringskonton där sparande med obeskattade medel skall kunna ske upp till en nivå av 20 000 kr. per år. Jag finner det något förvånande att centerpartiet inte har redovisat några beräkningar över skattebortfallet, inte heller dessa kontons påverkan på andra sparformer.

För att peka på ytterligare ett konkret exempel vidhåller centerpartiet nedskärningar av AMS verksamhet i storleksordningen en miljard kronor. Genom stimulansåtgärder förutsätts bortfallet av arbetsmarknadsåtgärder kunna kompenseras med nyanställningar inom småföretagen. I den mån dessa åtgärder över huvud taget får några effekter är det på lång sikt. Arbetslösheten skulle således ofrånkomligen öka. De ökade statsbidragen till arbetslöshetskassorna har centerpartiet inte heller beaktat.

Detta är några exempel på de brister i centerpartiets budgetalternativ som visar på att centerpartiets politik inte är förankrad i den ekonomiska verkligheten.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om visst uttalande om  
centerpartiet*

**Anf. 121 ROLF KENNERYD (c):**

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret.

Det är nu andra gången under relativt kort tid som finansministern finner anledning att beskylla centerpartiet för att "ha kastat loss från verkligheten" när det gäller den ekonomiska politiken. Vid båda tillfällena har beskyllningarna varit lika ogrundade.

Även om det sålunda har varit sakligt omotiverat, kan jag hysa viss förståelse för att finansministern i februari av partipolitiskt taktiska skäl kände behov av att misstänkliggöra centerpartiets ekonomisk-politiska motion. Den innehöll nämligen – i motsatts till finansministerns budgetproposition – inslag med sikte på att väsentligt underlätta den ekonomiska situationen för dem i vårt land som bäst behöver en sådan lättnad.

Sedermere har ju regeringen och dess finansminister också anslutit sig till flera av våra förslag. Här vill jag bara exemplifiera det med höjningen av det kommunala grundavdraget och höjningen av barnbidraget.

Det ter sig därför egendomligt att finansministern återkommer med samma beskyllningar och med samma språkbruk, därtill utan att ange vilket underlag han har för sina beskyllningar.

Av svaret framgår att det är tre ting som finansministern har i sitt underlag.

Det gäller först och främst den budgetförstärkning som vi föreslog i anslutning till budgetpropositionen. Det kan noteras att de beräkningar som finansdepartementet då offentliggjorde visade ett minus på 6,6 miljarder. Finansutskottet kom sedermera fram till ett minus på 2,3 miljarder. Vi har från centerpartiet i våra förslag senare kunnat belägga en budgetförstärkning i storleksordningen 1,5–2 miljarder kronor. På den punkten har finansministern alltså fel.

Finansministern har också fel när det gäller sparandet via de investeringsskonton som vi har föreslagit. Jag vill hänvisa till den debatt som finansministern hade med Ivar Franzén. Där sade finansministern att förslaget har "vissa förtjänster". Finansministern sade i ett senare inlägg att "frågan är förtjänt av vidare studium".

Jag anser att det vore välgörande för såväl finansministerns framtida trovärdighet som politikeranseendet i allmänhet om finansministern avhöll sig från att rikta svepande beskyllningar mot andra partier på så lösa grunder som här har skett.

Överläggningen var härmed avslutad.

**19 § Svar på frågorna 1985/86:568 och 595 om tullverkets sambandscentral i Gryt**

**Anf. 122 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:**

Herr talman! Den direkta anledningen till Karl-Göran Biörsmarks och Tommy Franzéns frågor är att tullverket beslutat begränsa öppethållandetiderna från dygnetruntbemanning till öppethållande kl. 08.00–22.00 vid sambandscentralen i Gryt under tiden fr. o. m. den 19 maj t. o. m. den 31 oktober.

Den nu beslutade förändringen ingår som en del i den försöksverksamhet med regional ledningscentral i Östra tullregionen som riksdagen i samband med behandlingen av fjolårets budgetproposition tagit ställning till och anslagit medel för.

Bakgrunden till försöksverksamheten är de ytterligare arbetsuppgifter inom övervaknings-, räddnings-, miljö- och säkerhetssektorerna som lagts på kustbevakningen under 1970- och 1980-talen. Detta har ökat kraven på den regionala ledningstjänsten, innefattande inhämtande, bearbetning och analys av underrättelseinformation samt styrning och koordinering av de rörliga enheternas verksamhet. Kravet på ständigt bemannade regionala ledningscentraler har vuxit allt starkare i takt med att tekniken gjort det möjligt att till rimliga kostnader från regionledningsorterna konstruera fjärrstyrda kusttäckande sambandsnät. Tillkomsten av ett sofistikerat kustbevakningsflyg och behov av ökat samarbete med sjöfartsverket, marinen och andra myndigheter gör det än angelägnare att bygga upp sådana ledningscentraler.

Den försöksverksamhet som nu har påbörjats innebär enligt min mening ingen omorganisation, utan är endast ett försök att insamla erfarenheter av en ständigt bemannad, regional lednings- och sambandscentral som under en viss tid av dygnet övertar de lokala sambandscentralernas funktioner. Den strider därmed inte heller mot riksdagens vilja. Försöket är begränsat till sex månader och skall därefter utvärderas av generaltullstyrelsen. Eventuella förslag om organisatoriska förändringar med anledning av försöksverksamheten, eller av andra skäl, kommer givetvis att föreläggas riksdagen i den mån förändringarna är av den karaktären att de kräver riksdagens beslut.

**Anf. 123 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):**

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Jag måste emellertid säga att jag är något besviken över att statsrådet anför att den försöksverksamhet som nu har påbörjats inte enligt hans mening innebär någon omorganisation. Enligt vad jag förstår är riksdagens mening att det handlar om en omorganisation. Då är frågan: Vem är det som tolkar detta? Är det statsrådet eller är det riksdagen?

Av riksdagstrycket framgår det klart att någon indragning vid sambandscentralen i Gryt icke får ske med mindre än att det redovisas för riksdagen. Detta har inte skett.

Med anledning av den neddragning som planerades ske den 19 maj ställde jag i den aktuella riksdagsdebatten explicit en fråga om detta till utskottets talesman. Jag fick då klart besked från honom om att ingen sådan neddragning fick ske med mindre än att förslag presenterats riksdagen för beslut.

Jag var före den 19 maj i kontakt med sambandscentralen i Gryt, och jag förstod att avsikten var att dra in verksamheten så till vida att man inte skulle hålla öppet nattetid. Den 19 maj stängdes också sambandscentralen nattetid.

Jag vill fråga statsrådet om han ändå inte tycker att han borde studera riksdagens protokoll och meddela berörda myndigheter att de inte kan stänga sambandscentralen i Gryt på nätterna. Om inget klargörande lämnas från statsrådets sida, känner jag mig tvingad att gå vidare med frågan till konstitutionsutskottet för prövning.

**Anf. 124 TOMMY FRANZÉN (vpk):**

Herr talman! Den här frågan kom att få en lång behandlings i skatteutskottet. Det var kanske oväntat, men orsaken var att det helt plötsligt uppstod en majoritet för motionerna i fråga. Bl. a. gällde det Anders Dahlgrens motion om att ingen avbemannning skulle ske vid sambandscentralen i Gryt. Detta låg till grund för det beslut som sedermera fattades i utskottet.

Vid behandlingen av ärendet anordnades en utfrågning, i vilken både tullverkets generaldirektör och en statssekreterare från finansdepartementet deltog. Vi kom då att sväva i den villfarelsen att neddragningen vid den här sambandscentralen redan var genomförd. Vid en kontrollringning sent en natt, strax innan frågan skulle avgöras i utskottet, kunde vi konstatera att så inte var fallet. Resultatet blev att utskottet var enigt om att föreslå riksdagen att göra ett tillkännagivande till regeringen om att omorganisationen, som man uttryckte det, inte skulle få komma till stånd.

Vad menade då utskottet med omorganisation? Ja, i det här fallet avsågs absolut att man inte skulle genomföra den försöksverksamhet eller vad man vill kalla det, den avbemannning eller nattstängning, som det var fråga om. Detta var också grunden i motionerna. Innan vi slutjusterade betänkandet ställde jag denna fråga i skatteutskottet: Kommer detta att innebära att någon sådan neddragning som föreslagits inte kommer att ske? Svaret blev ett klart ja.

Därmed vill jag påstå att tullverkets uppgifter och finansministerns svar inte är korrekta. Beslutet att genomföra neddragningen strider mot riksdagens vilja. Om inte detta ses från en annan utgångspunkt och en annan ordning kommer till stånd, kommer även jag att göra en anmälan till konstitutionsutskottet. Jag anser nämligen att detta är ett allvarligt övert-ramp i förhållande till vad vi har fattat beslut om i riksdagen och i skatteutskottet.

**Anf. 125 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:**

Herr talman! Vad generaltullstyrelsen och jag har haft att utgå ifrån är faktiskt skatteutskottets betänkande. Där står det att utskottet anser att regeringen bör redovisa frågan för riksdagen innan en omorganisation genomförs. Eftersom jag inte anser att detta är en omorganisation, kan jag inte finna annat än att vi uppfyllt utskottets vilja. Är det nu så att ledamöterna i utskottet avsåg något annat än det man skrev in i sitt betänkande, bör det vara en fråga för konstitutionsutskottet. Det är ju mycket intressant om regeringen så att säga skall läsa mellan raderna och försöka sluta sig till vad utskottsledamöterna har diskuterat på sina sammanträden.

När jag läser riksdagens protokoll finner jag att det bara är herr Biörsmark som gör den tolkningen, att en ändrad bemanning nattetid i Gryt skulle vara en omorganisation, medan utskottets talesman såvitt jag kan se inte explicit har redovisat att det var utskottets mening att detta skulle gälla Gryt. Men det här är så pass intressant att konstitutionsutskottet gärna för mig kan få granska det.

Sedan vill jag tillägga att det är orimligt om riksdagen beställer en försöksverksamhet och sedan förhindrar den ansvariga myndigheten att genomföra den. Riksdagen borde se till att dess beslut hänger samman.

**Anf. 126 KARL-GÖRAN BJÖRSMARK (fp):**

Herr talman! Jag kan förstå att riksdagens beslut kan trassla till det för statsråd – därmed inte sagt att riksdagens beslut inte skall följas.

Just av den anledningen att detta eventuellt kunde bli en tolkningsfråga ställde jag precisa frågor till utskottets talesman här i kammaren. Jag sade följande: Uppfattar jag det här rätt, när jag tolkar detta uttalande från utskottet så att ingen omorganisation vid Gryts sambandscentral kommer att ske utan att vi här i riksdagen får debattera och ta ställning till detta? Då svarade utskottets talesman: Jag förutsätter att så skall ske. Om inte annat har regeringen möjlighet att ta del av den debatt som förts i kammaren genom snabbprotokollet. – Regeringen kan alltså gå till protokollet och se vad som har sagts.

Vidare sade jag att jag anser att jag har fått bekräftat att vi får tillfälle att diskutera och ta ställning i ärendet, om det visar sig att en omorganisation trots allt skall ske.

Riksdagen har alltså inte fått ta ställning, och jag kan inte finna annat än att regeringen här gått för långt och kört över riksdagen.

**Anf. 127 TOMMY FRANZÉN (vpk):**

Herr talman! För det första: När det gäller resonemanget om försöksverksamheten är det faktiskt så att om riksdagen fattar beslut om en försöksverksamhet med en regional ledningscentral har riksdagen för den skull inte sagt att man skall avrusta eller nedrusta sambandscentraler inom samma verksamhetsområde. Det är trots allt två olika beslut. Det finns alltså ingenting som säger att man måste göra en neddragning på sambandscentralen för att man genomför en regional ledningscentral och undersöker hur den fungerar.

För det andra: Man måste inte göra en neddragning i Gryt för att kunna utvärdera ett försök, eftersom man sedan ett år tillbaka har motsvarande neddragning i Furusund. Försöksverksamhet – om man tar det som ett argument – har man alltså kunnat genomföra ändå.

Vad som enligt min mening är allvarligt är att tullverket och kustbevakningen gett sig den på att genomföra detta. De har tyligen fått finansministerns stöd att trampa på riksdagen.

Vad som har sagts och inte sagts i utskottet framgår också av protokollet från debatten i kammaren, där Torsten Karlsson inte bestred det som jag hade sagt i utskottet. Det kan gott ligga till grund för en fortsatt debatt, om så skulle behövas, i konstitutionsutskottet.

Överläggningen var härmed avslutad.

**20 § Svar på fråga 1985/86:572 om tidpunkten för förslag om ändrade beskattningsregler för realisationsvinster på bostadsrätter**

**Anf. 128 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:**

Herr talman! Som Kerstin Ekman påpekar har frågan om utformningen av reavinstbeskattningen för bostadsrätter diskuterats i olika sammanhang sedan de nuvarande reglerna tillkom. Frågan har bl.a. behandlats i

*Om tidpunkten för  
förslag om ändrade  
beskattningsregler för  
realisationsvinster  
på bostadsrätter*

bostadskommitténs arbete (Bo 1982:02). I sitt slutbetänkande (SOU 1986:4-6) föreslår kommittén en övergång till en vinstberäkningsmodell för bostadsrätterna av i princip samma slag som gäller för fastigheter, dvs. en metod med viss indexuppräknings av ingångsvärdet. Remisstiden för betänkandet går ut den 1 juli i år. Därefter kommer beredningsarbetet att fortsätta inom regeringskansliet. Jag kan för närvarande inte ge något besked om när resultatet av regeringens överväganden kan redovisas.

**Anf. 129 KERSTIN EKMAN (fp):**

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Men jag beklagar att det inte var något upplysande svar. Intresset för beskattningen av reavinster på bostadsrätter är förklarligt. Bostadsrätten är en boendeform som många väljer, eller vill välja. Det beslut om beskattningen av reavinster på bostadsrätter som riksdagen fattade 1983 är ett olyckligt beslut. Först och främst grundades beslutet på ett dåligt genomarbetat förslag från den socialdemokratiska regeringen. Det var inte bara vi i oppositionen som sade det. Även riksdagens socialdemokrater, bl. a. i bostadsutskottet, kände sig föranledda att komplettera förslaget och att begära ett nytt förslag. Trots det drev socialdemokraterna och vpk igenom ett beslut i frågan här i riksdagen.

Vi i folkpartiet hävdade att beslutet skulle få en negativ inverkan på marknaden, vilket i och för sig är bekymmersamt. Det är eftersträvarsamt att man under sin livstid kan välja den bostadsform som familjesituationen kräver.

Det är riktigt att bostadskommittén behandlade frågan. Vi i folkpartiet har i en reservation klart sagt ifrån att vi inte anser kommitténs förslag vara godtagbart, även om vi godkänner principen om jämställdhet när det gäller beskattningen av bostadsrätter och småhus. Mot den bakgrunden beklagar jag att det tydligen är detta förslag som ligger till grund för departementets fortsatta arbete. Jag beklagar också att finansministern inte nämner någonting om kommittén för reavinstuppskov, vars arbete helt naturligt också borde påverka arbetet i departementet.

Vi kommer tydligen att få höra mer i den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

**21 § Svar på fråga 1985/86:588 om beskattningen av  
kollektivavtalsanställdas traktamenten**

**Anf. 130 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:**

Herr talman! Jag är medveten om att reglerna om beskattning av traktamenten kan få olikformiga konsekvenser för olika kategorier av arbetstagare. Detta är naturligtvis inte tillfredsställande. Dåvarande traktamentsbeskattningssakkunniga – numera förmånsbeskattningskommittén – har behandlat dessa frågor och även föreslagit olika åtgärder för att komma till rätta med olikformigheterna.

Förslagen innebär bl. a. att även offentliganställdas traktamenten blir skattepliktiga, att tätortsbegreppet avskaffas och att den vanliga verksam-



hetsorten får samma definition för offentliganställda och privatanställda. Dessa och andra frågor som gäller beskattning av traktamenten och övriga kostnadsersättningar bereds nu inom regeringskansliet. Förslag till ändrade regler kommer också att lämnas. Det är emellertid fråga om ett både komplicerat och svåröverskådligt område som berör ett stort antal skattskyldiga. Jag kan därför inte nu ge något annat besked om när resultatet av regeringens överväganden kan redovisas än att det skall ske så snart som möjligt.

**Anf. 131 KJELL JOHANSSON (fp):**

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret. Men jag måste naturligtvis invända mot att arbetet i detta sammanhang tagit så lång tid. Finansministern konstaterar att det här kan få olikformiga konsekvenser för olika kategorier av arbetstagare. Det innebär faktiskt också, och det har jag mycket klart beskrivit i min fråga, en helt otillständig behandling av samma kategorier av arbetstagare.

Dessa bestämmelser drabbar både löntagare och företagare. I stort sett hela Stockholms län räknas t. ex. som hemort, och det betyder att en person inte kan påräkna avdrag för traktamente, trots att han arbetar 6–8 mil från den egna hemorten. Om han däremot kommer utanför den s. k. verksamhetsorten – det kan röra sig om avstånd på någon mil eller så – får han avdrag.

Detta är självfallet inte acceptabelt på något sätt. För de företag som är verksamma i detta område innebär det att konkurrensförutsättningarna blir fullständigt orimliga. Det blir omöjligt för företagen att ge korrekta offerter, eftersom de inte kan avgöra från fall till fall hur beskattningen av traktamentena kommer att ske.

Traktamentsutredningen tillsattes 1978, och dess betänkande kom 1983. Det har alltså gått drygt tre år, och regeringen kan inte ge något som helst besked om när denna fråga skall få en lösning. De förslag som bl. a. redovisas i svaret, dvs. att de "offentliganställdas traktamenten blir skattepliktiga, att tätortsbegreppet avskaffas och att den vanliga verksamhetsorten får samma definition för offentliganställda och privatanställda", låter inte så konstiga. I princip innebär de att det blir samma regler för alla som har traktamenten, nämligen att traktamentena inte behöver deklarerars.

Ett förslag är också att den del av traktamentet som överstiger ett schablonbelopp är lön, som det skall betalas sociala avgifter för.

Skulle det inte, finansministern, kunna genomföras en partiell reform, som åtminstone undanröjde de värsta orättvisorna, om regeringen skall dröja år efter år innan den har funnit en slutgiltig lösning?

Överläggningen var härmed avslutad.

## 22 § Svar på fråga 1985/86:613 om beskattningen av förmån av tjänstebil

**Anf. 132 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:**

Herr talman! Elver Jonsson har frågat mig om min avsikt är att lägga fram

ett förslag om skärpt beskattning av tjänstebil.

Inom finansdepartementet har upprättats en departementspromemoria med ett förslag till ändrade regler om värdering av förmån av fri eller delvis fri bil. Förslagen i promemorian har utformats så att förmån av bil inte skall hindra användandet av den förenklade självdeklarationen. Promemorian är för närvarande ute på remiss. Remisstiden går ut den 15 juli i år. Jag vill avvakta remissutfallet innan jag tar ställning till hur reglerna bör se ut i framtiden.

**Anf. 133 ELVER JONSSON (fp):**

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Av svaret framgår att det framför allt är förenklingen av självdeklarationen som har styrt tankarna på en skärpt beskattning av bilförmån. Jag skulle därför vilja lägga till en fråga: Det måste väl finnas flera motiv, t. ex. att stärka statens finanser, eller rent av rättviseskäl?

Jag vill, herr talman, peka på att det finns anledning att varna för sidoeffekter. En sådan här skatteskärpning kan bli ett hot mot den svenska bilindustrin, och därför bör flera saker vägas in i bedömningen innan denna beskattning ändras.

Enligt direktiven skall förmånsvärdet motsvara den privata inbesparing som tjänstebilsinnehavaren gör. Med 30 % av nybilspriset som förmånsvärde överstiger förmånsvärdet den privata inbesparingen. Sannolikt kan förmånen värderas till i bästa fall ca 20 % av bilens pris.

Det ligger för övrigt en fara i att låta bilens pris styra förmånsvärdet. En 100 000-kronorsbil är t. ex. inte dubbelt så dyr att äga och köra som en 50 000-kronorsbil, även om det självfallet finns vissa samband.

Vi skall också komma ihåg att det helt dominerande antalet tjänstebilar är att betrakta som arbetsredskap mer än som en förmån.

Det finns ytterligare en rad sidoeffekter som bör beaktas, t. ex. miljöreformen med katalytisk avgasrening. Den kommer att snabbt påverkas om bilförsäljningen kraftigt går ner, vilket ur den synpunkten närmast bör stimuleras. Därför kan utredningsförslaget vara en hög tröskel som blir ödesdiger.

Det är inget tvivel om att klausulen att förmånsvärdet skall utgöra 30 % av nybilspriset innebär att antalet tjänstebilar kommer att minska, eftersom den som inte kör så långt i tjänsten kommer att drabbas av mycket dyrbara mil.

Det kommer att behövas övergångsregler, och min fråga är: Om detta förslag skulle bli aktuellt, kommer det att bli övergångsregler när det gäller den nya förmånsbeskattningen?

**Anf. 134 Finansminister KJELI.-OLOF FELDT:**

Herr talman! Jag vill svara på en fråga eller snarare kommentera ett påstående som Elver Jonsson gjorde, nämligen att detta förslag såsom det har utformats skulle ha motiverats av statsfinansiella skäl, dvs. att vi skulle försöka få in mer pengar till statskassan. Så är det alltså inte. Det har inte tillhört motiven för dem som har utformat promemorian utan det har varit att kunna förena innehavet av tjänstebil med förenklad självdeklaration – men

dessutom att få ett system som minskar den frestelse till skattefusk som otvivelaktigt ligger i det nuvarande systemet.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

**Anf. 135 ELVER JONSSON (fp):**

Herr talman! Jag tackar för det beskedet. Jag tror dessutom att finansministern har alldeles rätt i att den här drastiska höjningen, som för den enskilde kan innebära ett mycket kraftigt kostnadspåslag, inte kommer att leda till ökade statsinkomster. Den insikten tycker jag att finansministern skall hållas räkning för.

Vidare tror jag att man inte får glömma bort detta med övergångsregler. Enligt kommittén skulle bestämmelserna träda i kraft redan den 1 januari nästa år. Det innebär att företag som leasar bilar på t. ex. tre år inte kan anpassa sig till de nya reglerna förrän leasingperioden har gått ut. Det betyder alltså, herr talman, att det är nödvändigt att skjuta på ikraftträdandet och likaså att ha någon form av övergångsregler. Dessutom bör procentsatsen och underlagssumman nogsamt prövas. De är enligt min mening alltför högt satta.

Överläggningen var härmed avslutad.

### **23 § Svar på fråga 1985/86:554 om persontrafiken på järnvägssträckan Storuman–Hällnäs**

**Anf. 136 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:**

Herr talman! Mot bakgrund av SJ:s beslut att dra in vissa hållplatser och persontågsturer på linjen Storuman–Hällnäs har Karin Israelsson frågat mig om detta beslut är ett led i att inom en snar framtid dra in all persontransport på sträckan.

Genom riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition med riktlinjer för järnvägspolitiken överfördes linjen Storuman–Hällnäs till riksnätet fr. o. m. den 1 juli 1985. Enligt 1979 års trafikpolitiska beslut innebär begreppet riksnät att persontrafiken skall bibehållas inom det tidsperspektiv som kan överblickas. Svaret på Karin Israelssons fråga är därmed nej.

När det gäller de beslutade förändringarna i tågtidtabellen vill jag tillägga, att de genomförs efter samråd mellan SJ och länstrafikbolaget. Det tågpar som nu dras in, har haft enbart lokala och regionala trafikuppgifter. Länstrafiken har som bekant ansvaret för den lokala och regionala kollektivtrafiken, och man har där gjort den bedömningen att de trafikuppgifter som detta tågpar haft lämpligast utförs med buss. Det antal interregionala tåg som SJ därmed kommer att framföra överensstämmer med det basutbud som regeringen fastställt.

**Anf. 137 KARIN ISRAELSSON (c):**

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Varje negativt ingrepp på våra järnvägsförbindelser ser vi som bor i Västerbottens inland som ett stort hot. För oss är järnvägsförbindelserna en nödvändighet. Med

*Om persontrafiken  
på järnvägssträckan  
Storuman–Hällnäs*

det förslag som nu skall verkställas kommer dels morgonturen från Storuman till Hällnäs-Umeå att dras in, dels kvällsförbindelsen också att försvinna. Därmed blir det omöjligt att med tåg klara en tur- och returresa från Storuman till Umeå. Detta är en klar försämring som drabbar lokalbefolkningen. Att någon tjänsteman sedan uttalar att SJ:s ambitioner är att i första hand serva turister har minsann inte förbättrat inställningen till denna försämring. Att döma av statsrådets svar tycks det också vara departementets mening att så skall vara, eftersom bara regionalt och lokalt anknuten trafik kommer att drabbas av neddragningarna.

Till detta kommer indragningar av sju små stationer – Tväråbäck, Bjursefors, Arvån, Betsle, Umgransele, Kattisavan och Skiråsen. Dessa ligger efter samma sträcka.

Jag anser således min fråga befogad, om detta är det första ledet i en utveckling som innebär att man drar undan resandeunderlaget från järnvägen till förmån för busstransporter samtidigt som bidragen till kollektivtrafiken dramatiskt dras ned genom att statsanslagen är alltför små.

Statens ansvar för regionalpolitiken måste genomsyra alla verksamheter, och jag anser att det bör gälla även SJ.

Denna nedskärning medför också stora bekymmer för SJ-personalen. Deras arbetstillfällen hotas, om SJ fortsätter att driva denna för bygden negativa politik.

För några år sedan var glädjen stor, när denna bandel hänvisades till riksnätet, men inte ens det beslutet tycks räcka för att rädda bandelen för fortsatt trafik. Jag hoppas att det nej som statsrådet ger som svar på min fråga också kan förbli gällande för framtiden. Jag kommer att bevaka att så sker.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **24 § Svar på fråga 1985/86:559 om utbildningen av flygledare**

**Anf. 138** Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Görel Bohlin har frågat mig vad jag avser vidta för åtgärder för att påskynda och utöka utbildningen av flygledare.

Den snabba expansionen av flygtrafiken, som i sig är glädjande, har samtidigt medfört vissa kapacitetsproblem. Bristen på piloter och t. o. m. flygplan har t. ex. vid flera tillfällen diskuterats här i kammaren. Av delvis samma orsak råder nu en bristsituation när det gäller flygledare. Förutom den civila flygtrafiken är också flygvapnet en dimensionerande faktor för behovet av flygledare.

För att inte äventyra flygsäkerheten har luftfartsverket när akut personalbrist uppstått till följd av bl. a. korttidssjukdom och annan ledighet tvingats att anpassa kapaciteten i flygtrafikledningssystemet.

Som direkt svar på Görel Bohlins fråga vill jag nämna att luftfartsverket redan har beslutat att fördubbla pågående och planerad utbildning vid flygtrafikledningsskolan. De 24 nya flygledare per år som detta beräknas ge kan lösa bristsituationen först på litet längre sikt. Diskussioner pågår samtidigt mellan luftfartsverket och bl. a. flygbolaget för att försöka hitta lämpliga övergångslösningar.

**Anf. 139** GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Det låter bra att man nu fördubblat intagningen till utbildning av flygledare.

Men jag vill göra kommunikationsministern uppmärksam på faktorer som kan spela spratt vid bedömning av tillräckligt antal flygledare. Det gäller i synnerhet Arlanda, vår mest trafikerade flygplats. Vid trafikutskottets besök på skolan i Sturup fick vi bl. a. veta att utgallringen från utbildningen är mycket stor, beroende på de stränga krav på prestation man har. Efter ca två års utbildning sker en gallring som leder till en väsentlig reducering av antalet färdiga flygledare. Avgången är dock svår att beräkna.

En annan faktor som visat sig svårbedömd är luftfartens utveckling. Därom vittnar inte minst bristen på piloter, och det har kommunikationsministern nämnt i sitt svar. Det är bl. a. på flygbolagens prognoser luftfartsverket baserar sina beräkningar av behovet av flygledare. När Linjeflyg flyttade ut till Arlanda drog man med sig all övrig trafik, vilket gjorde att trafiken ökade avsevärt mer än som beräknats.

Flygledarna är en yrkesgrupp som känner stor yrkesstolthet och arbetsglädje. Vid t. ex. nämnda utflyttning till Arlanda ansträngde de sig enormt för att smidigt klara den plötsliga dubbleringen av trafiken, och gjorde det. Nu har pressen på flygledarna successivt ökat ännu mer samtidigt som alla prognoser slagit fel. Flygbolagen har, förutom att de överraskats av luftfartens enorma utveckling, även lagt om sina planer och satsar nu på många och direkta linjer och ett linjenät med Arlanda som nav. Planerna för inköp av flygplan säger oss också att ytterligare utveckling av luftfarten är att vänta.

Det tar två och ett halvt år att utbilda en flygledare. Därtill kommer annonseringstid, test, uttagningstid etc. Den sammanlagda tiden att få en färdig flygledare är cirka fyra år. Jag förstår att den här yrkesgruppen nu känner sig trött och "utsugen" och vägrar att längre arbeta på övertid eller att gå till jobbet när man känner sig hängig.

Larm om flygledarsituationen slogs från Arlanda redan 1984, och i samband därmed föreslogs en del åtgärder för att snabbare få fram nya flygledare.

Jag ser att min taletid börjar ta slut, varför jag vill sluta med att ställa en fråga. För att nu snabbt nå bättre balans mellan belastning och personalresurser krävs akuta åtgärder. Är kommunikationsministern beredd att medverka till en ytterligare ökning av intagningen till utbildningen och en uppsnabbning av utbildningen på ett sätt som jag skulle kunna lämna ett förslag till här? Jag har hört talas om att man direkt till luftfartsverket har lämnat förslag på hur man skulle kunna snabba upp utbildningen. Är kommunikationsministern beredd att kräva hållbarare långsiktiga prognoser från flygbolagen?

**Anf. 140** Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Jag kan bara på de sista frågorna svara att jag tror att man från luftfartsverket och även från bolagens sida är beredd att positivt pröva olika uppslag som kan finnas för att förbättra utbildningskapaciteten. Som jag angav i mitt svar har man redan beslutat att fördubbla den, men det kan finnas möjligheter att göra ytterligare insatser.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om utbildningen  
av flygledare*

När det gäller det senaste som Görel Bohlin sade vill jag bara konstatera att det är svårt att göra prognoser. Det är inte mer än drygt två år sedan som Görel Bohlin själv ställde frågor till den dåvarande kommunikationsministern med anledning av att hon tyckte att det fanns risk för att vi skulle få för många piloter här i landet. För några veckor sedan – alltså två år senare -- hade Görel Bohlin och jag en liten diskussion om att det är brist på piloter. Det är alltså svårt att göra prognoser, i varje fall sådana som är tillförlitliga.

**Anf. 141 GÖREL BOHLIN (m):**

Herr talman! Det är alldeles riktigt, och de signalerna fick vi från Pilotföreningen och från flygbolagen, som alltså gjorde totalt felaktiga bedömningar när det gällde luftfartens utveckling.

Den dubblering av intagningen som nu har skett ger resultat först om fyra år. Eftersom cirka hälften av de antagna kommer att sorteras ut borde intagningen ha varit ännu mycket större. Det är alarmerande, eftersom alla nu tillgängliga prognoser dessutom tyder på en fortsatt stor ökning av luftfarten. Enligt de uppgifter vi nu har kommer bristen på flygledare att vara större 1988 än för närvarande, om inte extraordinära åtgärder vidtas.

Det förslag som lämnades från trafikledningen 1984 byggde på att man skulle kunna snabba upp möjligheterna att få fram flygledare. Förutom att man skulle kunna öka intagningen till skolan föreslog man att utbildningen skulle delas upp så att en till cirka hälften utbildad flygledare kunde tjänstgöra i särskild funktion, t. ex. i radar-, torn- eller områdestjänst. Så sker i många andra länder. Sedan skulle påbyggnadsutbildningen kunna ske i en andra etapp. Det är ett tips.

Överläggningen var härmed avslutad.

**25 § Svar på fråga 1985/86:567 om persontrafiken på järnvägssträckan Örnsköldsvik–Mellansel**

**Anf. 142 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:**

Herr talman! Sigge Godin har frågat mig om regeringen avser kringgå 1979 års trafikbeslut och dra in persontrafiken på sträckan Örnsköldsvik–Mellansel.

Regeringen fastställer varje år ett basutbud av persontrafik på riksnätsdelen av det ersättningsberättigade bannätet, i vilket bandelen Mellansel–Örnsköldsvik ingår. För Tågplan 86 som inleds den 1 juni i år och gäller cirka ett år har regeringen tidigare fastställt ett basutbud på åtta persontåg per dag måndag–fredag. Inför Tågplan 87 har SJ i en skrivelse till regeringen föreslagit trafikförändringar på nio riksnätsbanor. För bandelen Mellansel–Örnsköldsvik föreslår SJ att persontrafiken fr. o. m. Tågplan 87 helt överförs till landsväg och att regeringen fastställer ett basutbud av busstrafik på sex turer per dag. Härigenom skulle staten enligt SJ:s beräkningar spara 1,7 milj. kr. per år.

Jag vill understryka att SJ:s förslag skall ses mot bakgrund av att verket tidigare fått regeringens uppdrag att vidta sådana åtgärder att statens

ersättning till driften på det ersättningsberättigade bannätet minimeras, bl. a. genom att bedriva en så effektiv och attraktiv interregional matartrafik till SJ:s huvudlinjer som möjligt. Ärendet bereds för närvarande inom kommunikationsdepartementet, varför jag inte nu vill kommentera SJ:s förslag ytterligare.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om användningen av  
gaffelskydd på gaffel-  
truckar*

**Anf. 143 SIGGE GODIN (fp):**

Herr talman! Jag är besviken över att kommunikationsministern inte har velat lämna något svar men får väl ändå tacka för den redovisning som har gjorts. Det svaret borde man egentligen ha haft både som resenär och som personal. Vad som har skett är att personalen i Ö-vik är informerad om vad som är på gång.

I det här ärendet har jag förvånats mest över den bristfälliga framförhållning som SJ har när det gäller att bestämma sig för om bandelar skall trafikeras eller inte. Men man kanske skall tolka det så, att kommunikationsministern tycker att SJ är på alerten när det gäller frågan, om persontrafiken skall läggas ned eller inte. I oktober 1985 fanns det här inga sådana planer. Nu föreslår man att bandelen skall läggas ned, i varje fall när det gäller persontrafiken.

Örnsköldsviks kommun har en mycket betydande industri med stort behov av goda kommunikationer. Det är min bestämda uppfattning att en övergång till buss och därmed en försämring av servicen innebär att fler och fler resande, främst från företagen, går över till flyget och lämnar SJ.

Folkpartiet har ju sedan 1983 motsatt sig att särskild ersättning utgår till busstrafik som ersättning för nedlagd järnvägstrafik, eftersom det blir ensidig styrning till förmån för val av busstrafik som ersättning för nedläggningshotade bandelar.

Jag vill fråga statsrådet: Om det nu blir en nedläggning av persontrafiken, kommer den nedläggningen då att även gälla sovvagnstrafiken på den här sträckan? Och innebär inte det då ett brott mot 1979 års riksdagsbeslut?

Överläggningen var härmed avslutad.

**26 § Svar på fråga 1985/86:569 om användningen av gaffelskydd på gaffeltruckar**

**Anf. 144 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:**

Herr talman! Berndt Ekholm har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att ägare och brukare av gaffeltruckar fortsättningsvis skall använda särskilda gaffelskydd utanför arbetsområde.

Frågan om gafflarna på truckar utgör en säkerhetsrisk eller inte har behandlats i betänkandet Truckar i allmän trafik (Ds K 1980:16). I betänkandet konstateras bl. a. att gafflarna inte kan anses utgöra något större faromoment vid körning utan last i allmän trafik, men att å andra sidan gafflarna är de delar av trucken som är direkt eller indirekt orsak till flertalet av de personskador i form av kläm- och krosskador som uppstår vid truckens normala användning för godshantering.

Betänkandet har tidigare översänts till trafiksäkerhetsverket för övervägande i samband med verkets uppdrag att överväga vilka åtgärder som behöver vidtas i fråga om motorredskap. Verket har härefter överlämnat en promemoria med förslag och riktlinjer för lagstiftningen om motorredskap. Förslagen gäller bl. a. ändrad definition av motorredskap, registrerings- och besiktningsplikt. Nämda förslag till ändrad lagstiftning bereds nu inom departementet. Departementspromemoria i ärendet beräknas vara klar till hösten. När lagstiftningen rörande nämnda förslag fått sin lösning kommer frågan om gaffelskydd eller annan säkerhetsåtgärd att behandlas.

**Anf. 145 BERNDT EKHOLM (s):**

Herr talman! Först vill jag tacka kommunikationsministern för svaret.

Vi vill alla söka begränsa trafikolyckorna så långt som möjligt. I denna strävan är det naturligt att inte minst söka undvika olyckor som kan upplevas som onödiga, olyckor som skulle kunna undvikas eller vilkas effekter avsevärt skulle kunna begränsas med förhållandevis enkla motåtgärder.

Till dessa olyckor hör bl. a. kollisioner mellan personbilar och arbetsfordon med spetsiga konstruktioner framtill. I den olycka jag refererat till i min fråga till kommunikationsministern var en gaffeltruck inblandad. Personskadorna blev allvarliga, bl. a. till följd av de spetsiga gafflarna.

Det är möjligt att täcka gaffelspetsarna med särskilda skydd, som avsevärt minskar skadorna vid en kollision. Det finns olika typer, en enklare variant med kuddar för varje spets och en dyrare men effektivare, som består av en madrasserad balk som sammanbinder spetsarna. Det senare skyddet är lätt att montera.

Dessa skydd finns ännu inte i den öppna handeln, men de går att beställa. Priserna varierar mellan 5 000 och 20 000 kr. Nu finns det 30 000–50 000 gaffeltruckar enbart i Sverige, och det borde finnas en marknad för serietillverkning, vilket skulle dra ned priset betydligt.

I Sverige saknas generella regler för hur gaffeltruckar skall skyddsutrustas vid framförande på allmän väg eller gata. Varken i vägtrafikkungörelsen eller i arbetarskyddsstyrelsens anvisningar för s. k. åktruckar krävs några skyddsåtgärder.

I Göteborg, där den nu aktuella olyckan inträffade, har man tagit in rekommendationer om skyddsåtgärder i de lokala trafikföreskrifterna. Trots detta är det inte vanligt att skydd används. Detta talar för att särskilda krav bör uppställas.

Herr talman! Jag vill ställa en kompletterande fråga till statsrådet: Är kommunikationsministern beredd att i samband med den kommande utredningen inom departementet pröva om särskilda regler för skyddsanordningar utanför arbetsområde kan införas för att undvika liknande olyckor i framtiden?

**Anf. 146 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:**

Herr talman! Jag utgår från att en sådan prövning kommer att ske i det sammanhanget. Det finns ju också andra åtgärder som kan vidtas. I det betänkande som jag hänvisade till tidigare föreslog man exempelvis att särskilda signallampor skulle finnas på truckarna för att man skulle uppmärksamma dem när de befinner sig i trafiken.



Det finns alltså olika lösningar. Men jag utgår som sagt från att man kommer att pröva även sådana lösningar som här nämndes.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

**Anf. 147 BERNDT EKHOLM (s):**

Herr talman! Jag är mycket tacksam för det svaret. Olyckan som inträffade i Göteborg var mycket allvarlig. Den ledde bl. a. till att en sjuårig pojke fick ena benet helt avklippt och det andra brutet. När det nu finns skyddsanordningar, som innebär att anläggningsytan vid en kollision blir mycket större, borde man verkligen utnyttja den möjligheten. Kostnaden är trots allt rimlig i förhållande till vad en truck kostar.

Tack så mycket för svaret!

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om vägförvaltningarnas vägstationer*

## **27 § Svar på fråga 1985/86:591 om vägförvaltningarnas vägstationer**

**Anf. 148 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:**

Herr talman! Rolf Kenneryd har frågat mig om i vilken utsträckning och på vilket sätt jag bevakar att länens vägförvaltningar beaktar regionalpolitiska effekter vid lokalisering resp. omlokalisering av sina vägstationer.

Inledningsvis vill jag framhålla att regeringen i vägverkets regleringsbrev för budgetåret 1985/86 bl. a. understryker vikten av att vägverket fortsätter den pågående översynen av verkets organisation på lokal och regional nivå. Ett bra vägnät och ett effektivt vägunderhåll är en viktig del i en aktiv regionalpolitik.

Jag utgår från att vägverket liksom övriga statliga myndigheter fortlöpande beaktar de regionalpolitiska aspekterna i enlighet med vad regeringen har föreskrivit i förordningen (1982:877) om regionalt utvecklingsarbete. Det är länsstyrelsen som skall verka för att de av riksdagen fastställda regionalpolitiska målen uppnås i länet.

Om en länsstyrelse anser att ett beslut av vägverket om lokalisering eller omlokalisering av en vägstation strider mot de regionalpolitiska målen i länet, kan länsstyrelsen enligt 38 § länsstyrelseinstruktionen (1971:460) begära att regeringen omprövar vägverkets beslut.

Det är således väl sörjt för att de regionalpolitiska effekterna beaktas vid beslut om lokalisering eller omlokalisering av vägstationer. Någon särskild "bevakning" från min sida behövs därför ej.

**Anf. 149 ROLF KENNERYD (c):**

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Bakgrunden till frågan är att vägförvaltningen i Hallands län överväger en omlokalisering av vägstationen i Unnaryd med dess filial i Torup till centralorten Hyltebruk.

En av vägförvaltningen utförd utredning ger vid handen att det ekonomiska resultatet av en omlokalisering blir svagt negativt. Som skäl för en eventuell omlokalisering åberopas överblickbarhet, resurssamordning och trafiktyngdpunkter. Den lokala arbetsledningen och personalen i övrigt gör

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om förbättrade  
kommunikationer  
i Bergslagen*

bedömningen att, under förutsättning av bibehållet entreprenörskap, omläggningen snarare ger sämre trafiksäkerhet och vägservice.

Unnaryd är beläget i den del av länets inland som ligger i Småland. Det är en församling som i likhet med Hallands inland i övrigt dras med vikande befolkningsutveckling, främst till följd av bristande lönsamhet i jord- och skogsbruket och en oförmånlig åldersstruktur. Till följd härav har såväl Hylte kommun som länsstyrelsen i Halland intensifierat ansträngningarna att motverka avfolkningen. En omlokalisering av vägstationen skulle medföra bortfall av ett tiotal arbetstillfällen eller i relativa tal ett bortfall av arbetstillfällen i s. k. Kockumsstorlek.

En omlokalisering skulle således motverka kommunens och länsstyrelsens strävanden, och vi Unnarydsbor upplever detta som att staten hjälper oss med den ena handen och slår oss på kinden med den andra. De regionalpolitiska skälen måste alltså anses väga mycket tungt.

Jag noterar att kommunikationsministern i svaret hänvisar till förordningen om regionalt utvecklingsarbete, som jag tidigare kände till. Jag tackar särskilt för påpekandet om överklagningsmöjligheten, vilken jag inte kände till. Jag vill emellertid ändå vädja till kommunikationsministern att via sina medarbetare och/eller länsstyrelsen i Halland orientera sig om förutsättningarna och därefter bevaka att de regionalpolitiska hänsynen får väga med den tyngd som kan anses vara berättigad.

Överläggningen var härmed avslutad.

**28 § Svar på fråga 1985/86:607 om förbättrade kommunikationer  
i Bergslagen**

**Anf. 150 Kommunikationsminister SVEN HULTERSTRÖM:**

Herr talman! Karl-Erik Persson har frågat mig om jag är beredd att snabbt medverka till att kommunikationerna förbättras i Bergslagen.

Jag anser att förbättrade kommunikationer har stor betydelse för att främja näringslivets utveckling.

Som ett uttryck för detta ingick i det s. k. Bergslagspaketet, som regeringen presenterade i februari i år, väg- och järnvägsinvesteringar för ca 155 milj. kr. Det var dels riksväg 60, förbifart Kopparberg i Örebro län och dels riksväg 70, förbifart Krylbo/Avesta i Kopparbergs län. På järnvägsområdet gavs medel för en ny järnvägs korsning vid Fagersta samt för tre broombyggnader mellan Ställdalen och Kil.

Satsningen på dessa projekt skall ses som regeringens omedelbara åtgärder för att bidra till bättre kommunikationer i Bergslagen. Vid sidan av detta sker naturligtvis satsningen på kommunikationsområdet inom ramen för ordinarie investeringsverksamhet.

Regeringen kommer också fortsättningsvis att noggrant följa utvecklingen i Bergslagen.

**Anf. 151 KARL-ERIK PERSSON (vpk):**

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret.

Jag tänker ta några exempel från Örebro län när det gäller kommunikationerna som jag anser trots allt blivit försämrade.

Vi har fått nedläggning av persontrafiken på bansträckan Ställdalen–Kil, indragning av rälsbussen från Kopparberg till Frövi och från Eskilstuna till Kopparberg, som har en stor betydelse för kommunikationen. Man har också upphört med tågstopp vid Storå station.

Detta är några exempel som jag menar går stick i stäv med vad industriministern uttalat om bra kommunikationer i Bergslagen.

När det gäller vägarna är situationen inte bättre. Låt mig ge några exempel: Europavägen Örebro–Karlskoga och riksväg 60 är det stora brister på, trots den stora satsningen på en enda liten bit förbi Kopparberg som kommunikationsministern nämnde. Infarten har dock upprört vissa människor i Kopparberg, och där finns faktiskt ett beslut om överklagning.

Riksvägen Hällefors–Karlskoga är i det närmaste ofarbar, och det är i stort sett inte bättre i övriga delar av Bergslagen.

Det är konstigt, herr talman, att ett departement talar om att åstadkomma förbättringar, medan ett annat åstadkommer försämringar. Detta är att beklaga. I det uttalande industriministern gjort säger han att det inte saknas pengar till bra regionalpolitiska projekt, men att det är projekt som saknas. Här är några man skulle kunna satsa på för att göra Bergslagen mera attraktivt, om man satsade på en bra kommunikation.

Överläggningen var härmed avslutad.

## **29 § Svar på fråga 1985/86:561 om information till företagare om följderna av radioaktivt nedfall**

**Anf. 152 Statsrådet BIRGITTA DAHL:**

Herr talman! Marianne Karlsson har frågat civilministern vilka initiativ regeringen avser att ta för att företagare snabbt skall kunna få information om de strålnivåer och de konsekvenser radioaktivt nedfall kan få för den fortsatta produktionen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

När det gäller information till jordbrukare har statens strålskyddsinstitut, SSI, huvudsakligen använt två informationsvägar. Dels och kanske främst har information givits till länsveterinärerna via länsstyrelserna, dels har direkt information lämnats genom massmedia. Detta förfarande har av SSI bedömts vara det säkraste och snabbaste sättet att nå såväl jordbrukarna som berörd allmänhet. De direkta rekommendationerna till lantbrukarna ges av lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna.

Med hänsyn till återverkningarna av det radioaktiva nedfallet på lantbruket i vissa, särskilt utsatta områden, kommer regeringen att införa en ordning för ersättning till lantbrukare och trädgårdsföretagare för merkostnader och inkomstbortfall med anledning av olyckan. I avvaktan på att skadereglering

**Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986**

*Om information till  
företagare om följderna  
av radioaktivt  
nedfall*

kan ske har regeringen i dag ställt 25 milj. kr. till lantbruksstyrelsens förfogande för förskottsutbetalning till jordbrukare och trädgårdsföretag som hamnar i akuta ekonomiska svårigheter.

Avslutningsvis vill jag erinra om att en utvärdering skall göras av berörda myndigheters insatser och erfarenheter med anledning av olyckan i Tjernobyl. Jag utgår från att man i detta arbete kommer att ta upp bl. a. strålskyddsinformationens innehåll, utformning och spridning. Energirådet kommer vid sitt sammanträde den 3–4 juli att ta ställning till ett första förslag om dels hur vår organisation allmänt sett bör förbättras, dels hur vi skall öka säkerheten i Sverige vid kärnkraftsolyckor utomlands.

**Anf. 153 MARIANNE KARLSSON (c):**

Herr talman! Tack för svaret.

En olycka har hänt i Tjernobyl. Tor Ragnar Gerholm skrev 1980: De fantasifulla visioner av haverier med katastrofala konsekvenser och genetiska skador långt in i framtida generationer av utplundring och utsugning, som nu under yviga gester marknadsföres, har ingen täckning i verklighetens värld. Här är det fråga om sabotage av ett allvarligare slag.

Herr talman! Det har aldrig varit menat som något sabotage mot kärnkraften när vi från centerns sida har pekat på riskerna med kärnkraften. Vi har endast velat ta ansvar för att vårt samhälle skall vara beboeligt för kommande generationer.

Tyvärr har informationen varit miserabel, statsrådet Birgitta Dahl. Den 4 maj kunde man i en dagstidning i Östergötland läsa: Släpp ut korna. I en annan tidning samma dag stod: Håll korna inne. Då ville en lantbrukare förhöra sig om hur han skulle göra. Han ringde strålskyddsinstitutet kl. 12.00. Två timmar efteråt kunde han konstatera att det var omöjligt att komma fram. Han ringde då lantbruksstyrelsen, länsstyrelsen, försvarsdirektören, länsveterinären, lantbruksnämnden men fick inget svar någonstans. LRF hade stängt för dagen. Han försökte då ringa till kommunen. Där var det stängt till efter helgen. Han ringde till hälsovårdschefens bostad. Hälsovårdschefen var bortrest. Ordföranden i miljö- och hälsoskyddsnämnden var oanträffbar, likaså förste vice ordföranden. Först kl. 17.50 på kvällen fick han ett svar av andre vice ordföranden på apoteket i Motala. Hon hade tyvärr ingen aning om vad lantbrukaren skulle göra.

Vi får inte bli tagna på sängen en gång till. Tjernobylolyckan har avslöjat bristerna i det svenska larmsystemet för radioaktiva utsläpp, om vi kan säga att vi har något larmsystem. I Östergötland har vi inte ens en gång någon mätstation, även om vi ligger ganska nära Oskarshamn.

Jag vill fråga Birgitta Dahl om Birgitta Dahl verkligen kommer att vänta så länge med en mätanordning. Vi har ju en egen svensk mätanordning som används i Österrike, men inte hos oss. Ämnar inte statsrådet att se till att mätanordningar sätts in omedelbart? Varför installerar vi inte sådana? Kommer statsrådet att med strålskyddsinstitutet ta upp frågan om information?

**Anf. 154** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Vi hade inte när situationen uppträdde någon annan organisation än den som strålskyddsinstitutet har och den som finns i kärnkraftslänen. Vi hade då att fatta beslut om hur man i den situationen bäst skulle handla. Det var olämpligt att lägga ut uppgifter på länsstyrelser eller olika mätstationer, för de har helt enkelt inte riktig utrustning som går att använda. *Den lärdom vi kan dra av detta tänker vi använda för att, som jag sade i mitt svar, så snart som möjligt bygga upp den organisation som behövs i alla län.*

Får jag i all blygsamhet erinra Marianne Karlsson om att det faktiskt funnits centerpartistiska energiministrar, som hade kunnat föreslå detta tidigare. Nu vill inte jag vara skadeglad eller efterklok, utan jag tycker att vi gemensamt skall inrikta oss på att för framtiden bygga upp någonting bättre. I dagens situation har vi snabbt agerat för att få en organisation som fungerar. Regeringen har i dag, som jag beskrev, dels infört ett stöd till företagen, dels också beslutat om en samordningsgrupp mellan de berörda myndigheterna. Just nu ges information till länsstyrelserna i de berörda länen för att de i fortsättningen skall kunna lämna information på ett bättre sätt.

**Anf. 155** MARIANNE KARLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svaret. Jag tror mig veta att statsrådet Birgitta Dahl tar den här frågan på allvar. Svenska folket måste ha full rättighet att få veta hurudan situationen är, inte minst våra bönder och lantbrukare. Situationen är sådan att vi genom matvarorna omedelbart kan få radioaktivitet rakt in i våra hushåll.

Jag tackar än en gång för det kompletterande svaret och hoppas att Birgitta Dahl kommer att fullfölja det hon sagt här i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

**30 § Svar på fråga 1985/86:575 om ökat skydd för utrotningshotade djurarter**

**Anf. 156** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lars Ernestam har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att öka statens stöd för skydd av utrotningshotade djurarter.

Lars Ernestam ställde en liknande fråga i januari i en interpellation till dåvarande miljöminister Ingvar Carlsson. Sedan dess har riksdagen i förra månaden godkänt regeringens budgetförslag för 1986/87 och därvid även avslagit en folkpartimotion om särskilda insatser för skydd av utrotningshotade djur. Vad som inträffat sedan riksdagsbeslutet och som föranlett Lars Ernestam att på nytt ta upp frågan framgår inte av frågans innehåll. Jag hänvisar därför till det svar som Ingvar Carlsson gav till Lars Ernestam i januari. Jag vill därutöver framhålla följande.

Det statliga naturvårdsarbetet i Sverige till skydd för faunan är främst inriktat på att bevara de hotade arternas biotoper. Under årens lopp har också ett stort antal områden skyddats genom olika former av naturvårdsför-

ordnanden som t. ex. nationalparker och naturreservat.

På detta sätt har flera hotade djurarter fått ökat skydd såsom havsörn, kungsörn, pilgrimsfalk, hackspettar m. fl. arter.

I nedre Dalälvsområdet har inlett säkerställandeåtgärder för hotade fågelarter. Tinäset och Båtforsområdet är exempel på sådana områden. Tinäset i Västmanlands län inrymmer en i flera avseenden unik fågelfauna, värdefulla insektslokaler och stor viltrikedom. Flera fågelarter som är hotade, bl. a. den utrotningshotade vitryggiga hackspetten, förekommer där.

S. k. djurskyddsområden avsätts av länsstyrelserna som skydd för djurlivet inom ett visst område. Sådana har avsatts i stor omfattning, ca 600 stycken. Flertalet avser skydd av fågel och ett trettiotal gäller säl.

Herr talman! Det som är av avgörande betydelse för de hotade arternas överlevnad är emellertid de åtgärder som samhället nu vidtar för att förhindra och förebygga miljöskador. Genom dessa åtgärder vill vi värna om den livsmiljö som är en förutsättning för en artrik fauna i vårt land.

**Anf. 157 LARS ERNESTAM (fp):**

Herr talman! Vad nytt som har hänt framgår inte av frågan, säger statsrådet Dahl. Det är ett oroande svar, mot bakgrund av det akuta utrotningshot som en rad djurarter står inför. Sverige har ratificerat Bernkonventionen, som ger förpliktelser för de stater som undertecknat den att verkligen vidta åtgärder.

Jag har valt ut tre arter i min fråga, i klart medvetande om att det finns andra, kanske inte lika kända, som löper samma risk för utrotning. Till de arter som jag har valt ut hör sälarna i Östersjön, och statsrådet måste väl ändå hålla med mig om att det där har hänt saker nyligen. Vi har fått klara rapporter om det akuta hot som de lever under. Vidare gällde det uttern i Gideälven. Vitryggig hackspett har vi diskuterat tidigare, det får jag erkänna.

När jag tackar statsrådet Birgitta Dahl för svaret, vill jag gärna redovisa att det ändå görs en del insatser för de här arterna. Det pågår olika projekt. Det intressanta man kan konstatera är emellertid att det är Världsnaturfonden som står för den huvudsakliga finansieringen. Naturvårdsverket finns med marginellt och täcker en del lönekostnader, och Vattenfall täcker också en del kostnader, t. ex. för utterprojektet. Vad som klart framgår av projekt-sammanställningarna är, som jag redan sagt, att staten endast går in med marginella stödåtgärder.

Mot den bakgrunden är det inte tillräckligt med de deklarationer miljöministern har gett i dag om de åtgärder som vidtagits. De här arterna är ju akut hotade!

Med hänvisning till frågesvaret vill jag därför ställa några kompletterande frågor till statsrådet: Anser statsrådet att vi i Sverige uppfyller de krav som Bernkonventionen ställer på oss? Anser statsrådet att de projekt som nu pågår är tillräckliga för att säkra dessa arters fortbestånd? Och slutligen återkommer jag till den fråga som jag har ställt flera gånger tidigare: Varför finns det i statsbudgeten inte något särskilt flora- och faunaanslag som kan sättas in till skydd för utrotningshotade arter?

Överläggningen var härmed avslutad.

**Anf. 158** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Oswald Söderqvist har frågat mig varför inte SMHI:s mätställen kopplades in direkt när omfattningen av utsläppen från Tjernobyl blev känd i slutet av april.

Jag har från statens strålskyddsinstitut inhämtat att SMHI:s mätställen inte har erforderlig utrustning för strålningsmätning. I det uppkomna läget kunde SMHI:s mätstationer därför inte utnyttjas för sådana mätningar.

Jag vill erinra om att en utvärdering skall göras av berörda myndigheters insatser och erfarenheter med anledning av olyckan i Tjernobyl. Jag utgår från att man i detta arbete kommer att ta upp bl. a. frågan om hur landets mätresurser bäst skall utnyttjas. Energirådet kommer vid sitt sammanträde den 3–4 juli att ta ställning till ett första förslag om dels hur vår organisation allmänt sett bör förbättras, dels hur vi skall öka säkerheten i Sverige vid kärnkraftsolyckor utomlands.

**Anf. 159** OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar energiministern för svaret på min fråga.

Frågan ligger i linje med de frågor som jag ställde till försvarsministern om resurserna inom civilförsvaret och inom militära förband och staber förra veckan.

Det hänvisas hela tiden till strålskyddsinstitutets uppgifter beträffande dugligheten för dessa mätinstrument och även för personalen, vilket SSI-chefen framförde när vi träffade honom i Energirådet för en tid sedan.

Jag tror att detta måste undersökas noggrant. Att SMHI inte skulle ha haft kompetens att mäta har man där själv förnekat. Man har själv gått ut och sagt att man tyckte det var konstigt att SMHI inte blivit tillfrågat, när man hade konstaterat isotoper på sina mätställen.

Den här frågan kan inte avgöras utan att man går till SMHI och ber om besked.

Jag avser också att ta upp – och det tycker jag att vi kan diskutera när vi träffas i Energirådet – vilka mätinstrument som finns inom civilförsvaret och inom det militära försvaret och de militära staberna, vilka mätgränser osv. som gäller för dem, för att få besked om detta.

Det finns en tendens i det här läget som jag tycker är oroväckande. Det gäller SSI. Det framhålls hela tiden att det bara är SSI som har kompetens, har utbildad personal, känner till något om radioaktivitet osv. Men det är ett faktum att det i de organisationer som jag nämnt har funnits kompetens, utbildning och mycket annat under många år, ända sedan 1950-talet då man började mäta radioaktivitet inom den militära utbildningen.

Det är litet oroväckande att man inom SSI nu förklarar att det bara är de själva som kan och vet något, och det tror jag vi måste uppmärksamma bättre.

**Anf. 160** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att vi, för undvikande av missförstånd, gör klart att det är skillnad mellan vad dessa organisationer

*Om mätningen av  
radioaktivt nedfall*

skulle kunna göra – på den punkten skall vi självfallet undersöka alla möjligheter att mobilisera dem för framtiden – och det som de kunde göra i den nu uppkomna situationen.

Redan de två första dagarna av den här krisen kunde vi faktiskt konstatera att dessa organisationer saknade adekvat mätutrustning. De instrument som fanns på andra ställen var inte användbara för den här typen av mätningar. Det var det grundläggande svar som vi redan då kunde ge. Vi förfogar inte i dag över den organisation som bäst skulle behövas i en situation av det slag som vi nu har upplevt.

Vi skall i Energirådet diskutera vad vi skall göra inför framtiden, Oswald Söderqvist. Det är det väsentliga.

**Anf. 161 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):**

Herr talman! Jag håller med om att det säkert finns mycket som vi kan göra åt detta och att framtidsaspekterna är mycket viktiga.

Men de uppgifter som kommit från SSI och som nu upprepas av energiministern om att SMHI – som min fråga i dag gäller – inte skulle ha kompetens, strider mot de uppgifter som man från SMHI själv gått ut med i pressen. Där har man undrat varför inte deras rapporter tagits ad notam.

Jag kan inte svara på den frågan, eftersom jag inte har tillräcklig kunskap. Men jag skulle kunna vidarebefordra den till SMHI och höra vad som ligger bakom de protester som man där uttryckt i offentliga sammanhang.

Vi skall inte gräva ner oss i de misstag som gjorts, men jag tycker att det finns en tendens – jag vill upprepa det – att SSI försökt monopolisera frågan och säga: Det är bara vi som kan, det är bara vi som vet.

På det sättet har vi kanske missat ett tätare nätverk för mätningar, som vi kanske kunde ha haft om man snabbt hade kontrollerat möjligheterna på andra ställen.

**Anf. 162 Statsrådet BIRGITTA DAHL:**

Herr talman! Jag tycker att vi inte skall ägna våra krafter åt att gräva i det förflutna och i detaljer alltför mycket.

SMHI har protesterat mot att man inte för flera år sedan – när man begärde det – fick pengar för att bygga upp den här organisationen. Det är också ett faktum att det på några av SSI:s mätstationer är SMHI:s personal som gör avläsningarna. Det är så som den uppgift som Oswald Söderqvist refererar till har kommit fram, och den har förvisso blivit använd.

**Anf. 163 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):**

Herr talman! Vi skall inte jaga syndabockar – det är tillräckligt allvarligt som det är. Jag vill inte heller måla fan på väggen, för han sitter redan där.

Faktum är ju att det har kommit protester, som jag tycker att man inte skall avvisa. SMHI har uppgett att man tidigt ringde in rapporter till SSI. Och SSI har sagt att dessa har försvunnit någonstans i hanteringen efter det att någon lägre tjänsteman, eller vem det var, hade tagit emot dem.

Utan att så att säga jaga syndabockar tycker jag att det ändå är ganska anmärkningsvärt att det – jag upprepar – finns en tendens inom SSI att vilja monopolisera denna verksamhet. Det är bara SSI som kan och vet något i



sådana här frågor. Det måste vi protestera emot och ha uppmärksamheten riktad på i den fortsatta utredningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om åtgärder med anledning av den höga radioaktiva strålningen i Gävletrakten*

**32 § Svar på frågorna 1985/86:586 och 590 om åtgärder med anledning av den höga radioaktiva strålningen i Gävletrakten**

**Anf. 164** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! De meteorologiska förhållandena, vindriktning och nederbörd, över bl. a. Gävleområdet tiden närmast efter olyckan i kärnkraftverket i Tjernobyl innebar att detta område i särskild grad fått kännning av olyckans effekter.

Jag finner det fullt förklarligt att man i särskilt utsatta områden känner oro över vad som hänt.

Läget är naturligtvis allvarligt. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att säkerhetsnormerna är mycket stränga. Åtgärder vidtas därför långt innan strålningen medför risk från folkhälsosynpunkt. Det kan därför inte uteslutas att sådana åtgärder i sig har bidragit till att skapa oro. Trots detta anser jag att den svenska säkerhetsfilosofin är att föredra. Maximal säkerhet bör allmänt eftersträvas. I denna filosofi ingår också att lämna en så tidig och fullständig information som möjligt.

Vad särskilt gäller informationen i Gävleområdet vill jag meddela att statens strålskyddsinstitut, SSI, nu har gått ut med information till alla hushåll i stora delar av Gävleborgs och Uppsala län om olyckan och om dessa återverkningar i området.

Mätungsverksamheten beräknas fortsätta under lång tid i Gävleområdet liksom i övriga delar av landet. Frågan om eventuella ytterligare åtgärder får bedömas bl. a. mot bakgrund av dessa mätningar.

Jag är övertygad om att berörda myndigheter gör vad som är möjligt, vad gäller såväl information som åtgärder i övrigt. Detta hindrar inte att förbättringar givetvis kan och bör göras. En översyn av hur samhällets resurser och organisation bäst skall utnyttjas vid olyckor av här aktuellt slag har redan inletts.

Jag vill slutligen nämna att regeringen i dag har beslutat att tillsätta en grupp med uppgift att samordna de särskilda myndighetsinsatser som behövs för att avhjälpa och begränsa skadeverkningar efter kärnkraftsolyckan i Tjernobyl.

**Anf. 165** TREDJE VICE TALMANNEN:

I Gunnar Björks i Gävle frånvaro medger jag att Gunnel Jonäng å dennes vägnar får ta emot svaret.

**Anf. 166** GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret på Gunnar Björks i Gävle fråga.

Den radioaktiva strålningen är extremt hög i Gävletrakten. Detta har skapat en stor oro hos befolkningen. Oron har förstärkts genom den

motsägelsefulla information som har lämnats. I går talades på ledarsidan i den socialdemokratiska Söderhamns-kuriren om "informationskatastrof". Det är en riktig bedömning.

Bristerna när det gäller informationen har skapat en förtroendeklyfta mellan myndigheter och enskilda människor som är mycket olycklig.

Jag vill för min del inte lägga skulden för den bristfälliga informationen på länets regionala eller kommunala myndigheter.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för oss länsbor men däremot inte det direkta ansvaret vid olyckor i kärnkraftverk. Länsstyrelsen har inte heller någon expertis på området.

Skulden ligger hos de centrala myndigheterna. SSI har stort ansvar. Dess information kom sent och var ofullständig.

Också regeringen har varit senfärdig. Först i dag, alltså efter en månad, tillsätter man en samordningsgrupp.

Jag utgår från att statsrådet inser att Sveriges folk i händelse av en ny reaktorolycka inte ytterligare en gång får försättas i samma situation som nu, med osäkerhet på grund av motstridande information. Även de län som inte har kärnkraftverk – som t. ex. Gävleborgs län – måste få rejäla resurser för beredskapsplanering.

Jordbrukarna är djupt oroade. De frågar: Vilka garantier finns för framtiden? Är jorden förstörd? Om man plöjer ner det hela, vad händer då med jorden och med grundvattnet? Vad händer om jorden är förstörd? Vad betyder det för länet och för jordbrukarna?

Också irritationen bland jordbrukarna är stor. Det ges ändrade rekommendationer om höskörden. Ena dagen skall man slå och kassera; nästa dag är det annat som gäller.

SSI har gått ut med samma direktiv för hela landet när det gäller provtagning och mätning. Nu underkänner SSI de vallprov i Gästrikland som har tagits enligt direktiven, och nya prov har tagits.

**Anf. 167 BERTIL MÅBRINK (vpk):**

Herr talman! Jag tackar Birgitta Dahl för svaret.

Jag kan i stort sett instämma i Gunnel Jonängs anförande om de problem som har uppstått inte bara i Gävleområdet utan också i Gästrikland.

Sedan vill jag gärna vidarebefordra en fråga till Birgitta Dahl. I går kväll ringde nämligen en lantbrukare, Jörgen Pettersson från Torsåker, ett samhälle som ligger mellan Hofors och Sandviken, och sade följande:

Det finns information som säger att jorden är förgiftad för lång tid framöver. Enligt andra uppgifter är det ingen fara. Jag skall investera stora summor i täckdikning. En lantbrukarkollega skall investera i en gödselvård-sanläggning. Kan vi bönder fortsätta att leva som vanligt, dvs. bruka jorden och göra sådana här stora investeringar?

Jag sade att jag skulle skicka frågan vidare till energiministern. Jag vet att Jörgen Pettersson och andra lantbrukare väntar med stort intresse på ett svar från energiministern.

Det här är ett exempel på hur stämningen är i Gästrikland. Det beror på bristande eller motsägande information – det är ett faktum. Det beror naturligtvis också på en obefintlig beredskap.

Jag vill fråga Birgitta Dahl om inte också de län som inte har kärnkraftverk inom länet måste upprätta beredskapsplaner i fortsättningen.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

**Anf. 168** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Av andra svar jag har lämnat och av meddelanden som har skickats ut om de beslut som regeringen fattat i dag har det redan framgått att det i Energirådets arbete ingår att till början av juli redovisa ett förslag om hur vi för framtiden skall förstärka vår organisation. Därvid utgår vi ifrån som en självklarhet att vi behöver ha en organisation i hela landet, dvs. i samtliga län, för att hantera den här typen av frågor.

Det finns ingen anledning att vara skadeglad eller efterklok och peka på att många regeringar före den nuvarande kunnat organisera detta. Istället måste vi nu se till att lära oss för framtiden.

När det sedan gäller den enskilde jordbrukaren skall han för att få konkreta svar på sina frågor vända sig till lantbruksnämnden i länet. Nämnden kommer att ge honom detaljerade råd avseende just hans gård enligt de anvisningar som gäller i och med de beslut som har fattats under gårdagen och i dag av regeringen och av de ansvariga myndigheterna. Genom ett antal olika beslut har vi förstärkt organisationen, både regionalt och centralt, så att den skall kunna klara en sådan individuell rådgivning till enskilda bönder.

**Anf. 169** GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Det svar Birgitta Dahl gav nu när det gäller planeringsberedskapen i andra län än dem som har kärnkraftverk är positivt och bra.

Jag vill säga att oron är särskilt stor just bland jordbrukarna därför att de får så olika rekommendationer. Det som gäller den ena dagen gäller inte den andra. Just nu är oron stor på grund av att man har kasserat de prov som gjorts enligt de direktiv som utgått från SSI. Jag vill verkligen varna för att man utnyttjar situationen i länet i något slags experiment eller i forsknings-syfte. Det kommer vi inte att acceptera under några omständigheter.

Jag vill också erinra om att länsstyrelsens försvarsenhet i Gävleborgs län har haft bekymmer just för att informationen från SSI varit dålig. Det har försvärat för försvarsenheten att få fram information till befolkningen.

**Anf. 170** BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag är överens med energiministern om att man inte bör vara skadeglad. Frågan är så pass allvarlig att det inte finns utrymme för någon att vara skadeglad.

Jag inkasserar beskedet att alla län skall ha en beredskap och kan inte pressa energiministern på något mer svar till Jörgen Pettersson. Han får informera sig efter de beslut som har fattats i går och i dag av regeringen.

Jag vill fråga energiministern: Varför har regeringen tagit en månad på sig för att tillsätta den här gruppen? Det är nog många som ställer sig den frågan. Det är för mig väldigt förvånande att det måste ha tagit en hel månad. Regeringen har ju ändå varit informerad om den oro och de vilseledande uppgifter som har lämnats, bl. a. i Gävleområdet och Gästrikland i övrigt.

*Om åtgärder med anledning av den höga radioaktiva strålningen i Gävletrakten*

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om beredskapen inom  
området kring Ring-  
hals kärnkraftverk*

**Anf. 171** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag finner anledning att invända mot den här beskrivningen. Vi har i Sverige ställts inför en inte bara i vårt lands utan i världens historia unik situation, som vi inte hade någon förberedelse för. Då har vi handlat steg för steg enligt en i och för sig genomtänkt och, som jag anser, riktig plan. Vi har ju först de senaste veckorna ställts inför de mycket besvärliga problem som råder i den här delen av landet. Vi har koncentrerat våra insatser för att steg för steg kunna frisläppa olika områden, samtidigt som vi steg för steg förbättrat våra insatser i de mest drabbade delarna av landet. Jag tror inte att det hade varit möjligt att gå till väga på ett bättre sätt i den väldigt besvärliga situation vi ställdes inför. När vi har märkt att de insatser vi gjort inte har räckt till, har vi förstärkt dem, och vi har arbetat så fort som det någonsin varit möjligt i denna mycket svåra situation. Nu koncentreras insatserna för att hjälpa de människor i området i Gästrikland och angränsande landskap som har särskilt svåra problem. De kommer att få all den hjälp de behöver.

**Anf. 172** GUNNEL IONÄNG (c):

Herr talman! Birgitta Dahl säger att tidigare regeringar ju kunde ha sört för den här planeringsberedskapen för länen. Jag vill bara säga att den möjligheten över huvud taget inte fanns. Jag erinrar mig hur förhånad man blev, när man talade om möjligheten av ett reaktorhaveri. Det kommer jag inte att glömma i första taget. Ett reaktorhaveri kanske kunde hända en gång på hundratusen år eller något liknande – det var vad man fick höra då. I det debattläge som då rådde fanns det ingen möjlighet för någon regering att, mer än vad som skedde, komma med planeringsberedskap för reaktorhaverier.

**Anf. 173** BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det är bra att regeringen har handlat och vidtagit åtgärder – det har jag sagt tidigare. Jag vet att energiministern inte har rätt till något mer inlägg, men trots allt kvarstår kritiken. En månad var lång tid; det tycker jag fortfarande.

I en tidning i dag – det är för resten i Ny Dag – ställer man frågan: Varför stängde Västtyskland så snabbt lekplatser för att inte barn skulle utsättas för radioaktivt nedfall, medan det i Gävle inte gick fram någon information så att man kunde vidta åtgärder? Tydligt har Västtyskland en bättre beredskap än vad vi har haft. Nu skall denna beredskap tydligen förbättras, så att man kan undvika sådana här saker i fortsättningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

**33 § Svar på fråga 1985/86:589 om beredskapen inom området kring  
Ringhals kärnkraftverk**

**Anf. 174** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Viola Claessons fråga behandlar beredskapen inom området mot kärnkraftsolyckor vid våra kärnkraftverk, i första hand Ringhals.

Denna beredskap har under ett antal år successivt byggts upp. Planeringen och övriga åtgärder har det självklara syftet att skydda människor och miljö, om en olycka i ett kärnkraftverk skulle få konsekvenser även utanför verket. Betydande personella, materiella och ekonomiska instser har gjorts. Ett omfattande planerings- och utbildningsarbete genomförs. Stora investeringar görs för att säkerställa bl. a. larm, strålningsmätning och teleförbindelser. Personal kan snabbt finnas tillgänglig vid de aktuella länsstyrelserna och övriga berörda myndigheter. Övningar genomförs fortlöpande. Förhandsinformation har gått ut till befolkningen. Den av mig här beskrivna beredskapssupplemenet i de fyra län där det finns kärnkraftverk är i väsentliga delar nu klar. Detta gäller således även Hallands län, där Ringhals är beläget.

Jag vill erinra om att regeringen den 27 februari detta år har beslutat att åtgärder skall vidtas i alla kärnkraftverk för att lindra konsekvenserna vid svåra haverier. Kärnkraftsföretagen har uppmanats att forcera detta program för säkerhetshöjande åtgärder i kärnkraftverken.

**Anf. 175 VIOLA CLAEISSON (vpk):**

Herr talman! Jag tackar Birgitta Dahl för det svar som jag här har fått.

En härdsmlta vid Ringhals skulle skapa oöverbinnerliga bekymmer för hela Sverige, och kanske särskilt för oss i Västsverige. Beredskapen är – trots det som Birgitta Dahl har sagt i sitt svar – i varje fall för närvarande helt värdelös den dag det smäller, och att det kan smälla vet vi ju nu.

I min egen kommun – i Marks kommun – i Sjuhäradsbygden har jag själv varit med om en uppsplitande debatt. Det var en vecka efter folkomröstningen 1980. I kommunstyrelsen skulle vi nämligen fatta beslut med anledning av ett yttrande om riskzonerna kring Ringhals. självbelåtna linje 1- och linje 2-anhängare i kommunstyrelsen var helt förvissade om att det räckte med en riskzon som omfattade 15 kilometer, medan vi andra krävde att beredskapen även skulle gälla vår kommun – dvs. vad SSI hade rekommenderat. De som vann debatten trodde inte ens att det någonsin skulle bli aktuellt att följa den beredskapsplan som säger att vi skall evakuera och hjälpa dem som bor inom den inre skyddszonen. Vi skulle alltså hjälpa de andra människorna. Ända tills för några veckor sedan – till dess att Tjernobykatakstrofen var ett faktum – trodde vi att man hade satt sig in i de planer som fanns. Men, Birgitta Dahl, så var inte alls fallet! Radio Sjuhärads intervjuer med ansvariga, både inom Marks kommun och på länsstyrelsen i Hallands län, avslöjar att det finns brister som är av den arten att man utgår från att de ansvariga inte ens gått igenom de pärmar eller läst den information som man skulle ha tagit del av.

Jag frågar Birgitta Dahl: Hur skall vi i Marks kommun klara av att evakuera och att hjälpa dem som bor närmare Ringhals än vi? Oftast är det så, att vindriktningen från Ringhals går just mot vår kommun, och det skulle vara förödande. Vi skall hjälpa andra människor, men inte en enda ansvarig vet hur han eller hon skall bete sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

**Anf. 176** Statsrådet BIRGITTA DAIL:

Herr talman! Görel Thurdin ifrågasätter såväl mätningsverksamheten som informationsverksamheten med anledning av olyckan i kärnkraftverket i Tjernobyl. Jag vill för min del framhålla att jag inte har anledning att tro någonting annat än att de mätningar som statens strålskyddsinstitut (SSI) och övriga myndigheter utför är korrekta, att deras information är riktig och att rådgivningen är relevant.

Det är samtidigt viktigt att betona att den uppkomna situationen är unik. Detta har naturligtvis medfört risk för felbedömningar och misstag liksom oförutsedda krav på bl. a. myndighetsorganisationen. Behov av en förbättrad beredskap har också konstaterats bl. a. av de ansvariga myndigheterna. Dessa har redan föreslagit vissa åtgärder härvidlag. Energirådet kommer vid sitt sammanträde den 3–4 juli att ta ställning till ett första förslag om dels hur vår organisation allmänt sett bör förbättras, dels hur vi skall öka säkerheten i Sverige vid kärnkraftsolyckor utomlands.

Jag vill vidare nämna att regeringen i dag har beslutat att tillsätta en grupp med uppgift att samordna de särskilda myndighetsinsatser som behövs för att avhjälpa och begränsa skadeverkningar efter kärnkraftsolyckan i Tjernobyl.

När det gäller Görel Thurdins fråga om SSI:s prioritering av mätområden och mätinsatser vill jag säga följande. Mätningar har skett, och sker, över hela landet. Så är t. ex. ca 25 fasta mätställen jämnt fördelade över landet.

För mätning av markbeläggning gjordes tidsmässigt en viss prioritering av de södra delarna av landet – detta med hänsyn till det bedömda riskläget och till att det var där som det var mest aktuellt att släppa ut korna på bete.

En kraftsamling sker för närvarande i bl. a. Gävleborgs och Uppsala län med hänsyn till att dessa områden påverkats i högre grad än övriga delar av landet. Koncentration av strålskyddsinstitutets insatser görs alltså till de områden där problemen bedöms vara störst.

**Anf. 177** GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag får tacka energiministern för svaret.

Jag har i min hand en lägesrapport från SSI daterad den 16 maj. I den kan jag läsa att det var endast två mätstationer som gav riktigt höga utslag den 29 april, och det var den i Njurunda söder om Sundsvall och den i Umeå. Den 21 maj, dvs. tre veckor därefter, anlände denna rapport till Örnsköldsviks kommun, som ligger ungefär mitt emellan dessa orter. Vilken beredskap fanns där? Det hade varit lämpligt att kommunerna fått veta sådana här saker redan från början.

I Västernorrlands län har SSI satt ut tolv mätpunkter på vardera en kvadratmeter. Enligt mätningar som kommunen har gjort kan värdena på en enda åker variera från det lägsta till i princip det högsta värdet, beroende på att marken sluttar och på att snö låg kvar på vissa ställen när detta hände. Vilken tillförlitlighet har mätningarna på dessa tolv kvadratmeter?

Numera erhåller kommunerna centralinformation från massmedia – det har man åtminstone sagt till mig. Murklorna går att äta i Härnösand men inte

i länet i övrigt, men murklor utannonseras. Bönderna skulle inte ha bränt fjolårsgräset, men det har de gjort. Ingen skulle ha varit ute och krattat, men det har alla gjort.

I vägdammets uppmäts nu höga värden långt över gränsvärdena. I ett älgfoster från en trafikskadad älg uppmättes flera gånger högre värden än gränsvärdena. I Gävle går försöksdjur ute, men resultaten är hemliga.

Jag blir mycket orolig. Bristen på information och relevant rådgivning är mer frustrerande än att vi får veta hur det ligger till och att vi får riktiga råd. Går det inte att via radio ge någon form av löpande uppgifter om mätningar och en relevant rådgivning i förhållande till mätningarna, så att människor slipper spekulera som de nu gör?

**Anf. 178 Statsrådet BIRGITTA DAHL:**

Herr talman! Det är sant att det har varit svårigheter med informationen, som framgick av mitt svar. Det är däremot inte sant att vi skulle ha försökt undanhålla information, utan bristerna därvidlag får hänföras till kontot att vi ställdes inför en unik situation som vi inte hade erfarenheter att klara.

Nu inriktas alla ansträngningar på att ge så bra information som över huvud taget är möjligt, och vi skall lära oss att för varje dag förbättra den. Insatserna koncentreras till de län där dessa problem finns. Självfallet undanhåller vi inte någon sanning som vi känner till – det vill jag bestämt tillbakavisa.

**Anf. 179 GÖREL THURDIN (c):**

Herr talman! Jag förmedlar bara informationen och upplevelserna i det län som jag kommer från, och det känns inte tillfredsställande att möta de uppgifterna.

I rapporten från SSI står det att det är bra om kommunerna mäter mera själva. Men det finns inte mätinstrument för att kommunerna skall klara det, och det fattas åtskilligt ännu i materiell beredskap. Jag hoppas att det också tillhör den planering som har påbörjats.

**Anf. 180 Statsrådet BIRGITTA DAHL:**

Herr talman! Bland de beslut som regeringen i dag har fattat ingår att de berörda länsstyrelserna har fått ekonomiska resurser för att skaffa sig den utrustning de behöver för att klara informationen till allmänheten. Just nu pågår, som jag nämnde, en information på SSI med representanter för de berörda länsstyrelserna för att de också skall få den kunskap de själva behöver för att klara detta arbete.

**Anf. 181 GÖREL THURDIN (c):**

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att man lär av detta att det är bättre att så fort som möjligt gå ut med den information man har än att vänta. Det är säkert minst lika lugnande som om man i stället låter massmedia gå ut med den så småningom – vilket ju har skett i detta fall.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1985/86:155.  
29 maj 1986

*Om mätningen av och  
informationen om  
radioaktiv strålning*

**35 § Svar på fråga 1985/86:596 om gränsvärden för dioxinutsläpp**

**Anf. 182** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat jordbruksministern om han är beredd att snabbt vidta åtgärder för att minska utsläppen av dioxiner och, som redovisats i en särskild rapport från kemikalieinspektionen, införa gränsvärden för dioxinutsläpp.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Av svar som tidigare lämnats i riksdagen har framgått att regeringen uppmärksamst följer frågan om dioxiner och andra liknande ämnen i miljön. Regeringen har också förvässat sig om att svenska forsknings- och utredningsinsatser på området bedrivs i den omfattning och med den intensitet som är möjlig med hänsyn till omständigheterna. Dessa insatser redovisas i mitt svar i riksdagen den 15 maj i år om minskning av dioxinutsläpp med avgaser från bilar.

Den i frågan angivna rapporten är en sammanställningspromemoria som är utförd av en enskild tjänsteman. Det har uppgivits för mig att varken naturvårdsverket eller kemikalieinspektionen har tagit ställning till promemorians innehåll. Promemorian ingår i det utredningsarbete som nu pågår om dioxiner. Detta utredningsarbete, som sammanhålls i huvudsak av naturvårdsverket, omfattar alla de delfrågor som inryms i dioxinproblemet såsom utsläppskällor, t. ex. avfallsförbränning, biltrafik och industriell verksamhet, spridningsmekanismer, giftighet och andra effekter på miljön och möjliga motåtgärder. Frågan om dioxiner i miljön kommer att tas upp vid sammanträde med naturvårdsverkets styrelse nästa månad.

Regeringen har, främst med anledning av risken för bildning av dioxiner vid avfallsförbränning, givit naturvårdsverket och energiverket i uppdrag att utreda bl. a. de miljömässiga förutsättningarna för sådan förbränning. Uppdraget kommer att redovisas till regeringen inom kort.

Jag ser med stort allvar på de risker som är förenade med dioxiner i miljön. Det är nödvändigt att vi skyndsamt kommer till rätta med dioxinproblemet. Vilka ytterligare åtgärder som nu måste vidtas, inkl. införandet av gränsvärden, kommer vi att ta upp till värdering när naturvårdsverkets redovisning föreligger.

**Anf. 183** LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Dioxiner är besvärliga kemikalier, rests substanser eller vad man nu vill kalla dem. De är mycket giftiga även i små mängder. Precis som DDT och PCB anrikas i de näringskedjorna och har en mycket lång nedbrytningstid. Därför kan mycket små mängder på sikt bli ganska förödande både för miljön och för människor och djur. De få försök som har gjorts på det här området har visat att den mänskliga organismen tar skada.

Dioxiner uppkommer, såsom sades i svaret, på många olika sätt – från den kemiska industrin, genom bilavgaser osv. – men den absolut största delen uppkommer genom sopförbränning. På det området kan man naturligtvis göra en hel del. Det allra radikalaste sättet är att minska mängden sopor som



förbränns. Vi har i det här landet 1 250 000 ton sopor årligen, och hälften därav förbränns i dag. Vi borde kunna minska sopmängden, och vi borde kunna sortera soporna i större utsträckning än vi gör. Det är åtgärder på detta område som man i inledningsskedet borde kunna vidta.

Vi vet mycket litet om vad som händer och på vilket sätt dioxinerna uppstår vid förbränning. Det måste vi ta reda på för att kunna komma till rätta med problemet. Vi kan läsa om det i rapporten "Dioxiner – ett verkligt hot mot människa och miljö på kortare respektive lång sikt". Det är bra att regeringen uppmärksammar problemet och tar det på allvar, men det är inte nytt. Det är ett par år sedan man började ställa saken på sin spets med de upptäckter man då gjorde.

Jag skulle vilja veta vad energiministern egentligen vill föreslå för att minska sopmängderna, för att öka kunskaperna och för att införa gränsvärden.

**Anf. 184** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! När det gäller forskningsinsatser om dioxinfrågor är Sverige absolut världsledande, satsar mer och har gjort det tidigare än något annat land. Vi börjar närma oss den punkt när vi har beslutsunderlag för att kunna gå vidare med detta.

Vad gäller frågan om sopmängder vill jag säga att om Lennart Brunander frågat om det skulle jag ha svarat att det är självklart att det viktigaste vi kan göra är att se till att vi för det första inte får så mycket sopor att ta hand om och att vi för det andra sorterar dem så att vi kan hantera dem på ett bra sätt. Den saken ämnar jag behandla när jag om ett par dagar skall delta i Svenska renhållningsverksföreningens årsmöte.

**Anf. 185** LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för det kompletterande svaret. Uppenbarligen har vi ganska lika åsikter om frågan, och det är bra.

När det gäller sopmängderna har vi faktiskt ett beslut sedan 1970-talet om att sortera mer sopor, och detta går åt galeit håll. Vi bränner mer sopor i stället för att sortera mer och mer. Egentligen borde inte denna situation behöva vara så allvarlig som den är. Nu hoppas jag att de åtgärder som statsrådet talat om verkligen ger resultat så att något blir gjort snart. Dioxin är ett av de farligare utsläppen vi har. Det påverkar oss människor på ett mycket negativt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

**36 § Svar på fråga 1985/86:597 om förbud mot vissa kemikalietester**

**Anf. 186** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Mats O Karlsson har frågat jordbruksministern när LD-50-tester helt kan förbjudas i Sverige.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Vid det internationella seminarium som i kemikalieinspektionens regi hölls i Stockholm i förra veckan diskuterades bl. a. de s. k. LD-50-testerna. Denna testmetod innebär att ett större antal försöksdjur ges sådana doser av kemiska preparat att 50 % av försöksdjuren dör. Vid seminariet rådde en stor enighet om de etiska och vetenskapliga invändningar som kan riktas mot testmetoden. Deltagarna var därför också överens om att man borde söka alternativa och kompletterande utvärderingsmetoder. Exempel på sådana är att man i stället jämför de olika ämnenas kemiska struktur, att man i stället gör vävnads- och blodtester samt att man utnyttjar modern datateknik. Ett mycket aktivt arbete med vissa av dessa alternativ pågår i Sverige i ett forskningsprojekt vid Stockholms universitet. Även i många andra länder pågår likartad forskning.

Jag finner det glädjande att man internationellt kunnat enas om att minska användningen av LD-50-tester och att satsa resurser på att ta fram alternativa metoder. Redan i dag används LD-50-tester med färre antal djur än tidigare. Testmetoden kan tyvärr inte undvaras i dag, men målsättningen måste dock vara att den pågående forskningen skall kunna leda till sådana rön att man snarast och i största möjliga utsträckning kan avstå från användningen av LD-50-tester.

**Anf. 187 MATS O KARLSSON (s):**

Herr talman! Jag vill tacka miljöministern för ett bra svar på min fråga. Jag vill också uttrycka min tillfredsställelse över det initiativ som den nybildade kemikalieinspektionen har tagit vid det omtalade OECD-seminariet.

Som jag anger i min fråga har kritiken mot LD-50-tester två utgångspunkter. Dels är de vetenskapligt tvivelaktiga, dels är de oetiska och kräver ett stort antal försöksdjur. Trots att den vetenskapliga kritiken under senare år blivit alltmer samstämmig och flera myndigheter, bl. a. produktkontrollbyrån inom kemikalieinspektionen samt Läkemedelsindustriföreningen, ändrat sina bestämmelser och slutat kräva LD-50-test dröjer sig metoden kvar på flera håll i landet.

Under 1985 förekom enligt ansökningar om etisk prövning av djurförsök sådana tester i Stockholm på statens miljökontrolllaboratorium, hos Astra och Kabi Vitrum samt hos FOA i Umeå. Min bedömning är att detta utnyttjande av en gammal, tvivelaktig metod många gånger beror på slentrian – man kan metoden, har alltid använt den och det är besvärligt att ställa om till något nytt.

Produktkontrollnämnden har också i brev i oktober 1985 till Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök vittnat om hur svårt det är att nå ut med information till dem som avser att komma in med dokumentation över ett nytt medel. Produktkontrollnämnden kräver inte LD-50-test. Den metoden nämns över huvud taget inte i dess råd och anvisningar. Ändå finns metoden kvar och test utförs. Det är därför jag tror att ett enkelt förbud vore det effektivaste för att få slut på användningen av metoden. Det skulle säkert också stimulera utvecklingen av alternativa testmetoder.

**Anf. 188** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag delar Mats O Karlssons uppfattning att det skulle vara utomordentligt bra om vi direkt kunde förbjuda metoden – den krävs inte som grund för att läkemedel skall bli godkända i Sverige. Anledningen till att det är svårt är att ett antal andra länders klassificeringssystem för att godkänna läkemedel bygger på metoden. Här liksom i så många andra frågor som gäller miljön måste vi försöka få andra länder att ändra sina regler för att helt kunna komma bort från metoden. Jag vill deklarera att regeringens och de svenska myndigheternas inställning är helt entydig: Vi önskar så fort som möjligt komma bort från dessa metoder.

**Anf. 189** MATS O KARLSSON (s):

Herr talman! Jag är mycket nöjd med den kompletteringen av svaret. Just på grund av det statsrådet Birgitta Dahl nu sade var det speciellt viktigt att seminariet som hölls i förra veckan hade samlat deltagare från inte mindre än 16 länder och att det sker en samverkan inom OECD. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

### **37 § Svar på fråga 1985/86:611 om ökade medel till energiforskning**

**Anf. 190** Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Marianne Andersson har frågat mig om jag avser vidta åtgärder för att öka medlen till energiforskning och då med särskild betoning på användarsidan.

Förslag till program för forskning och utveckling inom energiområdet har nyligen överlämnats till regeringen av energiforskningsutredningen (SOU 1986:31). Förslaget remissbehandlas för närvarande. Regeringen avser att för riksdagen framlägga ett samlat forskningspolitiskt förslag i början av år 1987. Jag vill mot denna bakgrund inte föregripa remissutfallet när det gäller energiforskningsutredningen och beredningen av regeringens forskningsproposition.

Jag vill emellertid betona att regeringens beslut om direktiven till energiforskningsutredningen fattades innan olyckan i Tjernobyl ägde rum. Det är inte möjligt att nu bedöma hur denna händelse kan påverka inriktningen av den framtida energiforskningen. Det underlag som under hösten kommer att utarbetas inom Energirådets ram kommer att utgöra ett underlag för en sådan bedömning.

**Anf. 191** MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka energiministern för svaret. Det är positivt att energiministern är öppen för att olyckan i Tjernobyl kan påverka programmet i för alternativen positiv riktning. Jag vill bara ytterligare poängtera vikten av andelen resurser till användarsidan och till hushållning blir större än vad den är i det förslag som föreligger.

Jag ställde frågan särskilt mot bakgrund av olyckan i Tjernobyl, som har fått oanade konsekvenser även för oss här i Sverige.

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om ökade medel till  
energiforskning*

Oppositionen mot kärnkraften har ju växt ut i landet och även inom det socialdemokratiska partiet. Man har på allvar insett att den risk som vi i centern under många år har påtalat är en realitet. Denna fråga kommer ju också att debatteras här i kammaren senare i kväll.

Att i detta läge dra ned anslagen till forskning kring alternativen måste vara felaktigt. I det tredje energiforskningsprogrammet för 1981/82–1983/84 anslogs 1 400 milj. kr. För innevarande treårsperiod anslogs 1 200 milj. kr. Redan detta innebär alltså en rejäl minskning. Dessutom har man dragit ned årets anslag med 100 milj. kr.

I det förslag till program för kommande treårsperiod som nu föreligger sänks anslagen ytterligare till 1 152 milj. kr. – alltså en ganska stor sänkning. Det var just detta som jag ville påpeka med min fråga. Jag är tacksam för svaret och hoppas att energiministern verkligen omprövar och ser till att det blir ett annat belopp som anslås när beslutet fattas.

**Anf. 192 Statsrådet BIRGITTA DAIHL:**

Herr talman! Jag vill understryka att Marianne Andersson uppfattar mitt svar rätt när jag säger att vi naturligtvis måste bedöma den här frågan med nya ögon i dagens läge.

Sedan vill jag bara i rättvisans namn betona en sak till. Frågan om hur mycket som satsas på utveckling av ny teknik skall bedömas i ljuset av hur mycket vi satsar totalt på forskning, utveckling och marknadsintroduktion. När det gäller det senare ledet har vi under de senaste tio åren satsat ungefär 10 miljarder kronor. Av dem har 7 miljarder kronor satsats sedan regerings-skiftet 1982. Det har inte funnits någon period i svensk historia där så mycket resurser totalt sett har satsats på hushållning och ny teknik som under den nuvarande regeringens mandatperiod.

**Anf. 193 MARIANNE ANDERSSON (c):**

Herr talman! Vi skall kanske inte i och för sig diskutera när man har satsat pengar på energiforskning. Men det är ju också under den här perioden som man har kommit i gång med energiforskning. Det tog en viss tid innan man kunde utveckla alternativen och kunde komma i gång med forskningen, så det är ganska naturligt att det har blivit på det här sättet. Men nu ser vi nödvändigheten av att verkligen fortsätta och intensifiera denna forskning.

Överläggningen var härmed avslutad.

**38 § Svar på fråga 1985/86:602 om polisens säkerhetskontroll**

**Anf. 194 Justitieminister STEN WICKBOM:**

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder så att de vilka av säpo betraktas som "säkerhetsrisker" och av detta skäl diskvalificeras från vissa tjänster får besked om säpos underlag.

Jag utgår från att Sten Andersson med sin fråga syftar på utformningen av den s. k. kommunikationsregeln i 13 § personalkontrollkungörelsen. I bestämmelsen slås fast att den som är föremål för personalkontroll skall ha

rätt att ta del av och yttra sig över de uppgifter som kan komma att lämnas ut om honom från rikspolisstyrelsen. Undantag gäller för bl. a. sådana uppgifter som är föremål för annan sekretess än registersekretessen, t. ex. spaningsuppgifter rörande brottslig verksamhet. Enligt min mening är det självklart att sådana uppgifter normalt inte kan lämnas ut, om man på allvar vill skydda oss mot brott mot rikets säkerhet.

Med hänsyn till de väsentliga säkerhetsintressen som här står på spel ser jag i dag inte några förutsättningar att utvidga insynsrätten för den enskilde. Jag vill tillägga att det inte är rikspolisstyrelsen som gör bedömningarna i tillsättningsärendena. Ansvar för dessa ankommer odelat på anställningsmyndigheten.

**Anf. 195** STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Till skillnad från vad som varit fallet när det gällt en del andra svar som jag har fått från statsrådet är jag nöjd den här gången.

Jag tillhör den kategori svenskar som är övertygade om att vi på allvar måste skydda oss mot brott mot rikets säkerhet. Men jag menar att man samtidigt måste vara mycket noga med att inte i alltför många fall använda dessa paragrafer. Det är ju trots allt bekymmersamt för den enskilda människan som söker ett jobb, om det visar sig att hon inte får det – och man sedan inte vill säga varför.

Jag kan förstå, herr talman, att man i undantagsfall måste tillgripa den här bestämmelsen för att skydda rikets säkerhet, men jag hoppas att man är mycket restriktiv när man tillämpar den. Det fall som nyligen har varit aktuellt i massmedia hoppas jag är sådant, om någonting kommer ut om bakgrunden, att man verkligen har torrt på fötterna. Det skulle vara en oerhörd tragedi, om det visade sig att man fattat ett beslut på felaktigt underlag som sedan raserat en enskild människas karriär.

Överläggningen var härmed avslutad.

### **39 § Svar på frågorna 1985/86:604 och 612 om rätten att försälja handbojor, m. m.**

**Anf. 196** Justitieminister STEN WICKBOM:

Herr talman! Wiggo Komstedt har frågat mig, om jag är beredd att ta initiativ till att i lag förbjuda försäljning av handbojor, s. k. fängsel, i den öppna handeln. Vidare har Göthe Knutson frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att förhindra att sådana fängsel används vid rån och annan brottslig verksamhet. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Av de allmänna bestämmelserna i brottsbalken följer att föremål som har använts som hjälpmedel vid brott eller på grund av sin särskilda beskaffenhet och omständigheterna i övrigt kan befaras komma till brottslig användning kan förklaras förverkade.

Redan i dag gäller alltså att t. ex. handbojor, som använts för att genomföra ett rån eller något annat brott eller som kan befaras komma att användas i sådant syfte, kan tas i beslag och förklaras förverkade. Jag har för

närvarande inte något underlag för att bedöma, om det härutöver kan behövas särskilda bestämmelser som specifikt tar sikte på handbojor. Det är emellertid min avsikt att närmare undersöka denna fråga. Eftersom jag inte kan se någon rimlig legal användning hos allmänheten av handbojor, är jag beredd att överväga lagstiftning.

**Anf. 197 WIGGO KOMSTEDT (m):**

Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret. Jag trodde ärligt talat inte att det fanns möjligheter att i öppna marknaden köpa polisutrustning, som skall användas av ordningsmakten vid omhändertagande av stökiga eller farliga personer. Det finns ju heller inte någon som helst anledning att andra än ordningsmakten skall ha tillgång till dylik utrustning.

Det har visat sig att rånare nu använder t. ex. handbojor för att på ett effektivt sätt oskadliggöra sina offer. Det är högst anmärkningsvärt att samhället öppet medverkar till att indirekt stödja brottslig verksamhet, eftersom utrustningen saluförs så öppet som sker.

Jag och moderata samlingspartiet är verkligen inte några förbudsivrare, men när det gäller att förebygga brottsliga handlingar får man se saken annorlunda.

I svaret säger justitieministern att dessa "hjälpmedel" som kan befaras användas vid brott kan förklaras förverkade. Ja, det är klart, men kan man köpa nya för 50 kr. i en butik vid Sergels torg, avskräcker det verkligen inte att man kan få dem förverkade.

I slutet av svaret säger justitieministern att eftersom han inte kan se någon rimlig anledning till att det skall finnas en öppen försäljning och att allmänheten knappast kan ha någon användning för handbojor, är han beredd att överväga lagstiftning. Det övervägandet är kanske litet onödigt.

Jag hoppas att jag kan tolka svaret så att justitieministern är beredd att snarast framlägga förslag om förbud mot sådan försäljning. Om det är andemeningen i svaret, ber jag än en gång att få tacka.

**Anf. 198 GÖTHE KNUTSON (m):**

Herr talman! Jag tackar för svaret. I det framgår av min fråga till justitieministern att jag ser ett förbud mot saluförandet och mot innehavet av s. k. fängsel som rimligt.

Nu säger justitieministern att han för närvarande inte har något underlag för att bedöma om en lagstiftning är nödvändig. Jag skall då genast ge justitieministern underlag för en sådan lagstiftning.

Jag har i dag talat med kriminalinspektör Hoffstedt vid Stockholmspolisen, som för övrigt var den som framträdde i TV-programmet i söndags där svenska folket förvånat fick veta att man kunde köpa sådana fängsel, handbojor och fotbojor, i affärerna. Priserna ligger mellan 50 kr. för importerade fängsel från Taiwan och 300 kr. för sådana som polisen använder. Båda är i stort sett lika effektiva har jag fått veta.

Fängsel är ett ganska nytt inslag i brottsverksamheten i Sverige. Det första rånet i Stockholm med hjälp av handbojor utfördes i september i fjol. Det var vid ett rån på postkontoret på S:t Eriksgatan. Personalen passiviserades med handbojor.

Sedan dess har fyra rån i Stockholmsområdet förövats med hjälp av handbojor – i Älta den 7 januari, vid Sockenplan den 27 januari, i Handen den 16 februari och senast på Enskedevägen den 16 maj. I Enskede var det en värdetransport som blev rånad. Detta rån gav rånarna icke mindre än 4 milj. kr.

Dessa rån med hjälp av fängsel går till på följande sätt: Rånarna sprejar gas mot ansiktet, i ögonen, på offren. Offren försöker då skydda ansiktet med händerna och blundar samtidigt. Snabbt fäster rånarna då dessa fängsel på offren.

För att ytterligare försvåra larmandet för offren och förbättra för sig själva fäster rånarna offren vid något stängsel med ytterligare handbojor. På detta sätt vinner rånarna tid.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **40 § Svar på frågorna 1985/86:555 och 556 om kommunernas ansvar för skadeförebyggande insatser, m. m.**

**Anf. 199** Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Margareta Persson har ställt två frågor till mig. Hon vill veta dels om jag kommer att tillsätta en utredning om att utvidga kommunernas ansvar för skadeförebyggande insatser, dels om jag kommer att ge socialstyrelsen i uppdrag att se till att skadestatistik börjar föras.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Jag har för avsikt att inom kort föreslå regeringen att besluta om ett uppdrag till socialstyrelsen att ta initiativ till en central registrering av sådana skadefall i befolkningen som behandlas inom den offentliga hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen har i samråd med några landsting undersökt förutsättningarna för en sådan registrering och också påbörjat visst förberedande arbete härför.

I uppdraget till socialstyrelsen bör det också enligt min mening ingå att utreda och till regeringen redovisa hur miljö- och hälsoskyddsnämnden skall kunna bidra till att förebygga denna typ av skador.

**Anf. 200** MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det positiva svaret på mina frågor. Jag har ställt dem mot bakgrund av att ingen registrering av olyckor i dag sker och att ingen kommunal myndighet har konkret ansvar för olycksförebyggande arbete. Alla kan skylla på varandra. Om man skall kunna förebygga olyckor måste man veta vad som orsakar olyckorna. Det är inte för att skapa nya utredningar i byråkraternas skrivbordslådor eller för att skapa nya register som detta krav så envist har rests under många år, bl. a. från barnmiljörådet, utan det är därför att vi måste förebygga att olyckor sker.

Ungefär en kvarts miljon barn skadas varje år så allvarligt att de måste uppsöka läkare. Ungefär två barn per vecka dör vid olyckor. Men hur olyckorna ser ut vet vi mycket litet om.

Skadorna i arbetslivet är däremot mycket mer dokumenterade, trots att

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om kommunernas ansvar för skadeförebyggande insatser, m. m.*

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Om förordningen om  
taxa för behandling hos  
sjukgymnast*

det är i hemmet och på fritiden som de allra flesta olyckorna inträffar. Jag tackar statsrådet för det positiva svaret, och jag förväntar mig nu att detta arbete kommer i gång.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **41 § Svar på fråga 1985/86:565 om förordningen om taxa för behandling hos sjukgymnast**

**Anf. 201** Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har frågat mig om jag är beredd att låta remisstvånget från läkare vid behandling hos sjukgymnast utgå ur förordningen (1976:1018) med taxa för sjukvårdande behandling m. m., den s. k. behandlingstaxan.

I 15 § behandlingstaxan anges bl. a. att arvode eller ersättning utges endast under förutsättning att behandlingen har påkallats av sjukdom och ordinerats av läkare.

Frågan om remisstvång för rätt till ersättning från sjukförsäkringen har nyligen tagits upp av Legitimerade sjukgymnasters riksförbund i skrivelse till socialdepartementet. Frågan har av departementet remitterats till riksförsäkringsverket och socialstyrelsen för yttrande.

I avvaktan på vad verken kommer att redovisa i sina yttranden är jag inte beredd att lämna något besked i frågan.

**Anf. 202** INGRID RÖNNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka sjukvårdsministern för svaret.

Sjukgymnasternas utbildning och yrkesroll har ju genomgått en betydande utveckling sedan 1930-talet, när remisstvång ansågs naturligt. Deras självständiga yrkesutövning och det egna yrkesansvaret var skälet till att de fick egen legitimation. Numera har legitimerade sjukgymnaster tillräckliga kunskaper för att kunna avgöra om läkare bör konsulteras för behandling.

Av sjukgymnasternas etiska regler kan man också utläsa att de anser att läkarundersökning bör ske i normalfallet men att det finns situationer där diagnos och behandlingsindikation är så pass klar att undantag ifrån den regeln är motiverad.

Vi är säkert överens om att patientsäkerheten måste garanteras i alla lägen men att det inte bör ske till priset av att en professionellt seriöst arbetande yrkeskår omyndigförklaras. Därför var det riktigt att regeringsrätten fastslog att remisstvång inte föreligger.

Därmed förefaller det också rimligt att försäkringskassan betalar ersättning också när läkarremiss saknas.

Överläggningen var härmed avslutad.



**Anf. 203** Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Lars Sundin har frågat mig om regeringen avser att vidta åtgärder så att idrottsutövare, för vilka inbetalas arbetsgivaravgifter, garanteras ersättning från försäkringskassa.

Inkomst av idrottsutövande betraktas efter en dom i regeringsrätten numera som inkomst av förvärvsarbete och grundar därmed också rätt till sjukpenning för idrottsutövare i samma utsträckning som för andra sjukpenningförsäkrade.

En förutsättning för rätt till sjukpenning är att arbetsförmågan är nedsatt med minst hälften på grund av sjukdom. Arbetsförmågebedömningen görs i förhållande till den sjukpenningförsäkrades samlade arbetsinsats. För den som har flera arbeten innebär det att om sjukdomen hindrar honom från att utföra minst hälften av den samlade arbetsinsats som han utför som frisk kan han få sjukpenning. I det fall Lars Sundin refererar till har uppenbarligen idrottsutövningen utgjort mindre än hälften av den samlade arbetsinsatsen.

För närvarande finns det endast två sjukpenningnivåer, hel eller halv sjukpenning. Ersättningsnivåerna inom sjukförsäkringen är dock föremål för utredning. Utredningen (S 1985:2) om sjukförsäkringens roll, den s. k. rehabiliteringsutredningen, skall bl. a. ta ställning till frågan om flera ersättningsnivåer inom sjukförsäkringen. Förslag väntas senast under våren 1987. I avvaktan på rehabiliteringsutredningens betänkande har jag inte för avsikt att föreslå några särskilda åtgärder för idrottsutövare.

**Anf. 204** LARS SUNDIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min fråga. Svaret bidrog i alla fall till att något klarlägga problemet jag tog upp.

Efter regeringsrättens dom förra året betalar ju idrottsklubbarna socialavgifter för sina spelare. De tycker inte om domen, men har att finna sig i den. Då tycker de naturligtvis också att försäkringskassan skall träda in och ersätta skadade spelare. För även om den skadade spelaren kan arbeta civilt – om jag så får uttrycka det – trots sin skada, utgör ju idrottslönen en väsentlig del av hans totala inkomst, och den delen, idrottslönen, skall försäkringskassan stå för och inte klubben. Klubben har ju betalat en försäkring genom de sociala avgifterna och tycker naturligtvis att skadade spelare då också skall ha ersättning via försäkringskassan. Det skall väl ändå inte vara så att man först betalar sociala avgifter för spelarna och sedan dessutom betalar dem när de blir skadade.

Vet statsrådet om det pågår något arbete med allmänna råd och anvisningar för försäkringskassornas handläggning av sådana här frågor? Det råder en viss förvirring ute i kassorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om idrottsutövares rätt till ersättning från försäkringskassa*

Prot. 1985/86:155  
29 maj 1986

*Meddelande om val*

**43 §** Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

**44 § Anf. 205** TREDJE VICE TALMANNEN:

Med hänsyn till kammarens arbetsbelastning är det tyvärr inte möjligt att fortsätta frågestunden efter middagsuppehållet.

Kl. 19.30 upptas alltså behandlingen av näringsutskottets betänkande 36.

**45 § Meddelande om val**

**Anf. 206** TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att val till svenska delegationen till Europeiska frihandels-sammanslutningens (EFTA) parlamentarikerkommitté kommer att ske vid morgondagens sammanträde.

**46 §** Anmälades obh bordlades

Motion

1985/86:624 av *Margit Gennser* och *Bo Lundgren*

Överenskommelse med Danmark om beskattning av s.k. gränsgångare,  
m. m. (prop. 1985/86:174)

**47 §** Anmälades och bordlades

Skatteutskottets betänkande

1985/86:40 Inkomstskatten för åren 1987 och 1988 (prop. 1985/86:130)

Lagutskottets betänkanden

1985/86:35 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

1985/86:36 Utsökningsregisterlag m. m. (prop. 1985/86:155)

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1985/86:19 Sysselsättningsskapande åtgärder (prop. 1985/86:150 delvis)

1985/86:20 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

**48 §** Kammaren åtskildes kl. 18.01.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

*/Gunborg Apelgren*